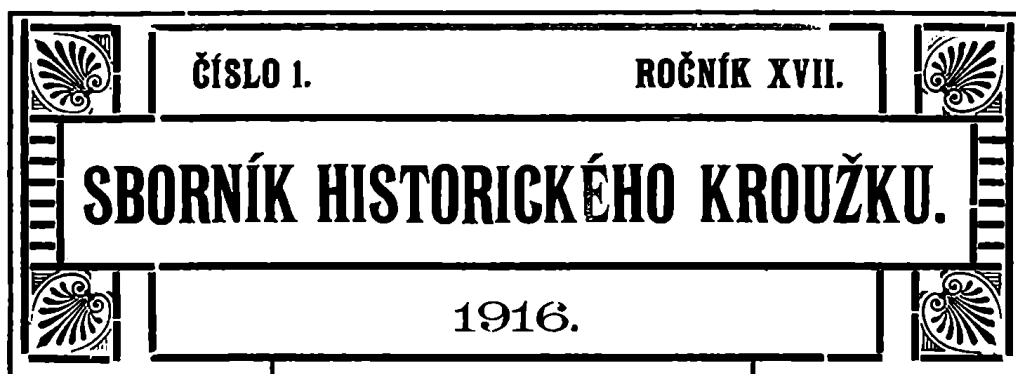

Provincialové františkánské české provincie v letech 1517—1600

Podává P. KLEMENS MINAŘIK, O. F. M.

Před svátky svatodušními 1517 shromáždili se na capitulum generalissimum v Římě zástupci a mnozí členové všech odvětví řádu sv. Františka v počtu více než 4000 mužů. Minorité bydleli u sv. 12 apoštolů, observanti v Aracoeli a ostatní kongregace na Montè Coelio. Pokus papeže Lva X. o sjednocení řádu se nezdařil, neboť minorité nechtěli se vzdáti svého způsobu života. Všecky však ostatní větve řádu františkánského, totiž observanty, amadey, klareny a bratry s kapucí¹⁾ spojil papež Leo X. v řád Bratří Menších (ordo Fratrum Minorum) bez přídomku „strictioris observantiae“, ač františkáni toho přívlastku i v pozdějších dobách užívali, ale nesprávně.

Na hod Boží svatodušní zvolili si minorité za generala mistra Antonína Marcella de Cherso. Papež Lev X. po krátkém váhání jeho volbu potvrdil ale neponechal mu název minister generalis, jak sluje v řeholi, nýbrž dal mu titul magister generalis. Od té doby jmenují se také provincialové minoritů „magistri provinciales“.

Téhož dne svolal papež zástupce všech reformních odvětví řádu v Aracoeli, kde za předsednictví tří kardinálů prohlášen byl generální vikář observantů za ministra generala celého řádu Bratří Menších; vikáři provincií jmenováni byli ministry provincially, diskreti provincií stali se kustody. Prvním provincialem české františkánské provincie byl v Krupce 1516 zvolený vikář Lukáš z Grünberka,²⁾ kterého při capitulum generalissimum zastupoval P. Bernard z Grünberka; prvním kustodem české provincie stal se aktivní diskreta P. Eusebius z Neumarktu, který byl v Římě přítomen. Po tom prohlášení zjištěno bylo volební právo přítomných zástupců ostatních reformních větví řádu, načež předčítána byla tak zvaná bulla unionis „Ite et vos in vineam meam“, jež byla datována ze dne 29. května 1517.³⁾

¹⁾ Nikoli kapucini, nýbrž kongregace františkánská,

²⁾ Wrbczansky, Nucleus Minoriticus, Vetero-Pragae 1746, pag. 43. chybně píše, že prvním provincialem byl P. Viktorin z Pruska,

³⁾ Bulla unionis, kterou byly všechny reformní větve františkánské sjednoceny, mohla by sloužit bullou divisionis, neboť jí byli konventualové odloučeni od řádu františkánského a tak povstaly dva samostatné řády, františkánský a minoritský. Bulla unionis nařizuje, že všechny reformované větve mají míti jed-

V úterý po sv. Duchu⁴⁾ konala se volba františkánského generala. Před samým hlasováním reformati saské provincie sv. Jana Kř., jimž čeští observanti a členové saské observantské provincie sv. Kříže vytykali, že nejsou řádnými reformaty, prohlásili, nejsou-li dostatečně reformováni, že přijmou pravou reformaci, jak si to shromáždění otcové budou přát. Po tom prohlášení byli i saští reformati připuštěni k volbě generala. Za prvního ministra generala františkánů zvolen byl všemi 77 hlasy P. Krištof Numai z Friaulu, bývalý generalní vikář cismontánských observantů. Ve čtvrtek⁵⁾ rozhodla generalní františkánská kapitola, že bude vždycky voleno 12 generalních definitorů, šest z provincií cismontánských, šest z ultramontánských, a ihned volbu oněch 12 definitorů vykonala.

Reformati saské provincie⁶⁾ ohlásili před generalem a jeho definitory, že mají v úmyslu své kláštery v kustodii vratislavské a zlatohorské podříditi české františkánské provincii, jen aby jim popřáli času, aby mohli vyzvědět a ohlásiti zástupcům řádu vůli členů působících v oněch kustodiích. General řádu poslal za tím účelem provincialu saskému list ze dne 23. června 1517, v němž mu připomíná, že všechny kongregace byly zrušeny a spojeny s františkány. Proto poroučí, aby své kláštery v kustodii vratislavské a zlatohorské postoupil české františkánské provincii. Leč reformátí s vydáním oněch klášterů odkládali.

Několik měsíců po capitulum generálissimum, dne 8. září 1517, shromáždili se františkáni české provincie ke kapitole ve Znojmě. Kapituláři utvořili tři strany, tak že teprve při třetím skrutiniu zvolen byl za provinciala Viktorin z Pruska (5°). Úřad definitora přijal vratislavský kazatel Eusebius z Neumarktu, olomoucký guardian Beda, plzeňský guardian Mořic [z Teplé] a bytomský guardian P. Vít. Kustodem stal se Bernard⁷⁾ z Grünberka. Kapitola trvala 8 dní. Když se chýlila kapitola ke konci, přišli do Znojma dva františkáni a zvěštovali smutnou zprávu, že klášter v Kladsku vyhořel.

2. Poněvadž general řádu P. Krištof jmenován byl kardinálem, sešla se v Lyonu dne 14. července 1518 opět generalní kapitola, při níž zvolen byl za generala František Lichetto z Brescie.⁸⁾ Z české provincie dostavil se ke generální kapitole provincial

noho generala, který má býti volen od vikářů a diskretů (vlastně již provincialů a kustodů) všech bývalých kongregací na 6 let. Úřad provincialů stanoven na tři leta. Pro snažší správu rozdělen byl řád na dvě famílie, cismontánskou a ultramontánskou, z nichž měl se střídavě voliti general. V čele famílie, která neměla právě generala, stál na tři leta volený generalní komissář, jenž byl podřízen generalu a měl takovou moc, jakou mu udělila generalní kapitola. Za jeden generálát vystřídali se tedy dva generalní komissáři. Viz Holzapfel, Handbuch 154.

⁴⁾ 2. června; Holzapfel Handbuch 155, klade volbu na 1. června (na pondělí).

⁵⁾ 4. června.

⁶⁾ Nejspíš pod nátlakem františkánů české provincie.

⁷⁾ Wrbcanský (Nucleus Minoriticus 43) má Benedikt z Grünberka, poněvadž četl nesprávně. P. Eusebius z Neumarktu nebyl vratislavským guardianem, jak dříve Wrbcanský.

⁸⁾ Ta kapitola nařídila, že všude, kde jsou v jednom městě dva kláštery podléhající správě jednoho provinciala, že jeden z nich s dovolením představených má býti opuštěn nebo jinému řádu přenechán. Holzapfel, Handbuch 303

Viktorin z Pruska s několika kněžími a vyžádal si od generala listiny, v nichž se uděluje důtka některým členům provincie, jako by chtěli způsob života, jež zavedl sv. Jan Kapistrán, odstraniti. Ve skutečnosti však nikdo se o to nepokoušel, nýbrž všichni se zastávali observance až do prolévání krve. Jmenované listiny vznikly na podnět několika členů české provincie, kteří prý mudovali více než bylo třeba.

Téměř za rok potom, dne 29. června 1519 zasedala kapitola české provincie u sv. Andělů v Horažďovicích. Poněvadž byl Viktorin z Pruska komisařem,⁹⁾ zvolili jej kapituláři po šesté za vrchního představeného provincie. Definitorem stal se vratislavský diskreta Lukáš z Grünberka, brněnský guardian Matiaš z Retzu, vratislavský guardian Bernard z Grünberka¹⁰⁾ a olomoucký guardian František z Bavor. Na kustoda byl povýšen lehnický guardian Eusebius z Neumarktu. Po šestnáct dní, co se kapitola konala, staral se o stravu pan Jindřich Švihovský. Krátce po kapitole klášter v Ratiboru vyhořel a františkáni jej na dobro opustili.

Poněvadž kustodie vratislavská a zlatohorská nechtěly se připojiti k české františkánské provincii, vyslala horažďovická kapitola kustoda Eusebia z Neumarktu ke generalu, aby vedl stížnost na saskou reformatskou provincii sv. Jana. Kustos obdržel v Janově, dne 4. ledna 1520 od generala listinu adresovanou na saského provinciála Benedikta, v níž mu připomíná rozkaz dřívějšího generala a vytyká, že neposlechl a ještě českým františkánům činil bezpráví. Znova pod poslušností nařizuje, aby vydal kláštery obou těch kustodií české provincii, žádaje, aby zachoval lásku a svornost zvláště na těch místech, kde jsou kláštery obou směrů, totiž reformatské a františkánské. Leč Sasové ani toho rozkazu neposlechli.

3. Sotva se vrátil kustos Eusebius z Italie nucen byl nastoupiti se sociem provinciála Michalem z Korutan a javorským guardianem Bedřichem z Kamence novou cestu ke generalní kongregaci familie ultramontanské v Bordeauxu r. 1520, kde byl zvolen generalním komissařem Albertus Nicolai. Ač kapitola kromě volby generalního komissaře nic nepracovala, přece ustanovila dva komissaře P. Jakuba z Calcala (Alcala?), bývalého provinciála arragonského, a P. Viléma, býv. provinciála anglického, aby obě zmíněné kustodie navštívili a k české provincii připojili. Oba komissaři vydali se na cestu, ale když přišli do Poitiers, general sprostil je jejich úkolu, řka, že půjde sám do české provincie a vše osobně vyřídí.

Před svátkem Nanebevzetí P. Marie 1520 shromáždili se kapituláři české františkánské provincie ve Vratislavi a čekali na příchod generala P. Františka Lichetta, který hodlal kapitole předsedati. Dne 14. srpna ráno přijel general na voze do Vratislavě. Naproti vyšlo mu na 200 františkánů a 100 reformatů a uvedli jej v processí do kostela sv. Bernardina, kde sloužil slavnou mši svatou. Přítomno bylo veliké množství lidí. Odpoledne začala volba.

⁹⁾ Neznámo jakým.

¹⁰⁾ Wrbczansky l. c. uvádí opět Benedikt z Brünbyck, chybně čta obě slova.

Při prvním hlasování stali se definity hlohovský guardian Eusebius z Neumarktu, plzeňský guardian Václav de Uteri, kadaňský diskreta P. Rufinus;¹¹⁾ při druhém skrutiniu zvolen byl za definitora Severin ze Žamberka, diskreta hlohovský. Když byli definytoři ve svém úřadu od generala potvrzeni, nastala volba provinciala. Při druhém hlasování zvolen byl velikou většinou hlasů Lukáš z Grünberka (3⁶), bývalý guardian vratislavský. Hodnost kustoda svěřena byla nastávajícímu guardianu vratislavskému Eusebiovi z Neumarktu.

General nezasáhl, jak slíbil v Poitiersu, do choulostivého a nechutného sporu o kláštery v kustodii vratislavské a zlatohorské, nýbrž ustanovil provinciala svým komissarem s plnou mocí, odcestoval dne 17. srpna do Krakova. Vyřídív záležitosti v polské provincii, vydal se na cestu do Budapešti: ale doraziv do Košice¹²⁾ v Uhrách, nakazil se morem a v Pešti me i oktavou Narození P. Marie¹³⁾ 1520 zemřel.

4. Po smrti generala Františka Lichetta ujal se správy řádu Pavel ze Soncina, který byl o svatodušních svátcích na generalní kapitole v Carpi u Boloně r. 1521 zvolen za generala řádu františkánského. Ke kapitole v Carpi dostavil se z české provincie provincial Lukáš z Grünberka a kustos Eusebius z Neumarktu. Generalní kapitola znova přikla kustodii vratislavskou a zlatohorskou české provincii, ačkoliv soudní rozhodnutí odložila až k příští generalní kapitole.

Dne 8. září 1521 zasedala kapitola české provincie v Olomouci. Úřad provinciala vznesen byl opět na Lukáše z Grünberka (4⁹). Definitorem stal se Viktorin z Pruska, který nebyl kapitulárem, ale povolán byl od provinciala ke kapitole, aby podal v jakési záležitosti vysvětlení, a poněvadž scházelo mnoho voličů, vybrán byl za definitora místo opolského guardianu. Ostatními definity ustanoveni byli nisenský guardian Pavel z Uher, olomoucký guardian Ondřej z Krupky, olomoucký diskreta František z Bavor.¹⁴⁾ Na kustoda povýšen byl proti své vůli Eusebius z Neumarktu. Když se měla předčítati generalní tabulka klesl raněn byv mrtvící definitor Viktorin z Pruska a brzo potom zemřel. Kapitola však nového definitora nezvolila, nýbrž přibrala k poradám dřívější definitorium, které společně s novým rokovalo o záležitostech provincie, přijímalo stížnosti a rovnalo spory; byla to v provincii novota.

V době kapitoly zuřil v Čechách, na Moravě a ve Slezsku mor. V Olomouci umíralo denně 60—80 lidí, též několik olomouckých františkánů padlo mu za oběť. Po P. Viktorinovi zemřeli ještě tři nově zvolení hodnostáři provincie: Ambrož z Varšavy, Brikcius z Gery a Modestus z Míšně. Krátce před kapitulou zemřel Matáš z Retzu, plzeňský guardian Konstantin ze Žitavy, bechyňský guardian Bonaventura z Hoerswerde. Po kapitole umřel

¹¹⁾ Wrbczansky l. c. dodává „a Trebnitz“; Třebnice ve Slezsku (sev. od Vratislavě).

¹²⁾ Kassa, Kaschau.

¹³⁾ 8.—15. září. Toto udání zdá se býti spolehlivější než u Holzapfla (Handbuch 690), který uvádí jeho úmrtí v listopadu 1520.

¹⁴⁾ Wrbczansky l. c. praví „de Argentina“, poněvadž štrassburská provincie slula „Argertina“.

brněnský guardian Václav de Uteri, vzorný muž a předák mezi františkány české národnosti, horažďovický guardian Rudolf z Pruska, javorský guardian Ludvík z Lehnice. Za jeden rok zahynulo morem přes 100 františkánů.

Reformáti kustodie vratislavské a zlatohorské po kapitole v Carpi 1521 rozhlašovali, že františkáni vratislavského kláštera sv. Bernardina musí se podrobiti reformatům saské provincie sv. Jana Křt. a musí se přestěhovat do reformatského kláštera sv. Jakuba ve Vratislavi. Dověděl se o tom provincial P. Lukáš z Grünberka, přišel do Vratislavě a poslal krátce po sv. Františku dva kněze k vévodovi Lehnickému s listem, v němž své poddané hájil a prosil o pomoc proti reformatům. Provincial zjednal si slyšení u biskupa a ukázal mu privilegia papežská i králův list, prose, aby františkány chránil. Františkáni dovolávali se spravedlnosti také u městské rady vratislavské, jež je povolala 11. října na radnici. Konšelé však dali jim na jevo svou nepřízeň a připoměli provincialovi ustanovení generalní kapitoly, že ve Vratislavi má býti jen jeden klášter řehole františkánské, totiž u sv. Jakuba.¹⁵⁾ Pročež magistrát vyslovil žádost, aby se obě strany spojily, jelikož patří k jednomu řádu,

Provincial se ohražoval, že podobné nařízení od generalní kapitoly nevyšlo, neboť gener. kapitola neustanovila nic jiného než dva komissaře, z nichž jeden má přijíti do Vratislavě již o sv. Martině. Magistrát odložil tedy celou tu záležitost až do příchodu komissaře. Když však komissař stanoveného dne nepřišel, domnívali se konšelé, že je františkáni oklamali. Mimo to největší ochránce františkánů pan Ladislav ze Šternberka, nejv. kancléř král. Českého zemfel, a tím nabyli protestantští konšelé odvahy. Ten neurčitý poměr mezi františkány a městskou radou trval až do vánoc. Na sv. Štěpána navštívil biskupa vratislavského lehnický vévoda, který působil na biskupa, aby spor o klášter sv. Bernardina odložil až do příchodu komissaře a v podobném smyslu jednal s městskou radou, kterou také naklonil k povolnosti.

Konečně dne 18. května 1522 přišel do Vratislavě dlouho očekávaný komissař P. Benedikt Benkovich z Dalmacie. Nastalo dlouhé vyjednávání (od 31. května — 28. června) františkánů s reformaty, městskou radou a dvorem královským v Praze.

Městská rada, která sestávala většinou z protestantů, nadřezovala reformatům, jelikož ve svých kázáních klonili se k protestantismu. Konšelé dosáhli toho, že františkáni, zatím co komissař před králem v Praze své rozhodnutí připravoval, dne 20. června 1522 klášter sv. Bernardina musili opustiti. Guardian vratislavský po vypuzení z města poslal své poddané do sousedních františkánských klášterů a odebral se přes Kladsko do Prahy, kde podal králi zprávu o vyhnání františkánů z Vratislavě.¹⁶⁾ Dne 28. června u přítomnosti krále a stavů vynesl komissař rozsudek, že kustodie vratislavská a zlatohorská mají náležeti k české františkánské provincii. Král Ludvík jeho rozsudek potvrdil a nařídil úřadům, aby jeho provádění podporovaly. Leč vratislavský magistrát nestaral

¹⁵⁾ Nesprávný výklad ustanovení kapitoly Lyonské r. 1518.

¹⁶⁾ Viz o tom ve Wrbczanském, Nucleus minoriticus 325—30.

se ani o výrok komissařův, ani o rozkaz královský, a tak by kláštersv. Bernardina ve Vratislavi profrantiškány ztracen.

Po dokonání soudu v Praze cestoval provincial P. Lukáš z Grünberka s komissařem do Nisy. Druhého dne (7. července) když se převážel provincial a komissař v městě Kladsku přes rozvodněnou řeku Nisu, vůz se uprostřed řeky rozsypal, a provincial P. Lukáš utonul. Komissaře zachránili. Po tom neštěstí odešel P. Benedikt Benchovich do Nisy, kam svolal přední členy provincie k volbě vikáře provincie,¹⁷⁾ kterým se stal brněnský guardian P. František z Bavor.¹⁸⁾

5. Nedlouho po těch událostech, dne 21. září 1522, slavila se kapitola české provincie v Brně. Úřad provinciala svěřen byl dosavadnímu vikáři provincie P. Frantisku z Bavor. Úřadem definitora poctěn byl jmenovaný provincial František z Bavor,¹⁹⁾ Eusebius z Neumarktu, Michael z Korutan a nisenský guardian Bernard z Nisy. Úřad kustoda vložen byl do rukou P. Michala z Korutan. Se souhlasem všech kapitularů zřídila kapitola tři studijní domy ku vzdělání řádových bohoslovců. V Kadani přednášel bakalář Dionýz z Krupky, v Brně vyučoval bakalář Ambrož z Vratislavě a v Nise byl lektorem P. Kašpar z Budišína, bývalý minorita, muž učený, ale negraduovaný. Učitelé i žáci obdrželi mnoho výsad a exempcí, ale ve dvou letech odpadl od víry Dionýz z Krupky i Ambrož z Vratislavě (tento 21. října 1524) a podle jejich příkladu mnozí žáci; někteří z nich se oženili.

Po smrti generala řádu P. Pavla ze Soncina r. 1523 zvolen byl při generální kapitole v Burgose ve Španělsku za generala P. František de Angelis Quiñones. K té kapitole přišel z české provincie zástupce provinciala Zeferín ze Žamberka a kustos provincie Michael z Korutan. Mimo jiné věci zabývala se kapitola sporem, který vedla česká provincie o kustodii vratislavskou a zlatohorskou. Aby zjednala dokonalou nápravu, rozdělila saskou provincii na provincii durynskou sv. Alžběty a saskou sv. Jana Křtitele. Při té příležitosti obdržela česká františkánská provincie 9 klášterů v obou často jmenovaných kustodích.²⁰⁾

Při té kapitole opraven byl kalendář divini officii; generalní stanovy zkráceny byly dle bully unionis na 12 kapitol a vytisknuty společně s novým kalendářem. Rakouské a polské provincii udělil general právo, že směla podržeti staré historie druhého nokturna o svátcích Visitationis et Praesentationis B. Mariae V., sv. Ludvíka, Bonaventury a Bernardína. Slyše to P. Michal z Korutan, vyprosil si stejné právo pro českou provincii, ale provincie nechtěly té výsady přijmouti a užívat.

¹⁷⁾ Před r. 1517 slul komissař provincie.

¹⁸⁾ Wrbczansky l. c. toho vikáře neuvádí.

¹⁹⁾ Wrbczansky l. c. prvního definitora neznal.

²⁰⁾ Wrbczansky (Nucleus Minoriticus 21—4) uvádí celý rozsudek gener. kapitoly burgoské. Podle něho připadly české provincii všechny kláštery kustodie vratislavské, totiž Vratislav, Světlá, Neumarkt, Münsterberk, Nisa, Břeh, Namyslov; z kustodie zlatohorské Zlatá hora (Goldberg) a Lehnice i se dvěma ženskými kláštery ve Vratislavi a Střelíně. Ostatní kláštery kustodie zlatohorské totiž Löwen (Löwenberg), Lubán, Budišín, Zhořelec, Piravia (Sorau?), Krossen a Zahaň přiděleny byly k provincii durynské.

Generalní kapitola v Burgosu poslala do české provincie rakouského provinciala P. Anselma²¹⁾ z Vídně a generálního definitora a norimberského guardianu P. Michala Friessa, aby oněch 9 klášterů v kustodii vratislavské a zlatohorské přivtělili formálně k české provincii. Ještě r. 1523 přibyli do Nisy ve Slezsku a citovali do kláštera sv. Kříže reformaty durynské provincie. Poněvadž však reformati neposlechli, komissaři vyhlásili nad nimi klatbu a nejen těch 9 klášterů, nýbrž všechny řeholní domy kustodie vratislavské a zlatohorské podle znění apoštolského breve připojili k české provincii.²²⁾

R. 1524 reformati durynské provincie v Nise v klášteře sv. Maří Magdaleny „in Prato“ začali kázati učení Lutherovo. Z toho důvodu vratislavský biskup přikázal reformatům, aby klášter opustili, a zároveň nařídil františkánům od sv. Kříže v Nise, aby se nastěhovali do reformatského kláštera sv. Maří Magdaleny. Františkáni byli tam uvedeni v sobotu, dne 12. března 1524, od zástupců biskupových a města Nisy. Reformati, vzavše své věci k večeru s velikou nevolí klášter opustili. Klášter sv. Kříže připadl městu.

Mezi oktávou Božího Těla²³⁾ téhož r. 1524 Bedřich, vévoda lehnický, nutil františkány u nejsv. Trojice v Lehnici, aby přestěhovali se do kláštera u sv. Jana v Lehnici, v němž bydleli reformati smýšlení Lutherského. Vévoda nenáviděl katolickou činnost zvláště kazatele P. Antonína z Vratislavě, pročež nařídil jemu a ostatním františkánům, aby se odstěhovali k reformatům a učili se dogmatům Lutherovým, neboť již před tím povolal z Wittenberka lutherské lektory, kteří přednášeli latinsky, řecky a hebrejsky. Aby dodal své žádosti důrazu, pohrozil františkánům, neuposlechnou-li jeho rozkazu, že musí ve třech dnech z Lehnice odejiti. Františkáni v šichni, počtem 16 mužů, Lehnici opustili, zanechavše tam nářadí, nábytek, vůbec vše. Toliko ceremoniální knihy byly jim později vráceny. Za nedlouho vyhnal vévoda i reformaty a usadil v jejich klášteře kanovníky.

6. Před svátkem sv. Petra a Pavla 1524 shromažďovali se kapituláři františkánské provincie ke kapitole u sv. XIV Pomocníků v Kadani. Začátek byl zmatený, neboť provincial František z Bavor prodléval v Krupce a kustos Michal z Korutan v Plzni, bojíce se cestu do Kadaně podniknouti, poněvadž nejv. zemský kancléř Adam z Hradce hodlal je lapiti a uvězniti. Příčinou toho byla tato událost. R. 1523 kázal v Jindřichově Hradci františkán P. Benedikt z Plzně učení Lutherovo a pan Adam z Hradce ho chránil. Provincial, hodlaje P. Benedikta z Jindřichova Hradce odstraniti, nařídil kustodovi Michalu z Korutan, aby P. Benedikta v noci tajně zajal a v Jemnici uvěznil. Leč zajetí se nepodařilo a v celém městě povstal hrozný poplach. Kdyby byl P. Michal neprechl, byl by za to pykal životem. Od té doby nejv. kancléř snažil se provinciala i kustoda zajati a uvězniti.

²¹⁾ Wrbczansky (Nucleus 26) nazývá jej chybně Vilém z Vídně.

²²⁾ Viz o tom ve Wrbczanském (Nucleus 26), jenž mylně píše, že klatbu vyhlásil český provincial Exkomunikace stihla býv. kustoda vratislavského Jana Wundschildta a Michala Hillebrandta, guardianu v Nise. „In Prato“ slulo předměstí nebo místo, na němž stál reformatský klášter; srovnej Wrbczansky Nucleus 151.

²³⁾ 26. května — 2. června.

Posléze podařilo se provincialovi a kustodovi přijíti na kapitolu. Nemalou nesnáz způsobil jim hned na počátku odpadlý františkán Dionýz z Krupky, který předložil kapitole these k disputaci; leč kapituláři je zamítli a později při kázání v kostele vyvrátili. Kapitola přikročila potom k volbám. Za definitora vybrán byl diskreta kadaňský Rufín z Třebnice, brněnský guardian Ondřej z Krupky, jemnický guardian Dominik a Salice²⁴⁾ a nisen-
ský diskreta a lektor bohosloví Kašpar z Budišína. Z volby P. Kašpara se kapituláři neradovali, poněvadž byl v provincii teprv krátký čas. Před dvěma roky byl guardianem reformatů u sv. Jakuba ve Vratislavi a ježto se dostal do sporu se svým provincialem a kustodem, přešel pod ochranou biskupa vratislavského k františkánům, stal se v Nise lektorem a nyní definitorem. Jeho nestálost a chvástavost zavedla ho tak daleko, že za rok (1525) vystoupil a s dovolením biskupa stal se farářem v Neudorfu u Nisy. Za provinciala byl zvolen Eusebius z Neumarktu guardian hlohovský, za kustoda²⁵⁾ zase Michal z Korutan. K pohodlnější správě provincie ustanovila kapitola ještě jiné tři kustody: V Čechách kadaňského guardiana Františka z Bavor, na Moravě brněnského guardiana Michala z Korutan, ve Slezsku nisen-
ského guardiana Zeferína ze Žamberka. Při té kapitole napočteno bylo od počátku bludařství Lutherova 21 odpadlíků.

Pro selské vzbouření, které r. 1525 zasáhlo Čechy, Moravu i Slezsko, nebylo možno slaviti pravidelnou kapitolu, pročež provincial svolal do Olomouce na svátek Narození P. Marie, 8. září 1525 definitory a kustoda ke kongregaci,²⁶⁾ při níž sesazení byli mnozí guardiani, kteří svůj úřad již po tři leta zastávali, a nahrazení byli novými. Potom byla celá provincie rozdělena na tři kustodie. K české kustodii patřil klášter v Jindřichově Hradci, Bechyni, Horažďovicích, Plzni, Tachově, Kadani, Krupce a Kamenci; ty kláštery podřízeny byly českému kustodovi. K moravské kustodii pod správou moravského kustoda náležel klášter v Jemnici, Znojmě, Brně, Uh. Hradišti, Olomouci, Opavě a v Hlupčicích. Ku slezské kustodii, kterou řídil slezský kustos, přidělen byl klášter ve Vel. Hlohově, Javoru, Kladsku, Nise, Ketzerdorfu, Opolí, Kozlí, Bytomi a v Těšíně.²⁷⁾

Při kongregaci povstala rozepře mezi kustodem a guardianem brněnským P. Michalem z Korutan a mezi viceguardianem olomouckým P. Dominikem de Salice. Provincial hodlal P. Dominika jmenovati guardianem olomouckým, ale moravský kustos mu odporoval, připomínaje mu Dominikovy chyby, jichž se dopustil v definitoriu a v konklavi. Potom však i se souhlasem moravského kustoda P. Michala ustanoven byl Dominik de Salice guardianem v Hlupčicích.

7. O svátcích svatodušních r. 1526 zasedala generalní kapitola v Porciunkuli v Assisi. Z české provincie účastnil se jí pro-

²⁴⁾ Wrbczansky l. c. píše a Pahre, což vzniklo chybným čtením rukopisu.

²⁵⁾ Úředně slul custos custodum. Ve Wrbczanském l. c. není kustos uveden.

²⁶⁾ Wrbczansky l. c. tu kongregaci nezná.

²⁷⁾ Toť jest zřejmý důkaz, že kláštery kustodie vratislavské a zlatohorské nebyly české františkánské provincii přenechány, nýbrž zůstaly pod správou provincie saské a durynské.

vincial Eusebius z Neumarktu a kustos Michal z Korutan. Tam rozdávány byly nově vytisknuté historie (životopisy druhého nocturna k matutinu) sv. 7 mučedníků a andělů strážných, ale česká provincie obdržela od generala dovolení že směla podržeti staré lekce v brevíři. Přes to však opatřil si kustos Michal nové historie pro brevír.

Nedlouho potom po svátku sv. Jiljí, opata,²⁸⁾ zahájili kapituláři české provincie kapitolu v Plzni. Za definitora byl zvolen František z Bavor, zároveň kustos v Čechách, moravský kustos Michal z Korutan,²⁹⁾ slezský kustos Zeferín ze Žamberka a znojemský guardian Bernard z Nisy. Na provinciala byl povýšen P. Michal z Korutan a kustodem kustodů stal se hlupčický guardian Dominik a Salice.³⁰⁾

Po volbách bylo rokováno o nových lekcích brevíře, jež přinese P. Michal z Assisi. Při první poradě, již předsedal P. Dominik, odevzdáno bylo toliko devět hlasů pro přijetí nových lekcí. Na podnět P. Dominika, jenž hodlal provincialovi zptůsobiti nesnáze a nepříjemnosti, dali ostatní členové hlasy záporné [aspoň 40 hlasů].

Provincial svolal však stran nových lekcí druhou radu při níž bylo pouze 8 nebo 9 hlasů záporných a v třetí poradě byly nové lekce přijaty.

Kapitola zavedla také jednotu ve zpěvu brevíře i stolních modliteb a provedla opravu ritualních knih. Kapituláři usnesli se též na tom, že provincial, dokonce tříletí svého úřadu, nesmí býti dosazen za guardianu, kdežto kustos smí býti po složení úřadu guardianem. Ustanovili také, že český kustos má budoucně residovati v Plzni, moravský v Olomouci a slezský v Nise. Posléze shodli se v tom, že kapitula bude se konati vždy až za tři roky a mezi tím má provincial sezvati kapitolu kustodů čili kongregaci. Za ty dva roky od poslední kapitoly v Kadani (1524) až po kapitolu v Plzni (1526) odpadlo k lutherství 57 bratří.

R. 1527 usiloval provincial u nově korunovaného krále Českého Ferdinanda, aby se směli františkáni vrátiti do Vratislavě, ale všechny jeho námahy a všechny sliby královny byly marny.

V postu r. 1528 přišel do české provincie generalní visitator P. Kašpar z Kremže, člen provincie rakouské. Provincial Michal z Korutan šel mu naproti až do Vídně a přivezl jej do Znojma. Visitator se na Moravě nezdržel, nýbrž pospíchal do Polska a slíbil, že se vrátí koncem července.

Nedlouho po velikonočních téhož r. 1529 svolal provincial váženější bratry ze Slezska a Moravy ke kongregaci do Opavy.³¹⁾ Pozván byl slezský kustos a guardian nisanský Dominik a Salice, Eusebius z Neumarktu, Zeferín ze Žamberka; z moravských františkánů přišel moravský kustos a guardian olomoucký Julius

²⁸⁾ 1. září 1526.

²⁹⁾ Wrbczansky l. c. toho definitora neznal.

³⁰⁾ Wrbczansky l. c. píše z Pahre, poněvadž chybně rukopis četl.

³¹⁾ Wrbczansky, Nucleus 43—44, opavskou kongraci neznal.

z Pruska, viceguardian olomoucký Bernard z Nisy a guardian hlupčický Kristín de Scepusio. Při poradách vyšlo na jevo, že v některých klášteřích propukla nevole proti visitatorovi hlavně proto, že byl Němec a nikoliv Ital. Leckterí členové provincie pronesli charakteristický úsudek, že visitator jest úplně zbytečný, jelikož provincii obyčejně více uškodí než prospěje. (Pokračování.)

Pře o polovici statku odoumrtního, neřízeného a nekšaftovaného po Jakubovi Lhotovi z Šebína.

(Z archivu m. Loun vynesl Fr. Štědrý.)

(Pokračování.)

No. 17. My purgmistr a rada Star. m. pr. známo činíme ut forma, že nález a vejpověď od předků našich mezi osobami v ní zejména položenými na právě našem učiněna stojí napsána v kněžích našich městských slovo od slova takto:

Kateřina Holarka vobeslavše Viktorýna Měčina, Pavla Marvana, vinila je z toho, kterak by nebožtík manžel její učinil spis, kterýž oni za kšaft míti chtějí, ježto jest nepořádný a místa míti nemůže pro smlouvy svatební, kteréž sou se mezi nimi staly a statkem se spolčili tak aby z umrlého na živu pozustalého plným právem připadlo. Oni pak že jí v statku jejím znamenitou překážku činí dávši ji zamknouti. Protož žádá, že jí v tom jakožto vdovu opatřiti ráčí a statek jí s dítětem naležitý, aby odpečetěn býti mohl, na tom škoda aby se nedála žádná.

Proti tomu od obeslaných mluveno: že spis žádný není učiněn než kšaft a ten jest pořádně do rady podán a vysvědčen. A oni jako poručníci zřízení od něho žádají, aby týž kšaft místo své míti mohl. — Tu p. purkmistr a páni slyšíce žalobu Kateřiny Holárky, odpor Viktorý Měčina, Pavla Marvana, vysvědčení smluv svatebních; jich zápis slyševše, řeči obou stran pilně a bedlivě uváživše, takto o tom nalézati a vypovídati ráčí: Poněvadž p. Jakub Figar z Vratu, hofrychtýř král. čes., p. Martin Smil z Stojesic, Matěj Řepík, Martin od růže jsouce obesláni na žádost Kateřiny Holárky paměti své o smluvách svatebních snešše vysvědčili: že on Jan Holar s ní Kateřinou manželkou svou s statky svými jsou se spolčili tak, aby z umrlého na živu pozustalého plným právem připadlo s jistou vejminkou bez odporu všelikýho tak, jakož jejich vysvědčeaí týchž smluv to v sobě šíře ukazuje a zavírá. Protož p. purkmistr, páni ji Kateřinu při těch slovech zůstavovati a zanechávati ráčí. A kšaft jeho Holara, kterýž mimo smlouvy svatební činěn býti nemohl těch I' kop m., o kterýchž také zmínky žádné neučinil i týž kšaft zdvihají a v nic obracetí ráčí. Co se pak Jakuba syna jeho nebožtíka Holara dotýče, poněvadž ona Kateřina mimo takové smlouvy jeho podle sebe přiznáním svejm v tom ve všem statku se spolčila a že takový statek pozustalý jí a synu jeho náleží a žádnému jinému. I z té příčiny tejjž statek spolu s ní se při tom zůstavuje. Actum in senatu f. IIII. ante Viti a. d. 1542. magistro civium D. Martino a Wilkanow et aurea cruce. (14. června).

Tomuto svědomí cti jako při č. 16 . . . v pondělí ve vigílii památky Nanebevzetí P. Marie I. P. 95.

Dáno od tohoto vejpisu 24 gr.

No. 18. My purgmistr a rada Starého m. praž. ut forma č. 16., že nález tuto dotčený mezi osobami v něm zejména položenými na právě našem učiněný stojí napsaný v knihách našich městských slovo od slova takto:

Jakož jest J. M. C. rychtář p. Pavel Žipanský z Dražice na místě a konce J. M. C. přípověď učinil, na dům, peníze hotové a jiný všeliký statek movitý i nemovitý, na čem by ten koli upsán býti mohl po někdy Anně Vonopalce, Melichara Vonopale manželce pozůstalý, a obeslav k tomu jeho Melichara oznámil, že k takovému statku po ní Anně zůstalém nepořízeném lepší právo a spravedlnost, nežli on Melichar má, pro nepořízení vedle znění privilegium vo odoumrtech městu tomuto danému prose ho za dopomožení:

(76 f.) Proti tomu od Melichara Vonopale po vzatém hojemství za oopověď jest dáno, že tomu místa nedává, aby jaký statek nepořízený po Anně manželce jeho pozůstatí měl. Nebo cožkoli takového statku jest měla a co by koli po ní zůstalo, to všecko že jesti jemu Melicharovi smlouvami svatebními i jinak zadala a podle toho zadání že jemu a žádnému jinému týž statek náleží.

Tu p. purgmistr a rada slyšíce žalobu, odpor, artykul vo odoumrtech, smlouvy svatební, svědomí, trh, poté vejписы některé, nález mezi jistými osobami učiněný té pře líčení a toho všeho s pilností pováživše takto o tom nalézají a ortelem svým vypovídají:

Poněvadž Melichar Vinopal proti přípovědi p. Pavla Žipanského z Dražice J. M. C. rychtáře na místě a k ruce J. M. C. na statek někdy Anny Melicharové učiněné t. j. svědomím podle práva vedeným provedl a ukázal, že nebožka Anna Melicharova při smlouvách svatebních, pojímajíc jeho sobě Melichara za manžela, do domu i jiného všeho statku svého movitého i nemovitého za mocného hospodáře jest přijala a sobě toliko pro přátely 4 kop. gr. č. a pro záduší, kdežby tělo její pochováno bylo X kop. gr. č. v moci pozůstavila: podle kteréhožto statku od ní Melicharovi žádaného tejj statek on práci a nákladem svým jest zlepšoval a některé grunty kupujíc vedle sebe ji zapisovati dal. Kdež ona uznávši jeho snažné opatrování na smrtelné posteli i těch 50 kop. gr. č. sobě vymíněných před lidmi dobrovolně jest odkázala a dala. Z těch příčin dává se jemu Melicharovi obžalovanému proti J. M. C. rychtáři p. Pavlovi Žipanskému z Dražice na místě a k ruce J. M. C. za právo tak, že ten všecken statek po Anně Melicharové pozůstalý s těmi 50 kop. gr. čes. jemu Melicharovi se přivlastňuje však tak, aby on k tomu záduší, kdež tělo jí Anny pochováno jest X kop. gr. č. vyplnil a dal a to do 2 nedělí pořad zběhlých podle práva. Actum in consilio f. 4. die Georgii 1572. magistro civium Philippo Redlfester a Wildersdorf.

Tento nález od J. M. pp. rad JMI. nad apelacími na hradě pražském nařizených ve čtvrtek po památce sv. Marty I. P. 1572:

jest stvrzen. Tomu na svědomí jako No. 16. v středu na zejtrí památky nanebevzetí P. Marie I. P. 95.

Dáno od tohoto vejpisu 24 gr.

No. 19. Z Litoměřic od rychtáře a kmetův mezi rychtářem našim m. Luna Jiříkem Dědkem z Vlkové na místě a k ruce naši z jedné a Jiříkem Užidilem m. téhož m. Luna z strany druhé: Co se připovědi na polovici statku po někdy Anně Králce dotýče.

Ortel na témž právě.

Ačkoliv se to z svědkův od Jiříka Užidila jinak Kobylly měštěnína a nyní primasa m. Luna proti vejpovědi J. M. C. na onen čas p. rychtáře Jakuba Sokola z Meziklas a v témž m. Luna (kterouž jest na polovici všeho statku jak mohovitého tak i nemohovitého a na čem by ten koliv záležel, po někdy Anně Králce, prvnější manželce téhož Jiříka Užidila nepořízeného a nekšaftovaného pozůstalého, k ruce a na místě J. M. C. jakožto odoumrti na J. M. připadlé učinil) netoliko při soudu komorním král. tohoto čes., ale i při tomto právě provedených nachází, že majíce on Jiřík s touž Annou v stav manželský vstoupiti a jí po sobě smluvami svadebními 100 kop gr. č. věnoval a ona naproti tomu zase na polovici všeho statku svého jej za mocného hospodáře k sobě jest přijala s tím doložením: jestližebý druhé polovice téhož statku svého buď za zdravého života neb na smrtné posteli žádnému nezřídila a nedala: tehdy aby i ta druhá polovice toho za týmž Jiříkem manželem jejím zůstala. Však poněvadž jest týž Jiřík takových smluv svadebních za živobytu jejího (byvší s ní drahny! let) vedle práva v čase jistém k městu a stvrzení svému svědomím a v přítomnosti též manželky své tu, kdež náleží, sobě jest neprivedl a ty v knihy městské jsou nevešly. Jakž od svědčení p. purgmistra a rady téhož města z strany týchž smluv svadebních to v sobě šíře obsahuje a zavírá. K tomu také když jesti táž Anna Králka za dosti dlouhý čas v nemoci a trestání božím ležela, a paměti dobré i rozumu zdravého ještě užívala, vo druhou polovici téhož statku svého (maje v tom dobrou a svobodnou vůli) kšaft a pořízení své podle práva i chvalitebné jich Lounských zvyklosti učiniti a díl toho i k záduší školy jejich pro chudé mendýčky a jiné přátely své vodkázati a mezi ně podělit. A tudy dobré budoucí památky po sobě zanechat jest chtěla (jakž to vše na onen čas J. M. C. p. rychtáře Jakuba Sokola dostatečně provedeno a svědomím jednoho vlastního svědka téhož Jiříka, totiž Jakuba Krále dotvrzeno jest) proti všem právům i také privilegium slavné paměti císaře Karla Čtvrtého jakožto krále (77 f.) českého z strany svobody činění kšaftu témuž městu Luna danému a od J. M. dobré a svaté paměti císaře Ferdinanda prvního, císaře Maxmiliána druhého i také J. M. C. císaře Rudolfa druhého nynějšího, p. p. našeho nejmilostivějšího, jakožto králův českých potvrzenému jest zbraňoval a hájil i také strážil svou (aby toho nadepsaná manželka jeho nikterakž vykonati nemohla) při domě jest vosadil a tak proti právu nezpůsobu a příkladu neobyčejného a nevděčnosti veliké proti ní a zadání jemu z té jedné polovice statku jejího nekšaftovaného tak i tu druhou smluvami svadebními sobě danou kromě věna svého a těch věcí de mobilibus.

Pokudž jest touž Annou Králkou v manželstvu byl jure revocationis donationum inter maritos jest pobratil (?). A aby otec Anny manželky jeho mimo to jaký pořádný kšaft vedle práva a privilegium výš dotčeného i také starobylé dobré zvyklosti téhož m. Luna (dožádavše se toho při p. purgmistru, aby k ní osoby radní s rychtářem a písařem jich městským přišly v přítomnosti jich) učiněn. A ten ku právu tu kdež náleží (jakž i toho p. purgmistr a rada téhož města i někteří vlastní svědkové Jiříka Užidila, že o témž kšaftu nevědí, vysoc. vedle práva se odsvědčují) dodán a od nich přijat býti. Ano také aby J. M. C. p. rychtář při též připovědi své k témuž statku Anny Králky učiněné nětco toho promlčeti, nebo v nětčem se proti právu obmeškati jměl (poněvadž jisté poručení a sročení J. M. C. jehož datum na bradě praž. v sobotu den sv. Pryšky l. 92 jest v to vkročilo) a ta všecka pře tak mezi nimi vznikla a při právě jich Lounských začata z mocnosti J. M. C. jakožto krále českého od téhož práva (kdež ještě ani k průvodům hlavní pře jich nikda jest nepřišlo) vyzdvižena a k novému v průvodích svých z obojí strany k pořádnému vyslyšení i také ortelem s vejhradou vrchního práva jich podělení ku právu tomuto podána jest. Nad to vejše aby on Jiřík Užidil téhož statku Anny Králky justo titulo pravejm držitelem aneb pánem jeho býti jměl, toho jest také jakž náleží podle práva nepokázal. Z těch ze všech nahoře položených příčin takového všeho statku gruntovního a nemohovitého po též Anně Králce jakožto ab intestato pozůstalého častopsanej Jiřík Užidil jedné polovice právem odoumrtním na J. M. C. připadlé Jiřímu Dědkovi z Vlkové jakožto J. M. C. téhož města Luna na t. č. p. rychtáři k ruce a na místě J. M. C. ad actum vejповědi této ve čtyřech nedělich pořad zběhlých postoupiti a odevzdati jest povinen a tu připověď předešlého někdy J. M. C. p. rychtáře na tu jednu polovici téhož statku po též Anně Králce pozůstalého učiněná jakožto pořádná se tvrdí a u práva také své místo má podle práva. Actum f. VI. die Kyliani l. 94 (8. července.)

Takto ten ortel napraven:

Poněvadž se to z průvodův od obojích stran vedených dostatečně vyhledalo a našlo, že jest někdy Anna Králka berouce sobě za manžela tohoto Jiříka Užidila smlouvami svaдебními jeho na půl statku svého mohovitého i nemohovitého přijala s tím doložením, jestliže by druhou polovici statku svému žádnému nerídila, aby zcela a zouplna též na něho Jiříka manžela jejího připadl. Kdež potom též Anna Králka, leže na smrtné posteli před osobami přísedními kšaft jest učinila, kterýž nyní upatán býti nemůže, v němž (jakž někteří svědkové v svých svědomích dokládají) že druhou polovici statku svého manželu svému Jiříkovi jest zcela odkázala, před nimi se přiznala, proti tomu pak od rychtáře našeho, aby to spolčení statkův též Anna zrušiti a nápad ten na jiného zříditi jměla ničímž podle práva provedeno a ukázáno není: z těch příčin táž připověď od rychtáře našeho na místě a k ruce naší učiněná se zdvihá a týž statek všecken před dotčenému Jiříkovi Užidilovi se přisuzuje. A poněvadž pak o kšaftu Anny Králky v převedení zmínka se činí a že jest kšaftovala, to

se nachází. Protož budeli rychtář náš na místě a k ruce naši chtítí k komu pro ubytí takového kšaftu hledětí, právo se jemu nezavírá, vše podle práva. Actum v pondělí po přenešení sv. Václava 6. martii 95.

Vejpis tento dán jest s povolením J. M. p. presidenta a pp. rad nad apelacemi zřízených pod pečeti uroz. p. p. Kryštofa z Lobkovic na Tachově a Pátku J. M. C. rady, nejv. komorníka, presidenta nad apelacemi v král. čes. k potřebě Anně Vesecké z Vesec tu kdež náleží. Actum na hradě praž. 14. Augusti l. 95.

Dáno od tohoto vejpisu 1 kopa m.

Řehoř Pátek m. p.

(78 fol.) No. 20. My purgmistr a rada Starého m. praž. známo činíme (ut forma), že nález níže dotčený mezi osobami v něm ze jmena položenými a při právě našem učiněný stojí napsaný v knihách našich městských slovo od slova takto: Jakož jsou se jisté přípovědi od osob některých na statek po někdy Lidmile Kocource na Uhelném trhu staly, kdež potom strany majíce sobě dle průvodů svých přípovědí od práva jmenovaný průvody své čisti jsou dali a předkem Magdaleny někdy Pavla Šrotýře manželky a Kateřiny Valentovy též Jana Vaška přípovědi jsou čtény: k jichžto průvodům dali čisti též registry zavedené svědomí a k nim mluvití, kterak drahý počet svědkův při právě měst Klatov, Stříbra, Nového i zdejších srovnalých, na tom se jednomyslně srovnávají. kterak Mandalena tato jest byla od vlastní sestry někdy Lidmily Kocourky, Anny Světlíkové a tak její vlastní teta. Též také Kateřina Valentova, že jest vlastní sestra Lidmile Kocource byla a teta Magdaleně že jest. Neb jsou ony dvě Kateřina a Lidmila spolu vlastní sestry byly a z třetí sestry tato Magdalena jest dcerou. Což obé dostatečně jest provedeno. Davše čisti nález mezi Kateřinou Hekrlíkovou o statek Bořeka přípovědníky na statek Kateřiny Mrázové. Úředníky šestipanskými a Matějem sladovníkem, Marianou Škodovou a J. M. C. panem rychtářem. Též právo městské kap. XXII. artykul XXXI., též XLIII. artykul 1 VI. Rozdíl k nim mluvití, kdokoli učiní přípověď na statek mrtvého přítele svého nepořízený, potom ukáže krevnost nebo příbuzenství, tehdy podle privilegium J. M. C. podavše z něho artykule vo odoumrtech ku přečtení, obdrževávaly jsou takové statek. Protož vy také věře Pánu Bohu a právu, že se jim toho dostane, poněvadž jsou vlastní krevní a nejbližší přítelkyně často jmenované Kocourky: Kateřina vlastní sestra a Magdalena vlastní teta jest jí byla. A J. M. C. tolikéž tehdáž nápadu sobě pozůstaviti ráčil, kdyžby v městech Pražských žádný krevní anebo příbuzný přítel se nenacházel, zvláště pak též nápad na Magdalenu spadnouti má, jakožto ta, kteráž s městem trpící jest a manžela měla souseda Starého m. pražského jmenem Pavla Šrotýře, kterýž své zakoupení a dům při právě tomto jest měl. Davše na to čisti téhož domu trh mluvily, že jsou naslechly, kterak by Vavřinec z Horního Hlohova na též statek po ní Lidmile Kocource zůstalý potahovati se měl za příčinou nějakých smluv svadebních, ježto ony to pověděti mohou, kdež on ji sobě za manželku pojímal, že jsou tu mnozí dobří lidé byli a smluv žádných při sňatku svadebním oznámeno jest nebylo, žádající za čtení svědkův registry za-

vedených mluvily, když nejchudší manželé sňatek svadební míti mají, tehdy vždy úmluvu nějakou mezi sebou činí z strany statku jejich a tu přede všemi vůbec ohlašují. Jehož se jest při veselí Vavřince nestalo a smlouvy svadebné žádné nebyly. Nad to vejše on Vavřinec není s městem trpící a na takové osoby, kteří s městem žádných břemen nenesou, nápadové jíti nemohou.

Podavše ku přečtení nález mezi Václavem z Břehon a Jitkou z Chodče, též kapitoly XXVII. artykul III. z práv městských oznámily, že dání gruntuov jinak býti nemůže než knihami městskými, ale Vavřinec neměl a nemá nic tak kněhami městskými sobě postoupeného. Protož také nic nebude moci obdržeti.

K tomu J. M. C. rychtář pan Izaiáš jinak Zachariáš od rajských jablek mluvití poručil, že jest slyšel přípovědi, které jsou Kateřina a Mandalena společně učinily, též svědky na to uvedené i jiné jich pravdy. Pak co se Kateřiny, která se Valentovou jmenuje, dotýče, vidí se jemu na místě J. M. C., že jest neprovedla toho, jako ani Jan Vašek, aby městkou usedlou a s městem trpící byla a sám přítel její ku přečtení podal nálezu, že na usedlí a s městem netrpící nápadové nejdou. Ona jest osoba kmetcí a poddaná pana Adama Myslíka z Hyršova a na Košířích. Protož daremně zaneprázdňuje jako i Jan Vašek jsa člověkem poddaným v městě žádného zakoupení nemaje. Mandalena pak žádné spravedlnosti neukazuje a ji nemá a míti nemůže z příčin těchto: Jedno že se jest spolčila s Kateřinou Valentovou a v spolek, v kterýmžto s ní byla, žádného neukázala. A právo jest: Kdo s kým spolku nemá, ten s tím obsílá a jiného viniti nemůže.

Druhé táž Mandalena spolčivši se s ní Kateřinou a společně přípověď učinivše, jednak sama sobě k ruce svědky vede, a jednak sobě, Kateřině a Janovi Vaškovi, ježto podle práva jedenkaždý ku potřebě své měl jest sobě zvláště svědky vésti. — Třetí že průvod ten jí Mandaleny s přípovědí se nesrovnává, ani také sami sebou svědkové se nesrovnávají. Nebo Mandalena se připověděla, jako sestra, Kateřina jako teta. Čemuž z průvodův se rozuměti může; neb svědkové někteří Mandalenu nazývají ji tetou Lidmilinou a jiní sestrou a tak sami se potýkají, že jsou nepořádní. Kdež pak i toho doložila, že by městkou byla, též že Pavel byl měšténínem a dům koupený jměl. I byloť jí potřebí ukázati, že týž Pavel Šrotýř, muž její, a ona ženou jeho že jest byla, též že on byl měšténínem táhše na artykul vo odoumrtech města tomuto daný od J. M. C. Ferdinanda slavné paměti, též zřízení zemské: P. XXVIII. Nález mezi přípovědníky na statek Šimona Šicha, též na Jana Pacovského promluvil, že jest Mandalena pochybila pořadu práva a zřízení zemského v vedení švédkův. Neb jest je měla k každé při obnoviti obzvláště proti Vavřinci z Horního Hlohova, ale toho neučinivši sama sobě to spletla a pro ten spletek průvodu svého užiti moci nebude.

(79 str.) Tu p. purgmistr a rada slyšice přípovědi na statek někdy Lidmily Kocourky a průvody jich, též ohlášení Vavřince z Horního Hlohova a průvod jeho, též přelíčení a toho všeho s pilností pováživše takto o tom nalézají a ortelem svým mezi stranami vypovídají: Poněvadž se jest to z vysvědčení smluv svadebních mezi Vavřincem z Horního Hlohova a Lidmilou Kocour-

kou, někdy manželkou jeho učiněných vyhledalo a našlo, že ona Lidmila jeho Vavřince za mocného hospodáře přijavši na všecek statek svůj ten jest jemu zdala kromě sta kop gr. čes., kterýchž jest v moci své pozůstavila, aby je dāti nebo odkázati komuž by se jí vidělo a zdálo, mohla bez překážky jeho Vavřince, manžela svého: z té příčiny dává se jemu Vavřincovi proti J. M. C. rychtáři Izaiášovi, jinak Zachariášovi u rajských jablek na místě a k ruce J. M. C. Kateřině Valentový a Mandaleně někdy Pavla Šrotýře manželce, též Janovi Vaškovi přípovědníkům na statek někdy Lidmily Kocourky za právo tak: že týž statek po ní Lidmile zůstalý jemu Vavřincovi se přivlastňuje podle práva. Však co se sta kop gr. čes. dotčenými smluvami svadebními od ní Lidmily sobě vymíněných dotýče, poněvadž jest ona Lidmila za živnosti své žádnému jich nedala, ani o nich neřídila, to Mandaleně Šrotýře jakožto vlastní tetě někdy Lidmily Kocourky s městem tímto trpící podle privilegium J. M. C. městu tomuto vo odoumrtech daného se přisuzují a on Vavřinec z téhož statku jí je vydati ve dvou nedělích pořad zběhlých povinen jest.

Actum in consilio f. III. in vigilia s. Laurentii 1569 Magistro Civium D. Paulo Carpione a Kaprssteyna.

Tento nález od J. M. C. pp. nad apellacími na hradě pražském zřízených jest stvrzen v outerý po sv. Martině l. P. 69.

Tomu na svědomí a pro lepší toho jistotu i ku právu důvěrnost pečť naši menší městskou dali jsme rozka(z)ali jistým našim vědomím k tomuto listu přitisknouti.

V středu nazejtří památky Nanebevzetí Panny Marie l. P. 95. (1595). [Dáno od tohoto vejpisu 24 gr. M.]

J. M. C. p. rychtář Jiřík Dědek z Vlkové

položil impugna cí svou proti Anně Vesecké z Vesec v pondělí po n. devítniku l. 96. k složení dolíčení jmenován den v pondělí po neděli Invocavit pro příští (11. února, — 4. března).

V. Mti. p. purgmistře, páni milí. Uroz. paní Anna Vesecká z Vesec a v Libochovicích při dání odpovědi na přípověď mů, kterouž jsem na jisté J. M. pp. rad zřízené komory v král. Českém jmenem J. M. C. poručení vyšlé (jehož datum na hradě pražském v pondělí po n. postní Laetare l. 95) k polovici statku mohovitého i nemohovitého, odoumrtného, neřízeného a nekšaftovaného po Jakubovi Lhotovi z Šebína, někdy měšťáninu m. Libochovic a manželu oznámené paní Anny Vesecké při městě a v městě Libochovicích na J. M. C. připadlého k ruce J. M. C. učinil, v vrtkavosti své a nestálosti se pronáší. Nebo jednak excepceí se hájila, přípověď mů pořádnú za nepořádnú položila a ji proti zjevnému právu za vyzdvižení žádala, jednak odpověď dala: jako že jest Jakuba Lhotu do svého statku člověka erbovního svobodného chudého a potřebného za manžela sobě pojala a do statku svého za mocného hospodáře přijala. V tom obém jakoby podstaty požívala z této impugna cí mé průvodův jejich vyrozuměti ráčíte. A nemůže mi než k velikému podivení bejtí, kterak ona

začavši ji při skládání odpor klásti a zbraňujíc ji ku právu přijímati a publikovati, hned zas skrze zástupce svého Jana Kobiše před V. Mtmí a před přátely svými, od něho upustila. A toho jest tím dotvrdila, když jest skrze téhož zástupce svého takovou přípověď . . . čísti poručila: ježto kdyby jaké poblouzení a pochybení práva ode mne se bylo vynadešlo, nikoliv od svého předsevzetí neupustila. Že pak v replikování mých spisův a v svém nemsyslu zas se k sobě navrátila a tu přípověď mů pořádnú stíhala právní regulí: *Citatione omissa processus juris ipso jure nullus est.* To jest *nun jure cogente* sed *calumnia cogente* učinila. A to že pravé jest (*cedule* řezané pňhonní dvě k slovútnému Janovi Kaňkovi Pořickému, úředníku na Libochovicích v pondělí po sv. Petru a Pavlu l. 95 proti ní za průvod předložené a publikované, to že přípověď mů pořádnú k statku odoumrtnému po Jakubovi Lhotovi také pořádná J. M. C. citace předešla, vykazuje. Patrně se zajisté v nich dostavuje, že má rozepří na milostivé a jisté poručení J. M. C. podle jistého sročení při právě m. Luna se mnou na místě a k ruce J. M. C. o přípověď k polovici statku po někdy Jakubovi Lhotovi z Šebínu, manželů svým pozůstalému. Nadto vlastní přiznání co prosím může patrnějšího býti? Toho potvrdil také Jan Michlen, druhý zástupce její, když v outerý po památce sv. Kyliana l. 95 při zavozování svědkův p. Anny Vesecké oznámil: že paní Anna Vesecká některé svědky, kteřížto jsouce pohnání ku právu stojí ku potřebě své a to k té při, kterou na jisté poručení J. M. C. a (80 str.) podle sročení při právě se mnou na místě J. M. C. má, chce sobě dáti zapsati, o čemž jsem sobě protestoval a za poznamenání žádal. I poněvadž při začátku přípovědi mé na místě a k ruce J. M. C. k polovici statku odoumrtného po Jakubovi Lhotovi z Šebínu pozůstalého a na J. M. C. jakožto vrchnost a pána p. dědičného panství Libochovského připadlého od odporu svého Anna Vesecká dobrovolně upustila: že jest pořádně se mnou od J. M. C. k té přípovědi ku právu m. Luna sročena, *cedulemi* vejš dostavenými k tomu se přiznala: Jan Michlen zástupce její to potvrdil. Protož já *allegata et probationes per instrumenta* od ní ku právu předložená jako jsou reformati mezi Janem Kauczkem a Ambrožem Netterem z Glauchova: mezi šmejdiři a vačkáři Starého m. pražského, Item zřízení zemského artykul K. 18 za zmatečné, daremní a zbytečné i proti právu a vlastnímu přiznání Anny Vesecké přivedené pokládám: tak že když na tu rozepří zasednuto bude, ani publikování, ani vážení, jako ven z rozepře býti nemají podle práva. Mimo to kdež paní Anna Vesecká proti té mé přípovědi také jest některé svědky ku právu zavedla, a publikovati dala, kteříž se vztahují na religion, o nějž žádný při právě tomto světském spor se nestal a ani poručení J. M. C. se na to nevztahuje: protož mi jich impugnovati ven z rozepře nenáleží. Má-li paní Anna s kým o takový religion spor, nechť se s ním a ne se mnou nesnadí, já se zřízení zemského A. XXXIII., (kteréhož za přečtení žádám) pokojně přidržím.

Druhé, kdež paní Anna odpověd svou proti přípovědi mé k polovici statku odoumrtného po Jakubovi Lhotovi z Šebínu pozůstalého a na J. M. C. připadlého tím *per testes*, in-

strumenta et allegata provozuje, že jest Jakuba Lhotu člověka erbovního, člověka svobodného, člověka chudého za manžela sobě pojala, do statku svého za mocného hospodáře přijala, s statkem svým statkem jeho na smlouvách svadebních se spolčila. O osobu mrtvou v této rozepři nic činiti není, než o statek poddací, kmetci, nesvobodný, odoumrtný, na vrchnost jako neřízený a nekřesťovaný připadlý. Nebo Beneš Huspeka, Wolf Krejčí, Václav Skorňička, Jan Razín, svědkové její vysvědčují, že jest Jakub Lhota měl šatky poctivý, prostřední, nesl se, jakž na písaře náleží a žádné chudoby na něm znáti nebylo. Naproti tomu též svědkové její svědčí Šebestián Koreš Polomec, že jest Jakub Lhota z Šebínu toho času, když Annu Veseckou za manželku sobě bral, byl pacholek (a ne písař) chudý a potřebný, Vavřinec pak Mlynář a Anna manželka Budyňská, že měl chatrné šatky, neměl svého všeho jmění za V kop míš. Ti odporní sobě svědkové, poněvadž od ní a jí ku potřebě jsou vedeni, však sobě odporní jsou, nechť mezi nimi sama rozhodne, ktože pravdu mluvili. *Ex duobus contrariis necesse e[st] elici veritatem.* A tak nepravdomluvný sama bude moci impugnovati. Podle honosení svého vedla hojnost svědkův, že jest svobodným byl, kterážto svědky svědkové ode mne k ruce J. M. C. ku právu vedení přemáhají, jichž dolíčení svého pozůstávají. A poněvadž jest nížádná rozepře na poručení J. M. C. při tomto právě nevznikla, byl-li jest Jakub Lhota svobodný čili nebyl, za zbytečné uznávám, co víc tu připomínati. Neb jsem to dostatečně provedl a ukázal, že jest měšťánem a s městem trpící byl. A že jest tu obranku sobě smyslila, jakoby hned každý statek kmetci a poddací, v kterémž svobodná osoba přisedí změnu v svobodný statek bral, to jest dětinský smysl. *Fallacia est a non causa ut causa. Et alia est actio in rem, alia in personam.* Není zajisté tu nic činiti o osobu Jakuba Lhoty, než o statek podací, kmetci, nesvobodný, odoumrtný po něm pozůstalý a na J. M. C. připadlý. A kdo jest kdy slyšel, aby statek podací jen od osoby svobodné v držení měl přednost kupujícímu před pánem statku pozemského a poddaciho dávati. Nebo stav panský a rytířský i městský jako i jiní, kteří statky pozemské drží, mají *directum*, *primarium dominium*, v statech pozemských svých, ale poddací a držitelé takových statkův teprva a mají *secundarium dominium*. Že jest Jakub Lhota statky skupoval, lidi penězi na jistoty zakládal, já jí, že mi přípověď mou svými svědky jako urozeným panem Benediktem z Tulipanu, doktorem v lékařství, a Matyášem Střelcem z Lebnperku líčí, děkuji. Co se dotýče svědomí Šebestiána Korše Polomce, jeho svědomí jest samotné, jako že jest Jakub Lhota k ní se do živnosti celé, an dům s dědinami, nábytky, s obilím, stohy byl, koně, krávy měla, kteréhož pořádně svědek od ní vedený Beneš Huspeka štrafuje a podvrací. I kdyžto jest tou sumou, jakž on svědčí, celá živnost byla, proč jest paní Anna v Praze koflíky zastavila? Když jsou se statkem nedělili, co v nebytí jeho doma prodala, proč jest z toho ze všeho počet mu činiti, což mezi nedílnými manžely bývá, musela? Proč, když se za ni Jakub Lhota za manžela dostal, dvě stě, kteráž předešlý manžel její starému pánu zůstal, zapraviti a vypraviti jest musil? Proč tak dcerám jejím na skrovné dědictví po otci jejich zůstalo?

Svědku tomu mohlo by se věřiti. Kdyby sama ho paní Anna svědky svými a průvody nepřemahala a moji svědkové kdyby ho nepodvraceli. *Testimonium unius validum est et creditur ei, quando non impeditur ab aliquo Spec. Sax. lib. 3. Art. 28. gl.* — I toho V. Mtem povážiti sluší, kterak jest měla Jakuba Lhotu do statku svého přijíti, poněvadž on týž statek sobě k ruce koupil a peníze roční sám skládal. — Třetí: Předložila jest za průvod smlouvy svadební Jakuba Lhoty, k tomu svědky kněze Matěje Strakonického, faráře Kladenského, Jiříka Ondrausa Sedleckého, zavedla vedle nich i některé nálezy předložila. Slušné jest propovědění: *Qui bene distinguit, bene intelligit.* Rozdíl velký jest mezi spolčením se statkem mezi manžely ve svobodném stavu městském a mezi smlouvami svadebními a spolčením se v statku poddacím a kmetském nesvobodném, který v svobodném stavu slouží a jeho robot poddán není. Statek poddací jest statek pána dědičného a podle toho teprva osoby osedlé, však i to do libosti a vůle pána panství. Protož chtěli-li jsou oni Jakub Lhota a paní Anna Vesecká, aby ty (81 f.) smlouvy jich svadební svou podstatu jiněly, měli jsou, jenž se za poddané někdejšího pána nikdy nechtěli pokládati, sobě na to listovní dovolení strany potvrzení takových smluv svadebních, aby svou moc míti bez překážky zvláště v zadání sobě statku poddacího a kmetského mohly, sobě vyjednati. Že jest pak od nich toho pomínuto, protož J. M. C. jakožto pán p. dědičný panství Libochovického k takovému statku někdy Jakuba Lhoty odoumrtnému a na J. M. C. připadlému, praví se dědičnou a lepší spravedlnost nežli ona Anna Vesecká míti. A takž já na místě a k ruce J. M. C. jak oznámené smlouvy svadební a svědky tak náleží na stav svobodný městský se a ne na poddací statky vztahující, jako mezi Kateřinou Hularkou a Viktorynem Melčenem, Pavlem Varvanem, v Starém m. pražském, item v témž městě mezi J. M. C. rychtářem Pavlem Žipanským z Dražice a Melicharem Vinopalem item, v témž městě mezi přípovědníky k statku Lidmily Kocourky za nepodstatné k této rozepři nenáležící a zmatečné býti pokládám. Kteréž k platnosti žádné jí paní Anně Vesecké sloužití nemají a nemohou. Co se dotýče daremného předložení reformací a statek Anny Králky odoumrtní mezi mnou k ruce J. M. C. s jedné a Jiřikem Uždilem z strany druhé, tu na žádný nález, poněvadž na revisi od J. M. C. přijata jest a acta do kanceláře české odevzdána jsou, pokládati nemohu, kteráž pro re actitata nikterakž držena býti nemůže. — Naposledy předložila paní Anna Vesecká jakás stará rejstra města Libochovic, kterýchž aby od mnoha let v té obci a v statech perkrechtních se užívati mělo, nic se neprovozuje. Ty já za nepořádné býti pokládám. Předně, že jsou ta registra složená zrušena a v nic obrácena. *Est instrumentum annihilatum substitutione novi abrogatum*, jakž to svědky svými dostatečně jsem provedl, kterýmiž se žádný neřídí, nespravuje, podle nich statku nedrží, což obšírně v doličení mém dostaveno bude. Práva také to vyměřují, že registra, která jsou jednou zkažena, užívaná býti nemají. — Druhé jsou ty registra podezřelá a sfalšovaná, do kterýchž Jakub Lhota má je za sebou, sobě psal, co chtěl, kdy a jak chtěl a co se mu dobře líbilo. Pořádná zajisté registra, kdež se statků poddacích dotýče

neb za vrchností neb za ouřadem neb za písařem příslezným v opatrování, a ne za obzvláštní osobou jako tato zůstávají mají. A chtěla-li jest co v podstatě své paní Anna, předkládati měla věci pořádné a ne tak podezřelé a sfašované předkládati. Vidí-li se jí to podivné, aby pro jeden omyl, podezření, nebo v jednom faleš, měly všechna registra falešná býti, nechť poručí v práva nahlédnouti. Která taková rejstra zcela za falešná pokládají. Tale instrumentum Jo: dicit totum esse falsum, nisi probetur verum. C. de prob. le. pe. Bar. dicit, quod totum est suspectum, nec ei creditur in aliquo, ex quo aliquid falsitatis continet, qualitercumque de ea constet, nisi aliter de veritate constet. ff. de fide instr. L. II. infine. Spec.

A poněvadž mými svědky a dalšími průvody paní Anny Vescké netoliko impugnuji, ale také podvracuji. Protož jiných příčin do doličení mého k ruce J. M. C. pozůstavuji. Dobrodiní právní vohražuji a škody opovídám

J. M. C. rychtář v městě Luna
Jiří Dědek z Vlkové.

Burian Celerin Bramhauzský z Rozstejna, měšťan v Jindř. Hradci.

Životopisný obraz z bouřlivé doby píše FR. TEPLÝ.

(Dokončení.)

Vyměření na Buriana Bramhauzského.

Mezi [odporilými měšťany] obzvláštně Burian Bramhauzský vystavivše a vyvrhše se v tom neslušném a nenáležitém jejich předsevzetí, jak v promlouvání, odpovědi dávání, k obci, tak také v spisování, corrigování, dictirování, copirování za původu (jakž veyše doloženo) se učinil, mezi nima při mnohých jak na rathauze, tak i v jiných pokoutných, nenáležitých a zapověděných schůzkách beyvajíce, netoliko s nima proti nám vrchnosti své dědičné v mnohých jejich předsevzetích, nešlechtnostech se puntoval, v neobyčejných jak zřízení zemským tak i právy městskými zapověděných radách s nima sedával, ale také v commissích za vyslaného, v příčinách neslušných proti nám vrchnosti své dědičné čelcích, svévolně potřebovati se dal a svým lstivým způsobem mnohé z obce po sobě potáhl a zbauril. A předně: Někdy s Lorenzem Svobodau jistej spis nespečetěnej v způsob stížnosti do tehdejších děkana a hejtmana hradeckého copiroval a ten na čisto přepsaný commissářům krajským skrze tři sousedy hradecké odeslán byl. Potomně též Burian jiný spis sformoval, uvedše to v způsob nějaké zprávy neboližto informati, co by vyslaní od obce v Praze těm nepořádným directorům přednáseti měli, v němž mimo jiné nenáležité věci to nepravdivě doloženo jest: „Že jsau prey oni hradečtí na onen čas na svůj vlastní náklad též kostel vystavěti dali (míníce tím kostel sv. Trojice na jednom předměstí v témž městě Hradci Jindřichově ležící). Což se s pravdou nikda vynajíti moci nebude, nýbrž to se za jisto provésti může, že katoličtí mnohem větší náklad, než oni pod obojí na to učinili, tak jakž vzáctné

paměti J. M. pan Adam z Hradce, nejvyšší purkrabí hradu pražského, J. M. pan otec náš nejmilostivější, k stavení téhož kostela znamenitau pomoc, ano i za ty zahrady, kde krchov jest, lidem směny dáti ráčil. A aby již připomenutý kostel (jakž se v témž spisu dokládá) pro exercirování a vyučování náboženství jich pod obojí s vůlí a vědomím předešlé vrchnosti vystaven býti měl, to pravé býti se nachází, než byvše při farním kostele sv. Václava na předměstí krchov skrovný, aby tím větší místo k pohřbení těl mrtvých, zvláště času morního míti mohli, k vystavení téhož kostela a tím prostranějšího krchova, tak aby se tu pochovávatí mohli, povoleno bylo. A tehdáž žádná zmínka se nestala, aby v témž kostele jiné exercitium mimo katolické mělo dovoleno býti, tak jakž vzácné paměti J. N. pan arcibiskup Martin, natrefovše se do města Hradce Jindřichova, krchov při témž kostele aqua Gregoriana požehnati dáti ráčil. Ale kostel tehdáž, jako až posavad, nikterak požehnán ani posvěcen není, než katoličtí kněží služby boží v něm vykonávali. A když jeden z sausedův⁶⁹⁾ těla mrtvá přátel svých pod jedním oltářem pohřbíti dal, tehdy ta pod oltářem a ne jiná mrtvá těla za vladařství a panování nynější vrchnosti jich odtud málo dále postrčena jsau byly. Dále že jim týž, kostel od Paterův Jesuitův mocně vzat byl, to též proti pravdě čelí, nebo oni pod obojí nikdy téhož kostela v držení a užívání nebyli, a tak čeho neměli, nemohlo jim odňato býti. A i toto tak opovážlivě v témž spisu doložili: Nyní pak, jakožto odběžný na nás zase připadá a připadl, míníce tím Patres Socieatis Jesu. Ježto jemu vědomo bylo, že jsou oni o své ujmě odtud neušli, ovšem pak neodběhli, ale nepořádnou mocí jak z jiných kolejí svých v království českém, tak i odtud z colleje hradecké vypovědění a vytisknutí jsau byli. Věděl také tento Burian o tom dobře, že my zvláště po nenáležitém odtud Paterův Societatis Jesu vytlačení jakožto vrchnost téhož města v držení téhož kostela jsme byli, že tu v moc, správu a dědictví naše sahá. A byvše my tehdáž v zemi v Praze, jestliže jest co spolu s jineými v té věci chtěl vyhledávati, měl jest to při nás a ne při jiných učiniti. Ježto měl se na to rozmyšleti, jaké jsau velké milosti a dobrodiní od nás jemu činné byly, jaká ochranlivá ruka nad ním v mnohých příčinách držána byla, a jak v několika jeho velkých auzkostech od nás jemu spomoženo bylo; však on na to nepamatujíce, k takovým nenáležitým vyhledáváním radil, všelijak napomáhal, ani na to se neohledal, že se snažil to vyhledávati od osob těch, kteří se J. M. C. králi a pánu svému nejmilostivějšímu zpronevěřili a rebellirovali, kteříž to ukrutné mne, Slavatu, z okna vyhození schvalovali a zastávali, kteří za directory, rady a správce zemské nepořádně se vyzdvihli a kteří té moci neměli, věci cizí bez vůle vrchnosti té, kteréž to náleželo, jiným dávatí a postupovati. A i v tom jeho zlost a lest větší se býti poznává, že on předešle před tou rebelli v kostele farním od kněží pořádných velebnou svátost oltářní pod obojí přijímati obyčej jmíval, a tuto o jiný kostel stál, k provozování v něm náboženství od správcův duchovních takových, kteří řádně svěcení nejsauce, J. M. panem arcibiskupem pražským se nespravovali. A tak nebo prve neupřímně a ošemetně toliko k za-

⁶⁹⁾ Melichar Hofman.

líbení vrchnosti své zachovati se hleděl, a nebo tuto ne pro horlivost náboženství svého, než pro zalíbení se obci v tom postupoval.

Item: Když ten zpronevěřilý Beniamin Fruwein, sekretář nepořádných directorův v příčině odevzdání hradeckým kostela sv. Trojice přijel, tehdy po přečtení toho nepořádného recessu on Burian na dokázání, že on toho všeho předním původem jest, poděkování s darem 15ti dukátův na místě obce tomu nepořádnému commissari učinil a spolu s jinými do téhož kostela bez povolení našeho uvéstí se dal.

Item: Když jedna nepořádná schůzka na krchově téhož kostela pod nebem a v den nedělní držána byla a k ní všechny osoby pod obojí, kteří tu v městě a na předměstí jsou, svolávali, při kteréž volili a nařídili z prostředku svého jisté osoby za ochránce, řiditele, pomocníky a fedrovníky v příčině téhož kostela, též k objednání predicanta do něho a mistra školního, tu on na dokázání, že předním vůdcem toho byl, obci ty věci přednášel.

Item. Nepřestavše již na počátku, než dále, beze všeho ušetření a ohledání se na vrchnost svou, postupoval, a sešel se spolu s jinými v domě jednoho sauseda, jménem Jana Bilského při kteréžto schůzce jisté osoby mezi sebou volili v počtu 8 osob a jim v moc dali, aby na místě obce psaní otvírali, na ně odpověď dávati a všecko jiné říditi a spravovati mohli, k čemuž že všechna obec, co by tak koliv v těch případnostech učinili, místo dáti povinna bude, a vespolek se zavázala, že v těch příčinách všichni za jednoho a jeden za všechny býti chtějí. A věda on Burian, jak osobám z vyšších stavův v té direkci (vedle jeho zdání) tehdáž dobře a šťastně se vede, vesele také to k sobě přijal a nepochybně za obzvláštní štěstí sobě to pokládal, že on jakožto osoba z obce k tomu přichází, aby mohl jiným rozkazovati, ježto prve takovou nelásku při obci téhož města j měl, že kdyby obzvláštní od nás neměl, nebyl by dokonce při témž městě trpěn.

Item. Dostavše tento Burian spolu s jinými nepořádně kostel sv. Trojice k provozování jich náboženství, moha na tom přestati, toho neučinil, nýbrž vidauce ty nepořádné správce zemské k sobě v jich zlém předsevzetí volné, z cizího velmi stědré a nám co nejvíce mohlo býti odporné. dáleji kráčeli a netoliko o jiný kostel katolický v témž městě Hradci Jindřichově ležící, sv. Jana řečený, ale což více jest, i o kostel hlavní farní, k děkanství náležející se všemi kostelními klenoty, ozdobami, důchody a collaturou, divnými obmysly a praktikami svými, tak aby ty dva kostely pod svou nezřízenou moc podmaniti mohli, nevázně o to usilovali, tudy aby jak nás, tak Patres Societatis Jesu jakožto collatores, i jiné spolu sausedy své katolické odtud odlaučili a sobě přivlastnili. Ježto vědomost o tom tento Burian j měl, že od založení téhož kostela, od toho času stále beze vsí proměny kněží pořádní z hořejší consistoře od J. M. pánův arcibiskupův pražských za správce duchovní do dotčeného kostela dosazování bývali. A vypravivše hradečtí některé osoby do Prahy k těm nepořádným directorům, davše jim jistau iustrukci, v které chtějíce nepravost svou přikrýti, mnohé nepravdivé věci doložili. Ale takové nepořádné a nepravdivé iustrukci tento Burian Bramhauzský netoliko povolil, a radil, ale ji

sám spisoval a jménem a na místě konšelův, starších obecních, hejtmanův předměstských a vsí obce města Hradce Jindřichova pod obojí vedle Pavla Mautnera a Joachima Čecha sekryt svůj k ní přitiskl, se podepsal a podvodně k tomu přivedl, že pečeti cechův sauknického a řeznického u něho Buriana v domě jeho k ní přitisklé byly. A to se stalo proto, že proti vůli většího počtu auřadu to předsevzato bylo.

Item. Když se tak hradeckým v jich neslušném předsevzetí vedle vůle jich dařilo a nevidělo se jim na tom přestat, co jsau tak pod zástěrau a barvau náboženství nenáležitě před sebe vzali, než jich neřádná, nenasycená žádost dále je k tomu přivedla, kterak by netoliko samé město Hradec, ale veliký díl panství hradeckého koupiti, na sebe potáhnouti, jeho mocní páni a vladaři býti a tudy dokonce i z poddanosti se vytáhnouce, do třetího stavu přijati býti mohli. K čemuž tento Burian přede všemi jinými s velikau opovázlivostí nenáležitě pomáhal, předně s jinými do 50 osobami z obce do domu Joachima Čecha se sešli a když o to rada držána byla, zdaliž mají do Prahy vyslati a při directorích se ohlásiti, pokudžby panství hradecké prodávati se mělo, aby jim mimo jiné dopřáno bylo, tu jest on od těchž osob z obce přednášel, že k tomu přistupují, sobě oblibují, aby o to do Prahy vysláno bylo. A ihned dal se k tomu potřebovati a spolu s někdy Lorenzem Svobodou, concept, jaké by plnomocenství vyslaným o to do Prahy dáno býti mělo, sepsavše, je vůbec četl, ačkoliv tehdaž purgkmistr na místě auřadu žádal, poněvadž skrovný počet osob auřadních a starších obecních při tom bylo, aby tau věci tak kvapeno nebylo, neb že to malá věc není a veliká proměna že by se tudy státi musela. Však on Burian nic se tím rozmejšlením hnauti nedal, nýbrž s některými svými tovaryši a puntovníky lehkomyslně v tom radním místě pokusil se tato slova promluvit: Kterí tu nejsau, aby je šrotýři nahoru přinesli, tak že ihned pro jednoho nemocného z konšelův posláno bylo, musil se na rathauz najíti dáti, kdež on Burian obec po sobě potáhl, a opět ten sformovaný concept vsí obci přednášel. A když purgkmistr na místě jiných konšelův tu přítomných promluvil, aby se s tím tak hrubě nepospičalo, a před tím za námi poslalo i také panu Michalovi Slavatovi, jakož tehdaž přednímu commissari na témž panství o tom se oznámilo. Tehdy tento Burian na místě obce toho hájil, že se tím odkládati nemůže a nezavře-li se toho dne, že všecko zameškáno bude, s takovou hanebnou pohrůžkau, nestane-li se to, že se to vykonati musí, na čem se obec snesla, přivedše obec k tomu, že na jeho dotázku, znají-li se k tomu, co on mluvil, všichni hlasem křičeli, že znají, a k takovému zbauření jí popudil, že rathauz zavřítí davše, auřad přinutili, že k tomu nepořádnému plnomocenství na čisto přepsanému pečeti městskou přitisknauti dali.

Item, když jest se svrchu psaný pan Michal Starší Slavata, pan bratr a švagr náš toho dověděl, že obec hradecká takové nenáležitě a neslušné věci skrze vyslané své v městech pražských při directorích vyhledávala, přijevše na Hradec, purgkmistra, konšely, starší obecní i všecku obec obojího náboženství na zámek Hradec obeslal. Ačkoliv auřad konšelský před pánem v pokoji se

postavil, však on Burian v takovém společném na zámku obce shromáždění tak nenáležitě a lehkomyšlně všecky napomínal, že musí šelma býti, kdo před pana Michala Slavatu jeden bez druhého půjde. Až k tomu přivedl, že starší obecní, heytmané předměstští a osoby z obce mezi sebou coniuraci tehdáž opět učinili, a pod šelmau i poctivostí svou sobě se všickni vespolek zavázali, aby jeden bez druhého před pána, když je po osobách volati dal, nechodili. A po častém napomenutí do pokoje všickni společně všedše, tu jim pán to, co jsau tak nenáležitě a neslušně před sebe vzali, že nás vrchnost svou dědičnou a dědice naše o statky a dědictví připraviti chtějí, stížil a hrubě domlauval, ale ponaukáním a practicirováním tohoto Buriana malau platno toto přednesení a domlauvání při nich způsobilo, nýbrž ihned téhož dne, když jsau od téhož přenešení z zámku do domův svých se navrátili, svým vyslaným, Pavlovi Mautnerovi a Tobiáši Klementovi do Prahy napsali, v kterémž psaní mezi jinými slovy tato neváživá doložena se nacházejí: Do tří jsme v zámku zůstávali, až se nám steyskalo, potom byli povoláni heytmané předměstští, kterým jsme ujiti nedali, a tak tuze jsme se zavázali pod šelmau a poctivostí svou, že jeden bez druhého nepůjdeme. A nemajíce na tom dosti, že tak neváživě a posměšně o tom pana bratra a švagra našeho přednesení hned toho dne těm vyslaným do Prahy tento Burian spolu s jinými psal, následujícího dne spolu s jinými učinil týmž vyslaným jiné psaní v němž mezi jinými nestaudnými a pohrůžkovými slovy tato doložena jsou: A bude-li se s námi budaucně tak zacházeti, nezvykše my tomu, museli bychom na jiné cesty pomyslit, neb nesmeyšíme, aby to J. M. páni directorové pánu poračeti ráčili. A v jiném místě v témž psaní tato slova následují: Jsme k vám té naděje, že to tu, kdež náleží, vznésti a takové jejich neslušné a neupřímné, dvojího jazyku užívající předsevzetí přetrhnauc, přečinění jejich nám slušně k nápravě přivésti nepominete, a k čemu tak od nás zmocnění jste, tu důvěrnost k vám jmáme, že k tomu pilnost přičiníte, abyste s dobru a potěšitednou vyřídností, co nejspíš možné, k nám domův se navrátiti mohli.

Item, nachází se ještě jiná psaní, která od svrchu psaných volencův aneb directorův hradeckých jim vyslaným do Prahy psáno bylo, v kterémž mezi jinými slovy tato se dokládají: Dnešního dne jsme Te Deum laudamus v přítomnosti našeho laskavého pana děkana s pomocí pana heytmana Hybnera z střílením drželi, však až posavad v pochybnosti (nemajíce od vás žádné správy, zdali J. M. královská korunován býti ráčí) pozůstáváme.

Item, I poněvadž tehdy se porozumívá, že až posavad věci naše nečasným příjezdem a vypravením vás do měst pražských k rádné expediti přivedeny nejsau a my ještě veliký nedostatek v přednesení vašem tu kdež náleží máme; neb ačkoliv jsme o pivovaru, mlýnu, colleji a zámku něco navrhli, však ještě uznáváme velikau a této obci velice o znamenitě potřebnou a užitečnou věc býti, jsme k vám té naděje, že rybník městský a pilu, který tomuto městu za znamenitau a bezpečnou zeď, baštu a podporu se v skutku poznává, v paměti míti budete a k tomu se přičiníte, abyste ty všecky naše potřebné a nám vědomé důležitosti (učiníc známost s již oznámenau vzáctnou při J. M. králové paní naší mi-

lostivé⁷⁰⁾ k vyučení řeči české nařízenau osobau meliori forma přednésti a toho s náležitau uctivostí vyhledávali, aby skrze osobu jeho naše pokorná, ponížená žádost přednešena jsauc, J. M. královna skrze jisté milostivé poručení a nařízení J. M. p. p. auředlníkům a saudeům zemským, aneb vzáctné commissare v kancelári české naše vě: co nejspíš možné expedirována a k jistému vyřízení přivedena býti mohla. A co byste za nejpotřebnějšího a nejúčitečnějšího uznali, té důvěrnosti k vám jsauce, že v tom pilnosti svau nic sjíti nedáte, a k tomu se přičiníte, abyste s potěšitedlnau vyřídností k nám co nejspíše možné se zase navrátiti mohli, my vám takovau vaši pilnost, tím více věrnost a upřímnost všelijakou příjemností a dobrým přátelstvím spomínati i také skutečně odměňovati nepomineme.

Kterýchžto všech svrchu dotčených nenáležitých psaní původem jest tento Burian Bramhauzský, které nebo vlastní rukau jeho psané a copirované anebo od něho Danielovi Klementovi neb Drotciherovi dictované a potom od něho corrigované byly, anobrž když někdy od jiných, aby tak příkře a ostře nepsal, napomínán byl, je okřikal a lehkomylně jim traupův a bláznův nadával.

Item nachází se také in originali některá psaní která tento Burian jednomu z těch vyslaných, Pavlovi Mautnerovi, psával, v kterých v jednom z nich mezi jinými slovy tato doložil: V pravdě jsme neradi tomu, že jste s panem Tobiášem od pana Slavaty tak těžkau domluvu pro ty počtívačky jměli. Z toho viděti, v čem pan bratr a švagr náš slušně se ujímal, že tento zley člověk tomu na odpor byl, a to rušiti se snažil. Dále doložil v témž svém nevážném psaní tato slova: Že jest J. M. královská s J. M. královnou šťastně do Prahy a solleniter přijeti ráčila, všickni tomu povděční jsme, a na tom jest, abychom, jak nám toho ještě, že se korunování stalo, jistota přijde, Te Deum laudamus zpívali, z čehož milostivý Pán Bůh pochválen, ctěn a veleben býti rač. Vy dva páni že jste se do třetího stavu přimísili a bez pochyby ku poctivosti J. M. královské podle jiných vyjeli, toho vám přejeme. Ale abyste tu, kdež náleží, do třetího stavu přijati spolu s obcí naší byli, ještě bychom tomu vděčnější byli. A když ty věci, oč vyslaní jste, Bůh dá, vyřídíte, a šťastně se domů navrátíte, z srdce rádi vás uhlídáme. Z čehož znati, jak jest on spolu s jinými tomu domnělému králi se těšil a jak J. M. C. au jakožto pořádného krále našeho a nejmilostivější vrchnosti naší zjevným rebellem a zrádcem byl, a pod tau nepořádnau správau chtěl se proti nám, dědičné vrchnosti své osvoboditi a spolu s jinými ne poddaným, než pánem býti. Ježto jestliže se jemu v času pokoje pod námi v témž městě bydleli, a zůstávati nevidělo, tehdy vedle tehdejších privilegií a svobod téhož města mohl se odtud vyprodati a jinam odebrati, byli bychom jemu žádné překážky v tom nečinili. A jeho spolusausedé byli by jeho dávno rádi prázdní byli, tak jakž tento zlý člověk jsauce od přirození svého plný zlosti a nepravosti, to ve všech svých skutcích a činech zjevně na sobě ukázal.

Item. Nachází se mezi těmi veypisy od tohoto Buriana dictrovanými a zopravovanými jedno psaní, které obec města Hradce Jindřichova pod obojí tím nepořádným directorům a správěm

⁷⁰⁾ Zimní královna Alžběta.

zemským učinila, vyhledávajíc toho, aby auřad obnoven a osobami náboženství evangelického dosazen byl. A přede všemi věcmi, aby podle artikulův snešení sněmovního dvanáctého, třináctého a čtrnáctého nařízeno bylo, nerozmyšlejíce se tento Burian, když to psaní dictiroval a corrigoval, na to, že takové obnovení auřadu žádnému jinému, nežli nám vrchnosti, dědičné nenáleželo, a že tehdaž k auřadu dosti osob pod jednou i pod obojí bylo, ale dychtíl on spolu s jinými po tom, aby osoby pod jednau z auřadu konšelského vytisknutí byli, anobřz docela sausedy své katolické v témž městě potlačiti usilovali, vedauce k tomu, aby od těch nepořádných directorův osoby pod jednau v témž městě k přísaze, prve v království českém nebývalé, a vlastně proti víře katolické čelící, přinuceni byli, tak jakž z té přísahy v těch svrchu psaných třech artikulích obsažené patrně a zjevně to se poznati může. A když k tomu přivedeno bylo, že obnovení auřadu skrze samého pana Wenezelika se vykonalo, tehdy on Burian, aby tím lépe proti nám, dědičné vrchnosti své, se postavovati a obec hradeckou zavozovati mohl, za jednoho předního z starších učiněn byl.

Item. Když potomně sněm jenerální (však nepořádný) na hradě pražském držán býti měl, a hradečtí to jich nepořádné a nenáležité odevzdání a postaupení, totiž kostela sv. Trojice s krchovem a se vším k tomu příslušenstvím, kostel farní s collaturau, vším a všelijakým příslušenstvím, nicméně dva dvorečky na předměstí s dědinami, lukami, lesy, dvěma hájky a vším, co tak Patres Societatis Jesu v držení a užívání byli, aby jim deskami zemskými potvrzeno beyti mohlo, při tom domnělém králi a při rebelních stavích vyhledávati se snažovali, a dále v své nenasycené žádosti trvajíc, vždy o to stáli, aby díl panství hradeckého koupiti a tudy k třetímu stavu v království českém připojení býti mohli. A vyslavše k témuž sněmu s jistau instructi osoby z spolusausedův svých, tento Burian také za jednoho vyslaného, nepochybně s velikau ochotností a radostí potřebovati se dal. Ježto on jak při vzáctné paměti J. M. vysoce urozeném panu Petrovi, poslednímu pánu a vladaři slavného domu Rožmberského, tak také při vzáctné paměti panu ujcí a otcí, panu bratru a švagru našem, tak i při nás v rozdílných vzáctných povinnostech potřebován byvše, lepeji nežli jiní tomu rozuměl, a dobrau vědomost o tom jměl, jak páni Slavatové, pan bratr a švagr, páni strejcové a ujcové naši k tomu přijítí dáti nechtěli aby panství hradecké buď všecko neb na díle prodáno býti mělo. Avšak on s tím vším v tom zlém předsevzetí obci hradecké všelijak napomáhati se snažil, anobřz ačkoliv předeší vyslaní od též obce dosti hanebné a nenáležité supplikací v té věci tomu domnělému králi a rebellirovaným stavům podávali, sám při svém vyslání ještě horší a hanebnější supplikaci sepsal a na místě vsí obce poddal, dokládajíc, že jak (domnělému) král, tak těm (pozdvíženým) stavům věrnost, poddanost a poslušnost dále zdržeti, povinnostmi svými se zavázali.

Item. Když on spolu s svými tovaryši (na ten nepořádný jenerální sněm do Prahy vyslanými) strany kaupení dílu panství hradeckého nic způsobiti nemohl, tehdy na místě vsí obce podal opět novau supplikaci tomu planému králi svědčící a v ní vyhledával toho, aby hradeckým ty dva kostely v městě Hradci i s tím,

co jim podle toho k vychování kněžstva a žakovstva uděleno bylo, královským svým pojištěním netoliko potvrdil, ale také tak ubezpečil, aby oni, budaucí a potomkové jejich týchž kostelův tím bezpečněji užívati, potřebovati a na budaucí časy obdržeti mohli. A dostavše z kanceláře české na to odpověď, aby správu učinili, jak jsau Patres Jesuité ty kostely sobě dané měli, nezanedbal on ihned tak se zachovati a vzavše z desk zemských veypis fundati J. M. vzáctné paměti neyv. pana purkrabí pražského pana Adama z Hradce na collegium Societatis Jesu v městě Hradci Jindřichově v jazyku latinském učiněné a vedle toho veypisu do též kanceláře podal správu s podpisem jména svého, v níž mezi jinými věcmi tato slova doložil, žádajíc při tom dostatečnou assekuraci na kostel sv. Trojice na předměstí novoměstském ležící s rozšířeným krchovem a se vším k němu příslušenstvím, též také na dva dvory, jeden na předměstí nežáreckém a druhý pod klášteřem s dědinami a lukami, dvěma hájky, a kusem lesa a jiným příslušenstvím, což tak předešle Patres Societatis Jesu v držení a užívání byli, tak aby oni i z budaucí jejich v týchž obauch kostelích náboženství své bez překážky všelijaké vrchnosti duchovní i světské i jednoho každého člověka volně a svobodně provozovati, se pochovávat, i také svrchu psaných pozůstalých jesuitských jim také postaupených a daných věcí nyní i na časy budaucí věčně neproměnitelně užívati moc jměli a mohli, z kterýchžto slov patrně znáti jest, že jest on spolu s jinými za jisté sobě pokládal, že my vrchnost jeho víceji na panství naše navrátiti se moci nebudeme, a kdyby se i to stalo, tehdy snažili se takové ubezpečení jmíti, skrze které smeyšleli, že bychom jim to více odnimiti nemohli.

Item. Když na kanceláři české s odpovědi dáním se prodlévalo, nepřestával tento Burian na místě svých principálův totiž obce hradecké pod obojí pilně sollicitirovati a rozdílné memoriali podávati, mezi nimiž v jednom tato slova doložil: I poněvade Jesuité ven z země na věčnost vypovědění a privilegia jejich, jakž se dosleýchá z desk zemských zase vymazána býti mají, tehdy již psané kostely a collatury ne na pány a držitele panství hradeckého, ale snad k zemi na Jich Mil. pány stavy plným právem přijíti a připadnouti mají. Těmito slovy od osoby své to dotvřoval, jakoby to nepořádné vypovědění ven z království českého Patrů v Societatis Jesu za pevné a stálé mělo držáno býti. Ježto jak J. M. císař Mathyáš slavné paměti, tak nynější J. M. král a pán náš nejmilostivější skrze patenty do království českého vyslané zjevně za věc neslušnou a nespravedlivou to uznati a vyhlásiti jest ráčil. Sice bylo by nám to příliš žalostivě přišlo, aby to, co od J. M. vzáctné paměti pana předka našeho pobožným úmyslem nadáno a deskami zemskými stvrzeno jest, k zemi přijíti mělo, a ovšem pak aby to poddaní naší a k tomu ještě osoby nekatolické dostati (a jakž to v tom memorialu tak opovážlivě dokládati směl) plným právem, volně a bez překážky užívati měli.

Item. V jiném memorialu tato slova doložil: Že se ráčíte aspoň jednou na to rozpomenouti a k srdci svému připustiti, že obec naše nic jiného nevyhledává na ten čas, nežli samé cti a chváli boží (k čemuž každý věrný křesťan, když jen spasení duše

své žádostivý, napomáhati povinnen a zavázán jest) a že ráčíte toho všelijak příčinau býti, to co nám jednou od V. M. podle jistých dvou recessů z milosti a lásky pro svobodné exerciiování náboženství našeho pro vzdělání církve svaté a rozšíření jména a cti i slávy boží a pro vychování kněžstva a žakovstva dáno a postaupeno jest, aby nám to i budoucím našim bez ujmy všelijaké k užívání bez všelijaké překážky vrchnosti duchovní i světské se vším dostatkem na časy budaucí a věčné jistým vyměřením V. M. utvrzeno a pojištěno bylo. Tak opovázlivě směl to jistiti, že nic jiného nevyhledával, než samé cti a chvály boží, skrze což jak J. M. vzáctné paměti předky naše, tak nás i všechny jiné katolické potupoval, jakoby před tím čest a chvála boží v těch kostelích vykonávána nebyla. Ježto od toho času, jakž křesťané v témž městě býti počali, tehdy v kostele farním, potom i v jiných kostelích pravá čest a chvály boží spasitedlné vykonávané byly, a Bůh dá, až do skonání světa bez přetržení a bez překážky všelijaké stále vykonávány budou.

Item. Nachází se některá psaní in originali, z nichž některé tento spolu s jinými svými tovaryši a některá sám z Prahy psával. Mezi nimiž jedno jest od něho a spolu s ním vyslaných, obci hradecké psané, v kterémž mezi jinými věcmi tato slova jsau doložena: Kdybychom byli prve přijeli před propositi a naše věci přednesli, než publicována byla, dobrá naděje jest, že bychom byli již i něco užitečného vyřídili, ale po publicování teprva nám to těžce přijde. Ale spravujeme se ledajakými povětrnými ptáky, kteří se klevetami zanášejí a nás svozují, chtějí nám překážku učiniti v předsevzetí našem, čehož sobě Bůh dá nedovedau, spíše z Hradce odletnauti musejí. Z těchto slov znáti, předně jak jest jemu toho líto bylo, že ještě prve do Prahy nebyl vyslán a jak posměšně a utrhavě o těch mluvil, o kterých se domejšlel, že jemu v jeho zlém předsevzetí překážku činí. A poněvadž Pán Bůh zleym věcem žehnati neráčí, zmeylila také jeho naděje.

Item: V jednom psaní, které tento Burian Pavlovi Mautnerovi z Prahy psal, tato slova se nacházejí: O zpronevěřilých synech vlasti ten artikul jest při předešlém sněmu zavřen, a tak zanechán, tak že všechny statky sprodány býti mají, ale o Hradci se divně přemlouvá, tak se rozumí, že brzo pána jmíti budeme. Některí praví o p. hraběti z Turnu, jiní o jiných. Při zavření sněmu se zví: J. M. Pan Michal Slavata dal nám na palace pěkný titul, že jsme všichni lháři a pleticháři, co jsme koliv slibovali, že jsme všichni v hrdlo selhali, já že jsem buřič a všecku obec bouřím. Což jsem mu dal na to za odpověď, a co jsem mu po J. M. panu Pavlovi z Říčan vzkázal, páni vyslaní vám potvrditi budou moci. Protož nezsadíme-li těch zrádcův, kteří tejnost obce pronesli a pravdu zapřeli, z sebe lháři a pleticháři vždyckny zůstávati musíme, a já nebudu-li ochráněn, potud nic víc neučiním. Z kterýchžto slov znáti, že jest se opravdu hněval, neb pan Michal Slavata měl slušnou příčinu, jemu přísně domlouvati. A on netoliko to trpěti nechtěl, ale hrozil, jestliže nebude ochráněn, že se nechce více dáti potřebovati, a jiné mnicí zrádci nazýval.

Item: V jiném psaní vlastní rukou jeho, svrchu psanému Mautnerovi psaném, tato slova se nacházejí: opět se mluví, že

bavorský také se do Čech strojí a na 3 místech do Čech uderiti a mocí krále a pána našeho vypuditi chtějí. Pán Bůh milý ví, co dále bude, ten rač sám nás chrániti a za nás bojovati jakožto pán mocný. Čeho srdce bylo plné, to z něho dostatkem vypejvalo, tak aby se tím lépe poznati mohlo, jakým jest protivníkem a zrádcem J. M. C. nejmilostivější naší byl. Ačkoliv Bůh všemohaucí mocney pán jest, však v hanebných činech neráčil chtíti, jak ty rebelly a zrádce v témž království, tak tohoto s jeho puntovníky chrániti a za ně bojovati, nýbrž J. M. C. řádně přijatému, korunovanému a pravému králi českému a pánu našemu nejmilostivějšímu slavné vítězství popřítí ráčil.

Dále v témž psaní dokládá tato slova: Dnes v sněmě zavříno, že statky zpronevěřilých synův mají prodáváni býti. O Hradci také zavříno, že mají dvě osoby na Bystřici nařízeny býti, aby důchody spravovali, neb že se tam zle hospodaří; o prodeji neslyšet. Poněvadž tento zley člověk nás dědičnou vrchnost svau za zpronevěřilé syny vlasti držel, divil se tomu, proč k tomu nepřichází, že panství naše hradecké se neprodává a tím způsobem že hradeckých a jeho, jakožto předního původu o to usilování průchodu svého jmíti nemůže. Též v témž psaní tato slova píše: Rozuměti, že někteří budaui míti ventrus a vzláště ten, který mi na paláce pravil, že jsem buřič vsí obce, a kdybych já chtěl, a obec napomenul, že by oni nic z toho před sebe nebrali. Z těchto slov opět znáti, jak nestaudně a lehkomylně o panu bratru a švagru našem, panu Michalovi Slavatovi, protože jeho z zlých činův jeho trestal, psáti směl.

K posledku doložil v témž psaní: J. M. nejvyšší pan kanclér⁷¹⁾ království českého, ten slavný a vzáctný pán, jest naším opravdovým a věrným přítelem a pan Miller též i pan Šlerota a pan Benjamin Fruvein. Z čehož znáti, v kterých osobách tento Burian spolu s jinými puntovníky svými naději svau pokládal, na kteréž jakáž spravedlivá veypověď J. M. C. krále a pána nás všech nejmilostivějšího publikována jest, věc jest všem vědoma.

Item. Navrátil se tento Burian z Prahy zase do Hradce, přinesl s sebou od tehdejších nepořádných auředníkův a saudcův zemských recess aneb poručení takové, že oni hradečtí nynější i budaui budaui moci týchž kostelův se vším příslušenstvím, jak jsau jich před tím tíž Jesuitové v držení a užívání byli, s těma dvěma dvorci s dědinami a lukami, též dvěma hájky a lesem nyní i na časy budaui beze všelijaké překážky jednoho každého člověka užívati. Ale jaké jsau od nepořádných dárcův právní moci k tomu nemajících ubezpečení dostali, jak se jim to také podařilo, neb dříve půl léta po dostání téhož ubezpečení, od nás jakožto vrchnosti pořádné, spravedlivé, toho všeho zase zbaveni byli. —

Item. Po navrácení svém do Hradce nepřestal tento Burian jakožto jeden z starších obecních spolusausedy své v témž městě katolické sužovati a potlačovati, tak jakž mezi jinými sužováními tento následující patrný příklad toho jest, totižto učinil concept memorialu a přivedše jiné sobě rovné k tomu, že jsau se s ním v tom snesli, přepíšíc jej na čisto, s podpisem starších obecních

⁷¹⁾ Václav Vilém z Roupova.

na místě vsí obce hradecké pod obojí podal jej auřadu, v němž mezi jinými artikuli tento se nachází: A poněvadž též prvnějším i tímto nynějším snešením sněmovním to dostatečně opatřeno jest, jakož pak na to již i mandát vyšel z strany osob pod jednou, i z těchto se rozumí, kteří ani horcí ani studení, nýbrž na obouch rameních nosící jsau, kteří se v království českém nacházejí, aby podle confederaci v artikulu dvanáctém přísahu vykonali; a těch pokrytcův zde mnoho jest, kteří náboženství našeho jsau, však s catholíky více než s námi obcujíce, pokautní časté schůzky onde i onde jmívají, proti nám se puntují, a jak rozuměti, divné praktiky s písařem řečickým, člověkem lehkovážným, (kterýž s nepřáteli dnem i nocí svá srozumění má, a jak rozuměti, je při sobě přechovává a sem i tam píše) svozují, odkudž se obávají městu velkého, těžkého a hrozného nebezpečení; J. M. na místě vsí obce s uctivostí snažně žádáme, že na ten velice potřebný artikul beze všeho prodlévání zasednauti a to sub nota s pilnou bedlivostí povážiti ráčí, jak by takovému zlému předsevzetí, vzláště pak pokautním schůzkám a puntováním vsťíc vkročeno a časně přetrženo bylo. Jinak obec by sama v to vkročiti (čemuž bychom neradi) musela, ale nepochybujeme, že to sami předjiti a mnichům i některým z vyšších, (ač chtějí-li s námi v sausedství zůstávati) aby se spokojili, dostatečně poručiti ráčí. Z tohoto artikule znáti, co od vyšších stávkův království českého tehdáž nejmilostivější pořádné vrchnosti své zpronevěřilých proti osobám a obyvatelům téhož království katolickým v jich neslušné confederati nenáležitě snešeno a nařizeno bylo, to tento spolu s jinými sobě rovnými též proti osobám katolickým v témž městě v skutek uvéstí a k té neslušné přísaze je přivéstí usiloval. A jednoho služebníka našeho věrného, jménem Jana Drachovského (kterey byvše městským písařem, v té rebelli byl od nich odbyt a s vědomím a nařízením naším při pivováře řečickým za písaře učiněn byl), protože jest katolickým, a s lidem J. M. C., který v Budějovicích Českých zůstával, srozumění jmíval, tak nevázně za člověka lehkomyšlného jmenovati opovážlivě směl, tak jakž dále v témž memorialu tak pohrůžlivě dokládal, kdyby nechtěl auřad podle vůle jejich postupovati, že by obec sama musela v to vkročiti.

V jiném artikulu doložil těchto slov: Aby to pilně uváženo bylo, jakým by prostředkem špitál a kostel sv. Jana v témž městě se ujíti a do něho uvéstí mohli, poněvadž při svém vyslání v Praze toho obdržeti nemohl, aby kostel katolický sv. Jana Hradečtí též pod svou moc dostati mohli. Tehdy k tomu vedl, aby oni to sami o své ujmě učinili, a jak téhož kostela, tak špitále při něm ležícího se ujali. A dále někteří artikulové v témž memorialu doložení byli, kteří vlastně na to se vztahovali, aby jak osoby pod jednu, tak exercitium víry katolické v témž městě potlačeno a vykořeněné bylo, patrné znamení dávajíc, že jest netoliko toho nežádal, ale ani také toho nesmýšlel, abychom my vrchnost jeho kdy víceji do téhož města a na panství naše navrátiti měli a mohli. A nic divného nebylo, poněvadž jako člověk zpronevěřilý nad Pánem Bohem, svým svědomím a mnohými dobrodiními od nás přijatými se zapomenul. Čehož naposledy i tento patrný důvod jest,

totiž podavše ten memorial auřadu, nemoha při nich zauplna vyřízení svého nenáležitěho vyhledávání obdržeti, utekl se k nařízeným commisařům (však nepořádně od rebellův bezprávně a zlaudemocí nařízeným) a sequestratorům panství hradeckého a novobystrického a podal jim supplikaci s podpisem jména svého, vlastní rukou jeho sepsanau (kterau in originali v rukou našich máme) již jest datum 15 Septembr. 1620, ne zauplna 2 měsíce před tím slavným vítězstvím před Prahou. V níž tento počátek jest: Z povinnosti té, kterau jsem Pánu Bohu, J. M. královské a V. Mm. všem třem pánům stavům v zemi této zavázán. Z čehož znáti, že na to zapomenul, jakau jest povinností nám vrchnosti svédědičně zavázán byl, nebyvše nikdy z ní propuštěn, a k této nepořádné povinnosti svévolně se dal.

Dále v té supplikaci vypisuje, jakoby to město skrze divné praktiky v velikém nebezpečení postaveno bylo, k čemuž když jest auřad dobru radou ku pomoci přispěti nechtěl, že jest to spolu s jinými na pány jeneraly vznesl. A o takovém nebezpečení těmito slovy dokládá: A vzláště poněvadž jest Jan Drachovský písař řečický, města a všeho království zrádce jat a při něm drahně zrádných J. M. král. a země této se dotýkajících listův nalezeno.

Jest svrchu doloženo, že ten Drachovský byvše písařem na pivováře řečickém, a byvše nám v té službě věrný a toho velice žádostivý, aby J. M. C. nejmilostivější vrchnost naše nad rebelii a neposlušnými poddanými svými zvítěziti a království své dosáhnouti ráčil a my skrze to panství naše také zase dosáhli, jsauce týž pivovar řečický toliko čtyři míle vzdálí od Budějovic začasté panu Zdenkovi z Kolovrat (jakožto tehdař v Budějovicích zůstávajícímu gubernatorovi) psával a zase psaní ode pána dostával. V čemž byvše prozrazen, byl nenadále jat a se všemi věcmi, které při něm nalezeny byly, do Hradce vezen a od jednoho hajtmána, který tu v Hradci s jedním praporcem knechtův byl, jménem Fictuma, k profausovi do vězení dán a do želez ukován. Těch psaní, které při něm nalezené byly, vejpisové ihned do Prahy do kanceláře české odesláni byli. A dostavše my ty věci aneb vejписы, do Prahy odeslané, je za sebau máme a nacházíme těchto psaní vejписы jmenovitě: Mého Slavaty psaní, které jsem panu Zdenkovi z Kolovrat z Pasova do Budějovic učinili. It. Dvojího psaní vejписы, které pan Zdeněk z Kolovrat témuž Drachovskému psal a on jemu zase odpověď na to dával, kterážto psaní tento zley člověk zrádné listy jmenuje. A poněvadž Jakub Keczl, tehdaž autedlník náš bystrický a nyní hejtman panství našeho hradeckého, a někteří jiní v té věrnosti o žádosti s Drachovským se srovnávali při hejtmanovi Fictumovi toho vyhledávali, aby Drachovský byl propuštěn a nemalou summu peněz jemu složivše, to při něm obdrželi, že jest jej připověděl propustiti. A tu on Burian proti tomu se postavil, netoliko aby propuštěn nebyl, nýbrž byl by rád, k tomu přivedl, aby k témuž Drachovskému útrpným právem přikročeno bylo, neb v též své nenáležitě supplikaci těchto slov doložil: A kdyby se k tomu Janovi Drachovskému, jak sluší a náleží přikročiti mělo, jest jistá věc, že by se drahně potutelných teyných i zjevných pokrytcův, pochlebníkův a jemu podob.

ných praktikářův vynašlo a vyhledalo. Ačkoliv toho nedovedl, ale daleko přivedl, že ten heytman Fictum přijavše peníze, připověděl, však téhož Drachovského nepropustil, než táhnauce s svým praporcem z Hradce k armádě stavův k Rokycanům, jeho Drachovského nechal profausovi v železích ukovaného s sebou vzíti, až on na cestě na jednom noclehu i s těmi železy ušel a obzvláštní pomocí boží bezpečně do Budějovic se dostal.

Poněvadž jest on, Burian Bramhauzský toho jednání postranního, schůzek nešlechtných, coniurací a závazkův těžce a vysoce právy zodpověděných a dalšího in summa všeho tak nevážného proti vrchnosti své pořádné a dědičné pozdvižení a zprotivení obce města Jindřichova Hradce největší příčinou a předním rebellem byl v tom spuntování proti též vrchnosti své dědičné, zapomenuv se na Pána Boha, své svědomí a mnohá od též vrchnosti jemu činěná a prokazovaná dobrodíní lehkomyšlným mluvením, psaním a všelijakými opovážlivými a nešlechtnými skutky mnoho a velice těžce jest zhřešil, jak to vše examen a spisy vlastní rukau jeho psané, též jiná allegata a průvody v sobě šíře obsahují v pokutu a trestání zřízení zemským A 8 a právem městským M 27. vyměřenau upadl, a pro taková přečinění jiným k hroznému příkladu a veystraze, aby mu předně ruka pravá uřata, potom jazyk teylem vytažen, hlava sřata, a to vše na plátný vystrčeno a přibito, a naposledy tělo po smrti jeho rozčtvrceno a na rozcestí rozvěšeno bylo, statek pak jeho všecken mohovitý i nemohovitý na vrchnost připadnouti a k ruce jí pobraň býti má podle práva.

Však poněvadž jest tento Burian Bramhauzský z příčin nahore z počátku doložených na milost i na nemilost od nás přijat, aby všem lidem dobrotivost naše vědoma a známa byla, toto vyměření jemu činíme :

Předně: Má toliko mečem stát býti.

Druhé: Executi na něm nemá se ještě konati, odkládajíc toho do další naší resoluci.

Třetí: Má u vězení v místě, kdež jemu od heytmana našeho hradeckého ukázáno bude, až do dalšího nařízení našeho zůstávati.

Čtvrté: V témž vězení všelikterak pokojně, jak na vězně náleží, se chovati.

Páté: Z těch svrškův a nábytkův, které jsau při arrestování z domu jeho vyzdvíženy a na zámek náš Hradec vzaty, mají tu na zámku zanechány býti jmenovitě :

Listové

dětko na dvouch kolách	
ručnic dlahých	5
puffery	2
taulce	2
hlavně nešiftované	2
holstry na ručnice	4
pár rukavic železných	
kordův	8
hole parthy	4
ovsa	8 Str.

Šesté: Jiné svršky při arrestiřování na zámek vzaté, mají zase do domu vnešeny býti, než ty peníze hotové 4 kop 8 groš. 2¹/₂ d. mají správčům špitálův v městě Hradci býti dány, aby za ně chudým lidem do téhož špitálu něco koupili.

Sedmé: Domu a všeho jmění jeho má se regent náš spolu s primasem k ruce naší ujíti a to, přijmauce k sobě dva nejstarší konšely a dva nejstarší z starších obecních, prošacovati.

Osmé: Žena jeho před regentem, primasem a auřadem svého města své právo, které v tom statku jmíti pokládá, nejdéle v osmi nedělích od datum tohoto vyměření prokázati má.

Deváté: Podobně, jestližeby komu co spravedlivě dlužen a povinnován byl, mají to též na rathauze v plné radě v tom termínu 8 nedělích prokázati.

Desáté: Naproti tomu regent náš spolu s primasem má se pilně na to vyptati, jestliže jací spravedlivý dluhové se nacházejí, kteréž by jemu náleželi ty aby nám k ruce zvyupomínal.

Jedenácté: O tom o všem má nám regent náš v tom čase těch 8 nedělích správu dostatečnou dáti, kteraužto my dostanouce, nepomineme neprodleně odpovědi a resoluci naší jeho spraviti, předně aby ženě jeho, co jí spravedlivě náležeti bude, bez zadržování vydáno bylo, dluhové věřitelům jeho povinné aby zaplacené byly, a jak mnoho by z téhož statku synu jeho zanecháno a vydáno býti mělo, a jak mnoho bychom my z toho k milosrdným skutkům obrátiti chtěli, se resolvirovati.

Dvanácté: Mezi tím pak žena jeho spolu z synem jich v tom domě, který jeho byl (pokudž by se v tom termínu těch 8 nedělích neprodal) má bytem zůstávati a na vychování jejich od regenta našeho jim zanecháno býti.

Datum v Pasově ve čtvrtek po sv. Vavřinci, jinak 11. Augusti Anno 1622.

Vilém Slavata.

Lucie Ottilie.⁷³⁾

Burian jako štika ze saku vyvázl životem i jměním. Slavata odpustil všem Hradeckým — odpustil i Brambauzskému, o němž po několik let není ani slechu. V ty doby se asi oženil a to po třetí. První manželka slula Alžběta roz. Skalova, druhá Markéta, třetí Anna. O této čteme ze psaní Hradeckých Tábořským r. 1624 16/9: Paní Anna Brambauzská, souseda naše, dostavši jistoty na 1000 kop po t p. Václavu Protivinským, někdy JMCské rychtáři města Hradiště hory Tábor, pana otci svým vlastním, a dožadavše se v tom manžela svého p. Buriana B. Celerina z Rozsteina, souseda našeho, aby touž sumu vyzdvihl, prosila nás za připsání, že jemu plnomocenství. Čehož jí odepřiti nemohauce k Vaším Opatřnostem se za ni přimlouváme a přátelsky žádáme, že p. manželu jejímu takovou summu se zadržalými úroky vydáte proti navrácení jistoty nebožce p. Protivinského. Jsme té naděje, že paní Anně této naší přimluvy vskutku užiti dáti ráčíte.⁷⁴⁾ R. 1625 21/1 upomíná Celerin p. M. Pánového v Táboře o dluh, 17. února

⁷³⁾ Orig. v musejním archivu Pražském.

⁷⁴⁾ II. kopia městský 9.

skládá jakýmsi sirotkům 500 zlatých rýnských a po 12. Julii půjčuje Davidu Turkovi v Hradci 139 zl., aby déle pro dluhy v arestě seděti nemusel.⁷⁴⁾

Od povalení hradeckého povstání nejvíce se obával Burian Jana Dráchovského, od r. 1608—13 nástupce svého v úřadě písařství pivovarního v Řečici, od r. 1615 nástupce svého v městském písařství hradeckém. Dráchovský pocházel z Hradce, r. 1588 přiznává, že otec jeho † Václav Dráchovský od kucháře Jíry Kotra správně bral veruňky na prodaný domek v Zárybniči. Kterézto splátky později předal bratru Janu bednáři z Řečice s podmínkou, že má vybýti sestru Mandelínu (vdala se za Michala Exle, pekaře) a zaplatiti některé otecké dluhy.⁷⁵⁾ Jan Dráchovský žádal r. 1612, o neděli Laetare za „purkrecht“ a přijat za souseda složil 10 kop z nichž mu páni na přímluvu přátel vrátili 6 kop⁷⁶⁾, koupil brzy na to dům od Jakuba Kecle, písaře důchodního hradeckého, za 1065 kop, nynější č. st. 37., ale r. 1617 na podzim Ludvíkovi Ssirmanovi s výdělkem 100 kop prodal.⁷⁷⁾ R. 1615 5/9 se vydlužil Jan Chrysostom Dráchovský od magistrátu 30 kop a měl mnohou mrzutost s dědicem po hradeckém Kroesovi Melicharu st. Hofmanem z Liboše, jenž mu nechtěl z odhadu otcova jmění 150.000 zl. zaplatiti po 1 denaru českém, jen 50 kop. Dle náboženství katolík nezachoval se luteranským radním pánům před samým počátkem české bouře. Čteme zajisté o něm: L. 1618 (ten týden po sv. Duše, den?) J. Dráchovský, písař městský, povinnost [t. j. přísahu] na zámku činil před ouřadem kleče u stolu v pokoji p. hejtmana L. Kurky a takovou povinnost mu vydával [— předčítal] dvojícti-hodný prelat, který s JMti pánem [Slavatou] jezdil, při přítomnosti p. děkana [hradeckého]. Na hlavu mu prelat ustavil rohatý byrit, po povinnosti sekryt zlatý na prst mu nastrčil, papír, kalamát, píro do rukou mu dal, [a jemu poručil] kdyby co uslyšel o víře katolický mluvit, aby hned dal skrze psaní arcibiskupu vědět.⁷⁸⁾ Zdá se, že Dráchovský slibu hleděl dostáti, proto také při vzpouře z Hradce napřed musil utéci a potom zažil nemalé ústrky ze strany Buriana, jakož v předu pověděno. Dráchovský od r. 1623 JMCské rychtář m. Pelhřimova měl za heslo: Pan Buoh a čest — muoj poklad jest,⁷⁹⁾ patrně pro tučest zapomněl na Kristův příklad odpouštění nejúhlavnějším nepřátelům; neboť zahořel urputnou nenávistí proti Burianovi, až se stal vrahem. Dopis Hradeckých Slavatovi 1625 30. srpna vypovídá:

Vaše Milosti . . .

Schvalně tohoto posla k VMti vypravíce, poníženě před VMti tajiti nemůžeme, kterak Jan Chrysostom Dráchovský, JMC. pan rychtář města Pelhřimova přijedouce sem včerejšího dne po jakýchkoliv příčinách, dnešního dne mezi hodinou 14. a 15. na ce-

⁷⁴⁾ 11. března zastupoval nejmenované proti Jiříku Hrádkovi o mord (kalendář historický, výpisky p. arch. Tischera).

⁷⁵⁾ I. kn. Zárybniční 22. Jiná rodina Dráchovských přišla do Hradce c. 1682 Jakubem ze vsi Štítné.

⁷⁶⁾ II. Man, 64.

⁷⁷⁾ Kniha městská z r. 1604 f. 41.

⁷⁸⁾ Reg. pam. 84.

⁷⁹⁾ Z účtů řečických.

lém doleji hrozného skutka se dočinil a Buriana Bramhauzského, poddaného VMti a souseda našeho, beze vŕecké přičiny nejprv k němu z bambitky vystřelil, ačkoliv ochranou Boží se chybil, avšak potom ihned nemajíce na tom dosti štiletem, kterejž při sobě nosí jej v okamžení třema ranami s pomocí syna svého Václava, kterýž jej nebožtíka také dvakráte kordem řal, jsou menáležitě v ohradě města a na rynku před domem p. hejtmána a p. regenta zamordovali, kterýž dříve než v hodině umřel.

Týž pak Jan Dráchovský po vykonaném tom zlém skutku ven z města jest ušel a v klášteře pánův patrův Františkánův se salvíroval. Odtud jsme ho vyzdvihnouti nemohli až otec jeho [= tchán] Jan Ssenhanzl, že u něho zůstávati a nikam do dalšího VMti milostivého poučení odcházeti nemá, jemu čest, hrdlo i statek p. hejtmanovi rukoudáním zastavil.

A vidouce my jakého hrozného a zde nikda neslejšchaného skutku týž Jan Chr. Dráchovský spolu i s Václavem synem svejnm se dopustili, chtěli jsme ho bezpečnějším místem opatřiti, k němu jsme od ouřadu [ve] věším počtu do domu Jana Ssenhanzle otce jeho přišli a jeho pěknými slovy dle povinnosti naší nejednou napomínali, poněvadž jest se tu nemalé věci pro P. Bohu a VMti naší milostivé a dědičné vrchnosti dočinil, aby v místo jemu ukázané totiž nad váhu, kde předešle písaři radní zůstávali, se najíti dal a tam do dalšího milost. poučení a nařízení VMti zůstával.

On pak Jan Chr. Dráchovský, že služebník JMCské jest, vždy se tím hájil a naposled toho doložil (nejednou než kolikráte), že než to učiní že se raději na kusy rozsekati dá . . . a že sobě pro spovědníka pošle a tu spovídajíce se, že ihned raději chce umříti nežli se jíti dá.

I nechťce my žádné moci a gualtu, uvažujíc, aby se z toho ještě horšího něco nestalo, nad ním provésti a jsouce v místě dosti nebezpečném, v domě otce svého, jest se obávati, aby odtud neušel, avšak otec jeho vždy na svém stojí, že zaňho čest, hrdlo, statek, jakž nahoře doloženo jest, v rukojemství zastavuje a vartou denní i noční podle možnosti jest opatřen, VMt ponížene, poddaně a pokorně prosíme, že nám milostivě naučení a poučení milostivě učiniti ráčíte, jak bychom se v té věci dále proti němu jakožto JMCské služebníku chovati měli. V tom i jiném ve všem se VMti poroučejíce, za milost. odpověď VMt prosíme.⁷⁹⁾

Datum 30. Augusti 1625.

Tak skončil muž nevšedních vlastností, muž zejména vzdělaný a bystrý, smělec s talentem organisatora práv znalý, jenž za jiných okolností při klidné povaze mohl se státi ozdobou Hradce asi jako Jan Straněnský Počátkům, Koldín Klatovským. Drachovského ujali se u vrchnosti Viléma Slavaty: Don Baltasar de Maradas, arcibiskup Harrach (dopis 1625, 11. září z Řečice Červ.⁸⁰⁾ a mnoho jiných duchovních a světských osob vzácných. Nejvíce mu pomáhal Jakub Keczl z Rottendorfu, hejtman hradecký, který

⁷⁹⁾ I kop. panský 161. Skoro týmiž slovy líčí událost ještě téhož dne pánům Pelhřimovským, l. c. f. 69.

⁸⁰⁾ Hlavní důvod: „weil in Abwesen seiner von Pilgramb Ihrer Kays. Majestät ex officio iudicio ipsius Schaden undt Versäumnus unwiederbringlich entstehen möchte . . .“

mu vymohl, aby (23/9) z vězení šatlavního propuštěn a nad branou [= novoměstskou] nebo na váze městské se synem Václavem uvězněn... černidlo, papír k sepsání obrany aby dostal. Městská rada slibuje (27/9), že mu dá lepší vězení upravit, aby nemusil seděti ve světničce právního služebníka, kde jiní mnozí poctiví a dobří lidé pro dosti špatné [= malicherné] věci a dluhy seděli.⁸¹⁾ Nejvíce mu pomohla vdova Burianova. Z něčího návozu dala projíti 14 dní, v nichž měla své nároky hrdelní na právo právo zamést a už 27. září píše Slavata z Nového města u Vídně hejtmanu Keczlovi, že Dráchovský a Anna vdova Burianova na místě a k ruce sirotek podali supplikaci o narovnání.⁸²⁾ Dráchovský respective jeho tchán Jan Ssenhantzle zaplatil útraty vězení 96 zl. 30 kr.⁸³⁾ a sirotkům 1000 kop „za hlavu otcovu“.⁸⁴⁾

Vražda stala se proti domu hejtmana Keczle, „u velké boty“ později „u koruny“, nynějšímu hotelu Central před masnými krámy, které původně „voněly“ na ulici po celé délce domu pozdějších latinských škol. Syn Burianův Křištof, když macecha dům otcův v 1000 kopách ujala, ze svého podílu vydal „2 kopy Kameníku za kamen, kterej položiti dal na památku, kde otec jeho zabit byl“.⁸⁵⁾ Vdova Anna provdávši se za Martina Bolfa (Wolfa) při své smrti r. 1644 zanechala dům nevlastním dětem uvedenému Křištofovi a Zuzaně provdané za Samuele Samka v Pelhřimově. Na domu tkvělo však více dluhů takže Křištof Bramhauzský na podíl vzal jen 33 kop z tržní summy 1100 zl. a Zuzanka 85 kop.⁸⁶⁾ Křištof Bramhauzský sloužil Slavatům za písaře v Žirovnici 1666 až 1676 a koupil r. 1669 od paní Zuzany Michnové manželky p. Adama Michny z Otradovic, varhaníka a skladatele hudebního, dům [č. 133] za 450 zl. R. 1699 už nevěkoval, poněvadž vdova po něm Dorota nyní už Schottova kvituje 800 zl. z důchodů panských (kapital).⁸⁷⁾ Dům svůj postoupila „1709 vdova po Křištofu Bramhauzským strejci svému Řehoři Rauchovi za 150 zl. s podmínkou, aby ji smrti dochoval, potom funus vystrojil a dal na mše sv. za duši její. Neumřela však v Hradci, ale v městě Unhošti, kdež r. 1713 7/2 kšartem „paní Dorota Šotova pro Bramhauzské odkazuje 150 zl.“ ... svým příbuzným⁸⁸⁾

Okres Vlašimský.

Dr. M. Navrátil.

(Pokračování.)

Mezi sirotky Ondř. Načeradského a Václavem jich strýcem. 1477. 18. října.

Anno 1477, sabbato post festum s. Galli. V té při, kteréž jest mezi sirotky nebožtíka Ondř. Načeradského s jedné, a Václavem strýcem jich s strany druhé o to, což se dotýče věna převedení. K. Mt. se pány vyslyševše jich pře i odpory, ráčil J. Mt. se pány takto rozkázati, aby on Václav koupil sobě zboží, a to věno aby přivedl na své zboží koupené anebo kamž on ví, a očistil to jmenovaným sirotkům podle

⁸¹⁾ I kop. panský 164. — ⁸²⁾ Copia městského archivu.

⁸³⁾ I kop. pan. 240. — ⁸⁴⁾ II kop. m. 158.

⁸⁵⁾ Kniha m. z r. 1604 fol. 126. — ⁸⁶⁾ Kn. radosti 134—39.

⁸⁷⁾ Dorothea Schottin vorher Bramhauskin.

⁸⁸⁾ Kn. radosti 159.

desk, a to jmenovitě do sv. Jiří nejprve přístího. A jestliže by o tom času Václav s tohoto světa šel prve, nežli by to zboží sirotkům očistil, tehdy ti sirotci mají o to hleděti k statku již jmenovaného Václava.

(Archiv č. VII. 513.)

Jan z Rožmberka stvrzuje Petrovi Maksantovi přijetí peněz.

V Soběslavi, 1460 před 2. březnem.

My Jan z Rožmberka známo činíme tímto listem před každým jej spatřícím, že jakožto dnes datum tohoto listu slovutný panose, Petr Maksant dal nám jest Petrovi Svatomírovi písaři našemu od Ondráška z Načeradce 30 zl. uher., k tomu také 8 zl. rýn. a 12 kop a 28 gr. peněz drobných, a od Jiří z Kúřimě . . . nám také s těmi penězi od Ondráška 690 zl. uher.; a k tomu dal místo 4 zl. uher. 5 zl. rýn. po 32 gr., a k tomu také 37 gr. peněz. S kterýchžto všech svrchupsaných zlatých a peněz nadepsaného Maksanta quitujem a prázdna činíme mocí listu tohoto. Datum Soběslav ante dominicam invocavit a. d. 1460.

(Archiv č. XIV. 100.)

Hejtman Třeboňský Janovi z Rosenberka: o holdech.

V Třeboni, 1471, 15. února.

Urozený pane, pane můj milostivý. Jakož mi V. Mt. psala, abych Třeboňských ponechal, o kteréž V. Mti Kehar psal: i rač V. Mt. věděti, že s těmi lidmi úmluvu mám, že mi mají dáti 8 zl. a 25 čebrův ovsa. I rozumím tomu, že jest Kehar V. Mti psal předkládaje, že lidem zástavním Ondráškovi Načeradskému nepřekáží. Však sem já jemu na to byl odepsal, že sú lidé vaši dědiční, a že ste se zase v ně uvázali a že úroky V. Mti platí na Zvíkov . . .

Markvart z Kamenice, hejtman na Třeboni.

(Archiv český XIV. 200.)

1450 4. Maii. Thuoma dictus Kalnik de Naczeradce p. e. etc, quod hereditatem suam in Naczeradce, curiam arature, in qua prius residebat Aless, cum subside penes eandem curiam, in qua residet Matieg Kuchmistr, cum agris, pratis, silvis, duabus piscinis, s jedním zastaveným a druhým pustým, i s potokem, kterýž mezi těma dvěma rybníky teče, k tomu tržného osmý trh tudíž v Načeradci, 2 masná krámy, kterážto nyní oba drží Prokop, jure patronatus ecclesie, quantum ibi habet, et omni libertate etc, cum pleno dominio, nihil etc. vendidit Nicolao Trczka de Lipy et de Lipnicze et suis heredibus pro 120 sexag. gr. etc. Disbrigare debet ipsemet vendens, et cum eo Sdenko de Lukawcze et Johannes Knieze de Naczeradce disbrigant tantum ad summam 80 sexag. gr. hereditatibus ipsorum omnibus habitis et habendis, omnes in solidum etc. Act. a. d. 1450 f. 3. in die s. Floriani.

(Pozůstatky II. 218.)

1462 12 Jun. Dorothea de Naczeradce, filia olim Alsonis, protestata est, quod hereditatem suam in Naczeradce, subsidies, in quibus resident Ziga Kolář solvens 14 sexag. g. 2 pullos cen. a., Dorothea vidua solvens 12 gr. unum pullum cen. a., Petrus Kolář solvens 26 gr. unum pullum cen. a., et Herzman solvens 26 gr. et unum pullum cen. a. et in Olessne unum subsidem, in quo residet Milka solveno 16 gr. unum pullum cen. a. et omni lib. etc., omni pleno dominio, nihil juris et domini sibi ibidem ad dictos subsidies reservans, vendidit Johanni Knieze de Naczeradce et suis heredibus pro 23. sexag. gr. et hereditarie condescendit. Disbrigare non debet nec tenetur. Act. a. et die ut supra.

(Pozůstatky II. 315.)

1466 m. Mart. v. Apr. Jiří, z boží milosti Český král, z plnosti moci své a milosti zvláštní všecko právo své, kteréžkoli J. K. Msti přísluší k dědictví a zboží Jana Knieže z Načeradce pro jeho zavinění a a znamenitě pro jeho faleš, že jesti peníze falešné nosil a jimi kupčil a je po zemi rozšířoval a roznášel, i protož J. K. Mst statek a zboží téhož Jana knížete dal a dává Mik. z Lipy a z Lipnice, totižto v Načeradci dům svobodný s dvorem poplužním, s dědinou, lukami, lesy, potoky, rybníky, i se vši zvolí, což k tomu přísluší. Item rybníčky u Načeradce, kteréž někdy od Mik. z Lipy a z Lipnice, otce nadepsaného Mikuláše, koupil, což tu práva týž Jan Kníže k nadepsaným rybníkům měl. A tudíž v Načeradci dvory km., na kterýchž sedí Ziká Kolář, Dorota vdova, Heřman, Jan Hubka, s platem. Item v Olešné dvůr km., na kterémž sedí Míčan, a v Rimovicích dvůr km. s pl., na kterémž sedí Michal, s dědinou, lukami i se vši zvolí etc., s plným panstvím, se všemi nábytky a svrchky, i veškeren statek, kterými by koli jmeny mohl jmenován býti, nic ovšem nevyměňuje, k jmění, držení, prodání, zastavení, zapsání a k učinění, což by se jemu zdálo, jako z vlastních dědických, na kteréžto dání od K. Msti posel ke dskám byl jest Zdeněk Kostka z Postupic a z Třebové Mor., nejv. mincmistr král. Českého, vypracuje nadepsané věci, k tomu jsa zvláště vyslaný. (Pozůstatky II. 347.)

62. B. 2. β. Oeconomica B 11. Cod. chart. saec. XVI. in fol. 315^v listův. Akta konsistoře sub utraque 1572—75.

str. 18. 1572. F. 4. post Viti. K. Adam z Zdislavic a K. Jakub z Štěpánovic (a?) stali a supplikaci položili, a o k. děkanovi Načeradském oznámili, že jest o něm zpráva byla, že by se oženil. Při tom K. Adam odepřel, aby měl ženatý býti, žádal za místo. K. Jakub též odepřel, žádal za připsání o desátky.

1414 20. Apr. Odolen, dictus Widlak de Ugezda et p. s. etc, quod hereditatem eorum in Dameniczich, curiam rusticalem cum uno laneo, solventem unam sexag. et 4 gr. census, in qua residet Jan, cum agris etc et omni etc. vendiderunt Domine Dorothee, relictę Ulrici de Liderzowicz et de Prosiecze et suis heredibus pro 14 sexag. gr. integre persolutis, et ei etc. condescenderunt. Disbrigare debet ipsemet vendens et cum eo Johannes Widlak de Slawkow et Hynko de Sebanyowicz, omnes in solidum etc. Act. fer. 6. in die Lancee a. d. 1414.

1414 20. Apr. Johannes de Witanowicz et Petrus de Morawcze, p. s. etc., quod hereditatem eorum dotalem obligatam in Dameniczich curiam rusticalem cum uno laneo agrorum solventem unam sexag. et 4 gr. census, in qua residet Jan, cum agris etc. et omni libertate etc. ita prout eis a Zdinka uxore Olbrami tabule testantur, vendiderunt domine Dorothee relictę Ulrici de Liderzowicz et suis heredibus pro 70 sexag. gr. integre persolutis, et ei etc. condescenderunt. Disbrigare debent ipsemet vendentes tantum etc. Act. a. d. 1414 f. 6. in die Lancee.

(Pozůstatky II. 106.)

Olešná, ves v Kouřimsku.

R. 1455, 31 Okt. svědectví k odporu pro Zachaře z Borovnice.

Já Mikuláš z Kladerub vyznávám tímto listem obecně, kdož jej užší neb čtoucí slyšeti budou, že neb. pí. Jitka Dluhomilová dobré paměti

umřela jest prvé několika lety nežli Hájek bratr její z Hodětína; kterýžto Hájek svrchupsaný držal jest Olešnou ves pod Načeracem po smrti svrchu psané Jitky Dluhomilové bez příkazy. A to, což v tomto listu píši, též bych chtěl ústně vyznati před každým člověkem, kdežby toho potřebí bylo. A na svědomí svrchupsaného vyznání mého svou vlastní pečeti přitiskl sem k tomuto listu. Jenž jest dán a psán v Načeraci, tu neděli před s. Simoníšem a Judú, apoštoly božími, léta . . . (str. 97).

1455. 30. Aug. Jan Krch z Olešné pravil, že se pamatuje, že Jitka umřela prvé než Hájek, pravě, že když umřela, tehda po smrti její zajat jim dobytek na Ožice od Materny. A tu Hájek posílal rychtáře s jinými sousedy k Maternovi, prose jeho, aby dobytek jim byl vrácen. A ten sou vyplatili, davše po 2 gr. s ovce. A tak praví, že se stalo v postě toho leta, když Hora vypálena.

Welek z Daměnic pravil, že to léto, když Uhři Horu vypálili, Jitka umřela v postě. A když těm sousedům v Olešné zajali dobytek do Ožice, hnali jsou skrze naši ves, a Hájek potom umřel; ale nepamatuje času, než že jest posílal, to pomni, na Ožice, aby jim dobytek byl vrácen.

Mika ze Slavětína: Oženiv se, dělal sem u Jitky na den v Olešné; a když sem se roznemohl, tehdy sem byl u podruží u Kubytu v Olešné, a Jitka té chvíle se roznemohla. A když Jitka umřela, tehda Hubal rychtář přišel k Kubovi mému hospodáři, aby jí hrob vykopal; a to v postě toho leta, když Horu vypálil a Uhry u Broda N. porazili. A po její smrti pobraň dobytek lidem v Olešné: a Hubal rychtář chodil k Hájkovi na Zwiekow, aby jim dobytek byl vypraven. A Hájek řekl Hubalovi: kdyžť jest dobytek vyručen, odbývejtež podle jiných sousedův. (str. 93.)

Katharina de Wilbartie virgo habens 60 annos, ut ipsa dixit, residens in Jindřichovicích, dixit: to mi jest dobře svědomo, že teta má Jitka z Olešné vdova Dluhomilova, bydlela v Olešné a přijevši do Hradiště, vzala sestru mou Ludmilu sobě v službu, a tu u ní byla dobře 15 let. A když paní Jitka umřela, tehdy paní Kateřina tetka má vzala Ludmilu sestru mou, a nesla ji ku p. Hájkovi na Zwiekow. A když sestra má umřela, tehdy potom p. Hájek brzo umřel, jakoby mohlo býti 6 neděl. A to mi jest tím během svědomo, že jest paní Jitka prvé umřela, nežli p. Hájek.

Adam z Lútkova: svědomo mi jest dobře, když sem byl u p. Hájka, že když paní Jitka umřela, že po její smrti lidé z Olešné nosili jsou úroky p. Hájkovi na Zvikov; neb je jim kázal sobě slibovati, aby k němu hleděli.

(Seznání svědkův od r. 1453—56, Archiv český I. 165.)

Daměnice, Revničov, Pravětice a Podolí, vesnice v Tábořsku.

R. 1456, 28. Sept. Svědkové k odporu pro obec Vožickou.

Mikeš z V. Oldřichova, člověk páně z Rosenberka, vyznal řka: Otec můj nebožtík Petr byl rychtářem v Řevničově na tom zboží, když sme tu bydleli, a vybíral tu v Řevničově plat i v Daměnicích, Pravěticích i v Podolí, a ten plat dával farářům tu v Ožici; častokrát i mne posílal k těm lidem, aby úrok nesli, když toho čas přišel.

Jan z Nasevrk: Ten plat v Daměnicích, Pravěticích a v Podolí vždycky byl jest kněžský a slušel k faře Ožické od starodávna, za krále Václava, tak což já paměti pomníti mohu. A toho platu kněží požívali, až i Táboři se toho zmocnili, jakožto i jiných platův kněžských. A když

Táborům moc odjata, tehdy kněží zase se v ten plat uvázali, a drželi až do kněze Racka, kterýž tu farářem byl. A ten Racek, když vdal sestru za Otrada, mluvil jest ke mně řka: Postúpilť jsem toho platu nyní tu v Pravěticích Otradovi, aby požíval dotud, dokudž jsem toho v držení.

Tůma z Miličtina: To mi svědomo, neb jsem rodem v Ožici, že kněz Chval, Vyšehradský kanovník, měl dvě faře, v Ožici jednu a v Chotovinách druhú; a po něm byl farářem v Ožici kněz Petr Kobylý Ďábel, a to za krále Václava živnosti 9 neb 10 let; a ti faráři požívali toho platu i drželi v Daměnicích a jinde bez překážky.

Havel z Staré Vožice: Rodil sem se i té vesce v Řevnicově, kteráž sluší k Vožickému záduší, a tu mi dobře svědomo, že úrok placen jest z Pravětic, Daměnic a z Podolé faráři Kobylému Ďablovi za živnosti krále Václava až do kněze Racka, kterýž tu přebyl chvíli, a za toho zmatek stal se v tom platu.

Havel z Bukové: Jest tomu více než 50 let, jakž ten pla v Pravěticích, Daměnicích a Podolě kúpen jest knězem Chvalem farářem k té faře do Vožice. Po něm bylo farářův několik, až i kněz Petr Kobylý Ďábel byl, a toho platu požívali bez překážky, až do kněze Racka, kterýžto v Podolě a v Daměnicích ten plat dal Otradovi, protože měl kněze Rackovu sestru. aby toho požíval, dokud tu jest farářem.

(Archiv český I. 180.)

Hájek z Hodětína zapisuje Vilémovi z Prostého a Bernartovi z Byšic platy dědičné v Olešné a v Daměnicích. 1422, 21. Feb.

(Desky dvorské XX. 69.)

Já Hájek z Hodětína, purkrabí na Zvikově, i svými erby, vyznáváme tímto listem obecně přede všemi lidmi, kdož jej uzří nebo čtouce uslyší, že jakož sem byl peněz zajaal pro potřeby královny, pána svého milostivého, u p. Pušky dobré paměti, tu sem byl za ty peníze zastavil v rukojemství slovutné panoše Viléma z Prostého a Bernarta z Byšic podle jiných rukojmí, tu sem jich z toho rukojemství odvaditi nemohl, než oni sú se sami svými penězi odvadili. A já sem jim i jich erbům na tom dal, i mocí tohoto listu dávám i dědičně postupuji $\frac{1}{9}$ lana v Olešné v té vsi, ježto leží pod Načeracem, na lidech usedlých, kteříž platí a platili mají platu ročního s lanu do roka 70 gr., z těch lanův jeden lan platí bez dní 70 gr. a mlýn 20 gr., a v Daměnicích v té vsi 3 lany, kteříž platí také a platili mají platu ročního každý s lanu do roka kopu a 5 gr., na tom všem zboží, jakož mi se dědičně a spravedlivě dostalo po smrti nebožce pi. Jítky sestry mé, a Dluhomilové někdy řečené, se vším plným panstvím i se všemi plnými požitky; sobě já tu ani svým erbům nižádného práva nezůstavuji, než tak aby oni svrchupsaní Vilém a Bernart a jejich erbové mohli to prvépsané zboží prodati, dáti, zastaviti a učiniti jako svým vlastním dědictvím. A ten svrchupsaný plat, což jeho muož býti, dal sem jim kopu platu po 10 kopách gr. na jich dílech; a jestližebý co více mimo tyto svrchupsané peníze za to rukojemství zůstalo, to mi mají navrátiti; paklibý se co nedostalo, to jim mám i slibuji dodati bez jich beze vši škody. A to prvépsané zboží mám jim spravovati i čisto učiniti před křesťany i před židy, před sirotky i před věny, před světskými i před duchovními, tak jakož právo a obyčej jest v zemi české, a to jim i jich erbům vložiti a vepsati k pravému dědictví na první suché dni nebo na druhé nebo konečně na třetí, když budú desky zemské v Praze otevřeny, pakli jiné právo kteréžkolivěk v této české zemi byloby, že by desky zemské byly zrušeny, ale týmž právem

jím mám a slibuji zpravovati svými náklady a bez jich vši škody. Aktožby tento list měl s svrchu psaného Viléma neb Bernarta dobrú vůli, ten má i míti bude tuž plnú moc v též plné právo ke všem věcem v tomto listu psaným, jakož oni sami. A toho všeho pro lepší svědomí, jistost i potvrzení, svůj sem vlastní pečet k tomuto listu převésil s svůj dobrú vůli i s svým dobrým vědomím, a na svědomí k mé prosbě p. Hašek ze Zvířetic, p. Jindř. z Dubé a Jindř. Žakovec z Lažan, Přibík z Borovice, Petrík Svatomír z Důdek (sic) a Kunrat Jedlice z Petrovic, své jsú pečeti přivésili podle mne k tomuto listu. Jenž jest dán na Zvíkově, léta narození syna božího 1422, tu sobotu před s. Matějem. Intabulata 1454 feria sexta quatuor temporum quadragesimae. Výpisy ze star. desk zem. r. 1421.

(Pozůstatky desk II. 245.)

(Archiv český II. 54.)

1499, 2. Oct. Jan Jenšík z Radvanova a v Daměnicích 2 dvory s přísl. jakož jemu od někdy Miky z Daměnic v kvaternu trhovém l. 1499 ve středu po sv. Remigii dsky plněji svědčily, opět si v dsky klade l. 1543, úterý po sv. Urbanu (29. Maii).

(Pozůstatky II. 510.)

1457 19. Sept. Já Albrecht Babka z Pravětice, vyznávám . . . že jest v paměti mé dobře, za královu Mti krále Václava, slavné paměti, ježto sem u pánův Hradeckých v službě, nikdy sem o tom neslychal, by kdy jaká různice byla etc. ut supra. Jenž dán jest a psán l. b. 1457 v pondělí před sv. Matúšem evang.

(Archiv český VII. 218.)

Hinco de Prawieticz citat Joannem, Bohunkonem de Muticz Ibi anno d. 1492 fer. 4 quatuor temporum Pentecostes (13 Junii) beneficiarii Pragenses minores auditibus partibus — ubi ipse Hynko actor inculpavit Johannem citatum dicens, quia sibi fecit damnum, tu kdež mu vyvedl vodu z starého toku, ita prout querela testatur; proti tomu Johannes citatus pravil, že jsou ty dědiny pána jeho, žádaje v tom za radu a naučení, má-li se o grunty pána svého souditi — ibi beneficiarii Pragenses odpovíděli, že na radě nesedí ani na naučení, než toliko na soudu. Poněvadž jsi dvoje hojemství vzal, že jsi k soudu přistoupil, a aby odpovídal, a on vždy přes to odpovídati nechtěl, invenerunt: poněvadž jest on Jan citatus k žalobě odpovídati nechtěl a prvé vzav sobě dvoje hojemství, i z té příčiny dederunt sibi Hynkoni actori cum suo coactore pro jure, aby škody ty jemu dal infra duas septimanas continue decurrentes.

(Pozůstatky desk I. 168.)

1453, 3. Dec. Slovný panoše Albrecht z Pravětice přivésil pečet k poslední vůli Oldřicha z Hradce.

(Pozůstatky desk zem. II. 230.)

1437, 30. Sept. Já Jitka ze Bzové jistec trhu dole psaného, tímto listem vyznávám zjevně před každým člověkem, že jsem prodala 2 kopy platu ročního v Daměnicích na kmecích dvořích, na Havlíkovi a na Kubíkově, za 20 kop gr. dobrých stříbrných rázu praž. počestné pl. Dorotě z Daměnic sestře své, a to ji mám ve dsky zemské vložiti a správce dobré postaviti, tak jakožto země česká za právo má. A to mám učiniti na ty suché dni první před vánocemi neb na druhé a konečně na třetí. Pakliby nám dskami panskými sešlo, ale mám jí tak ujistiti u kožto rád páni, rytíři, panoše a zemané v této české zemi povedou, ajona vždy svým byla jista. A prosil sem urozených pánů, p. Mik. Zajáz Křizence a Jana Hájka z Hodětína seděním na Zvíkově a Chvala z Chmelyného, v tu dobu purkrabí na Vlašimi, aby své pečeti k tomuto listu

na svědomí přivěsili. Dán a psán v Miličíně ten pondělí před sv. Václavem l. od narození syna božského po 1420. Act. fer. 2. in die Jeronimi a d. 1437. (Pozůstatky II. 178.)

1454, 12.—15. Mart. Já Mikuláš a Jan bratři vlastní z Prostého a já Margreta, manželka dobré paměti Bernartova z Byšic, vyznáváme, že prodali sme své vlastní zboží a dědictví $\frac{1}{9}$ lánu ve vsi Olešné, ježto leží pod Načeracem, i s mlýnem, jakož k tomu přísluší a v Daměnicích 3 lány se vším plným panstvím i s lidmi platnými i se všemi požitky i poplatky, jakžkolivěk jmenovanými, s tím se vším plným právem jakož sme to zboží měli od slovnutného Hájka dobré paměti z Hodětína, jakožto dále hlavní list Hájkův i jeho erbův správný na to zboží svědčí, slovnutnému panoši Petrovi z Újezda i tomu každému i těm, kdož by kolivěk tento list měli aneb měli svrchupsaného Petra dobrou vůli. A ten list správný na to svrchupsané zboží, kterýž svědčí od Hájka svrchupsaného i od jeho erbův na správu dobré paměti Vilémovi z Prostého a Bernartovi z Byšic i jich erbům dali jsme i mocí tohoto listu dáváme napředpsanému Petrovi z Újezda i tomu neb těm, kdožby tento list měl neb měli svrchupsaného Petra dobrou vůli. Pečetí: slovnutných panošů Soběně z Bozejova, Markvarta z Vojslavic v ty časy purkrabí v Hradci, Jana řečeného Klárka z Mnichu, Václava z Tučap, Ctibora řečeného Hájek z Vlčetína, Jana řečeného Slup z Chotětic a Mikuláše z Plasné. L. od naroz. s. bž. 1428 první pátek po sv. Vítu.

Intabulata a d. 1454 quatuor temporum Quadragesime.

(Pozůstatky II. 244.)

1454, 15. Mart. Já Petr z Újezda vyznávám, že to zboží, jakož sem koupil od Mikuláše a od Jana bratří vlastních z Prostého, a od pí. Margrety, někdy manželky dobré paměti Bernartovy z Byšic, Olešnou, jakož leží podle Načerace, a v Daměnicích 3 lány se vším příslušenstvím, jakož list hlavní spravuje, který jsou oni měli od nebožce Hájka z Hodětína, správný na to zboží, jakož jsou jej mně dali, toho trhu i toho zboží já svrchupsaný Petr z Újezda sstoupil sem i mocí tohoto listu sstupují slovnut. panoši Přibskovi z Borovice i tomu neb těm, kdožby tento list měl neb měli s jeho dobrou vůli. A ty listy hlavně, jakož jsem na to zboží měl jeden Hájkův svrchupsaného z Hodětína, a druhý od svrchupsaných Mikuláše a Jana bratří a od pí. Margrety, jakož jsou mně prodali, dal sem i dávám dobrovolně mocí tohoto listu svrchupsanému Přibskovi z Borovice i tomu neb těm, kdožby tento list měl neb měli s jeho dobrou vůli. Pečetí slovnut. panošů Jindřicha z Vyhnanic, seděním v Drachově, Soběně z Bozejova, Markvarta z Vojslavic, v ty časy purkrabí v Hradci, a Ctibora řečeného Hájek z Vlčetína. L. od narození syna bož. 1428 v středu první po sv. Jakubu.

Intab. a. d. 1454 f. 6. quat. temp. Quadrag.

(Pozůstatky II. 244.)

1460, 9. Jun. Johannes Otrad de Vitanovicz est protestatus, quod hereditatem suam in Damieniczich, curias rust., in quibus resident Vavra, Jakub, Barbora, Matěj Krpata et Janek Uhlerz solventes quintam dimidiam sexag. gr. census a. cum agris, pr. rub. et omni liber. etc., cum pleno dominio, prout dicte hereditates sunt sibi per dominum regem Ladislaum dive memorie date et donate, prout tabule curie plenius testantur, dedit et donavit ecclesie parochiali in Wozicz et dicte ecclesie de dicta hereditate et censu hereditarie perpetue et in evum condescendit. Ad quam quidem donationem et intabulationem ser. princeps et do-

minus, d. Georgius, Boemie rex etc., suum gratiosum prebuit consensum. Nuntius ad tabulas fuit Czenko de Clinstain, viceburgravius castri Pragensis, referens premissa a prefato domino rege specialiter delegatus. Act a. d. 1460 f. 2. ante Viti. (Pozůstatky II. 303.)

Panství Chotýšany s Bilkovicemi r. 1844.

Toto panství leželo v jihozápadní části kraje Kouřimského mezi panstvím Třeběšice na severu, panstvím Šternberk na východě, panstvím Vlašim na jihovýchodě a jihu a panstvím Jemniště na jihozápadu a západu.

Roku 1594 zemřel pán na Chotýšanech rytíř Vilém starší Chobotský z Ostředka. Jemu následoval rytíř Jan Chobotský z Ostředka, jenž r. 1599 daroval kostelu veliký zvon. R. 1636 patřily Ch. Bedřichovi (dle Schallera po Hammerschmiedovi) a r. 1687 Václavu Jarolimovi Věžníkovi z Věžník. Kolem r. 1787 seděl zde Fr. Arnošt. říš. hr. z Vrtby, český nejvyšší dědičný kancléř.

Později patřily Ch. říš. hr. Fr. Adamovi z Vrtby, jenž roku 1807 zemřel a jmenoval svým dědicem Fr. Jos. hr. Vratislava z Mitrovic, c. k. skut. komořního. (Viz desky zemské hl. kniha Litt. C, Tom. III. Fol. 65.)

Výměra užitečných pozemků dle katastrálního sumáře je tato:

I Panství Chotýšany.

	Dominikální		Rustikální	
	jitra	sáhy	jitra	sáhy
orné pole	192	144 ³ / ₈	302	1386 ¹ / ₈
potoky s polemi srovn. . . .	9	1439	—	—
pole pusté	2	1362	21	186
louky	35	1254	60	455 ⁸ / ₈
zahrady	8	1280	10	578
pastviny	11	345 ⁴ / ₈	14	401 ¹ / ₈
lesy	373	1496	8	1261
dohromady	634	911 ¹ / ₈	417	1067 ⁵ / ₈

II. Statek Bilkovice.

	Dominikální		Rustikální	
	jitra	sáhy	jitra	sáhy
orné pole	175	1055 ³ / ₈	369	979
rybníky s polemi srovn. . . .	2	1580	—	—
pole ladem ležící	2	1498	18	1251
louky	30	71	54	435
zahrady	6	390	20	570
rybníky s lukami srovn. . . .	1	784	—	—
pastviny	35	1412	18	293
lesy	251	1483	30	1484
úhrnem	507	273 ⁸ / ₈	512	212

Půda je mírně hornatá, bez pozoruhodné výšiny. Druh skály je žula, hlavně malozrná směs.

Jihovýchodní částí panství teče z panství jemništského přicházející potok Chotejška (Chotejšanka) a ústí na panství šternberské.

Z rybníků leží Císař, Střední rybník, židovský rybník, Krabice a Tlumok v okolí Chotýšan, Bílkovický u Bílkovic. Ve všech jsou kapři. Rybníky Bartuněk, Hladov a Hošlov proměněny v louky.

Počet duší 1254, mezi tím 2 žid. rodiny. Obyvatelstvo české národnosti žije se výhradně hospodářstvím.

Půda ponejvíce je písčovitá, kromě toho hlinitá a v celku prostředně úrodná. Rodí se pšenice, žito, ječmen, oves, luštěniny a brambory. Ovocné stromy jsou hlavně v zahradách.

Stav dobytka 30 dubna 1837 byl tento:

u vrchnosti:	u poddaných:
koně —	40 (26 starých, 14 hříbat)
hovězího dobytka 66	507
(2 býci, 1 mladý býk, 30 krav,	(2 býci, 242 krávy, 80 telat, 6 volů
18 telat, 10 volů, 5 bulíků)	krmných, 132 tažných volů, 65
ovce 605 (465 starých, 140 jehňat)	bulíků)
	220 (130 starých, 90 jehňat)
vepřů —	230
kozy —	52
včel —	115

Také husy se chovají.

Vrchnost měla ve vlastní správě 3 dvory v Chotýšanech,, Bílkovicích, Kojeticích, ovčiny v Chotýšanech a Bílkovicích.

Lesů je dohromady 622 j. 200□^o a tvoří 3 revíry: Chotýšanský, Takonínský a Bílkovický, jež obstarává 1 myslivec a 2 hajní. Ponejvíce jsou tu stromy jehličnaté, málo listnatých. Roční porážení dříví je prostřední, že část dříví prodá se v Benešově.

Stav zvěře, zajícův a koroptví je nepatrný a výnos lovu strávila se od vrchnosti a na panství.

U Vonšovic je lom vápence.

Živnostníci byli: 3 hostinští, 1 sládek, 1 vinopalník, 1 bednář, 1 vápenník, 2 mlynáři, 2 drasláři, 1 kovář, 1 krejčí, 3 obuvníci, 1 tkadlec, 1 cihlář a 4 tesáři.

V Takoníně byl 1 podomní obchodník.

V ohledu zdravotním opatroval panství ranlékář v Postupicích. Porodní baby byly v Chotýšanech a Takoníně.

Od 1. července 1801 byl zde ústav chudých, jehož jmění koncem r. 1841 činilo 388 zl. Příjmy v témže roku byly 40 zl. 43 kr. konv. m., z čehož 4 chudí podělení.

Nejnižnější částí panství jde pelhřimovská silnice, k jejíž stavbě panství přispělo.

Nejbližší pošta byla v Postupicích.

K panství Chotýšan patřily:

Chotýšany (Chotejšany), 10¹/₄ hod. jihovýchod. od Prahy a 3 hod. jihovýchod od Benešova. Ves měla 51 číslo a 454 duší, mezi tím 1 žid. rodina. Far. kostel sv. Havla, fara a škola pod patronátem vrchnosti. Vrchnostenský zámek s bytem úředního správce, dvůr s ovčínem, pivovar na 7 sudů, vinopalna, domin. dráselna, zájezdní hospoda na pelhřimovské silnici na Chotýšance a 1 jiný hostinec. Kostel byl r. 1384 farním. V době husitské byl as farář vypuzen a kostel připojen k Postupicům, až r. 1799 hr. Frant. Adam Vrtba zřídil zde lokalistu. R. 1805 založena samostatná fara. V kostele je hrobka r. 1594 zesnulého rytíře

Viléma st. Chobotského z Ostředku. Ze 4 zvonů největší s letopočtem 1599 pochází darem od Jana ryt. Chobotského z Ostředku. Přifařeny jsou obce Křemení, Pařezí, Takonín, Vonšovice a cizí vsi Městečko (na panství Vlašim) a Bořeňovice (na panství Benešov).

Nedaleko východně od Chotýšan jsou slabé zůstatky starého zámku Krabice, původního to sídla pánů Krabic z Weitmühle. Jedno pole u tohoto místa s rybníkem a loukou ještě dnes má název Krabice.

Křemení (na mapě Kreylichově Křemeny. U Schallera chybí tato ves). $\frac{1}{4}$ hod. jihozáp. od Ch. na pelhřimovské silnici. 9 čísel, 67 duší, 1 vrchnostenská hájovna.

Pařezí $\frac{1}{4}$ hod. jihových. od Chotýšan 9 domů, 78 duší. $\frac{1}{4}$ hod. jihových. leží na pelhřimovské silnici vrchnostenský dvůr Kojetice.

II. Panství Bílkovice.

Bílkovice, $\frac{3}{4}$ hod. severových. od Chotýšan, 47 domů s 373 obyv., z těch 3 domy náležely panství vlašimskému. Přifařeny k Radošovicům. Byla zde 1 žid. rodina, vrchnostenský dvůr s ovčínem, panská hájovna, hostinec a na potoce Chotýšance mlýn s pilou. O dřívějších majitelích statku Bílkovice a kdy připojen byl k Chotýšanům, nemáme zpráv.

Takonín, $\frac{1}{2}$ hod. severových. od Chotýšan. 25 domů s 181 obyv. Přifařen ke Chotýšanům. $\frac{1}{4}$ hod. jihových. je panská myslivna Šamalova Stráň. Zdá se, že Takonín v 15. století byl vlastním panstvím. Dle Schallera daroval Jindřich z Takonína r. 1408 louku kostelu v Chotýšanech.

Vonšovice, $\frac{1}{2}$ hod. jihových. od Chotýšan, 10 domů s 70 obyv. Přifařeny ke Chotýšanům. $\frac{1}{4}$ hod. sev. sev. vých. na Chotýšance je mlýn. U této vesnice nalézá se též lom vápenný.

Moravsko, 1 hod. sev. vých. od Chotýšan. 6 domů s 30 obyv. Přifařeno je do Třeběšic.

Příspěvek k dějinám Chotýšan.

1403 v červenci. In causa super ecclesia in Chotiesczan responsum est articulis, prout dicebant apud eosdem contineri, terminus ad probandum pro prima ad XIV. dies. (Tadra, Soudní akta IV. 241.)

1403 v srpnu Chotýšany. Sabbato proximo post f. s. Laurencii die XI. m. Augusti. In causa super ecclesia in Chotissan mag. Petrus procurator d. Procopii quatuor testes, duos videlicet Wenceslaum et Johannem Toziczka (?) in litera citacionis contentos et duos videlicet Mauricium et Puklice ad relacionem Otepconis pro prima dilacione in presencia mag. Jacobini produxit. et decretus est notarius pro eisdem de consensu mag. Jacobini pro recipiendis eisdem testibus et juramentis deponendis, terminus ad probandum pro secunda dilacione ad XIV dies et decretus est notarius. (Tadra XIV. 244.)

1403 v srpnu. Sabbato prox. post f. s. Bartholomei die 25. m. Augusti. In causa super ecclesia in Chotissan mag. Petrus unum testem pro secunda dilacione produxit ad relacionem Muziconis et accusavit contumaciam partis aduerse non probantis pro eadem ac, terminus pro tercia dilacione ad tres septimanas.

(Tadra IV. 247.)

1403 — Chotýšany.

In causa super ecclesia in Chotissan comparens Philippus clericus exhibuit presentationem et petivit, se ad presentem causam pro

interesse suo admitti et status terminum ad dandum de jure. Ex adverso vero comparentes mag. Jacobinus d. Mauricii et mag. Petrus d. Procopii dixerunt, ipsum non esse admittendum ad causam ex eo et pro eo, quia in termino cride non comparuit, in quo termino accusata est contumacia omnium quorum interest et reputati erant contumaces et jam terminus pendet ad probandum protercia dilacione dictis partibus, quare petebant, ex quo in termino cride non comparuit pro suo interesse nec se eidem opposuit et reputatus fuit contumax, ipsum non esse ad causam presentem admittendum nec admitti debere. (Tadra IV. 250.)

1403 v z á f í. In causa super ecclesia in Chotissan publicata sunt dicta testium reportata pro parte d. Mauricii, terminus ad excipendum feria quarta post Venceslai. (Tadra IV. 256.)

1403 v ř í j n u. Quarta feria proxima post f. s. Wenceslai, die III. m. Octobris. In causa super ecclesia in Chotissan oblate sunt excepciones hincinde, terminus ad replicandum feria sexta ad VIII. dies.

(Tadra, IV. 261.)

1403 v ř í j n u. Quarta feria p. s. Luce die XVII. m. Octobris. In causa super ecclesia in Chotissan oblate sunt excepciones et generaliter replicatum, terminus ad producendum omnia ad octo dies.

(Tadra IV. 269.)

1403 v ř í j n u. In causa super ecclesia in Chotissan oblatum est instrumentum per mag. Jacobinum, terminus ad dicendum contra ad VIII. dies.

(Tadra IV. 275.)

1403. In causa super ecclesia in Chotissan generaliter exceptum contra producta, terminus ad concludendum ad VIII. dies.

(Tadra IV. 279.)

Jan z Chotissan čte se v zápisu na mír zemský čtyř spojených krajů Kouřimského, Čáslavského, Chrudimského a Hradeckého v Čáslavi na sjezdu 17 mart. 1440.

(Archiv český I. 255.)

1409. Tertio Wenceslai. G. 25.

Barones in causa Rohačonis juvenis super bonis in Chotissan, et super deletione, quae in majoribus tabulis continetur, invenerunt, et Wilhelmus de Zwiefetic et Johannes de Šwihow dominorum consilium exportavit.

Quod forum illud in suo vigore permaneat, et illa deletio, quae facta est ad mandatum D. Regis, nullius vigoris, et specialiter ex eo, quod nullus baronum fuit nuntius ex parte D. Regis ad tabulas more solito, quare debeat illud forum deleri.

Actum coram D. D. Baronibus suprascriptis tertio Wenceslai G. 25.

Třeboň 396a Mus. 192a. Talmb. 49b, (boh.)

(Archiv český II. 371.)

Zlé řádění Táborů a Sirotek potkávalo se v některých místech již s odporem branným. Jeden zástup jich přepaden r. 1434 v krajině mezi Benešovem a Chotýšany od rytíře Jana Malovce z Pacova v jedné vsi, ve které přenocoval, a ves jest i s nimi spálena. (Tomek IV. 631.)

Mezi Martou z Chotýšan a Kateřinou z Dubé spolu se synem jejím o podací v Janovicích 1497 4. července.

V té při mezi Martou z Chotýšan s jedné, a Kateřinou z Dubé a synem jejím z strany druhé. Kdež táž Marta vinila jest Kateřinu a jejího syna, že by do podacího svého kněze vpustiti nechtěli v Janovicích a

ještě že nechtějí. Proti tomu ona Kateřina s synem svým odpírajíc, pravila jest, že z té příčiny toho učiniti nechtěla, že jsou jí klíče vzaty, klenotové kostelní i truhlice knězova a jeho některé svrchky od též Marty. Tu král etc: aby ona Kateřina s synem svým kněze do podacího v Janovicích osadním pustila, kteréhož by se jí zdálo, a vedle starodávního práva, aby osadnic zachovala, a též Marta aby klíče k osadě i se všemi klenoty zase vrátila ve 2 nedělích, a pán poddaci má klenoty opatrovati a osadním rozkázati, aby též s jeho volí to opatrovali, aby se těch klenotův neumenšovalo. 1. A truhlici knězovu i jiné svrchky, ty aby na kostel, 2. dány byly i s tím se vším, což jest v truhlici bylo, 3. poněvadž jest ten kněz tak s světa sešel. Actum feria 3. die s. Procopis anno 1497.

Registra soudu komorního I. 249 b. Původně nálež ten jinaké zněl; avšak některá místa byla přeškrtnána a opravena tak, jak v těch tu čtou. Původní znění bylo: 1. A pán poddaci i osadní aby ty klenoty opatrovali tak, jakž jsou od starodávna opatrováni. A truhlici knězovu etc. 2. aby Kateřině s synem jejím dány etc. 3. truhlici bylo, neb jest týž kněz tak sešel s světa, mimo pána svého jiným odkazovati nemohl.

(Archiv český X. 488.)

Mezi Václavem z Paběnic a Martou z Chotýšan o postavení člověka poddaného 1500. 6. května.

V té při mezi Vác. z Paběnic původem s jedné, a pohnanou s strany druhé. Jakož on Václav pohnal též Martu, vině ji, že majíc rozkázání od pana hejtmána pana z Rozmberka, aby před ním postavila Šimonka, člověka svého, kterýž jest jemu škodu zločinsky učinil, toho jest neučinila a jeho svévolně k škodě připravila, jakož ten půhon šíře svědčí. Proti tomu Jan, syn nadepsané Marty, jsa mocný poručník, odpíraje pravil, že to člověk její, pro kteréhož pohnána jest, není a nebyl. Zase proti tomu Václav pravil, že jest ona toho člověka s sebou sem přivezla a na rukojmích měla tehdaž, k kterémuž jest časem pohnána byla, a jím, tím člověkem, vládla i statkem syna svého toho času. A syn její k tomu se jest znal, že jest ona máti jeho v ty časy toho člověka s sebou měla. Tu Jan z Janovic etc., nejv. purkrabí pražský, a Albrecht z Leskovce, podkomoří království českého, se pány a radami krále J. Mti o tom vyprávějí: Poněvadž ona Marta pohnaná toho člověka zde s sebou k času obeslanému měla v moci své a jeho jich nepostavila podle obeslání páne hejtmánova, z té příčiny jemu Václavovi původovi dávají za právo, aby ona Marta toho člověka Šimůnka na den sv. Martina nejprv příštího přede pány postavila, a z čehož jej častopsaný Václav viniti bude, tu na ten čas, aby jemu ten Šimůnek podle půhonu prvního práv byl. Pakli by ho na ten čas nepostavila, aby ona z těch škod, kteréž jest on učinil, jemu Václavovi podle jmění půhonu, což provede, práva byla na týž čas. Actum ut supra.

(Archiv český X. 537.)

Panství Třeběšice s Vys. Lhotou.

Toto panství leželo v jižní části kraje Kouřimského a hraničilo na sever na panství Konopiště (Beroun kraje) a na panství Komorní Hrádek, na východ na panství Šternberk, a Kácov (Čáslav kraj) na jih na panství Vlašim a Chotýšany, na západ na panství Jemniště a Střížkov.

T. náležely dle 2 starých nezcela čitelných českých nápisů v kostele třeběšickém v 17. stol. pí. Ottilii Sohier (Sohier) z Widimile (Windimihle), roz. Angelské, † 17. ledna 1657 a později c. k. podplukovník u kyrysníků rytíři Tomáši Sohierovi z Widimile (dle Schallera Weitmühl), † 9. ledna 1679. Byly pak spojeny s panstvím Šternberk a prodány od Vác. hr. Šternberga († 1712) hrabatům Götšovým a od těchto hr. z Rogendorfu (Roggendorfu) jehož vdova Marie Barbora hr. z Götzu 28. února 1752 prodala T. benediktinům emauským v Praze, kteří dosud je drží (Viz zem. desky hl. kniha LiH. T. Tom. VII. Fol. 129). Kdy statek Vys. Lhota připojen k Třeběšicům, není zjištěno.

Výměra plodné půdy jest tato dle katastrálního sumáře:

	Dominikální		Rustikální	
	jitra	sáhy	jitra	sáhy
orné pole 	588	1491	1611	768
Lada	5	785	44	989
Louky	71	229	226	31
Zahrady	9	1435	39	374
Rybníky srov. s lukami . .	30	713	—	858
pastviny	66	376	173	1583
lesy	612	1046	343	83
úhrnem	1384	1275	2438	1486

Vrchnosti patří všechny pozemky dominikální.

Povrch půdy je více hornatý než rovný, avšak není zde žádný pozoruhodný vrch.

Druh skály ja žula.

Jihovýchodní část panství mezi Libží a Nemyží od jihu od Vlašimi přichází Blanice, do níž vtéká u Libže od západu tekoucí Chotýšanka. Blanice na sev. východ teče do panství Šternberského.

Rybníky počtem 20 leží po nejvíce u Čenovic, Třeběšic a Březiny. Jsou v nich kapři, štiky a jiné ryby jedlé. Prodávají se ryby hlavně do Prahy.

Počet obyvatel národnosti české 1848 — 5 žid. rodin.

Obyvatelstvo živí se hospodářstvím, částečně obchodem, nádenictvím, předěním a tkalcovstvím.

Půda je prostředně úrodná, avšak k pěstování všech plodin vhodná, daří se i luštěniny, brambory i píce. Stromy pěstují se hlavně v zahradách i

Stav dobytka 30. dubna 1837:

u vrchnosti		u poddaných	
koně 2		59 (56 starých, 3 hříbata)	
hovězí dobytek 103 (3 býci, 4 mladí		868 (193 krávy, 59 telat, 116	
býci, 45 krav, 31 tele, 8 volů,		volů)	
12 bulíků)			
ovce 928 (700 starých, 228 jehňat)		356 (193 starých, 63 jehňat)	
vepřů —		50	
koz —		40	
včely 9		52	

Také pěstuje se drůbež a hlavně husy.

Vrchnost měla 4 dvory ve vlastní správě (Třeběšice, Březinu, Čenovice a Lhotu) a 2 ovčiny Třeběšice a Lhotu.

Lesy mají 936 jiter a tvoří 2 revíry Březinu a Libež. Jsou tu jehlíčnaté i listnaté stromy. Dříví, jež se na panství nespotřebí, plaví se po Blanici a Sázavě a Vltavě do Prahy.

U Nemyže je dobrý vápenec.

Řemeslníci byli tiito: 6 šenkýřů, 1 sládek, 1 vinopalník, 1 bednář, 1 řezník, 5 mlynářů, 1 draslař, 5 kovářů, 2 krejčí, 2 obuvníci a 3 tkalci, 10 osob zaměstnávalo se různými svobodnými obchodními odvětvími.

V Nemyži byla porodní babá.

R. 1838 založený ústav chudých měl koncem r. 1841 kmenového jmění 660 zl. 57¹/₂ kr. a v témž roce příjmu 58 zl. 52 kr., z čehož 3 chudí byli podporováni.

Cesty venkovské spojovaly panství s okolím. — Nejbližší pošta v Benešově.

Účetní rejstřík

o vydání, učiněném na stavbu kolleje jezuitské
v Č. Krumlově od 23. dubna do 16. října 1587.

Uveřejňuje HYNEK GROSS.

Vilém z Rožmberka přičinil se roku 1566 o zrušení kláštera řeholníkanonie sv. Augustina v Třeboni, chtěje na místě jeho založiti kollej řádu Ježíšova.¹⁾

Skutečně již se někteří jesuité v Třeboni zdržovali. Ale jim zdálo se býti příhodnějším dosáhnouti zřízení kolleje v hlavním sídle rožmberském. Č. Krumlově.²⁾

Vilém z Rožmberka tedy jednal za tím účelem s provincialem P. Jindřichem Blysemiem, jenž přislíbil, že zatím vyšle do Krumlova dva kněze řádové, Čecha a Němce, aby mohli býti prospěšní oběma národnostem, v městě a krajině žijícím. Dne 17. března 1584 přibyli do Krumlova P. Václav Šturm, jeden z prvních českých vychovanců zakladatele řádu a literární odpůrce českých bratří, a P. Lukáš Perger se dvěma bratřími laiky a ujali se horlivě úkolu missionářského a pak i školského.

V r. 1585 jednáno bylo o zřízení kolleje. General řádu Klaudius Aquaviva vyžadoval především zajištění dostatečného důchodu pro ni. Dne 24. srpna měl pan Vilém z Rožmberka u přítomnosti svého vrchního úředníka, regenta Jakuba z Krčína z Jelčan poradu v té věci s rektorem Pražské kolleje P. Alexandrem Vojtem. Dne 26. prosince oznámil Krčín svému pánu, že dopíše známému již svou prací na zámcích jihočeských i Krumlovském, staviteli Baltazaru Majovi de Vonio, aby sjel na Krumlov, vypracoval na základě nárysu P. Alexandra podrobné rozdělení a plán a učinil

¹⁾ Václava Březana: Život Viléma z Rožmberka. V Praze 1847 str. 165, 262, 264, 267, 268, 282, 293.

Dr. Ant. Decker: Dějiny škol Třeboňských; Výroční zpráva gymnasia v Třeboni. 1893.

²⁾ Dr. Jos. Gerstendorfer: Geschichte des Gymnasiums in Krumau. Jahresbericht des Staats Obergymnasiums in Krumau. 1896. Dr. Zikmund Winter: Život a učení na partikulárních školách v Čechách v XV. a XVI. st. V Praze 1901. (Školy jesuitův str. 55—58.) P. Alois Kroess S. J.: Gesch. der böhmischen Provinz der Gesellschaft Jesu, Wien 1910. (Die Gründung des Kollegs in Krumau durch Vilhelm von Rosenberg. S. 646—655.)

přes zimu přípravy k stavbě. Dne 10. ledna 1586 oznámil general Aquaviva panu Vilémovi též formálně, že Tovaryšstvo Ježíšovo je ochotno zřízení kolleje v Krumlově přijmouti.

Pro kollej vyhlédnuto bylo místo nad Vltavou mezi farou a Horní branou. K tomu cíli skoupeno bylo šest domů na té prostře stojících. Hned počato s bouráním starých zdí, při čemž dne 26. února zedník Vlach zahynul.

Dne 19. března 1586 položen slavnostně základní kámen. Stavba a konečné upravení trvaly ještě roku 1587 a 1588. Pan Vilém z Rožmberka stvrdil listinou, vydanou na Krumlově dne 22. dubna 1588, předchozí jednání o darování jmění a požitků novému ústavu.³⁾

Dne 16. května t. r. uvedl pak jesuity za přiměřené slavnosti, již mimo jiné hosty též se účastnila jeho manželka Polyxena roz. z Pernšteyna, do mohutné budovy, která, jak konservator Braniš usuzuje, podobá se vysedloun lunetovou římsou a rázovitým štítem paláci.⁴⁾

Rožmberský archivář Brezan napsal o stavebních nákladech „Vystavěl túž kollej mistr Baltazar May, baumistr Jeho milosti páně. Přišlo mu od ní dáti přes 1600 kop míš. a mistru Antonínovi kameníkovi od tesání štukového kamene ke dvěrům a oknám přes pět set kop“

Mimo dům tento věnována a zřízena byla Jesuitům hned na protějším břehu Vltavy velká zahrada, kterou spojoval s kollejí r. 1591 postavený most.

Ze stavebních účtů zachoval se toliko jeden podlouhlý sešitek v knížecím archivě Krumlovském, jenž obsahuje vydání od 23. dubna do 16. října 1587, činící za ten půl leta 920 kop, 19 grošů 4 denáry míš.

Rejstřík náš jest zajímavým tím, že nám před oči staví tehdejší ruch stavební, podrobně ukazuje způsob a postup práce od kopání základů dílem ve skále počínaje až ke vztýčení makovice na vížce a seznamuje nás se mzdou nádenníkův a řemeslníků i s cenami a názvy rozličných hmot stavebních a jiných potřeb.

Nádenníci vybírali a prosívali písek, rozváželi zem a sutí na sklepy, lamači lámali kámen zdící a tesali štukový.

Cihláři vypalovali cihly zdící, krycí, dlažicí, žlabovní a prejzy.

Prkna plavena až od Rožmberka a Lučovic.

Mlynáři Rohan za Korunou, Petr Hrbek, Václav Beran, Moučka, Šimek pod Holubovem, Vít na Zikmundově mlýně, Fencel z Rájova, Lorenc z Hintrinku, Polstr z Parkfriedu a Šteffl ze Spitzemberku řezali rejle nebo-li špalky na prkna.

Ještě dnes mají po nich na mnoze mlýny ty svoje názvy. —

Železo struměnné, mřežové a šiny dodávány z Cáhlova v Rakousích. Kováři robili ze železa panského hřebíky na prkna, latovní a nárožní.

V rejstříku nacházíme též jméno stavitele Balcara, kamenníka Antonína a tesaře Mertle. od něhož byl r. 1580 udělán a postaven krov na sličné okrouhlé věži ozdobného hrádku v Krumlově a pak

³⁾ Tomáš V. Bílek: Důchody a statky jesuitských kollejí a sídel v král. Čes. Věstník král. čes. Společnosti Nauk v Praze. 1889.

⁴⁾ Josef Braniš: Obrazy z dějin jihočeského umění. Praha 1909, str. 82

na věži zámku Bechyni. Z rejstříku dále je patrné, že, jako všude v té době, též při stavbě kolleje byli Vlaši zaměstnání. —

Jiné podobné rejstříky, jež by nám zejména podrobný postup staveb při restaurování zámku Krumlovského osvětliti mohly, se nezachovaly, byvše později jako pro administraci nepotřebné, odloženy.

1587.

Kollegium Krumlovský.

Rozličný vydání peněz na stavení nový[ho] kolegium od sv. Jiří leta 1587 až do sv. Havla téhož leta v tom polouletí, jakž vnitř poznamenáno jest.

No. 1.

Od pondělího po neděli Cantate až do neděle křížový platil sem nížeapsaným lidem z poručení pana hajtmána. [27./4.—3./5.]

Nádenníkům od vyvožování pisku za den beze stravy po 5 g.

Hannzl Plonkh 1 } dni

Gregor z Flechperku 1 }

Summa, počítajíc za 2 dni po 5 g, = 10.

Hannzlovi z Lověšic nádeníkovi za 5 dní od vykopání gruntu za den beze stravy po 5 g = 25 g.

Item Janovi Ssofkyklovi dal sem za 2 lopaty k vysejpání pisku po 6 g = 12 g.

Particulare 47 g.

Item Pavlovi, kováři v Latráně, dal sem od kování 19 samokolí, od dělání 2 řetězů držecích a od vopravování 2 rapantů a jiného rozličného díla 2 k. 40 g.

za věrtel řídkého piva 8 g.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 3 k. 35 g.

No. 2.

Od pondělího po křížový neděle až do neděle Exaudi platil sem nížeapsaným lidem z poručení pana hajtmána: [4./5. — 10./4.]

Item Peltlovi kameníkovi dal sem od lámání 15 sáhů zdicího kamene po 20 g = 5 kop.

Mertlovi kováři v Horní ulici dal sem od vostření 18 špiců k kopání pivnic po 4 g. = 1 k. 12 g. a 18 klínů dělání k vy-lamování skály v té pivnici po 3 g. = 54 g., víceji od dělání 4 nových špiců po 6 g. = 24 g., od dělání a vocelování 2 palic po 15 g. = 30 g., od vostření 365 špiců po 1¹/₂ d = 1 kopa 18 g. Summa 4 k. 18 g.

Jakubovi hamerníkovi pod hrazí Krumlovský (sic) dal sem od dělání 1 velký kladivo (sic) k lámání skály 28 g.

Partikulare: 9 kop 46 g.

Nádeníkům od vysejpání pisku za den beze stravy po 5 g.

Hannzl z Flechperku 4 dni, Gregor odtudž 4 dni, Vondra odtudž 4 dni, Jindra na hrázi 2 dni, Janek odtudž 2 dni. Summa, počítajíc za 16 dní po 5 g, = 1 k. 20 g.

Voršile z Budějovic dal sem za 3 řečice k pálání ovsa koňóm potažním po 3 kr. = 7 g. 5 d.

Jiříkovi lamači z Telče dal sem od lámání 339 kusů štukového kamene po 6 kr. = 29 kop 3 gr. 3 d.

Partik. 30 kop 31 g. 1 d.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 40 kop 17 g. 1 d.

No. 3.

Od ponděliho post Exaudi až do neděle den slavnosti Soslání ducha sv. platil sem nižepsaným lidem z poručení pana hajtmána. [11./5.—17./5.]

Křištofovi kováři dal sem od vostření 230 motyk po $1\frac{1}{2}$ d. = 49 g. 2 d., item od dělání 154 klínův železných po 1 g. = 2 kopy 34 g., item od dělání 118 cviklů po 1 d. 16 g. 6 den, od dělání 10 nových nosaců z železa Jeho mti páně po 7 g. = 1 kopa 10 g., item vocelování 4 nosaců po 4 g. = 16 g. Summa 5 kop 6 g. 1 d.

Nádeníkům od vykopání gruntů a vyvožování sutí za den beze stravy po 5 g. po dva týhodny: Honnz Kolšinger $6\frac{1}{2}$ dne, Hannzl za rybníkem 6 dní, Gregor 1 den, Honnz Plonnkh 1 den, Prokeš 7 dní. Summa, počítajíc za $21\frac{1}{2}$ dní po 5 g. = 1 k. 47 g. 3. d. 1 h.

Part. 6 kop 53 g. 4 d 1 h.

Item Peltlovi lamači dal sem od lámání zdicího kamene 4 sáhů po 20 g. = kopa 20 gr.

Tesařům od vysekání žlebu koňóm v potazích; kterými se potřeb k stavení vozů, též od přikrejšování šindelem cihelny za den beze stravy po 6 g. Motez za Horní branou 3 dni, Bostl odtudž 3 dni. Summa počítajíc za 6 dní po 6 g. = 36 g.

Item Štindlovi nádeníkovi za 3 dni od pomáhání při těch tesařích po 5 g beze stravy = 15 g.

Nádenníkům od vysejpání písku za den beze stravy po 5 g.

Hannzl Ponnkh $5\frac{1}{2}$ dne, Gregor $5\frac{1}{2}$ dne, Janek na hrázi $5\frac{1}{2}$ dne. Vondra Sládek $4\frac{1}{2}$ dne. Summa, počítajíc za 21 dní po 5 g. = 1 kopa 45 g.

Part.: 3 kopy 56 gr.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 10 kop 49 g. 4 d. 1 h.

No. 4.

Od ponděliho po slavém hodě Soslání Ducha sv. až do neděle den sv. Trojici platil sem nižepsaným lidem z poručení pana hajtmána: [18./5.—24./5.]

Nádenníkům od vysejpání písku za den beze stravy po 5 g.

Hannzl z Flechperku $3\frac{1}{2}$ dní, Gregor odtudž $3\frac{1}{2}$ dní, Martin Sládek 3 dni. Summa počítajíc za 10 dní po 5 g = 50 g.

Nádeníkům od vyvožování na sklepy sutí a od rozvožování toho sutí za den beze stravy po 5 g.

Prokeš z Flechperku 3 dni, Petr u Švába 3 dni, Hannzl za rybníkem 3 dni Summa, počítajíc za 9 dní po 5 g. = 45 g.

Jergovi Bednáři, sítaři dal sem od dělání řešata k pocívání vápna a písku 20 liber po 13 g. 5 d. = 4 kopy, 34 g. 2 d.

Part. 6 kop 9 gr. 2 d.

Item Ludvíkovi, truhláři dal sem od dělání 10 form do cihelny po 5 g = 50 g. Témuž truhláři od fasování struněný pocívádko k pocívání písku a vápna 12 g.

Part. 1 kopa 2 gr.

Summa všeho vydání toho týhodne nádenníkům učiní 7 kop 11 g. 2 d.

No. 5.

Od ponděliho po sv. Trojici až do neděle po Božím Těle platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána. [25./5.—31./5.]

Nádeníkům od vysejpání písku za den beze stravy po 5 g.: Item Hannzl z Flechperku 3 dní, Gregor odtudž 3 dní, Sládek odtudž 3 d., Janek na hrázi 2 d., Jíra odtudž 2 d., Motez za rybníkem 2 d., Tomeš z Parkánu 2 dní, Paul Turnner 2, Šimek z Vyšního 2 d., Honnz Šváb 2, Fencel z Flechperku 2, Popst odtudž 2, Summa počítajíc za 27 dní po 5 g. = 2 kopy 15 g.

Nádeníkům od vyvožování zemi a rumu na sklepy za den beze stravy po 5 g.: Prokeš z Přidoli 4 dní, Petr u Švába 4 $\frac{1}{2}$ dní. Summa počítajíc za 8 $\frac{1}{2}$ dní po 5 g. = 42 g. 3 d. 1 h.

Part. 2 kopy 57 g. 3 d. 1 h.

Item Janovi Šoffyklovi dal sem za 2 lopaty po 6 g. = 12 g.

Jergovi, sedláři dal sem od dělání podkladu k cnomoutu a vypání sedel koňóm potažním 22 gr.

Mertlovi kováři dal sem od dělání 15 kop latovního řebíku po 1 d a 2 kop 10 nárožních řebíků po 4 d. a 20 skob po 1 g., vše z železa Jeho mti páně 3 kopy 42 g. 6 d

Motezovi Kyczhofferovi z Chvalšin dal sem od vypálení vápenice u psince podle oukolu 13 kop.

Item Štyndlovi z Volšovic dal sem za 1 kopu 20 lýčenných provazů po 4 den. 45 g. 5 d.

Part. 18 kop 2 g. 4 d.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 21 kop 1 h.

No. 6.

Od ponděliho po Božím Těle až do neděle po ocktávu Božího Těla platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána. [1./6.—7./6.]

Polstrovi, mlynáři z Parkfrydu dal sem od nařezání 4 špalků na prkna po 2 kr. = 24 gr.

Nádeníkům od vysejpání písku a navožování rumu na sklepy za den beze stravy po 5 g.: Gregor z Flechperku 6 dní, Hannzl Plonnh 5 d., Feytl z Flechperku 4 $\frac{1}{2}$ d., Jíra na hrázi 4 $\frac{1}{2}$, Vondra Sládek 4 $\frac{1}{2}$ d., Šváb z Flechperku 4 $\frac{1}{2}$ d., Motez za rybníkem 4 d, Jindra odtudž 3 d., Kvasnička odtudž 3, Šimek odtudž 4 $\frac{1}{2}$ d. Summa počítajíc za 43 $\frac{1}{2}$ dne po 5 g. = 3 kopy 37 g. 3 d. 1 h.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 4 kopy, 1 gr. 3 d. 1 h.

No. 7.

Od ponděliho po ochtav Božího Těla až do neděle po sv. Antonínu platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána:

Jergovi Kolmederovi z Cáhlova dal sem za nížepsaný železo k potřebě nového stavení koupené: item 12 cent. mřežového železa, po 3 rýnských = 30 kop 51 g. 3 d., za 3 cent struměnného železa po 3 rýnských = 7 kop 42 g. 6 d, za 1 centnýř voceli 2 kopy 47 g. 1 d., za 3 cent. 52 lb. šínů po 3 rýnských = 30 k. centnýř, = 10 kop 4 g. 2 d. za 12 $\frac{1}{2}$ tisíců latovního

řebíku, po 1 rýnském 30 kr. tisíc, = 16 kop 4 g. 2 den. Summa za železo vzel 67 kop 59 g. 4 d.

Item Valentinovi skláři dal sem od dělání 59 skel k novému kolegium, vsadil koleček Jeho mti páně 166 a 5 koleček po 3 d. = 119 kop 55 g.

Témuž sklenáři dal sem od dělání 7237 heřtů k těm sklem, počítaje 2 heřty za kolečko neb za $1\frac{1}{2}$ d. = 25 kop 50 g. 5 d. 1 h.

Part. 213 kop 5 g. 2 den. 1 h.

Item Peltlovi lamači dal sem od lámání zdiciho kamene 8 sáhův po 20 g. = 2 kopy 40 g.

Item nádeníkům od prázdnění rumu z stoky, vykopání též od zavožování rumu na sklepy za den beze stravy po 5 g.

Gregor z Flechperku 6 dní, Hannzl odtudž $5\frac{1}{2}$ dní, Šimek odtudž 6 dní. Summa, počítajíc za $17\frac{1}{2}$ dní po 5 g. = 1 kopa 27 g. 3 d. 1 h.

Item Janovi Soffiklovi dal sem za 2 lopaty pokrývačům po 6 g. = 12 g.

Pavlový Otový, kovářce dal sem, co jest uděláno od sv. Ducha až do sv. Víta, totiž vokováno 6 kol, natahování šínů, totiž vokování 23 samokoli, též od vokování náprav, vosy a jiného rozličného díla 3 kopy.

Part. 7 kop 19 g 3 d. 1 h.

Summarum všeho vydání toho týhodne učiní 220 kop 24 g. 6 d.

No. 8.

Od pondělí po sv. Vítu až do neděle po sv. Vítu platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána: [15./6.—21./6.]

Tesařům od vopravování kolečka Vlachům, od dělání šráků, za den beze stravy po 6 d. Bostlovi tesaři za den 6 g. a nádeníkovi Hannzlovi za 1 den 5 g. Summa 11 g.

Item nádeníkům od kopání gruntu při témž stavení, kde stoky býti mají, za den beze stravy po 5 g. Hannzl Plonkh 5 dní, Gregor z Flechperku 5 dní, Šimek z Vyšního 4 dní. Summa, počítajíc za 14 dní po 5 g. = 1 kopa 10 g.

Gregovi zámečníku dal sem od dělání 3 panty k vratům, 2 řetězy a dělání závěsecího zámku a dělání klíče k zahradě Jezuitské za Horní branou 59 g.

Summarum všeho vydání toho týhodne učiní 2 kopy 20 g.

No. 9.

Od pondělího po sv. Vítu až do neděle po sv. Janě platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána: [22./6.—28./6.]

Item Peltlovi lamači dal sem od nalámání 2 sáhy zdiciho kamene po 20 g. = 40 g.

Item nádeníkům od vyvožování rumu a vyrovnání placu v novém stavení za den beze stravy po 5 groších: Jergovi z Flechperku 5 dní, Hannzlovi odtudž za 5 dní. Summa za 10 dní = 50 g.

Blažkovi Kazarovi bednáři od vypravování škopů, dčberů zedníkům, pokrývačům a pacholkům do marštale od neděle Exaudi až do neděle po sv. Janě, udělal také 13 děziček, 7 škopů, 3 dčbery, 1 káď na vodu. 55 gr.

Pavlový kovářce v Latráně dal sem, co jest dala udělati s železem Jeho mti páně a vokovati 8 samokolí po 5 g. a svazování článků do řetězů a přibíjení šínů a obručů — 50 g.

Part. 3 kopy 15 gr.

Item mistru Mertlovi kováři dal sem od vostření 4195 železců kameníkům k tesání kamene štukového po 10 k. od 5 kop 59 g. 4 den. Item témuž kováři dal sem od vocolování 29 palic železných Antonínovi kameníkovi a jeho tovaryšům od sv. Jiří 1 kopu 56 g. Summa 7 kop 55 g. 4 d.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 11 kop 10 g. 4 d.

No. 10.

Od pondělího den sv. Petra až do neděle po sv. Prokopu platil sem nížeapsaným lidem z poručení pana hajtmána: [29/6—5/7]

Item nádeníkům od kopání gruntů k stokám za den beze stravy po 5 g.: Hannzl z Flechperku 4 dni, Gregor odtudž 4 dni. Summa za 8 dní po 5 g. = 40 g.

Ssoffykovi dal sem za 1 lopatu 6 gr.

Adamovi Pernnarovi dal sem za 13 prostraňků do chomoutů po 6 gr. 1 kopa 12 gr.

Item hulczknechtům z Rozmberka dal sem od plavení 532 prkna z Rožmberka až k rechli za den mistru po 7 gr. a pomocníkům po 5 g.: Tomandlovi z Rožmberka za 5 dní po 7 gr. = 35 gr., Glaserovi za 5 dní, Feytl z Rožmberka 5 dní, Partl odtudž 5 dní, Vondra odtudž 5 dní, Jerg odtudž 2 dni. Summa za 22 dní po 6 gr. 2 kopy 12 gr.

Summa 2 kopy 4 gr.

Part. 4 kopy 45 gr.

Item Václavovi koláři dal sem za šesterní kola po 15 g. a obkládání 4 loukoty 4 kola a jiného rozličného opravování při vozech, na kterých se písek, vápna vozí, 1 kopa 12 gr.

Jergovi sedláři dal sem, co jest od letnic až do toho času dělal, totiž 2 chomouty plátnem novým podsadil a v nově vycpal a za 1 nový formanský sedlo = 42 g.

Part. 1 kopa 54 g.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 6 kop 39 gr.

No. 11.

Od pondělího po sv. Prokopu až do neděle po sv. Kilianu platil sem nížeapsaným lidem z poručení pana hajtmána: [6/7—12/7]

Item ženám od vytahování prkna z vody k témuž stavení z Kynnperku k rechli připlavený za den beze stravy po 3 gr.: Anna šafářka, Madlena z Parkánu, Modlena u šafářky, Zahradníková, Anička Jaklova, Packova žena, Déra z Parkánu, Jelka na hrázi, Kristina na hrázi, Kristina Trochova. Summa za 10 dní po 3 g. = 30 gr.

Blažkovi Kazarovi bednáři dal sem od dělání 2 korce, 2 škopky, kadečku a 1 děžičku, Vlachům a pokrývačům a též od pobíjení starý vorudí 19 gr.

Item Motezovi za rybníkem za $\frac{1}{2}$ dne vytahování při rechli prken 3 g 3 d. 1 kr.

Part. 52 g. 3 d. 1 h.

Nádeníkům od vykopání gruntu a vyvožování rumu za den beze stravy po 5 g.: Gregor za Horní branou 6 dní, Hannzl

Ponnkh 6 dní, Motez za rybníkem 1 den. Summa za 13 dní po 5 gr. = 1 kopa 5 g.

Křištofovi kováři v Latráně dal sem od kování potažní koně. Přibil nových podkov 108 a starých 87, počítaje 2 starý za 1 novou učiní $152\frac{1}{2}$ podkovy po 3 kr. = 6 kop 29 gr. 4 den.

Item fišmejstrový v Latráně od nájmu jejího haltýře, který páni Jezuitové v držení mají, s povolením pana hajtrana dal sem 3 kopy.

Part. 10 kop. 34 g. 4 den.

Summa všeho vydání tohoto týhodne učiní 11 kop 27 g. 1 h.

No. 12.

Od ponděliho den sv. Markety až do neděle po Rozeslání sv. apoštolův platil sem nížeapsaným lidem z poručení pana hajtmana: [13./7 — 19./7.]

Item nádeníkům od vyvožování rumu za den beze stravy po 5 gr.

Jerg z Flechperku 6 dnj, Hannzl odtudž 6 dní. Summa za 12 dní po 5 g. = 1 kopa.

Item Pavlový Otový, kovářce v Latráně dal sem, dala svařovati panty k vápenným truhlám a přibíjení plechu, svařování vše k vozu. k koňom potažním po tři neděl z železa Jeho mti páně 30 gr.

Mertlovi kováři v Horní [ulici] dal sem od dělání z železa Jeho mti páně z centnýře 33 kop, latovního řebíku po 1 h. od jednoho řebíku = 4 kopy 42 gr. 3 denáry.

Item Lorencovi z Hyntryngu mlynáři dal sem od řezání 12 rejlků na prkna po 2 kr. = 20 gr. 4 d.

Part. 6 kop 33 g.

Item mistru Baltazarovi dal sem, co vydal za štětky k bílení pokojův a zdí v témž [stavení] po 9 k. = 44 g. 4 d.

Summa všeho vydání tohoto týhodne učiní 7 kop 17 g. 4 den.

No. 13.

Od ponděliho po Rozeslání sv. apoštolův až do neděle po sv. Jakubu platil sem nížeapsaným lidem z poručení pana hajtmana: [20./7.—26./7.]

Item nádeníkům od vyvožování rumu za den beze stravy po 5 g.: Gregor z Flechperku 3 dní, Hannzl Plonkh 4 dní. Summa za 7 dní po 5 g. = 35 g.

Item tesařům od dělání stání na 4 koně, kterými se potřeby k stavení veze, a od boření kolny v oboře, ještě dříví k vápenici potřebovali, za den beze stravy po 6 gr.: Bostl za Horní branou 2 dní, Jakeš odtudž $2\frac{1}{2}$ dní. Summa za $4\frac{1}{2}$ dne po 6 gr. = 27 g.

Item za sedlo formanský na koně potažní Jergovi sedláři 36 gr.

Štefflovi z Sspycznperku dal sem od řezání 12 rejlků, 1 kopa 12 prken, od rejlu po 2 k. = 20 g. 4 d.

Part. 1 kopa 58 g. 4 d.

Item Janovi Ssoffyklovi dal sem za 2 lopaty vokování po 6 g. = 12 g.; Kašparovi Keršlovi, zámečnickovi dal sem od vokování 57 rámmů do voken i ke sklům za potřeby, také i vokeni-

cům panty i jiné potřeby, dělal, od každého vokna po 4 kopách 30 g. = 142 kop 30 g.

Motezovi Kcizhofferovi, vápeníkovi dal sem od vypálení vápenice za psincem podle oukolu s ním projednaného 13 kop. —

Tronncovi Julianovi, cihláři dal sem od dělání a vypálení ze tří pecí 41 tisíc zdicích cihel po 48 g. = 32 kop 48 g.

Témuž cihlíři dal sem od dělání a vypálení $8\frac{1}{2}$ tisíců krycích a dlažicích cihel po 1 kopě = 8 kop 30 gr.

Augustinovi cihlíři dal sem od dělání a vypálení ze 2 pecí 45 tisíc zdicích cihel po 48 g. počítaje tisíc = 36 kop.

Part. 233 kop.

Item témuž Augustinovi cihlíři dal sem od dělání a vypálení 15 tisíců krycích a dlažicích cihel k témuž kolegium po 1 kopě = 15 kop.

Item témuž cihlíři dal sem od dělání a vypálení 74 zlebovních cihel k střeše nový[ho] kolegium po 2 g. = 2 kopy 28 gr.

Part. 17 kop 28 g.

Summa všeho vydání tohoto týhodne učiní = 252 kop 26 g. 4 d.

No. 14.

Od pondělího po Rozeslání sv. apoštolův*) až do neděle po sv. Petru v okovách platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána: [27./7.—2./8.]

Item od vyvažování rumu v placu v kolegium za den beze stravy po 5 g.: Gregor z Flechperku 5 dní, Hannzl odtudž 5 dní. Summa za 10 dní po 5 g. = 50 gr.

Křištofovi kováři dal sem od kování potažních koní, kterým se potřeby k témuž stavení veze. Přibil k 4 potahům koní, od neděle po sv. Markety až do vyplacení toho týhodne přibil nových podkov 83 a starých 65, počítaje 2 starý za novou. Summa $115\frac{1}{2}$ podkov po 3 kr. = 4 kopy 57 g.

Baltazarovi jircháři v Prachaticích dal sem 10 lb. klihu k truhlářům po 5 g. = 50 g.

Summa všeho vydání tohoto týhodne učiní 6 kop 37 g.

No. 15.

Od pondělího po sv. Petru v okovách až do neděle po Proměnění Krista platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána: [3./8.—9./8.]

Item nádeníkům od vymetání písku a vyvažování rumu za den beze stravy po 5 gr.: Gregor z Flechperku, Hannzl odtudž, Feytl odtudž, Jindra na hrázi, Motez za rybníkem, po 6 dnech. Summa za 30 dní po 5 gr. = 2 kopy 30 gr.

Vítovi na Zikmundově mlejně dal sem od řezání 27 rejlů na 2 kopy 3 prken, od rejlů po 2 k. = 46 g. 2 d.

Václavovi Beranovi mlynáři dal sem od řezání 28 rejlů na 2 kopy 56 prken po 2 k. = 48 g.

Part. 4 kopy 4 g. 2 d.

Item Adamovi provazníkovi v Latráně dal sem za 3 dlouhý uvázací provazy, který mistr Mertl, tesař potřebuje, po 3 kr. = 7 g. 5 d.

*) Patrně přepsáno na místě od pondělí po sv. Jakubu.

Témuž provazníkovi dal sem za 2 páry prostraňků do chomoutů po 6 g = 12 g.

Part. 19 g. 5 d.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 4 kopy 24 gr. mš.

No. 16.

Od ponděliho den sv. Vavřince až do neděle po Na nebe vzeti blahoslavený Panny Mariji platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána: Tronncovi Julianovi, cihlíři dal sem od dělání a vypálení 12 tisíců zdicích cihel po 48 g. od tisíce 9 kop 36 gr.

Témuž cihlíři dal sem od dělání a vypálení $6\frac{1}{2}$ tisíců háků, prejzů a dlažicích po 1 kopě = 6 kop 30 g. Summa 16 kop 6 gr.

Item nádeníkům od vysejpání písku a vyvožování rumu za den beze stravy po 5 gr.: Feytl z Flechperku 4 dni, Hannzl odtudž 4 dni, Motez za rybníkem 4 dni. Summa za 12 dní po 5 gr. = 1 kopa.

Tesarům od dělání vlačěje k tesným kamenům a vopravování koleček za den beze stravy po 6 gr.: Jakeš za Horní branou. 2 dni, Bostl odtudž 2 dni. Summa 4 dni po 6 gr. = 24 gr.

Summa vydání toho týhodne 17 kop 30 gr.

No. 17.

V neděli před sv. Bartolomějem platil sem nádeníkům od odprázdňení rumu a navožování na sklepy za den beze stravy po 5 gr.: Gregor z Flechperku 6 dní, Hannzl Plonkh odtudž 6 dní. Summa za 12 dní po 5 gr. = 1 kopa.

No. 18.

Od ponděliho den sv. Bartoloměje až do neděle po Stěti sv. Jana platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána:

Item nádeníkům od odprázdňení a navožování rumu za den beze stravy po 5 gr.: Gregor z Flechperku 5 dní, Hannzl Plonkh 5 dní.

Summa za 10 dní po 5 g. = 50 gr.

Adamovi provazníkovi dal sem za 5 párů prostraňků do chomoutů po 6 gr. = 30 gr.

Janovi Ssoffyklovi dal sem za 2 lopaty vokování po 6 gr. — 12 gr.

Summa 1 kopa 32 gr.

Part. 2 kopy 32 gr.

No. 19.

Od ponděliho před sv. Jiljím až do neděle po Viktorinu platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána [31./8.—6./9.]

Item Augustinovi cihlíři dal sem od vypálení a dělání 11 tisíců prejzů, háků a dlažicích po 1 kopě od tisíce = 11 kop. Témuž cihlíři dal sem od dělání a vypálení $19\frac{1}{2}$ tisíců zdicích cihel po 48 gr. = 15 k. 36 g.

Item témuž od dělání a vypálení 1 kopy 30 žlabovných cihel po 2 gr. = 3 kopy. Summa 29 kop 36 g.

Jakubovi hamerníkovi dal sem od dělání z železa Jeho mti páně 4 železných holí. Vážily 75 lb. po 2 k., 8 kruhův k těm makovicům 2 kopy.

Blažkovi Kazarovi, bednáři dal sem od dělání nový dčber a vopravování dčbery i škopy i jiného vorudí zedníkům a pokrývačům pobíjení 12 g.

Part. 31 kop 48 gr.

Item nádeníkům od vyvožování a vyprázdnění rumu, též od navožování na sklepy, kde se dlažiti mělo, za den beze stravy po 5 gr.: Honnz Plonkh 6 dní, Gregor odtudž 6 dní. Summa za 12 dní po 5 gr. = 1 kopa.

Mertlovi kováři v Látráně dal sem od vostření 45¹/₅ železce kameníkům 100 po 10 kr. = 6 kop 27 g. 6 den. Témuž kováři dal sem vod vocelování 33 železných palic témuž kameníkovi po 4 g. = 2 kopy 12 g. Summa 8 kop 39 g. 6 den.

Part. 9 kop 39 g. 6 d.

Summarům všeho vydání toho týhodne učiní 41 kop 27 g. 6 den. miš.

No. 20.

Od pondělího před Narozením Panny Mariji až do neděli před Povýšení sv. Kříže platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána: [7./9.—13./9.]

Adamovi Pernnarovi, provazníkovi dal sem za 2 páry prostraňků do chomoutů 6 gr.

Nádeníkům od vysejpání pisku za den beze stravy po 5 gr.: Vondra za rybníkem 4 dní, Hannzl Plonkh 5 dní, Gregor odtudž 5 dní, Motez odtudž 4 dní. Summa 18 dní po 5 gr. = 1 kopa 30 gr.

Petr Fejfarovi dal sem, chodil do Cáhlova k Štěpánovi vo pocínování plechy na krov k věži v kolegium od 4 mil. po 4 kr. 13 gr 5 d.

Za 1 věrtel řídkého piva mistru Palcarovi, paumistru daný 8 gr.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 1 kopu 57 gr. 5 den.

No. 21.

Od pondělího den Povýšení sv. Kříže až do neděli po Povýšení sv. Kříže platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána: [14./9.—20./9.]

Item nádeníkům od prázdnění rumu a navožování sklepu za den beze stravy po 5 gr.: Motez 1 den, Hannzl Plonkh 6 dní, Zikmund z Flechperku 6 dní, Vondra odtudž 1 den. Summa za 14 dní po 5 gr.: 1 kopa 10 gr.

Křištofovi kováři dal sem od kování koní při potazích u novýho kolegium. Přibil 104 podkov nových a starých 94, počítajíc 2 starý za 1 novou. Summa 151 podkov po 3 kr. = 6 kop 28 g. 22 den.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 7 kop, 38 gr. 2 den. miš.

No. 22.

Od pondělího sv. Matouše až do neděle před sv. Václavem platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána:

Item Šimkovi, mlynáři pod Holubovem dal sem od rezání 40 rejlů na 2 kopy 37 prken k koleji po 2 kr. = 1 kopa 8 gr. 4 den.

Fronncovi Julianovi, cihlíři dal sem od dělání a vypálení se dvě peci cihel, item 19 tisíců zdících cihel po 48 gr. = 15 kop 12 gr., 15¹/₂ tisíců prezjů, háků a dlažiček po 1 kopě = 15 kop 30 gr., 300 žlebovnic velkých cihel po 2 gr. = 10 kop. Summa 45 kop 42 gr.

Item nádeníkům od vysejpání písku a navožování rumu na sklepy za den beze stravy po 5 gr. Hannzl Plonkh 5 dní, Zigmund 4 dní, Motez 1 den, Vondra 1 den. Summa za 11 dní po 5 gr. = 55 gr.

Part. 42 kopy 45 gr. 4 den.

Jergovi sedláři dal sem za novej podklad pod sedlo a vypání podkladu, vopravování chomoutů 30 gr.

Item Štefanovi Šterrovi v Cáhlově dal sem za nížepsaný potřeby k kolegium: 6 centnýře mřežovýho železa a struměného, po 2¹/₂ kopy centnýř = 15 kop. 748 lb šínů = 22 kop 25 gr. 5 den., 3 soudky předního plechu na věž po 14¹/₂ r. = 37 kop 17 gr. 1 den. 10 tisíců pocínovaných rebíků po 52 kr. 3 d. = 7 kop 17 gr. 1 d.

Honnzovi formanu z Reychenntolu od přivezení nadepsaný potřeby z Cáhlova, vážilo toho všeho 16¹/₂ centnýře po 8 g. od centnýře = 2 kopy 12 g. Summa 85 kop 42 gr.

Part. 86 kop 12 gr.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 128 kop 57 g r. 4 den.

No. 23.

Od ponděliho den sv. Václava až do neděle po sv. Michalu archandělu Páně platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána: [28./9.—4./10.]

Item nádeníkům od vysejpání písku a navožování rumu na sklepy za den beze stravy po 5 gr.: Gregor z Flechperku 4 dní. Hannzl odtudž 4 dní, Vondra za rybníkem 4 dní, Motez odtudž 4 dní, Lorenz z Flechperku ¹/₂ dne. Summa za 16¹/₂ dní po 5 g. = 1 kopa 22 gr. 3 den. 1 hal. Panu Jiříkovi Bozkovskému dal sem za 30 liber klišu po 4 g. truhlářům = 2 kopy.

Summa všeho vydání tohotýhodne učiní 3 kopy 22 gr. 3 pen. 1 h.

No. 24.

Od ponděliho po sv. Františku až do neděle po sv. Diviši platil sem nížepsaným lidem z poručení p. hajtmána: [5./10.—11./10.]

Item za 1 větel řídkého piva paumistru 8 gr.

Item Janovi Ssoffyklovi dal sem za ¹/₂ libry volova k letování plechu na vížku v koleji 1 gr. 3 d. 1 hal.

Václavovi koláři na Novým městě dal sem od dělání 12 nových kol k vozům, na kterých se k témuž stavení potřeby vezou, po 12 g. = 2 kopy 24 gr. Témuž koláři od vobkládání 5 starých kol k těm vozům po 10 gr. = 50 gr. Summa 3 kopy 14 gr.

Item nádeníkům od vysejpání písku a navožování rumu na sklepy za den beze stravy po 5 gr.: Gregor z Flechperku 6 dní, Hannzl odtudž 6 dní, Vondra za rybníkem 6 dní, Motez odtudž 9 dní. Summa za 24 dní po 5 g. = 2 kopy.

Summa vydání toho týhodne učiní 5 kop 23 gr. 3 d. 1 h.

No. 25.

Od ponděliho po sv. Diviši až do neděle po sv. Havle platil sem nížepsaným lidem z poručení pana hajtmána: [12./10.—18./10.]

Bolffovi koláři dal sem od dělání 4 makovice s korouhvem i a měděnými knocmi (?) a 4 měděný žleby. Vážilo toho všeho 134 liber mědi. Dal svý mědi po 12 gr. za libru = 26 kop 48 gr.

Nádeníkům od vyvožování rumu na sklepy za den beze stravy po 5 gr : Hannzl Plonkh 6 dní, Gregor odtudž 6 dní. Summa za 12 dní po 5 gr. = kopa.

Šteffanovi Šterovi z Cáhlova dal sem za 6 tisíc prken něho řebíku k potřebě toho stavení po 75 kr. = 6 kop 57 g. 6 den. Item za 1 soudek na ty řebíky 4 gr. 2 den.

Formanu z Cáhlova dal sem od přivezení toho řebíku 3 c. po 8 gr. i šindelního 24 g.

Part. 35 kop 14 g. 1 den. míš.

Fronncovi Julianovi, cihláři dal sem od dělání a vypálení 10 tisíc zdicích cihel po 48 gr = 8 kop.

Témuž dal sem od dělání a vypálení 6 tisíc krytcích cihel po 1 kopě = 6 kop.

Item tesařům od porážení doubí a vysekání a vtažení do kuchyni v kollegium za den beze stravy po 6 gr. :

Šimek mlynář 5 dní, Rohan mlynář 2 dní, Fencel z Rájova 2 dní. Summa za 9 dní po 6 gr. 54 gr.

Item Adamovi Pernnarovi, provazníkovi v Latráně dal sem za 3 páry prostraňků do chomoutů k koňom potažním po 6 gr. = 18 gr.

Křištofovi, kováři v Latráně, dal sem od kování koní při potazích. Od sv. Jiří do sv. Havla přibíl novejš podkov 75 a stařejš 71, počítaje 2 starý za 1 novou, summa 110¹/₂ podkov, po 3 kr. = 4 kopy 44 g. 1 denár.

Part. 19 kop 56 gr. 1 den. míš.

Item Křištofovi z Hašlovic dal sem za 25 votepí slámy pro potažní koně po 4 den. = 14 gr. 2 den.

Mistrovi Mertlovi kováři dal sem od dělání 4500 řebíků k [k[simsům při lunetách po 14 k. ode sta = 9 kop.

Témuž Mertlovi kováři dal sem od dělání 39 kleště k těm lunetám, 10 železných pro vlačěje, 16 háků, 1 nový mříže, 4 železný nejcky, to vše z železa Jeho mti páně, vážilo 534 liber po 2 kr. od libry = 15 kop, 15 gr. 3 den.

Témuž od dělání nejcků k makovici na věži a od dělání 2 formy k cihlám = 14 gr.

Moučkovi mlynáři dal sem od řezání 36 špalků na 3 kopy 25 prken, od špalku po 2 kr. = 1 kopa 1 gr. 5 den.

Petru Hrbkovi mlynáři dal sem od nařezání 24 špalků na 2 kopy 21 prken, po 2 kr. od špalku = 41 gr. 1 den.

Part. 26 kop 26 gr. 4 d. míš.

Item Janovi Šofyklovi v Krumlově dal sem za 2 lopaty nejcovní železem vokované po 6 gr. = 12 gr.

Item za 20 for sena pro potažní koně po 1 kopě = 20 kop.

Part. 20 kop 12 gr.

Summa všeho vydání toho týhodne učiní 101 kopu 48 g. 6 den. m.

Summa summarum všeho vydání v tomto registříku za toho půl leta 920 kop 19 gr. 4 den. míš.

Vydání v tomto rejstříku na stavení nové koleje v polouletí od sv. Jiří 1587 až do sv. Havla téhož leta 920 kop 19 gr. 4 denáry.

Sesit papírový v kníž. arch. Kruml. I 7 B β 10.

Probošt, dvorní rada Th. Dr. Fr. X. Kryštůfek

Na konci osmnáctého století ukazovala se odůvodněná naděje, že církevnímu dějepisu v Čechách dostane se pilných a pečlivých přestítelů; dílo Vavřince Prognera, O. Praem. z Teplé, *Einleitung in die christliche Religion- und Kirchengeschichte und in die Kirchengeschichte Böhmens insbesondere*, jakož i Kosmy Schmal-fusze, O. S. A., *Historia religionis et ecclesiae christianae*, podávala dobrý podklad k této naději o vědecké práci duchovenstva, ale naděje ta v době nejbližší splněna nebyla. Poměry nebyly více tak příznivé a zatím povstávalo veliké dílo Františka Palackého, vedle prací Erbeny, Emlery, Gindelyho, Tomka a j., takže se zdála jiná práce nepotřebnou. Teprve v letech šedesátých minulého století vzbuzena byla opět větší činnost duchovenstva na poli písemnictví církevního dějepisu, většinou ovšem českého, objevují se obsáhlejší a samostatná díla Antonína Frinda, Borového a počato i s vydáváním pramenů pro církevní dějiny české (*libri erectionum*). V této době povolán byl na katedru církevního dějepisu v Hradci Králové muž, jemuž bylo popřáno po 46 let působiti jako učitel a vedle toho pilně pracovati i perem v oboru dějepisném a rozmnožiti díla oboru tohoto v českém jazyku měrou netušenou. Jest jisto, že vydané právě tehda epochální dílo prof. Josefa Hergenröthera bylo výtečným vodítkem mladému tehdaž professorovi na diecesním učilišti v Hradci Králové, právě proto zůstává jeho dílo „Všeobecný dějepis církevní“ nezníčitelným pomníkem, neboť pracoval o něm s velikým úsilím a pilným studiem po mnohá leta, poslední díl tohoto vyšel teprve po 22. roce jeho působení učitelského. Sotva upravil sobě běžné přednášky jazykem latinským, kde spořeno bylo takoruka každým slovem, kterého nebylo potřebí, počal podrobně sledovati jednotlivé otázky svého oboru, jež se jevily právě časovými a potřebovaly kritického osvětlení a tak skoro každého roku ukládal delší studii do našeho jediného vědeckého, bohosloveckého Časopisu katolického duchovenstva. Jeho věrná oddanost k panujícímu Nejjasnějšímu rodu habsbursko-lotrinskému, kterou hleděl vštípit v srdce svých posluchačů a to s úspěchem, vedla ho nejprve k monografiím o císařích německých a pak rakouských, od Josefa II. až k Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefu I. Všiml si ovšem také jiných otázek, na něž od jiných spisovatelů nebyly dány odpovědi kriticky úplně správné, ano mnohdy zkreslené v neprospěch katolické církve. Hledal pravdu nestrannou a při tom byl přesvědčen ryze katolického a vzorem vlastence českého. Professor Kryštůfek nadán byl od Boha znamenitým darem pozorovacím i přiléhavým úsudkem, dovedl několika slovy velice vhodné vyjádřiti svůj úsudek, úplně vystižný a zpravidla také správný. Počet žáků jeho jest ovšem, hledíc téměř k půlstoleté činnosti, 92 semestry, veliký a všichni bez rozdílu vzpomínali a rádi budou vzpomínati svého „milost-pána“, který sice byl přísný, ale snad žádnému nedovedl ublížiti.

Vedle svého působení literárního a učitelského věnoval Jeho Milost svou pozornost všem zjevům ku povznesení katolického ži-

vota náboženského čelícím, a zvláště horlivě zasazoval se o katolickou výchovu náboženskou. R. 1894 na podnět P. Františka Žáka založen byl jeho přičiněním Spolek přátel katolických škol bratrských (Bratří křesťanských škol), který v poměrně krátké době dovedl toho, že bratří školní se usadili v Bubenči, ano, že r. 1908 zřízeno bylo i katolické paedagogium. Péče pana probošta o tyto ústavy byla všestranná a nelze nezmíniti se o tom, že i štědře otvíral ruku svou, kdy ústavu tomu bylo překonávati obtíže finanční. Mimo to pilně účastnil se i života a působení spolků katolických, Akademie křesťanské, ve výboru Dědictví sv. Prokopa a v Historickém kroužku družstva „Vlast“, v němž byl od r. 1896 předsedou, jakož i Piova spolku pro povznesení katolického tisku.

František Xav. Kryštůfek narodil se v Humpolci 28. října 1842, kde navštěvoval obecnou školu, pak přešel 1854 na gymnasium v Německém Brodě a v quintě na akademické gymnasium v Praze. Po maturitě vstoupil do k. a. semináře, kde za války s Pruskem 15. července 1866 byl vysvěcen na kněze. Krátkou dobu pobyl jako kaplan ve Velvarech, tenkrát podrobil se již rigorosu pro doktorát theologický, v dubnu 1867 povolán byl sborem professorským za adjunkta na bohosloveckou fakultu, odkud r. 1869 byl jmenován suppletem církevních dějin na diecéšní učiliště v Hradci Králové, do rodné své diecése. Hned po skončení tohoto roku 14. července 1870 byl povýšen na doktora theologie a jmenován professorem, vedle církevních dějin učil od r. 1875 také základnímu bohosloví, 1878 stal se examinátorem prosynodálním a 1881 radou duchovního soudu, 1887 čestným konsistorním radou, ano ndp. biskup Vorwerk, apoštolský vikář saský, chtěl míti ho dvorním kaplanem v Drážďanech. Hned po rozdělení bohoslovecké fakulty v Praze jmenován byl od Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. na svatého Václava 1891 professorem církevních dějin na Karlo-Ferdinandově universitě v Praze a proděkanem, 1892–93, 1899–1900, 1913–14 byl děkanem fakulty a první z theologické fakulty stal se i rektorem staroslavného učení pražského 1893–94, v dobách neklidných dovedl s pomocí senátu zachovati učení vysoké před škodou. 1895 jmenován byl kanovníkem král. kollegiální kapitoly u Všech Svatých na hradě Pražském, kde se stal později děkanem a konečně proboštem. R. 1893 jmenován byl mimořádným členem král. české společnosti nauk, v posv. Jerusalemě stal se rytířem Božího hrobu, kam r. 1885 podnikl pout, kterou opakoval ještě r. 1910, ano chystal se i ku třetí pouti. 1907 jmenován byl od Jeho Svatosti papežským domácím praelátem, stav se již dříve k. a. konsistorním radou. R. 1913–14 skončil svou činnost učitelskou čestným rokem a vstupuje do výslužby vyznamenán byl Jeho Veličenstvem komthurstvím řádu Františka Josefa I. Oznámil sice jako honorární professor ještě další čtení „Pokřesťanění Čechů“, navštívil také jednou nové místnosti theologické fakulty na Spálené ulici, ale na kathedru více nevstoupil, arteriosklerosa mu ubírala sílu. Kdy se toho jeho přátelé a známí nejméně nadáli, opustil tento svět dne 25. ledna 1916 zaopatřen sv. svátostmi, naleznuv nehynoucí odměnu a věčný radostný život u Pána života a smrti.

Řada prací p. dvorního rady a probošta Frant. Kryštůfka je veliká, jsou to hlavně studie v Časopisu katol. duchovenstva, jehož se stal

spoluredaktorem r. 1897. Zde uveřejnil r. 1873 Sv. Ireneus, 1874. Císař Josef II., 1875 Císař Leopold II., Císař František I., 1876 Církev katolická v Německu, zvl. v Prusku od r. 1800—42, 1877 Císař Ferdinand I., 1879, 1881 a 1895 Císař František Josef I. Stati tyto o panovnících rakouských rozšířil a doplnil ve svém díle Dějiny církve katolické ve státech Rakousko-uherských s obzvláštním zřetelem k zemím koruny České od r. 1740 do r. 1898 (Vzděláv. knih. katol. č. 6, 1898—99, 2 díly).

R. 1880 uveřejnil v Čas. katol. duch. stať „Učení sv. Athanasie o vycházení Ducha sv. též ze Syna (Filioque), 1882 Platnost smlouvy o výchově dítek ze smíšeného manželství, 1883 Jan Nep. Stárek, 1884 Jan Nep. Rais, 1885, 1887, 1888 a 1890 Stručné dějiny katolické církve v Rusku.

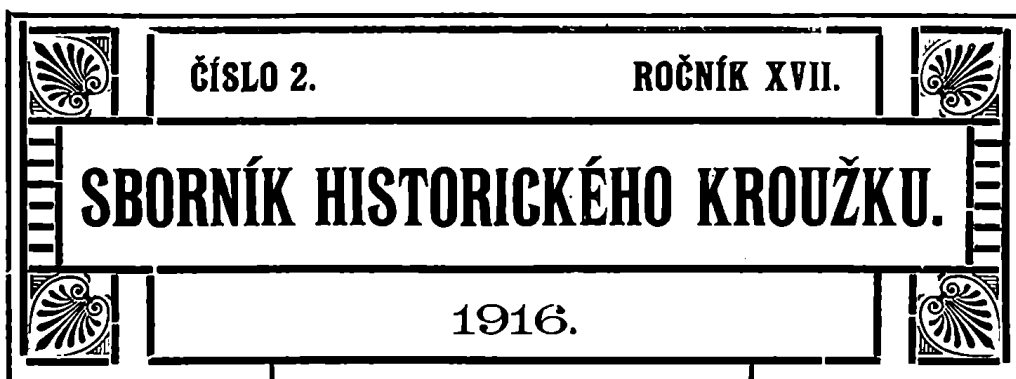
Jako universitní professor psal studie do téhož časopisu: 1892 Smrt Lutherova (po studiích N. Paula a Grisara. Grabinského výsledky Majunkovy jsou nesprávné, Luther zemřel mrtvicí raněn), 1893 Kulturní boj v Prusku, 1897 Čechy nenáležely nikdy diecési k Řeznu (formálně, fakticky činili Řezenští nároky alespoň za Boleslava), otisk, 1898 Zřízení pražského arcibiskupství, otisk, 1899—1900 Obce nemají práva věnovati milodary a příspěvky na stavbu kostelů, 1901 Svátost pokání, 1902 Poslední pomazání, 1903 Svátost břimování, 1904 Svaté přijímání, 1905 Jansenismus a jeho záhubný vliv na katolické státy v Evropě, 1906 Domitilly, římské mučednice, Manželky císaře Karla Velikého, 1907 Jména prvních křesťanů, 1908 Papež suverén a garanční zákon italský, 1909 Zjevení sv. kříže na nebi císaři Konstantinu Velkému, 1910 Papežští legáti, 1911, Křesťanství v Číně, 1912 Rozluka církve a státu v Genevě, 1913 Emancipace katolická ve Velké Británii a v Irsku, 1914 Summa sv. Tomáše aquinského na sněmě tridentském, 1915 Vzdělání a vývoj katolické církve ve Velké Británii, ano ještě letošní Č. K. D. 1916, 8 přináší po jeho smrti studii Sv. Maří Magdalena.

Ve Vlasti vyšel 1896 Husův ochranný list rozebrán a posouzen, byl vydán o sobě po druhé, 1897 Mistr Jan Hus. Ve Sborníku historického kroužku 1902 Sesazení Václava IV. s království římského a papež Bonifác IX, 1907 Bitva u Kolína 18. června 1757. Mimo to jsou četné jeho články z oboru dějin církevních v Ottově Naučném slovníku, v Blahověstu četná kázání a posudky i kratší pojednání porůznu i v kalendářích.

K tomu připočítá jest: Cesta a pout do Egypta a do Sv. Země 1886 (kat. spol. tiskový), Rozloučení manželství císaře Napoleona I. (řeč inaugurační jako rektora universitního 1893) a ovšem přede vším jeho 4 díly „Všeobecný církevní dějepis I. 1883, II. 1886, III. 1889, IV. 1892 (Děd. sv. Prokopa č. 22, 26, 29 a 32, jakož i (v Děd. sv. Prokopa č. 46) Protestantství v Čechách až do bitvy Bělohorské 1517—1620 (1906). Ve vzdělávací knihovně katolické č. 22 „Rozluka církve a státu ve Francii (1911) a č. 58 Rozluka církve a státu ve Spojených státech severoamerických, v Brasílii, v Genevě a v Irsku, 1913, jakož i č. 6 Vzděl. knih. výše zmíněné.

Spisy tyto tvoří velkolepý pomník, jež si byl zvěčňelý sám neúmornou pílí zbudoval a jenž hlásati bude jméno probošta a prof. universitního po širých vlastech českých, mezi tím, co jeho tělo odpočívati bude s jinými spisovateli a českými učiteli na posvátné půdě vyšehradské, duše pak raduje se, jak doufáme, v nebesích.

TE SVSCIPIANT OMNIVM ISPIRITA SANCTORUM.

Práva a artikulové na panství kláštera Želivského,

vysoce důstojného a velebného pána, pana Siarda Falcona oppata, nimiž se lidé poddaní na témž panství pod uvarováním hněvu a nemilosti, též pokut obsažených, říditi a spravovati mají. Obnovená a vydaná léta Páně 1663.¹⁾

Podává SALESIUS ROUBÍČEK, opat v Želivě.

Práva a artikule J. M. vysoce důstojného a velebného pana pana Siarda Falcona, opata z Boží Milosti kláštera Želivského.²⁾

Ve jméno Svaté a Nerozdílné Trojice, Otce, Syna i Ducha Svatého. Amen.

Poněvadž člověku křesťanskému nic potřebnějšího není, jako, aby znajíc Pána Boha, Stvořitele svého, také pevné víry, pravého náboženství se přidrželi: z té příčiny J. Msti P. P. oppat chtěje a vynsujíc, aby jako v celém tomto království českém, tak obzvláště na gruntech J. M. P. P. oppata mezi poddanými rád, láska, pokoj a jednota zachována byla; to ráčí od svých poddaných míti, aby všickni s J. M. P. P. vrchností svou v náboženství katolickém se srovnávali, a zanechajíc všech nevěr a bludův kacířských k pravé katolické Církvi přistoupili, a v jednotě víry křesťanské živi byli.

Protož poroučeti ráčí:

Předně rychtářům a konšelům, aby k službám Božím do chrámu Páně v neděli svatou a jiné svátky ke mši svaté, na kázání, i též na procesí a nešpory, když se vykonávají, se scházeli s manželkami, syny a dcerami svými i s čeládkou, a při těch službách Božích do konce setrvali, a ne hned, nakoukna do kostela, zase běželi, tak aby jiní obecní lidé vidouce to od nich, dobrý příklad z nich sobě brali a jich v takové pobožnosti následovali, a k těm podobné věci sobě neukládali, tolikéž kupování, prodávání a vzláště šenku neb dávání páleného, dokud služby Boží v kostele se konají. Pakliby kdo v čem nalezen byl, že by pálené prodával: tehdy šenkýř 3 š (kopy) a host 2 š pokuty složití má; — nad to pak žádného hmotného díla se nedopouštěli, pod pokutou, kdoby se toho dopustil, k záduší 2 š míš. — Rychtářové na to pozor dáti mají, a koho by postihli, tehdy k těm

¹⁾ Práva a artikulové kláštera želivského z r. 1650 uveřejněna jsou v Archivu Českém 23, 238—241, souhlasí s artikuly soudními arcibiskupského panství Červenohorického 1633 (ib. 126—138).

²⁾ V obnoveném klášteře Želivě (1622) byl opat Siard Falco první z prostředku bratří domácích vyvolen a opatoval 16 let (1661—1677); před ním byli 4 opati do Želiva ze Strahova bez volby posláni.

2 kopám, kteréž k záduší složití má, rychtárovi 10 gr. složití povinen bude; — jiní pak, kteřížby v času služby Boží po ulicích aneb semotam se toulali, takové všechny rychtář do kostela hnáti, a pokutou, jak sám chce, ano i šatlavou je trestati má.

2. Všem vůbec se přikazuje, aby všichni jak starší a rychtářové, tak i obec s manželkami a dítkami svými ve 12 letech stáří, a dříve nic, nejméně jednou každého roku při slavnosti velikonoční konečně, vyznajíce a spovídajíce se prvé z svých hříchův před knězem svým na místě božím vystaveným, s Pánem Bohem se smířili, pokání za hříchy své činili, a předrahou velebnou Svátost těla a krve Pána Ježíše Krista pod jednou způsobou ve vší poníženosti a pobožnosti přijímali. Pakliby kdo buď z přísežných neb z obce nechtěl se kněžími katolickými řídití a spravovati, všecken obchod, jeho případnosti aby mu složen byl a téhož obchodu aby užívati nemohl dotud, dokud by nepřistoupil. Pakli by v tom času umřel, aniž tělo jeho na krchově pochováno býti má, jako i jednomu každému se tak státi má, kdoby manželky a dítek neměl.

3. Nedělní a sváteční dny od Církve nařízený a zasvěcený, když se služba Boží děje, aby každý hospodář do kostela a chrámu Páně ke mši svaté na slovo Boží šel, a nemohl-liby sám z bezeřlivých příčin, tehdy aspoň jednu osobu z příbytku svého buď mužského neb ženského pohlaví do kostela poslal, a kdožby toho neučinil, aby ten každý hospodář a hospodyně povinni byli k božímu domu, tu kdež náleží, 2 libry vosku a čeledín 1 libru dáti.

4. Lání, přísahání, hromování, nevážná mluvení, a zvláště bezbožná rouhání proti Pánu Bohu, proti Matce Boží, svatým svátostem velebným buď z ožralství aneb z oumyslnosti všem přísně se zapovídají; žádný také v domě svém žádných kněh neb obrazův a jiných těm podobných věcí, proti a na potupu Církvi svaté katolické ať nechová pod přísným trestáním a pokutou 2 kop gr. míš. Kdoby se pak rouhání dopustil, ten jedenkrát i podruhé kolomaz musí patrně žráti a po třetí jazyk jemu se dá urezati.³⁾

5. V páteční, sobotní a postní dny, item v postě, hned od počátku postu žádného masa aby nepožívali a lidem přesporním aby nedávali. Při tom i rezníci tolikéž žádného masa v postě a páteční dny prodávati nemají. Kdožby se toho dopustil, má trestán býti, s tím masem na krku zavěšeným musí přes celý půst, anebo za pět nedělí pořadem při službě Boží ruce na znak svázané maje, bos a bez kabátu před kostelem státi a 5 kop gr. českých pokuty propadnouti⁴⁾ K tomu jiným napřed jmenovaným věcem mají se všude naříditi jisté osoby, a každý rychtář neb konšel v své obci jednoho každého týhodne k tomu dohlídati má a v čem by kohokoliv zastihl, tehdy toho nemá zamlčeti, nýbrž tu, kdež náleží, vznésti buďto na právo neb na vrchnost, neb se žádnému v tom folkovati nebude a nemá.

6. Co se manželstva dotýče, o tom se také nařizuje, aby jeden druhému k budoucímu manželstvu se nezamlouval, ale v místě poutivém a v přítomnosti dvou neb tří svědkův hodno-

³⁾ Poslední věta není v artik. kard. Harracha 1633 (AČ 23, 127, o kolomazi se zmiňuje řád poddanský na panstvích kláštera Doksanského 1648 (AČ 23, 219).

⁴⁾ Na arcib. panství byl trest peněžitý (AČ 23, 121).

věrných. A kteří by se ženiti neb vdávati chtěli, to nechť sobě s vědomím a povolením P. provisora a hejtmana k místu přivozují; jinaké sic, jestliže bez povolení se ženiti a vdávati budou, jeden každý takový neposlušný o svou spravedlnost přijde a nebude nijakž propuštěn a propuštěna. Každý též, dříve než v stav manželský vstoupí, trikrátě v kostele na kázání dle starobylého obyčeje dá se skrze faráře oznámiti s tou, kterou mítí má, a s oddavky ať nikam pod skutečným trestáním jinam se neutíkají, jediné svému faráři; mají tolikéž ty osoby, který v stav sv. manželstva vstoupiti chtějí, před tím, při nejmenším asi tři dni nežli z davky a svatební veselí se vykoná, z hříchův svých se před knězem vyznati a velebnou svátost oltární se vsí pobožností (tak aby jim Pán Bůh k čistotnému a k stvořenému manželství štěstí dáti ráčil) přijímati; sice že k oddavkám jim povoleno nebude, a jestližeby který pacholek a mládenec, vdova neb děvečka nepořádně se chovali a tudy o poctivosti své přišli, taková spravedlnosti své stratili a o ni přijíti mají i trestání budou. V časech pak od cirkve zapověděných jako v advent, v postě, aby se žádné svadby nevykonávaly.

7. Správce své duchovní, pány faráře, poněvadž na místě Božím jsou, a cestu nám do království nebeského ukazují, ve všelijaké šetrnosti a uctivosti mějte; desátky a jiné platy jim náležející časně a s ochotností odvozujte, neb co Božího Bohu, co knězi to knězi, co císařového to císaři pod pokutou 5 kop gr. českých odvozujte.

8. Kteří Boží muku lámají, sekají, loupají a kříže z nich srážejí, k zlořečenému čarodějství toho užívají, kterýby v tom lehkomyšlném skutku shledán byl, právně souzen býti má. A poněvadž pak taková Boží muka od lidí pobožných a bohabojných za tou příčinou se postavují, aby lidé tudy jdoucí neb jedoucí patřice na ni rozpomenuli se na hořké trápení a ukřižování Pána Krista a Spasitele našeho, protož se v tom přísně všem poroučí, abyste netoliko polámané spravili ano i nové Boží muky před i za městem, před i za každou vsí zdělali a postaviti dali buď z dřeva neb z kamene, jak seč býti můžete, a aby takové Boží muky k posvěcení přijíti mohly, toho při svém správci duchovním rychtáři neb konšelové náležitě vyhledávejte; jinaké, kdeby se koliv při každé vsi Boží muky s celou pašijí, dvoje barvené před vsí a za vsí do půl léta od dneška zběhlého nepostavily, celá obec 6 kop gr. českých pokuty a na vystavení takových Božích muk nevyhnutelně složití musí.⁶⁾

9. Správce své, rychtáře a konšely od J. Msti pána, pana, vrchnosti vaší vám zřízené a představené, aby jeden každý v uctivosti měl a jim ve všem dobrém a náležitém poslušen byl, pod skutečným trestáním. Naproti tomu rychtářové a konšelé též jednomu každému tak se chovati mají, aby jednomu i druhému ublížení se nestalo; obzvláště rychtářové aby hromad nedělali bez vlastní potřeby, a kdyby se hromada dělala, jedenkaždý soused sám osobně do hromady jíti má. Kterýby pak zoumyslna nepřišel, jsa doma, byť i na svém místě někoho jiného neb ženu (jako ně-

⁶⁾ Trest tento není v arcib. artik. (AČ. 23, 128.)

kteří obyčej mají) poslal, ten každý aby pokuty 20 kop⁶⁾ gr. dal, pokuta k otci obrácena býti má, o čemž rychtář hejtmanovi zprávu časně dáti má.

10. Děti své k dobrým věcem, cnostem a mravům jedenkaždý vedte, obzvláště pak, co pacholat se dotýče, ty, kdo má, do školy dávejte, aby se učili znáti vůli Boží a báli se Pána Boha všemohoucího; neb bývá to, že skrze nedbanlivost rodičův, potom mnohdykrát na sebe i na rodiče své, místo děkování zlořečení a tajně nařikají: ale když se čemu naučí, z toho rodičové potěšení bývají a časem i pomoci od nich docházejí; kdo by pak toho ne učinil, a dítek svých k umění literárnímu neodevzdal, tehdy bude skutečně trestán a pokutován. — Item děti své ať každou neděli svatou na katechismus do kostela pobožně vypravují, kdež by se skrze osoby duchovní mohli článkův víry křesťanské katolické a jinším věcem spasitelným vyučovati.⁷⁾

11. Hajní, kostelníci, mejtní, o tom se jim poroučí, aby povolání svého pilní byli, z něho nevystupovali, ani se nedomnívali, že by takových závazků, jako k ouřadu konšelskému neučinili, chtěje sobě to za obranu bráti. Jistě v tom by sklamán byl, kdo by sobě svého závazku tak lehce vážil; přišel by tak brzo o duši svou, jako ten, který jest přísahu k ouřadu konšelskému nebo rychtářskému učinil. Protož se jednomu každému výstraha dává, aby se raději podle povolání svého choval a z něho nevykračoval, chce-li předně pokuty a trestání od Pána Boha a potom od vrchnosti ujíti.

12. Sirotkův žádných ani dětí svých žádný z vás na cizí grunty nechť nešikuje, neprojednává, ani na žádné řemeslo nedává, bez povolení a oznámení též v manželstvu bez vůle J. M. Pána, pod pokutou 10 kop míš. Než sirotek každéj, buď chudej neb bohatej, nechť se k své vrchnosti hlásí a den oznámený ať se staví; tu potom každéj sirotek bude na slušné mzdě, kdož by ho projednati chtěl, projednán.

13. Odjinud sirotkův cizích žádný sobě bez vědomí vrchnosti její nebeř a nekraď, ani bez vůle hejtmana k manželství na cizí grunty nezadávej, než jedenkaždý s volí vrchnosti to sobě říd a konej. aby potom skrze tvou všetečnost J. M. Pánu zaneprázdnění se nestalo; pod pokutou 50 kop míš.

14. Ouroční platy, ouroční obilí a jiné všelijaké důchody, též berně císařské, kdy a který časy co náleží a se poroučí, takové platy všechny rychtářům abyste pojednou na jistý den vám oznámený od sebe zouplna odvozovali, aby také rychtářové důchodův, komuž náleží, takové platy pořádně zouplna odvésti mohli. Kdoby pak takových platův, maje sobě časně oznámeno, nedal, takového každého rychtář sebou do kláštera přivésti povinen jest, kterýž do vězení dán bude a odtud nebude puštěn, až plat položí; by pak i položil, tehdy vězením nejméně tejdén pro neposlušnost trestán bude a k tomu 5 kop gr. pokuty složití musí.

15. Mejť neb cla, které se J. M. pánu platí, těch abyste nijak projížděti nedopouštěli; a vy mejtní na to pozor mějte a kdož by tak mejto projel aneb se ho dáti zbraňoval, tehdy koně jeho,

⁶⁾ Artik. arcib. l. c. mají pouze 5 gr. pokuty.

⁷⁾ Schází v arcib. artik.

z kterých mejto dáti měl, kromě vozu a nákladu, nechaje mu ho tu a na tom místě, kde jest postižen, vzítí můžete, a těch koní nenavracovali bez vůle pana hejtmána; a vy sousedé takového každého honiti povinni jste a budete!

16. Jestliže by pak se kterému z vás přes svět jeti po potřebě své vlastní aneb z ouplatku se dostalo, na to pozor míti máte, aby cla a mejta neprojížděli, abyste pro tu špatnou kořist na statečku svém k veliké škodě nepřišli.

17. Lesy panské vám se pod hrdlem ztracení zapovídají, abyste v nich žádného dříví nesekali a jich prázdni byli; též i vaše obecní lesy bez vůle a vědomí vrchnosti abyste bez potřeby neplundrovali, než komu by bylo zapotřebí, o tom ať ten oznámí, a když se uzná, že mu zapotřebí jest, povolí se; — aniž dobyt-kův, kde se mejtí, aby nepásli; a vy hajní pamatujíce na své závazky, abyste nad tím bedlivost měli a v nich sekati nedali, ani pásti nedopouštěli, aby zase mladý vyrůstí mohlo, z čehož po letech i pohodlí od dříví míti můžete. Jestližeby pak z vás kdo se tak svývolně vytrhl (o čemž naděje nejní), žeby předce v lesích panských sekal, tehdy za každý dřevo, které by se toliko na kro-kev hoditi mohlo, po 1 kopě míš. pokuty položení musí, a hajný,⁸⁾ kterýby to přehlídal a neoznámil, bude ku příkladu jiným zlodě-jům půl leta v poutech toho oddělavati. Item v tomto 17. arti-kuli týmž přísným závazkem se zapovídá, aby nade všecko, když jeleni, laňky aneb černá zvěř se v kterém lese neb příčině pro-tuluje, všelijakého sekání a dříví štípání v takovém místě se vy-stríhali a ji neplašili, tak aby ona se tu mohla upokojiti a k užítku panskému přijíti. Též mladého boroví sekání, vzláště na Senožat-sku a Borkově pod pokutou 10 kop se přísně zapovídá, a kdoby v tom druhého pronesl, má slušnou náhradu za to vzíti.

18. Kopanin žádných bez vůle a povolení aby nedělali, než když se to uhlídá a pozná, žeby beze škody lesův to bylo, bude mu dovoleno. Pakliby kdo svývolně předce kopal, obilí to, co se na tej kopanině urodí též dříví bude mu pobráno a k ruce vrch-nosti pro neposlušnost obráceno; k tomu trestán bude a pokuty 5 kop dáti musí.

19. Luž od⁹⁾ dědin žádný od svého gruntu neprodávej ani zastavuj, ani při prodaji obilí a píce od gruntu sobě nepozůstavuj pod žádným způsobem, nebo skrze takové odprodávání a zasta-vování gruntové J. M. Pánu by zapustnouti musely, a vožralci, mrháči zadluživše a spustivše grundy zaucházely by, a nižádného na poli v slámách aby neprodávali. Kdoby se toho dopustil, bude skutečně trestán, k tomu grunt jiným hodným hospodářem ob-saditi musí. A vzláště kdožby bez vůle vrchnosti, P. provisor a hejtmána takového co půjčoval, aneb obilí by na poli kupoval, bude takové k ruce J. M. Pánu pobráno. Dědiny své ať všickni pilně vzdělávají a jich nikoliv ladem ležeti nezanechávají.

20. Rybníků, řek, potoků J. M. Pána všelijak abyste prázdni byli, v nich nelovili buďto ryb aneb raků jakýmikoliv nástroji neb obmysly. Vy hajní, abyste bedlivost nad tím měli, k nim často

⁸⁾ Artik. arcib. předpisují trest smrti (AČ. 23, 130). Další ustanovení není artik. arcib.

⁹⁾ V artik. arcib. a

i letním časem v noci dohlídali, poněvadž v noci již s pochodněmi do řek se naučili. Kdoby v rybnících, řekách postižen byl, ten bude ku příkladu jiným zlodějům celý rok v železích toho vrchnosti naší oddělávati.¹⁰⁾

21. Myslivostí všelijakých s ručnicemi, s kušemi a všelijakými nástroji i drobné zvěři, koroptí, jeřábův abyste prázdní byli a ji neprovozovali a nijakž se toho nedopouštěli, ani na ryby v řekách nestříleli, živností svých a povinností s pokojem hleděli, cizích myslivců nefearovali. Kdoby se toho dopustil, přijde o svůj statek¹¹⁾ a musí toho celý rok v poutech oddělávati, aneb jinší pokutu podniknouti. Co se pak dotýče myslivosti času letního aneb podzimního, kdoby ptáky drobné jakkoliv buď pod síťí, na na drobný lep a do pletek chytati uměl, toho mu se nezbraňuje, však tak na ten způsob, co toho koliv chytí, aby takové ptáky do kláštera, jako i všelijaké kůže kdoby dostal, donášel, bude mu v slušnosti zaplaceno. Kterýby pak číhař bez povolení ptáky jinam prodával a na něj to uznáno bylo, tehdy šesti pruty mrskán bude a k tomu 2 kopy gr. českých položiti musí. Pakliby¹²⁾ kdo svévolně zvěř s panství zaháněl aneb jí se. když potřeba ukazuje, chyboval, coby takový podniknouti měl, JM Pán sám sobě to zachováva. Pročež všechny valky, saky a jinší na ryby nástroje a přípravy pod uvarováním $\frac{1}{4}$ leta v poutech ukování jedenkaždý poddaný bude povinen za 14 dní zběhlých v kanceláři před svým hejtmanem složiti a on je pojeznému odevzdati.

22. Na lovy a shony když se oznamuje a rozkazuje buď na velkou zvěř neb na zajuze, aby jedenkaždej sám šel, neb na místě svém hodného pacholka (děti ať se nepřijímají) vypravil. Kdoby toho zanedbal, tehdy pokuty myslivcům 15 gr. a 1 strych ova na psy složiti musí.

23. Na díla panská, kdy a kterého času se rozkazuje, aby se všickni ráno scházeli a rychtářové se všemi sousedy svými. Když na jaké dílo buď jeti neb pěšky jíti mají, ať sami přicházejí a toho přítomni jsou, aby taková díla náležitě se vykonati mohla. Kdoby pak na robotu nejel 1 kopu a, pěšky kdoby nešel, 15 gr. pokuty aby dáti povinen byl. V čemž rychtáři, nechtějí-li sami robotovati, ať jsou bedlivější, a skrze poplatky šafářovi toho ať nepřehlídají.

24. Psův žádných buď panských aneb svých na pole sebou neberte a zvláště pastevci s těmi dobytky. Jestliže bude kdo v tom postižen, že takového vězníka svého na pole s sebou bere aneb zapouští, pro takového psa bude skutečně pokutován pokutou 1 kopy gr. českých, a poněvadž vrchnosti to zapotřebí, aby někteří, při kterých se to uzná možnější, panské psy chovali pro lovy a shony, a jiných žádných psův svých vězníkův aby nechovali pod pokutou a trestáním. Kdoby pak svévolně takového psa panského zmrhal, 5 kop pokuty dáti má; též mistr polní ať své psy pro uvarování škody panské roubíky okolo krku zaopatří.

25. Bítev, rvaček, lání, hanění, přísahání, toho nijakž abyste se nedopouštěli. Jestliže kdo komu co ublíží, žaluj na něho rychtáři a konšelům; a jestliže se ti náprava nestane, můžeš sobě to

¹⁰⁾ a ¹¹⁾ Artik. arcib. mají zde trest na hrdle (str. 131).

¹²⁾ V arcib. schází vše další.

panu hejtmanovi stěžovati, budeš v tom vedle spravedlnosti opatřen. A kdoby se toho dopustil a zlořečil, pokuty 2 libry vosku složití a k tomu po tři neděle před kostelem v trdlíci aneb na vosle seděti má. Podobně, kdoby to z ouředních osob slyšíc neoznámil a zatajil, v touž pokutu upadne.

26. Podruhův, podruhyní žádných od žádné obce do žádné nepřijímejte, a vzláště bez listův a bez oznámení hejtmana, rychtářů aneb konšelfů, aby se to prve uvážilo, coby za člověka byl, jak se jinde choval a byl-liby hoden do té obce přijat býti aneb ne, abyste sobě do svých domů tak brzo zlodějův a kuběn nepřijímali. Kdoby se pak toho dopustil a bez vědomí podruha aneb podruhyni choval, bez vůle a vědomí JM pána 5 kop pokuty dáti povinen bude a tu složití musí.

27. Zlodějův, povalečův, krosnářů, též žen neřádných, nevěstek žádný v ničemž aby nefedroval, v svých domech jich nepřechovával ani k sobě přijímal. Jestližeby se toho kdo dopustil a škoda by někomu od takového lotra neb lotryně se stala, aneb panství v nějaké zlehčení přišlo, trestání budou. Hudečův, rybníkářův žádný v ničemž nefedruj, hned pryč jich vybuďte, za pivo ani vojákům v kvartýřích nečekejte; jestližeby pak co ti takoví, obzvláště i vojáci mezi vámi nenáležitě se chovali a spurně se stavěli, ty ihned vezmouce nahoru je dodejte a sobě ubližovati nedopouštějte.

28. Na pole¹³⁾ svá žádných obilí žádnému buď z ouplatku aneb z jaké příčiny, žádný ať se toho, aby měl s kým seti, nedopouští. Kdo seti bude, trestán bude a obilí k ruce JM. pánu pobráno bude, v čemž přísně poručeno jesti.

29. Žádný ať neprodává a nevěří na cizí grunty lidem statkův a věcí svých; také v žádné rukojemství lidí cizích nepřijímej pod pokutou 5 gr. českých. Než má-li kdo jakého koně, klyšnu aneb co jiného, prodej komukoliv za hotové, nebudeť potřetí upomínati a vrchnost svou v tom zaneprázdnovati. A kdo se proti tomuto artikuli dopustí, propadne svou věc JM. pánu v pokutu.

30. Dobytkův cizím rezníkům mimo opověď a vůli pana hejtmana aby neprodávali, skopce, telata, ani krávy pod pokutou 10 kop mš. a skutečným trestáním.

31. Rychtáři do městečka Senožatného na trhy, o kterých dobře víte, časné abyste se vsickni scházeli a sjížděli, a tam vlny přinášeli; koně, voly a jiné dobytky prodávali pod pokutou 2 kop gr. českých. Takoví pak trhové aby hned časné vo polednách začínali a vlnu vůbec podle ceny od vrchnosti vyslovené prodávali.

32. Peněz gruntovních cizím lidem ani domácím nikdež jinde kromě při registřích o soudě ať nekladou a bez vůle vrchnosti pod pokutou a trestáním ať neprodávají. Kdoby pak bez vůle koupil, byť zaplatil, takové peníze budou se k ruce J. M. pánu bráti.

33. Štěpnic a zahrad panských trháním v nich ovoce i jináče abyste prázdni byli. Kdoby jakoukoliv škodu na štěpích i také zahradních věcech učinil a postřížen byl, aneb že by to na něj vyhledáno bylo, ku příkladu jiným, jako jiný zloděj metlami¹⁴⁾ mrskán a železím pokutován.

¹³⁾ V arcib. čl. 29. zaměněn s následujícím.

¹⁴⁾ Arcib. má trest na hrdle.

34. Luk panských všelijakým žetím v nich, ani také v obilích panských žetím a škod děláním toho abyste všichni prázdní byli a toho se nijakz nedopouštěli pod pokutou 2 kop gr. Tak podobně kdoby pasením koňů škodu učinil, má dle uznání škodu platiti. Kdoby jeden druhému svině neb husy na osení vypustil a škodu učinil, má pokuty 18 gr. českých složiti, polovic k záduší a polovic k obci. Pakliby škoda větší byla, skrze vyřknutí konšela, rychtáře nebo samého hejtmana má se škoda trpícímu nahraditi.

35. Přediva žádná ať ve světnicích, jizbách, kamnách i pecech chlebových se nesuší kromě v pazdernách k tomu naschválně postavených pod pokutou 2 kop gr. českých. Konšelé, aneb dvě, tři z obce [ke]komínům a jiným všelijakým topením aby ve dvou nedělích dohlídali a na to pilný pozor měli, aby skrze nešetrnost a neopatrnost JM pánu ani sousedům škoda se nestala. Našeliby u koho jaké topení aneb kamna zlá, ta jemu rozházeti a novy aby si ustavěl, naříditi mají, a kdoby toho zameškal a poslechnouti nechtěl 5 kop pokuty dáti má. Pazderny pak ať dají při jedné každé vsi sobě za půl léta nejdýl vystavěti; stane-li se jináče, 10 kop pokuty ta obec složiti a předce pazdernu vystavěti dáti musí.

36. Strany ohňův, odkudby aneb od koho vyšel buď skrze nešetrnost aneb zlé lidi, nad tím abyste bedlivost měli a v každé vesnici háky, řebříky sobě zaopatřte, o tom se vám poroučí. A kdyby ta nešťastná chvíle přišla, tehdy každý bez meškání, vezma sebou nádobu, vědro aneb škopek, běžeti nemeškej. Kdyby pak na kláštere (čehož Bože uchovej) ta chvíle nešťastná přišla, pod ztracením hrdla, cti i statku poddaní se zavazují, aby hájiti, hasiti bez meškání na pomoc přiběhli, u kohoby pak oheň vyšel, jak s těmi budoucných časů pokračováno by mělo býti, to sobě JM. pán zachovávatí ráčí.

37. Dříví pivovarská, klády k pilám na prkna, jako i dříví světničná každého roku, čím kdo své vrchnosti povinen beze všech fortelův, vejmluv aneb obmyslův aby sobě časné nadělali, od sebe, kde náleží, odvozovali.

38. Piva kdokoliv šenkujte aneb porůznu berete, sudy prázdné nahoru sládkům ihned dodávejte a za piva pak, jakž vydáte, peníze nahoru odvozujte, a v tom se všickni upřímně a spravedlivě chovejte, kdoby pak sudy panské u sebe choval a nalezené byly, pokuty za každéj sud 10 nových sudův udělati dáti musí, a k tomu trestán bude.

39. Čeládky panské aby také šenkýři ani žádný jiný, zvláště pak v noci nepřechovával a nefedroval, pod uvarováním skutečného na těle trestání.

40. Čeládky jinších pánův, poddaných bez listův sobě nejednejte ani jich u sebe nepřechovávejte, aby potom dověda se toho páni, že při tobě jest, nemusel pokuty sněmem vyměřené položiti.

41. Do mlejníků J. M. pana, kteříž voziti máte, tak se chovejte a jinam se neutíkejte pod pokutou a skutečným trestáním, ano i pod propadením jedné bečky soli, kolikrátkoli by se toho dopustil.

42. Soli žádný z vás abyste od nikud jinud pod trestáním skutečným mimo panskou nebrali, aniž žádný jiný v soli nehandlovali a postranních skladův sobě nezaráželi. Kdoby se toho dopustil, prosticí soli JM pánu propadne a trestán bude.

43. Ouřad, rychtářové a konšelé na to bedlivý pozor dáti mají, aby žádný z sousedův, nadzouřadních osob s židy (mimo to, co panskému židu jesti povoleno), žádného tovaryšství, společnosti, handlův, obchodův nemívali, s nimi netarmařili, neprodávali pod propadením toho statku; a kterýby rychtář neb konšel to prohlídal 1 kopu pokuty složití musí.

44. Žádný rychtář, ani konšel do žádné obce cizích lidí jiných pánův poddaných aby nepřijímali, jich nepřechovávali ani mezi sebou netrpěli bez vůle a vědomí p. hejtmána pod propadením 25 kop míš.

45. Všechny a všelijaké cesty vozové též stezky nebývalé buď přes pole J. M. pána aneb jiných sousedův se zapovídají, aby takové zameteny a zasekány byly pod pokutou 2 kop českých.

46.¹⁵⁾ Co se pak přestupníkův přikázání šestého dotýče, kteřížby se koliv cizoložstva, smilstva dopustili a neřádně se chovali, takové všechny rychtář s konšely hejtmánovi přednésti, on JM pánu, o jejich zlém chování patrnu pravdivou správu svým svědomím zavázán učiniti bude. Pakližeby takovou nešlechetnost a neřád který rychtář neb konšel hejtmánovi a on zase JM pánu zatajil a ihned neoznámil, tehdy pokuty JM pánu 25 kop gr. českých složití a trestán býti musí, v čemž ani officírové šanování bejtí nemají.

47. Kdoby pak koliv ženy neřádné, nevěstky od práva aneb vrchnosti vypověděné, u sebe přechovával, a na něj to uznáno bylo, ten a takový spolu s nimi na těle metlami trestán býti má, — jiné pak nevěstky kdoby do třetího dne u sebe přechovával, pokuty 6 kop gr. českých složití musí, a rychtář neb konšel, jestli by to zatajili, v touž pokutu upadnou.

48. Ženy, děvečky, jestli by se s sebou svadily, a jedna druhé zlořečily, haněly, klevetaly, mají u trdlíc neb kruhu trestány bejtí; k tomu každá 10 pytlův nových na klášter v pokutu dáti musí.

49. Všeljaké zbytečné žraní, hodování, hry, tance, schůzky, pokřiky, prády, poněvadž poddaným velmi škodlivé jsou, JM pan zapovídati ráčí pod pokutou a propadením 6 kop míš. aneb tělesným trestáním.

50.¹⁶⁾ Ve dny nedělní, ani sváteční žádný z lidí poddaných, kdyby jak od J. M. pána, tak také pana hejtmána i jiných správcův obeslán byl, a na poručení se nepostavil, tehdy na první nepostavení pokuty 1 kopy, a byl-li by po druhé obeslán a též se nedostavil, tehdy po druhé nepostavení 2 kopy pokuty složití povinen aby byl a k tomu 2 neděle pro tu neposlušnost má vězením trestán býti. Pročež jeden každý toho nechť se vystříhá.

51. Kdyby koliv kdo z lidí poddaných buď od JM pána neb pana hejtmána a jiných správcův obeslán byl a se nepostavil, skutečně ztrestán bejtí má.

¹⁵⁾ V arcib. odtud o číslo více 47, atd.

¹⁶⁾ V arcib. zde o číslo více 52, zaměněno s 51.

52. Žádný z sousedův buď chudý neb bohatý nemá bez vůle a vědomí JM pána neb hejtmana od živnosti a gruntu svého nic odprodávati, měniti neb zastavovati pod trestáním a propadením hlavní summy, a jestliby to od rychtáře a konšelův přehlédnuto bylo a zatajeno, jedenkaždý rychtář neb konšel pokuty 1 kopy gr. složiti musí a k tomu vězením trestán bude, též z nápolku aneb jináče gruntu osívati pod pokutou 5 kop mš.

53. Žádný z lidí poddaných usedlých i neusedlých nemá dítek svých jinám na cizí grundy do žádné služby pronajímati a prodávati pod pokutou 5 kop mš., a přísným trestáním bez povolení hejtmana a listu vydaného.

54. Žádný poddaný aby do domu svého žádného podruha cizopanského poddaného bez vůle a vědomí JM pána neb hejtmana nepřijímal pod pokutou 5 kop mš.

55. Kteříkoliv obecní i své vlastní gruntovní rybníky mají buď plodové buď na kapry, takových žádných i nejmenších rybníkův bez opovědi a vůle JM pána i hejtmana loviti nemají pod propadením toho, což v rybníce jest, a skutečného trestání.

56. Po dnešní den podobným způsobem žádných koní, klysen, velikých i drobných dobytkův a summou ničehož bez opovědi a povolení pana hejtmana žádný z poddaných nikam prodávati nemá pod pokutou 5 kop gr. českých.

57.¹⁷⁾ Kdoby pak z synův a dcer rodičům svým poddán nebyl, jim lál, je pomlouval a poslušen nebyl, ten má ku příkladu jiným trestán býti, a pakliby rodiče své bíl, právu odevzdán bude.

58. Kdyby pak kdo z poddaných klášterských, buď on muž neb žena, na smrtebné posteli ležel, napomínají se všichni, aby nad záduším se nezapomínali, sice jináče, kdyby toho neučinili, z jejich pozůstalosti vrchnosti (aby se k záduší něco obrátilo), že by to naříditi museli, příčina by se dala. Kdoby pak k záduší co povinen byl, ať to všechno dle možnosti své vybejvá.

59. Kdoby na správce svého sáhl neb rychtáře a konšele, ten předně vrchnosti pokuty 30 kop dáti musí a pro vejstrahu jiným pravá ruka jemu utata bejti má.

60. Kdoby pak z lidí poddaných dřevo hraničné zomyslně stal a také odvezl neb spálil a dále hranice předělal, ten má skutečně trestán býti a za takové dřevo JM pánu 10 kop složiti. Kdoby pak dříví hvozdového z lesa bral, je pryč vozil aneb prodával, na hrdle trestán bude.

61. Též kdoby korotví, jeřabčí aneb divokých líček vejce bral, aneb mladé hyndroval, má pokuty (na koho to shledáno a uznáno bude) bečku soli JM. pánu propadnouti: jakož i kdoby mladé zajíce bral a v domě choval, u koho nalezen a usvědčen bude, 5 kop pokuty složiti zaň musí a k tomu trestán bude.

62. Všechněm se též našim poddaným zapovídá, aby mimo klášter a pivo to, které se varí, jak šenkýřové tak i jiní obecní lidé nebrali pod pokutou 5 kop mš.

63. Kdožby v hospodě při trunku konví neb žejdlíkem uhořel a se vytrhl, 20 kop pokuty JM pánu propadne. A kdoby sice jináče mordýřským grímem k člověku přikračoval, vedle zasloužení svého a rozeznání dobrého má na statku i hrdle trestán býti.

¹⁷⁾ Tato část je zcela odlišná až k čís. 92.

64. Kdoby též zemských škůdcův, kdyžby uloženo bylo od země, nehonil, jich nestíhal, poněvadž každý tím povinen jest, ten každý, kdožby se tomu zpířel, o čest a o své jmění přijíti a za nepoctivého držán býti má.

65. Kterýby čeledín zoumyslně nemaje příčiny od svého hospodáře ušel, ten všechnu svou spravedlnost při J.M. pánu a při svém hospodáři službu potracuje.

66. Kterýby hospodář s manželkou i s dětmi a věcmi svými ušel, aneb jináče nenáležitě nad svou milostivou vrchností zradiv s panství poběhl, ten podobně všechnu svou spravedlnost potratí a místo pokuty v poutech zapjatý celý rok toho J. M. pánu oddělávati, a při tom, co se jemu místo živnosti vykáže, na tom přestati povinen bude.

67. Kdoby pak koliv takové zběhlé fedroval, anebo jejich věci a nábytky pokoutně u sebe přechovával, a takové vrchnosti nepronesl, jako jinej zloděj a zrádcův fedrovník 15 pruty mrskán bude a místo pokuty 10 kop míš. složiti musí.

68. Při jedné každé vesničné obci ať se pro všelijakou příhodu ohně dva velké rebríky a jeden železný hák na potomní časy vždycky vynachází, při obci pak Senožatské a ve vsi Jiřicích po čtyrech rebrících a dvou železných hácích aby byli zaopatření, tuze se jim poroučí, načež hejtman a pojezdň pilný pozor míti budou; aby též podobně takoví rebríci a háci v klášteře se spůsobili (že tím zavázáni jsou), toho ať nezanedbávají!

69. Mlýnáři při svých mlejních, kde jsou prvé jaké pily k řezání prken od starodávna se vynacházely, ať je nevyhnutelně zase vyzdvihují; to se jim pod velikým trestáním na vyrozumění dává; pokudž by se k tomu hned neměli, trestání v patách je následujícího se uleknou.

70. Žádný z poddaných ani podruh, buď on byl malý nebo veliký, sedlák nebo řemeslník, ani ženské pohlaví z panství pod jakoukoliv zástěrou a obzvláště na žeň aneb mlácení do Čech se nepotuluj; jináče činící 2 kopy pokuty a 50 ran špicpruty za to vytrpěti musí; ten pak, který jemu povolil, panské pokutě se nevyhne.

71. Pivo bez přestání ať se ve všech krčmách a hospodách panských šenkuje a v sklepích vynachází; kdyžby se pak jako prvé často v některé hospodě nevynášlo, buďto žeby officírův nebedlivostí nebo sládka nedbalostí, nebo sice samého šenkýře neposlušností to scházelo: kterýby z nich vinným postižen byl jednu bečku soli pro kuchyni panskou složiti povinen bude.

72. Na jeden každý sud piva má se pokaždé šenkýřům k vyšenkování 2 penty páleného přidávati a když se z každého pivního sudu peníze odvozují, při témž budou oni tolikéž povinni do důchodu panského plat z páleného odvésti.

73. Kontribuci J. M. Cís. pánu našemu nejmilostivějšímu příslušící všickni na panství usedlí nebo jakoukoliv živnost vedoucí a tu bydlící jinší všickni bez výminky podle živností svých, maličkostí nebo velikostí budou odvozovati, a břemena taková jinším schuzeným nésti napomáhati. V čemž aby se lepší pořádek zachovával a podle rychtářův jejich nerovného vyznání a soudu rozličným záštem a závistem se zamezilo, na potomní budoucí časy

pan hejtman s radou a přičiněním druhých officířův a v přítomnosti rychtářův a konšelův a starších bude se repartice kontribuční činiti, učiněnou J. M. panu vždycky k ratifikování ihned přednáseti. V jedné každé vesnici, kde není rychtář, konšel od sousedův k té vesnici přináležejících bude takovou kontribuci vybíráti, vybranou pak kontribuci rychtář se všemi konšely ze své rychty vždycky budou před panem hejtmanem důchodnímu písaři odvozovati; oni pak jim kvitanci podepsanou od obou na ni dávati, potom takové kvitance od jednoho každého rychtáře a konšela při soudu J. M. pánu samému mají se odvésti, a počet každoroční od jednoho každého z nich rychtářův a konšelův má se činiti. Poddaní ku vedení takové kontribuce mají býti schopnější a všelikého podezření mají se očistiti. Rychtářové: bude z nich jedenkaždý povinen, coby kdy na rychtářovu živnost platu uloženo bylo, on to napřed staršímu konšelovi, konšel pak při odvozování jinší kontribuce důchodnímu písaři vypraviti. Co se pak robot panských dotýče, těch jsou a budou rychtářové osvobozeni, však s tou výminkou, aby vždy životně při jedné každé robotě, která se kdekoliv z jejich rychty bude rozkazovati, sami vždy při tom byli a spolu s šafářem dbanlivě k dílu pobízeli, neposlušné potrestali a kteří by se na robotu časně a náležitě nevypravovali, takové každý týden purkrabímu obžalovali a je poznamenané dali, v čemž oni rychtářové i šafářové podle závazku svého věrně se budou chovati a na žádné poplatky ani přátelství žádné ničehož nepřehlídati, v čem byliby který postížen aneb obžalován, trestání a pokuty zasloužilé nevyhne. Cokoliv pak jinšího do rychty se z kanceláře nebo od vrchnosti vzkáže mimo samou kontribuci, to všecko rychtář bude povinen spraviti a poslušně zaopatřiti.

74. V městečku Senožatným nařízení desátníci kontribuci pořádně vybíráti, vybranou primasovi snášeti, a on včas sobě uloženy tu, kde náleží, ji odvozovati bude.

75. On primas na potomní časy všechno městečko řídití bude a k němu všickni v témž městečku mají se utíkati: on jim spravedlnosti udělovati, neposlušné trestati, u věcech pak větších na hejtmana neb samého pána se má odvolávati. Tohož primasa též povinnost jest, každý týden jednou konšely na rathouz dáti ráno svolati, s nimi o obecné dobré se raditi; kteříby neřádové se nějak začínali je přetrhovati; nepřikladné trestati, je dáti na rathouz předvolati; zlé hospodáře k hospodářství dobrému napomínati nebo i vězením trestati; desátníky každý týden do domův vysílati, jak kdo hospodaří, stavení spravuje nebo huntuje, komíny vyčisťuje, předivo zdali ve světnici suší, na to pozorovati; vrchnosti o tom správu dávati, summou zlé všecko přetrhovati a dobré štípiti a všem místo dobrého příkladu bejti.

76. Primas Senožatský přede všemi rychtáři na panství bude všudy přední místo a hlas míti a vězením, lečby hrubě zavinil, nemá se tak snadně trestati, peníze obecní on k sobě bude přijímati, takové na obecní dobré obracet a z nich před hejtmanem a staršími obce počet vydávati.

77. Jedna každá obec ve všech na panství ležících k tomu nechť se přidrží, aby uprostřed vesnice pro obecní potřeby svůj obecní rybník mohla míti.

78. Do lesův panských všem vůbec s ručnicemi mimo myslivce od vrchnosti utvrzené pod pokutou 4 kop. mš. a propadením ručnice se přísně zapovídá choditi.

79. Časův nočních všem vůbec a jednomu každému mimo samé myslivce zapovídá se na vlky, lišky bezpotřebně stříleti; pokudby se toho kdo dopustil, 4 kopy mš. v pokutě i ručnicí propadne.

80. Kdyby někdo z panství poběhl a času nočního sám nebo i svým nábytkem ušel, rychtář nebo konšel té obce budou všichni takového ihned ráno tím časněji jeho šlakovati, honiti a polapiti a zpátkem se vším obrátiti a vrchnosti své milostivé přednésti. Staloliby se pak jináče, celá ta ves 10 kop gr. českých pokuty, kteréžto polovici konšel neb rychtář, druhou polovici celá obec složiti musí; a každý v kanceláři za svou neposlušnost a nedbanlivost rány k tomu ještě na svém těle podnikne.

81. Stavení své vnitr i zevnitř, na střeších i zespod má jedenkaždý bedlivě spravovati a nahnojiti, na to hejtman k tomu nařízený má ostrý pozor míti. A kdoby v tom byl postižen a své stavení opravovati a obnoviti prodléval, ponejprvé má celý den na osle seděti, po druhém pak napomenutí neposlušný tři dny po trestání podstoupiti. Kdyby se po tom všem nepolepšil, v tom postižen jsa, statek jemu se vším vzat bude, dítky jeho a manželka v službu jiným podrobeni, on pak jako nedbalec celý rok ve dny všední toho vrchnosti své oddělavati povinen bude.

82. Kdyby někdo proti své vrchnosti slovem nebo skutkem a zvláště proti těmto artikulům něco prohřešil, jedenkaždý poddaný bude pod závazkem svého svědomí to své vrchnosti životně přednésti a v té příčině lidé budou se moci svobodně J. M. pána svého dovolávati.

83. Kdyby se kterému poddanému od někoho hrubě bez pravdy ublížení stalo, které by se snad i samého hejtmana dotýkalo, budou moci takoví svou věc J. M. pánu skrze spis pokorně přednésti a za spravedlnosti udělení žádati, však při tom všem v tom spisu pod velikým trestáním J. M. pánu žádné křivé a lživé správy nedávati.

84. Kdyby se pak někomu pozachtělo na cizí panství chtíti přiřizení anebo vyjednati dříve, nežliby téhož statku aneb panství vrchnost o to pobíhal, má se předkem o to při hejtmanu uctivě ohlásiti; hejtman pak s J. M. pánem se poraditi, podle kteréhožto vyřknutí týž poddaný aneb poddaná musí se zachovati. Kdyby pak on poddaný, toho činiti proměškal a jinčí vrchnost dřívěji o to zaneprázdňoval, nejenom svého předsevzetí zbaven bude, nýbrž jistě nad to 2 kopy pokuty složiti musí.

85. Děti, sirotci a summou žádný poddaný aby bez vědomosti samého J. Milostpána na žádné řemeslo se nedával, přísně se zapovídá.

86. Pod hrozným trestáním a mimo to 50 kop gr. českých J. M. pánu do kasy složením jednomu každému se předkládá, aby od této chvíle samé jedné dědičné aneb sobě náležité a s vědomím pána svého dědičného živnostíky dané užíval a mimo to jinší všechny živnosti, dědiny, louky, lesy a cožkoliv jinšího, jemu ne-náležitého jesti, ihned před hejtmanem kvitíroval a od nich

upustil a sebe žádnou výmluvou nezastíral, nýbrž všechno vrchnosti své zase odevzdal, co jest koliv týž poživatel nedokonalý při té živnosti na podzim zasil, do panských stodol sklízeno a na vzdělání té živnosti pusté od J. M. pána obráceno bude.

87. Při všech kostelích na panství po klekání večerním bude se na potomní časy puls krátký malým zvonečkem za dušičky v Pánu odpočívajících činiti a tu jeden každý za ně Pánu Bohu jedno Otče náš a jedno Zdravas Maria bude povinen nábožně se pomodliti.

88. Na ponělkách v klášteře času nočního ponocní před zpíváním troji obyčejným budou na budoucí časy hodiny jedenkrát vystupovati a potom teprve „Chval každý duch Hospodina“ po třikrát vyhlášovati.

89.¹⁸⁾ Ačkolivěk po ten všecken čas v tato nepokojná leta a neřesti plná přestupníkům a rušitelům těchto práv a artikulův ode mne vám nyní zas v nově ustanovených a předestřených mnoho skrze prsty se přehlíželo, však již budoucně víceji žádnému buď ten kdo buď nejmenšího se přehlížeti nebude, nýbrž, kdobykolivěk co nejmenšího proti právům a zapovědění tomuto se dočinil aneb dopustil, tehdy beze všeho ušetření jak trestáním tak pokutou dle vyměření k němu přistoupeno bude, za kteroužto příčinou, aby ve všem lepší řád byl a nad právy též důstojností J. M. pána ruka držaná, ráčí J. M. pán všech těch pokut přísně na panství svém skrze hejtmana poroučet dobývati.

90. A aby se žádný nevědomostí nevymlouval a na to od J. M. pána vydaná práva tak brzo nezapomněl a tudy sebe k pokutám nepřivedl, ráčí J. M. Pán milostivě tomu povolovati, aby sobě rychtářové i jinší konšelové takové artikule se vším dali vypsati, aby budoucně věděli, čeho se mají varovati a jak svou vrchnost poslušenstvím předcházeti.

91. Aby pak ještě pevněji tato chvalitebná ustanovení se od jednoho každého zachovávala a pamatovala na věčné časy, mají se všem poddaným k tomu schválně svolaným třikrát do roka, jednou k novému létu, po druhé k sv. Janu Křtiteli, po třetí k sv. Havlu opatu pod okny panskými a širým nebem v přítomnosti dvou paterů od J. M. pána, pana praeláta k tomu ustanovených a hejtmana klášterského, též jinších officiálův skrz písaře listovního hlasitě a srozumitelně předkládána a čítána býti.

92.¹⁹⁾ A tak vám rychtářům a konšelům na ten čas voleným a ustanoveným se poroučí a přísně přikazuje, abyste při těchto všechných veš jmenovaných artikulích dobrý, chvalitebný pořádek drželi a zachovávali, zlé přetrhovali, dobré velebili. A vy obecní lidé, usedlí i neusedlí obyvatelé J. M. pána, a klášteru poddaní, znajíce, jaké práce, péče, starosti a bedlivosti, ano i nebezpečství snášeti musejí vrchnosti a též přísežní lidé, za takové své práce, žádného dne mzdy ani záplaty neočekávající, protož také na vás ta povinnost se vztahuje, abyste jich ve všem poslušni a poddaní byli, je v poctivosti měli, k nim se uctivě chovali a sobě jakožto otcův svých vážili, rozkazy jejich dobromyslně podnikali a co by

¹⁸⁾ v arcib. čl. 58.

¹⁹⁾ v arcib. závěrek.

od nich na koho jakákoliv práce vložena byla, tu bez odporu, vykonávali, jich nepomlouvali, ani tajně ani zjevně jim neutrhali, nebo příkladové jsou zjevní, že ti, kteří svévolně soudcům a lidem příslepným ubližovali a jich sobě lehce vážili, zřídka kdy pokuty Boží jsou ucházeli, protože Pán Bůh nechce, aby Jeho nařízení, zlehčována a jako v potupu uvozována byla, ale to mítí chce, aby jeden každý v tomto světě svým vrchnostem poddán byl a ní se ve všem dobrém vždycky spravovati hleděl. Nebo jiné vůle J. M. pán bejtí neráčí než nad těmito zápovědmi ruku svou držeti a mezi vámi aby dobrý pořádek vyzdvižen byl a zlý přetržen, o čemž J. M. pán pochybovati neráčí. Znajíce takové slušné napomenutí a tyto artikule zřízené a vám všem vůbec vyhlášené, že se při nich tak poslušně zachováte a J. M. pán znáje že k dobrému pořádku náchylni jste, vám to vší milostí a láskou svou jakožto pán váš nyní i v časích potomních zpomínati a milostivou ruku svou nad vámi držeti ráčí.

Pro lepší toho stálost a důvěření i vědomost jednomu každému vysoce důstojný a velebný pan pan Siard Falco, opat kláštera želivského ráčil jest tyto práva a artikule vydané svou vlastní pečeti velikou potvrditi a milostivě i svým Conventem se podepsati.

Jehož datum jestiž na opatství Želivském prvního dne měsíce ledna léta Páně 1663.

Provincialové františkánské české provincie v letech 1517—1600.

Podává P. KLEMENS MINAŘÍK, O. F. M. (Pokračování.)

Dne 13. srpna 1528 přibyl visitator Kašpar z Kremže do Bytomě, kde ho důstojně uvítal provincial, jenž ho tam skoro celý měsíc očekával. Visitator však, jemuž zaslány byly do Polska psané stížnosti a žaloby na provinciala P. Michala z Korután, choval se k provincialovi nepřívětivě a zařizoval vše proti jeho myslí. Z Bytomě odešel visitator do Těšína, odkudž pozval váženější františkány z Olomouce, Opavy a Nisy na konvokaci (schůzku) do Hlupčic.³²⁾ O čem se tam jednalo, není známo. Z Hlupčic cestoval visitator do Kozlí, kde nařídil provincialovi, aby se odebral do Jemnice a vykonal přípravy ke kapitole, kterou tam hodlal slaviti v den sv. Lukáše.³³⁾ Poněvadž tím překročil hranici své pravomoci, provincial se rozhodl, že nebude jeho rozkazů dbáti, a řekl mu do očí, že (visitator) svolá takovou kapitolu, jaké nebylo od 40 let. O přípravy ke kapitole se nestaral.

Stanoveného dne 18. října 1528 shromáždili se kapituláři provincie ke kapitole v Jemnici.³⁴⁾ Nebylo tam o ně náležitě postaráno a trpěli nedostatkem ve všem. Tím byl visitator ještě více proti provincialu popuzen a vyčítal mu neposlušnost. Když však se P. Michal z Korután proti takovému nařčení rozhodně ohradil,

³²⁾ Byla ilegální.

³³⁾ 18. října.

³⁴⁾ Wrbczansky, Nucleus 44., klade ji mylně na 15. června 1528. —

visitator jej veřejně odprosil a tak obnoveno bylo mezi nimi staré přátelství, jež uzavřeli již při generalní kapitole.

Potom začato s volbami. Definitorem stal se nisený diskreta Eusebius z Neumarktu,³⁵⁾ brněnský diskreta František z Bavor, slezský kustos Dominik de Salice³⁶⁾ a moravský kustos Julius z Pruska.

Před shromážděnými definity a guardiany přednesl P. Michal z Korutan tři stížnosti: 1. Předně, že členové kláštera v Nise jim pohrdli a vzkázali, svěť-li jim před kapitolou úřad kazatelský, že jej nepřijmou. 2. Že nisenští františkáni, hlavně P. Dominik de Salice, nespravedlivě ho obžalovali u visitatora, pokud meškal ještě v Polsku. 3. Posléze, že mu nepředložili v Nise knihu zemřelých a odpadlých členů, tak že neví, kde se odpadlíci nyní zdržují. Odevzdav na konec sigillum provinciae, opustil zasedací síň.

Kapituláři provedli potom volbu provinciala, kterým se stal P. Eusebius z Neumarktu (3°). Nový provincial zkoumal u přítomnosti kapitulárů všechny chyby bývalého provinciala, jichž se dopustil ve svých úřadech za posledních šest let. Nenalezl však nic závažného a proto mu uložil za pokání jen několik růženců. Bylo to pro P. Michala z Korutan veliké zadostučinění, když byl zvolen za kustoda kustodů.³⁷⁾

Všecka ustanovení minulé kapitoly plzeňské (1526) byla zrušena. Zavedeny novoty, zvláště to, že v oktávu Božího Těla má se každý den po kompletáři (odpolední části církevních hodinek) konati v ambitech kláštera průvod, při němž dovolena účast věřících. Ten zvyk udržel se nějaký čas v Olomouci, Hlupčicích a v Brně. Ustanoveno bylo také, že kustos kustodum nesmí budoucně od generalní kapitoly nic vymáhati, nemá-li k tomu dovolení provinční kapitoly. Od plzeňské kapitoly (1526) až do kapitoly jemnické (1528) odpadlo k lutherství 22 františkánů.

O svátcích svatodušních 1529 zasedala generalní kapitola v Parmě u Bologně. Český provincial Eusebius z Neumarktu stěžoval si tam na provincii durynskou stran kustodie vratislavské a zlatohorské, ale jeho stížnost neměla žádoucího výsledku.³⁸⁾

Dne 8. září 1529 konala se také kongregace české provincie v Brně.³⁹⁾ Provincial sezval k ní českého, moravského a slezského kustoda i kustoda kustodum. Provincial sice zamýšlel slaviti kapitolu, ale nebylo to možno pro nebezpečí hrozící od Turků, kteří v počtu 300 tisíc mužů stáli před Vídní. Při kongregaci byli mnozí guardiani i ostatní bratři přeloženi jako při kapitole a všichni se rozhodnutí kongregace podrobili.

Nejspíš z vojenských důvodů měl býti zbořen 1530 klášter františkánský v Brně a Znojmě. P. Michal z Korutan podnikl mnoho cest, aby oba kláštery zachránil, a když se už domníval, že úsilí jeho vyjde na prázdno, zasazoval se o to, aby františkáni uvedeni byli do prázdných minoritských klášterů v Brně a ve

³⁵⁾ Wrbczansky l. c. jej neuvádí. — ³⁶⁾ Wrbczansky l. c. píše chybně Simon a Salier.

³⁷⁾ Wrbczansky l. c. kustoda neznal.

³⁸⁾ Nový důkaz, že česká františkánská provincie kláštery v kustodii vratislavské a zlatohorské nikdy neobsadila. — ³⁹⁾ Wrbczansky l. c. ji neuvádí.

Znojmě. Posléze však na výslovný rozkaz císařův oba františkánské kláštery byly zachovány.

9. Dne 15. srpna 1531 zahájena byla kapitola v Brně u sv. Bernardina. Provincial Eusebius z Neumarktu, ač churavěl, dostavil se na kapitolu a vzdav se svého úřadu, vydal se na cestu k lékaři do Nisy, ale nedlouho potom dne 31. prosince 1531 zemřel ve Vel. Hlohově. Byl to muž vynikající, který si získal veliké zásluhy o víru i bratry.

Při volbách na kapitole brněnské dostal se úřad definitora do rukou Františka z Bavor, Michala z Korutan, Jana Ev. z Polné a Gilberta z Lubáně,⁴⁰⁾ který nastoupil úřad kustoda nisenkého místo P. Zeferina [ze Žamberka]. Na úřad provinciala byl povýšen Michal z Korutan (2°), diskreta olomoucký. Za kustoda kustodum zvolen byl Dominik de Salice.⁴¹⁾ Poklesky předešlého provinciala byly sice sepsány, ale pro jeho nemoc odloženo mu pokání až na dobu visitace.

P. Michal z Korutan předložil kapitole spis, v jehož první části líčil všechna bezpráví a ústrky, které mu někteří spolubratři kněží učinili; v druhé části podával důkazy, že plzeňská kapitola (1526) byla kanonická a její ustanovení právoplatná. Po přečtení toho spisu domlouvali mu jeho přátelé, aby vše zapomněl a onen spis hodil do ohně. Dle jejich žádosti P. Michal celý spis spálil. Vida to P. Dominik de Salice, vzchopil se a P. Michala odprosil, načež nastal mezi oběma mír.

Ke kapitole poslal hlohovský vévoda Karel žádost, aby františkáni obsadili minoritský klášter ve Vel. Hlohově. Kapituláři odpověděli, že pojednají o té záležitosti s králem. Usnesli se také na tom, že františkáni klášter v Ketzerdorfu nadobro opustí. Úmysl ten provedli r. 1533. Kapitola dovolila přijímati zlaté a stříbrné kalichy, ale jen s tou podmínkou, že bratři smějí kalichy v případě potřeby prodati a peněz použiti na opravu kostelů a klášterů. Také bylo nařízeno, že do této kroniky smí se zapisovati jen to, co schválí definitorium. Od jemnické kapitoly (1528) až po přítomnou brněnskou odpadlo k protestantství 21 a zemřelo 43 františkánů.

Po kapitole brněnské znamenati možno veliký nedostatek františkánů v klášteřích české provincie (1532). Ke generalní kapitole v Messině (1532) na Sicilii, odebral se z české provincie jako zástupce provinciala brněnský guardian Hugo ze Slavonic a kustos Dominik de Salice. Kapitola ustanovila, že provinciálové, kteří po uplynulém tříletí nemohou slaviti kapitolu, stávají se eo ipso komissari provincie až do té chvíle, kdy nadejde příhodná doba ku slavení kapitoly. Dominik de Salice vyřídil záležitosti provincie správně, ale velice si zadal v provincii tím, že si vyprosil dovolení, aby směl zaspávat noční chor, míti peníze a putovati do Kompostelly, „hoc enim sibi parum honoris et provincie utilitatis adseruit.“

⁴⁰⁾ V kronice 333 píše se Lobben, což by mohlo znamenati Löbau (Lubij), leč kronika na str. 346 řeší tu pochybnost sama, když název Lobben latinisuje výrazem „a Lubano“, což jest Lubán (Lauban).

⁴¹⁾ Wrbczansky l. c. kustoda neznal.

Ve středu po velikonocích r. 1533 přesídlili františkáni z kláštera sv. P. Marie i sv. Petra a Pavla ve Vel. Hlohově do minoritského kláštera u sv. Stanislava.

10. O svátcích svatodušních⁴²⁾ 1533 slavila se kapitola u sv. XIV. Pomocníků v Kadani. Trvala 12 dní ve shodě a lásce. Jenom na počátku začal P. Dominik de Salice rozepří s provincialem, kterou však starí, rozvášní kapituláři zažehnali. Před kapitolou vyvěsil kdosi na kadaňském tržišti opovědný list proti františkánům, jímž projevil nedůvěru synům sv. Františka a všem jejich přátelům v celém království Českém. Za defnitora zvolen byl guardian plzeňský a český kustos Benedikt z Bilska,⁴³⁾ guardian olomoucký a kustos moravský Julius z Pruska, brněnský guardian Hugo ze Slavonic⁴⁴⁾ a kadaňský guardian Bonaventura z Karlových Varů.⁴⁵⁾ Úřadem provinciala opět byl vyznamenán Michal z Korutan (3°), kustodem kustodů stal se Hugo ze Slavonic.

Kapitola rozhodla, že má býti klášter v Ketzerdorfu nadobro opuštěn a bratři posláni do jiných klášterů. Od brněnské kapitoly (1531) až po kadaňskou, odpadlo 14 a zemřelo 31 františkánů. O sv. Kateřině 1533 zemřel v Jindř. Hradci P. Dominik de Salice ranou morovou; před vánocemi rozžehnal se s životem také František z Bavor.

11. R. 1534 vypsál provincial Michal z Korutan kapitolu na 15. srpna do Horažďovic. Ubíraje se na kapitolu, dostal v Bechyni nezvyklou nemoc krční a když došel do Plzně, zemřel tam dne 4. srpna k žalosti celé provincie. Byl to muž nábožný, horlivý a pro dobro řádu nad míru obětavý.

Předsednictví při kapitole horažďovické ujal se guardian plzeňský a český kustos Benedikt z Bilska, který byl také zvolen za provinciala. Defnitorem stal se socius ministri provincialis Gilbert z Lubáně, kustos slezský Antonín ze Šprotavy, diskreta olomoucký Bernard z Nisy a bechyňský guardian Melichar ze Všerub.⁴⁶⁾ Za kustoda kustodů vybrán byl brněnský guardian Hugo ze Slavonic. Kapituláři vykonali porady v lásce a svornosti. O stravu starali se po 12 dní, co se kapitola konala, páni Švihovští.

Dne 20. listopadu 1534 přesídlili františkáni z kláštera sv. Františka na předměstí ve Znojmě do minoritského kláštera sv. Jakuba, v němž zbyli jen 3 minorité.

V křížovou neděli 1536 zasedala kongregace u sv. Kateřiny v Jindřichově Hradci.⁴⁷⁾ O stravu kapitulárů pečovala vévodkyně Anna, nevyrovnatelná ochránkyně františkánů. Kapitola provedla veliké změny guardianů a jiných bratří. Kapitolní tabulka četla se veřejně v kostele s kazatelnou.

Téhož r. 1536 markrabě braniborský zakázal v klášterním kostele v Hlupčicích bohoslužby, později dal zavřítí kostel, chór a knihovnu.

⁴²⁾ 1. června.

⁴³⁾ Kronika má de Belitz (str. 337), Wrbczansky l. c. píše de Bilitz, což znamená snad Bilsko (Bielitz). — ⁴⁴⁾ Slavonice (Zlabings) u Dačic na Moravě.

— ⁴⁵⁾ Wrbczansky l. c. praví chybně de Qualupe.

⁴⁶⁾ Kronika 340 má a Všerub, Wrbczansky l. c. chybně Schirub.

⁴⁷⁾ Wrbczansky l. c. ji nezná; slavila se 21. května.

12. Dne 15. srpna 1537 slavila se kapitola české provincie v Bechyni. Kapituláry vydržoval veliký přítel františkánů pan Jindřich ze Švamberka. Úřad provinciala byl svěřen Bernardovi z Nisy. Definitorem stal se diskreta olomoucký Julius z Pruska, guardian a kustos niseňský Celestín z Hlohova, diskreta brněnský Hugo ze Slavonic a guardian kadaňský Bonaventura z Karlových Varů. Za kustoda kustodum určen byl Benedikt z Bilska. Kapitola měla dobrý začátek, ale špatný konec.

Téhož roku 1537 vyloupena byla v Horažďovicích sakristie a v Kamenci vyhořela věž.

V křížovou neděli⁴⁸⁾ 1539 odbývala se schůze (convocatio) definitorů v Brně⁴⁹⁾ Rokováno bylo o potřebách provincie.

13. Dne 15. srpna 1540 zahájili kapituláři provincie kapitolu v Plzni. Úřad provinciala vznesen byl na Celestína z Vel. Hlohova. Definitorem zvolen byl plzeňský guardian Jan de Khisch, Antonín z Sprotavy, Tobiáš a Luttlouia⁵⁰⁾ a Melichar ze Všerub. Za kustoda byl vybrán Hugo ze Slavonic,⁵¹⁾ který dne 4. prosince 1540 zemřel v Brně na mor; místo něho byl zvolen Gilbert z Lubáně.

R. 1541 trpěli františkáni od jinověrců v Olomouci a Krupce značné pronásledování, a dne 16. září 1541 vyhnáni byli z Hlupčic. Po jejich odchodu zhanobeny kalichy a pateny klášterního kostela. R. 1542 v pondělí⁵²⁾ po neděli „Quasi modo geniti“ po náhlé smrti guardianu Antonína a Pirnis v Těšíně zhył v klášteře jen jeden františkán, kterého rozkázal kapitan odvézt do Bytomě, a klášter se vším příslušenstvím, almužnami i knihovnou zabavilo město.

V neděli „Jubilate“ 1542 konala se schůzka (convocatio) definitorů v Jindř. Hradci,⁵³⁾ kde byly provedeny změny guardianů a jiných bratří. Téhož roku 1542 zemřel v Olomouci krátce před sv. Duchem bývalý provincial Bernard z Nisy.

Veliký mor, jenž řádil r. 1542 ve Slezsku, zasáhl při visitaci v Nyse i provinciala P. Celestína z Vel. Hlohova. Ten nedbaje své nemoci, vydal se ve vigílii okovů sv. Petra⁵⁴⁾ na cestu do Kladska, kde ve svátek Proměnění Páně⁵⁵⁾ skončil. Guardian kladský, vzav sigillum provinciae, odebral se se sociem provincialovým Ignácem do Olomouce, kde oznámil úmrtí provincialovo, a provázen jsa guardianem olomouckým Vavřincem ze Svidnice a P. Antonínem ze Šprotavy, odešel do Brna, kde se předáci provincie dohodli, že třeba svolati konvokaci do Jindřichova Hradce,⁵⁶⁾ aby byl zvolen nový provincial. Kapituláři sešli se v Jindř. Hradci ve svátek povýšení sv. Kříže⁵⁷⁾ a zvolili za provinciala⁵⁸⁾ P. Antonína ze Šprotavy.

14. Dne 19. dubna 1543 slavila se kapitola provincie v Brně. P. Antonín hned před kapitolou oznámil, že volbu za provinciala

⁴⁸⁾ 11. května. — ⁴⁹⁾ Wrbczansky l. c. ji neuvádí.

⁵⁰⁾ Snad Litovel na Moravě.

⁵¹⁾ Wrbczansky l. c. praví a Slawings, což jest zkomoleno ze Zlabings (Slavonice).

⁵²⁾ 17. dubna. — ⁵³⁾ Wrbczansky l. c. ji opomenul; byla 30. dubna.

⁵⁴⁾ 31. července. — ⁵⁵⁾ 6. srpna. — ⁵⁶⁾ Wrbczanskému l. c. byla neznáma. — ⁵⁷⁾ 14. září. — ⁵⁸⁾ Byl to vlastně jen vikář provincie, poněvadž již příští rok 1543 byla nová kapitola.

nepřijme. Nastalo hlasování. Při druhém skrutiniu mimo očekávání zvolen byl za provinciala P. Gilbert z Lubáně,⁵⁹⁾ který přijal volbu nerad a s pláčem. Za definitora byl vybrán guardian a kustos olomoucký Vavřinec ze Svídnice, provincial Gilbert z Lubáně, Bonaventura z Karlových Varů a brněnský guardian Koloman ze Švábska. Na kustoda byl povýšen P. Ignác z Lubáně.

Kapitola se usnesla na tom, že františkáni opustí klášter v Uher. Hradišti, což vykonali dne 9. května 1543, zanechavše tam na rozkaz městských pánů knihovnu, chorální knihy a bohoslužebné potřeby.

Dne 6. května 1545 sešli se předáci františkánů ke konvokaci ve Znojmě.⁶⁰⁾ Schůze neměla žádoucího výsledku pro nedostatek řeholníků. Mnozí guardiani, ač dokonali své tříletí, opět byli ve svých úřadech potvrzeni. Ve všech slezských kláštích i v Kamenci sepsány byly na rozkaz krále inventáře všech preciosit. Některé z nich byly uloženy na radnicích.

15. Dne 20. května 1546 slavena kapitola v Brně, kde byl zvolen za provinciala Antonín ze Šprotavy. Úřad definitora udělen byl provincialu Antonínu ze Šprotavy, Tobiáši a Luttouia, Ignáci z Lubáně a Justinovi z Chemnice. Kustos není znám.⁶¹⁾ Kapitola ustanovila, že františkáni pro nedostatek řeholníků vzdají se kláštera v Kladsku, což učinili 24. září 1546. Také ku generalní kapitole v Assisi (1547) nešel z provincie pro nedostatek členů žádný zástupce.

16. Dne 15. srpna 1548 slavila se kapitola v Jindř. Hradci.⁶²⁾ Provincialem stal se Ignác z Lubáně, za definitora zvolen byl Vavřinec ze Svídnice, Gilbert [z Lubáně], Bonaventura z Kar. Varů a Jan de Khisch. Mnoho kapitulářů scházelo a nebyli ustanoveni místo nich náhradníci, nýbrž jen přítomní kapituláři hlasovali.

17. O navštívení P. Marie 1551 sešla se kapitola v Jindř. Hradci. Provincialem stal se Antonín ze Šprotavy (2°), definitorem Tobiáš a Luttovia, Justin z Chemnice, Stanislav ze Saydy a provincial Antonín ze Šprotavy.

* * *

Na počátku období 1517—53 jevila se v české františkánské provincii snaha, aby nabyli klášterů v kustodii vratislavské a zlatohorské, ale vzrůstající se protestantství vytisklo františkány z jejich vlastních domů ve Vratislavi (1522), Lehnici (1524), Hlupčicích (1541) a Těšíně (1542). Františkáni dobrovolně opustili své kláštery v Ratiboru (1519), Ketzerdorfu (1533), Uh. Hradišti (1543) a Kladsku (1546). Do minoritských klášterů přesídlili v Nise (1524), Vel. Hlohově (1533 a Znojmě (1534).

Příčinou úpadku nebyl vnitřní rozklad, nýbrž nátlak zvenčí. Ač nescházelo v řadách františkánských odpadlíků, přece jejich počet nedosahoval ani polovice počtu zemřelých.

⁵⁹⁾ Wrbczansky l. c. jmenuje nesprávně P. Antonína ze Šprotavy.

⁶⁰⁾ Wrbczansky l. c. ji vynechal.

⁶¹⁾ Wrbczanský l. c. uvádí jako kustoda Justina z Chemnice.

⁶²⁾ Wrbczansky l. c. ji vynechal.

O dalších osudech provincie v letech 1553—1600 kronika mlčí a také jiné prameny jsou velmi řídké. Provincie válkami, nedostatkem a morem vymírala. Bylať zbavena almužen a podpory katolického obyvatelstva a neměla řeholního dorostu. Když r. 1570 poslední františkáni v Nise zahynuli morovou ranou, řád františkánský ve Slezsku úplně vyhynul a zanikl.⁶³⁾ V Čechách udrželi se františkáni v Plzni, Bechyni a v Jindř. Hradci; na Moravě zbyli jen v Brně a Znojmě. Po moru r. 1569—70 zůstalo na živu v celé české provincii jenom 17 členů.⁶⁴⁾ O zbylých františkánech a správě provincie nemáme zpráv. V knize obláček připomíná se r. 1590 jako provincial Maximilian Noletti ze Štyrska, po němž nastoupil ten úřad před 26. červencem 1590 František Joannis.⁶⁵⁾ Po třech letech vystřídal jej v provincialatu opět Maximilian Noletti, a není známo, jak dlouho úřadoval.⁶⁶⁾ R. 1600 uvádí se jako provincial David Hicker z Bavor.⁶⁷⁾

Sborník Adamitů (Ariánů) z Chrudimska.

AUG. NEUMANN, O. S. A.

O náboženských blouznivcích ve východních Čechách bylo již dosti psáno.¹⁾ Vzhledem k dějinám adamitů, neboli ariánů má z uvedených statí pro nás význam studie Jiráskova, Adámkova a částečně i Zíbrtova. Oba předně zmínění spisovatelé přihlíželi ve svých pracích hlavně k objasnění názoru těchto sektářů. Zůstalo však pouze při pokusu. Adámek čerpal pouze z úředních protokolů a farních pamětí, Jirásek pak měl sice před sebou adamitskou knížečku, jenom že nedovedl úplně ji vyčerpat. Psal více jako belletrista, než-li jako historik.

Majíce před rukama podobný sborník, pokusíme se na jeho základě doplniti obě práce v úmyslu, aby takto byl položen první základ k poznání ariánů se stanoviska netoliko historického, nýbrž i theologického.

Zmíněný již sborník jest papírový rukopis osmerkového formátu, sestávající ze šesti oddílů, o 63 stránkách. Písmo jest velmi těžkopádné a veliké litery uprostřed slov se nacházející, ukazují na člověka psaní málo zvyklému. Pochází z let 1783—1801 a jest psán dvoji rukou. Dle obsahu má tyto části:

⁶³⁾ Die Franziskaner im heutigen Schlesien vom Anfange des 17. Jahrhunderts bis zur Säkularisation von P. Chrysogonus Reisch O. F. M. (Zeitschrift des Vereines für Geschichte Schlesiens, Band XLVII. 1913) 276.

⁶⁴⁾ Wrbczansky, Nucleus 44.

⁶⁵⁾ Nomina scripta Patrum et Fratrum ab anno 1590 (—1654), archiv frant. v Praze, odděl. XXVIII. n. 10 fol. 1.

⁶⁶⁾ Wrbczansky, Nucleus 44.

⁶⁷⁾ Nomina scripta l. c.

¹⁾ Helfert, O tak řečených blouznivcích náboženských atd. (Časop. Mus. kr. čes. 1877, str. 201—227, 533—557, 1879, str. 212—253, Tomíček, Následky tolerantního patentu atd., tamtéž, 1899 (LXXII.), str. 70 násl. Četka, Adamité, Čes. lid, IX., str. 348 násl. Adámek, Adamité na Hlinecku v XVIII. a XIX. věku, Časop. Mus. kr. čes. 1897, 32. násl., Jirásek, Z Adamitského archivu, Květy 1879, a Sebrané spisy XXII., str. 7—24. Zíbrt, Píseň o svatbě krále marokánského, Čes. lid, VI., str. 35—36. Rezek, Dějiny prstonárodního hnutí náboženského, I., passim.

1. Ariánská konfesse.
2. O počátku světa.
3. Výklad paraboly o deseti pannách.
4. O vzkříšení.
5. Drobné výklady. Řebřík Jakobův, Dobytí země zaslíbené, Satan a svět, O původu a konci poddanství, Význam jmen: Betlém, Jeruzalem, Sodoma, Egypt, Jozafat).
6. Zlomky. (Návod k odpovídání při komisích, O obřizce, Rozmlouvání o životě věčném, Výpisky z Kramariových novin.)
7. Píseň z historie.
8. Píseň o štěstí.

Celkem tedy obsahuje osm oddílů o dvaceti dvou samostatných, více nebo méně obsáhlých themech. Pojednáme o nich podle naznačeného právě pořádku.

I.

Ariánská konfesse.

Jádrem sborníku jest ariánské vyznání víry, které sektáři buď podali, aneb aspoň měli v úmyslu podati císaři Josefovi II.²⁾

Autor není známý. Na konci jsou velmi neurčitě podepsáni ti, „kteří vyhledávají pravdu věčnou“ v chrudimském kraji.

Doba vzniku. V úvodě se odvolávají „Ariáni“ na toleranční patent, dle čehož nutno formulování konfesse klásti do doby po 13. říjnu r. 1781. Přesnějšího určení dosáhneme z obsahu, ze kterého se dovídáme pouze o pronásledování se strany venkovanů;³⁾ naproti tomu se nedovídáme ani nejmenší narážky o oficiálních krocích podniknutých proti sektářům v důsledku císařských patentů vydaných z jara, roku 1783. Z toho soudíme, že vyznání pochází z doby před rokem 1783, tedy z let 1781—1783.

Obsah. Vyznávají, že Syn jest v Otci a Otec v Synu. V Kristu připouštějí dvě přirozenosti: božskou a lidskou, duch sv. jest Bůh. Bohorodičku nazývají Pannou. Věčnost jest bez počátku a konce, vše co kolem vidíme, jest její součástí, i ten život lidský. Věčnost jest netoliko jeho podstatou nýbrž dokonce i hybnou silou, která dopomáhá k tělesné činnosti člověka. Peklo jest zlé svědomí, satan něco nepochopitelného.

Prapodivným byl jejich názor o císaři Josefovi. Jest jejich hlavou, podoben jsa hospodáři vinice. V něm jest slovo, t. j. živý a pravý chléb s nebe sestoupilý, jediná moudrost. Proto také v něm jest skryta náplň vši moudrosti.

Pro bližší porozumění obsahu jest velmi důležitou pohnutka k sepsání konfesse. Trpíce pronásledování, nechtějí se hádati s odpůrci a proto předkládají přímo císaři vyznání své víry s prosbou za ochranu a milost.⁴⁾ Tím pak zcela dobře chápeme, proč nevyčerpávají úplně svou nauku, nýbrž proč právě nejchoulostivější své názory zamlčují. Platí to jmenovitě o poddanství, placení daní a manželství. Však nechtěli dosíci ochrany panovní-

²⁾ „Ačkoliv jeho císařská a královská majestátnost . . . skrze ono toleranční generale.“ — ³⁾ V úvodě si stěžují na trápení, ode všech lidí ve vsích,“ podobně i ve článku IV.

⁴⁾ Čl. 10.: „my se hádat nechceme a nebudeme, ale za milost žádáme.“ — ⁵⁾ ibid. čl. 8. — ⁶⁾ Snad tutéž konfessi měl v rukou Jirásek. Srov. jeho studii „Z Adamitského archivu“, Sebrané spisy XXII., str. 14.

kovy pouze na základě objasnění své nauky, nýbrž dali na jevo i oprávněnost svého požadavku: císař jest jejich hlavou, z čehož pak dosti zřetelně dovozují jeho povinnost, by se jich ujal. Věc jest totiž i v jeho vlastním zájmu, neboť, „jak pocítujou trápení oudové, též i hlava pocítuje.“⁶⁾

V ýznam článků, spočívá předně v tom, že jsou první dosud známou formulací učení ariánského. Za druhé jest klíčem k určení provenience ostatních částí sborníků, kterým pouze na základě ideové spojitosti a souhlasu lze prisouditi původ ariánský.⁶⁾

II.

O počátku světa.

Prostými slovy se vypravuje o stvoření světa. Počíná se líčením původní dokonalosti člověka, pak vypravování o jeho pádu a s ním související morální aplikace. Počátek jest prostoupen blouznivostí a proto dosti nesnadno srozumitelný.

Když Bůh stvořil zemi a tvorstvo, učinil ještě na konec deseti slovy desatero věcí rozličných. Od té doby přivlastnil si podobenství k svému obrazu a pak stvořil ještě člověka, postaviv jej do ráje, jenž znamená „potěšení a rozkoš“. Tam stál strom mající trojí význam: Předně představoval božství a člověčenství. Božství, poněvadž dosahoval hlavou do nebe, člověčenství, jelikož stál nohami na zemi. Za druhé znázorňoval tělo a krev, čímž byl příčinou neštěstí prvních lidí. Tělo s krví zahájilo totiž boj proti duchu a člověk takto pozbyl stavu milosti. Z toho vyplývá třetí význam stromu: symbol špatné víry. Strom byl nástrojem ďáblovým a prarodiče byli proto trestáni, poněvadž věřili více hadu s tváří lidskou, než-li Bohu.

Následuje morální úvaha. Lidské pokolení nebylo zkaženo pouze v hlavě, v prarodičích, nýbrž hřích jejich pronásleduje lidstvo až do dnešní doby, „nebo nynější chvíli mnoho by se mělo psáti o tom stromu, až by se srdce lekalo a kosti trásly.“ Jelikož pak všichni lidé z téhož stromu požívají, nemá jeden druhému vytýkati chyb, nýbrž raději svatě žíti, anebo se aspoň varovati zlého.

Po takové morální úvaze následuje výklad o potopě. Bůh vzal do korábu sedmero párů nejčistších zvířat. Sedm zvířat mužského rodu znamená sedmero králův, sedm samic je sedmero církví. Tím naznačil Bůh nerozlučné spojení církve se státem, ale zároveň i uvedení poddanosti na vše nebeské i pozemské. Jest to církev tělesná, jež nebude dlouho trvati, zastavení přívalu s nebe věští její konec. Pád církve této znamená vytržení lidu z poddanství.

Původ jest zcela jistě ariánský. Náзор o bohočlověku souhlasí úplně s konfessí (čl. VII.), myšlenka o tělu a krvi odpovídá úplně dualistickému nazírání Ariánů na svět.⁷⁾

V ýznam spočívá v nových doplňcích ariánského názoru. Kdežto v konfessi vyjádřena jest idea bohočlověka dosti nejasně, v přítomném výkladu poznáváme ji zcela zřetelně. Bohočlověk

⁷⁾ Adámek, Č. Č. M. 1897, s.r. 56. V adamitských názorech jeví se hlavní podstatou dvojítož života.

sluje Bohem proto, že má hlavu na nebi a člověkem, poněvadž má nohy na zemi. Náзор to opravdu prostičký, jaký může jediné odpovídati rozumu hloubavého robotníka. Zcela nová jest myšlenka o milosti; milost jest panství ducha nad tělem a krví. Rovněž i stanovisko k poměru církve ku státu jest něčím až dosud neznámým. Spojení se státem jest příčinou poroby lidu a z té příčiny staví se proti stávajícímu řádu. Průchod své nelibosti dává autor předně zařazením jí do skupiny zla, nazývá je církví tělesnou, za druhé pak roztrpčen předpovídá brzký její konec. Morální dedukce nám vysvětlují klidný a tichý život sekty. Členové její jsou přesvědčeni o vlastní křehkosti, mají se zdržovati jakéhokoliv vystupování proti hříšným spolubližným. Mínili to sice dobře, ale nevědomky se tím zříkali práva na napomenutí chybujícího a hříšníkům dávali zároveň volnost nerušeně páchatí nepravosti. Zásada zajisté velmi nebezpečná.

Doba vzniku dá se určití dosti určitě při výkladu o potopě, kde čteme: „Jest nyní 5550 let, v tom čase přišel v těle 1879“. V posledním letopočtu jedná se zajisté o přepsání, tedy spisek pochází buďto z r. 1779, anebo z r. 1789.“

III.

Parabola o deseti pannách.

Známé podobenství o deseti pannách (sv. Mat. 25, 1-12.) zavdalo písmákovi podnět k uvažování o posledních věcech člověka. Mezi deseti pannami bylo pět moudrých a pět bláhových. Jim podobají se i lidé, mezi nimiž jsou rovněž rozumní i pošetilí. Následující příkladu první skupiny, máme se odívati láskou a skutkem, (3) a nečekati až na den poslední. Běda těm kdož tak nejednají! „Přijde na ně z nenadání sebrání nebeské i zemské. Zavržení budou, protože skutku neměli.“ Kdo tedy může, ať jedná bez prodlení. Napomenutí své snaží se zdůrazniti výkladem o pekle. Jest to věčná tma obkličující hříšníka po celou věčnost. V ní bude ustavičně trápen od ducha, kterýmž mukám nebude konce.

V ý z n a m. Na základě výkladu paraboly o deseti pannách seznáváme aspoň částečně ariánský názor o soudu a pekle. Soud nastane z nenadání. Každý bude odměněn dle své zásluhy, avšak muka, jichž bude odsouzencům zakoušeti, nebudou skutečnými tresty tělesnými, nýbrž budou pocházeti od ducha. V den soudný bude již všechno marno. Důtklivé vybízení k životu mravně dokonalému, jakož i zcela jistě předpověděná muka pro ty, kdož „skutku neměli“ utvrzuje nás v názoru Adámkově, dle něhož nelze „Ariánům“ vytýkati nějakých tajných výstředností adámitských, zároveň však se tím liší od protestantů hlásajících dostatečnost samotné víry ku spasení.

Kromě významu dogmatického má výklad ještě svůj důležitý moment historický, podává svědectví o chiliastickém hnutí v sektě. Bylo očekávání blízkého soudu pohnutkou k sepsání dočtené úvahy. Neznámý předák sekty obrací se k souvěrcům se žádostí, aby neodkládali s přípravou k soudu. O blízkosti zcela bezprostřední svědčí upozornění, ve kterém je napomíná k vůli

tomu, aby se snad potom nevymlouvali na něho, že jim o tom nic neříkal.

Ze slov právě zmíněných dá se souditi též na charakter pramene. Buď se jedná o zachované kázání, anebo o jakýsi okružní list stran blížícího se soudného dne.

Doba sepsání nedá se přesně stanovit. Pokud známo, čekali Ariáni na brzký soud⁷⁾ v roce 1780 na základě proroctví o Marokánovi. Vira ta se pak v nich udržovala i v počátečních letech následujícího století. Poněvadž ale rukopis co do vnějšku velmi značně se shoduje s manuskriptem výkladu o potopě pocházejícího z let 1779-1780. možno i tento výklad položit do souhlasné doby.⁸⁾

IV.

O vzkříšení.

Úvodem k článku o vzkříšení jest krátký výklad „o tří monarchách“. Tři ženy spěchající ku hrobu Spásitelově je představují. Magdalena je Řím, Marie Jakubova Řecko, a Marie Salome Persie. Poslední hraje zvláště důležitý úkol: připravení hrobu pro svět tělesný. Ten padne a nastane nové zrození z ducha pravdy. Odtud neděle velikonoční představuje „propuštění z temnosti“, kterému ani ozbrojená moc nedovedla zabrániti a východ slunce v ten den, znamená spravedlnost a pravdu pro celé tvorstvo „od člověka, až do hovada.“

Význam tohoto, jinak velmi krátkého článku, spočívá v demokratickém duchu, jakým jest prodchnut. Vzkříšení mělo lidstvu přinést úplnou spravedlnost a osvobození z temnoty. Ale proti svobodě byla „veliká moc“, vrchnost, která z obavy před vzbouřením lidu postavila ku hrobu vojenskou stráž. Ani ta nezadržela příchodu svobody. Zároveň naznačuje, odkud svoboda přijde: od východu, přičiněním perské monarchie. Očekávání svobody od východu jest vlastním všem ariánským spisům bez rozdílu charakteru: proroctvím, písním i úvahám.

V.

Drobné výklady.

a) Řebřík Jakobův znamená Krista, který jest jediným prostředníkem mezi Bohem o lidem. Proto začkoliv prosíme, vždy se máme prositi ve jménu Ježíše.

b) Dobytí země zaslíbené. Kristus, jako vůdce lidu, ukazuje mu cestu v boji o království boží. Toho se může dostati jen následovníkům Kristovým, kdežto liknavým nebude na něm žádného podílu.

c) Satan a svět. Satan pochází z těla a krve a má za účel přemoci ducha. — Svět, zlost a žádost, jako nástroj ďábelství pomínou. Pak teprve bude svítiti věčné světlo.

d) Původ a konec poddanství Nevolnictví jest výplodem bludu a nepoznání; pokud nevědomost bude trvati, potud lid bude pod jařmem.

⁷⁾ Viz Jirásek: z adamitského archivu (Sebrané spisy, XXIII., str. 17 násl.) a Helfert: o blouznivcích náboženských v Čechách a na Moravě za Josefa II. (Časop. čes. musea, 1879, str. 234, násl.)

⁸⁾ Inkoust i ruka se stotožňují u obou.

e) Význam jmén. Betlém znamená sprostý lid, který však tak vynikl, že i pyšná knížata přijala Krista, jenž z něho vzešel. — Jerusalém, je lid hříšný, potupivší Josefa s Marií. — Sodoma představuje nepravost. — Egypt je vyvýšenost kněžstva. — Josafat, soud spravedlivý.

Význam kratičkových, na pohled nepatrných úryvků je veliký. Náзор o Kristu, jako přímlyvcu jest velmi důležitý pro smýšlení o kultu. Byl-li dle nich Kristus toliko jediným přímlyvcem u Boha, pak tím zcela jistě zamítali přímlyvy svatých.⁹⁾ Rovněž zajímavým jest smýšlení o Bohorodičce. Zovou ji moudrostí Josefovou, Jerusalém, jenž potupil Marii a Josefa jest lid „hříšný a pyšný, lehkomyšlný a nevážný. Dle těchto dvou narážek nesouhlasili Ariáni s tupením P. Marie, líšice se tak ode všech ostatních sektářů. Neméně důležitým jest názor jejich o poddanství. Jest výplodem bludu a pomine teprve tehdy, až lid dospěje k poznání sama sebe. To jsou slova opravdu veliká. A jak se zdá, byl již pisatel mužem uvědomělým, nebo aspoň byl k tomu na nejlepší cestě. Vedl jej k tomu Betlém. Obyčejné venkovské, selské místo, o kterém nikdo neslyšel a přece z něho vzešel Ježíš, jemuž se klaněla i knížata! Tak málo slov a přece tolik jimi řečeno!

VI.

Zlomky.

a) Návod k odpovídání při komisích. Jirásek¹⁰⁾ v „Adamském archivu“ podal dvě dlouhé otázky s odpovědmi, pode jménem kusých katechismů. Název ten jest nepřesný. Srovnáním s výpovědmi Adamitů, pokud je uvádí Adámek, docházíme k poznání, že se jedná o více, než o pouhý katechismus. Jde tu spíše o návod, kterak mají Ariáni odpovídati na dotazování se komisí. Náš zlomek pak jest novým doplňkem kusého Jiráskova „katechismu“.

Zlomek návodu nám vysvětluje, proč sektáři před komisí odpovídali tak pevně: poněvadž vůdcové je dobře poučili. Z té příčiny nemůžeme souhlasiti s Jiráskem,¹¹⁾ jemuž učení ariánské jest dokladem samostatného života duševního za tuhé protireformace. Samostatnými můžeme nazvati jejich vůdce s některými sektáři, ale ne celou sektu, neboť její většina, dle právě uvedeného návodu, podléhala agitační činnosti vůdců.

6. O obřízce. První odstavec jest bezvýznamný, započatý opis patentu ze dne 19. dubna 1782.¹²⁾ Pak následuje zápis na-prosto zamítající obřízku i neobřízku. Příčina jest těžko srozumitelná, jsouc naplněna blouznivostí, ale můžeme se aspoň přibližně domyslíti, v čem spočívala: v pantheismu. Na základě slov: „Kdo zůstává ve mně a já v něm,¹³⁾ domnívali se, že i v nich je Kristus, tak že nějaké svátosti již jim potřeba ani nebylo. Utvrzují nás v tom vlastní slova konfesse v článku 5. „Pozná-

⁹⁾ Jiný důvod k zamítání svatých podává Jirásek v katechismus (l. c. str. 12.). „Žádného neznám, jedině ten, který všechno vyved, sám svatý jest a kromě něho žádný svatý není.“

¹⁰⁾ ibid.

¹¹⁾ l. c., 24. — ¹²⁾ Jeho text viz Adámek, Listiny k dějinám lidového hnutí náboženského, I., str. 236—237, čís. 270. — ¹³⁾ I. ep. sv. Jana, 4, 15.

váme . . . že jest bytnost a že jest věčnost, která cožkoliv spa-
trujeme, že ve všem jest ta věčnost; že jest bez počátku a bez
konce, neboť pohybuje oudama našima všema.“ V pantheismu a
zavrhování svátostí z něho plynoucím, se úplně podobají husit-
ským Adamitům a bylo by opravdu velmi zajímavě bádati v tom-
to směru.

c) Rozmlouvání o životu věčném. Dle povahy slohu
jedná se o úryvek ariánského kazání. Fragment jest opětovným
dokladem o uzavřenosti a tichosti sektářů. Jsouce přesvědčeni
o pravosti svého učení, nechávají si je sami pro sebe. Nechtějí
k němu nikoho nutiti, ani koho posuzovati, komu se řeč nelíbí,
ať jednoduše odejde, aby se nepohoršil. Z vlastního kázání za-
chovalo se pouze thema: „Nastal zákon podle smyslu lidského
pokolení a moudrosti lidský, Šalomoun tělesný.“

e) Výpisky z novin, jsou bez odporu nejzajímavějším
dílem zlomků. Ukazují, kterak noviny působily na blouznivce. Se
zálibou si opsali z Krameriových novin¹⁴⁾ tři články ze žádosti
podané se strany francouzské Piovi VII., totiž: 1. aby celibát byl
zrušen, 2. aby manželství přestalo býti svátostí, 3. aby církev
francouzská byla osamostatněna.

Přítomný výpisek nám ukazuje vliv gallikanismu na
ariány. Proroctví Hildégardy nejlépe to dokazuje. V něm se již
totiž zcela jistě tvrdí o francouzském patriarchovi. O němž do-
čítáme se v uvedené žádosti. Ariáni tedy jej přijali za svůj a tak
v něj věřili, že ho vložili i do proroctví.

Takto se stává náš úryvek i vítaným doplňkem stati Vol-
fovy: „Vliv novin o franc. revoluci na selský stav
v Čechách 1789“¹⁵⁾ Autor se ve svém pojednání zmiňuje pouze
o západních a jihovýchodních Čechách, kdežto o východu úplně
pomlčuje. Přítomným excerptem netoliko máme zjištění galikan-
ského vlivu na lid, nýbrž aspoň částečně se dovídáme, co z něho
přijal za vlastní.

VII.

Píseň z historie.

Skladatel písně nařká nad zatemnělostí ducha lidského, jenž
nemůže pochopiti, že lze býti také svobodným (1. verš). Zmiňuje
se pak o galatských a efeských, kteří prý se zbláznili, dávše se
v poddanost (2. v.). V následujících dvou verších (3—4) objas-
ňuje pojem svobody. Spočívá ve zrození z Boha a rozeznání sebe
sama od ďábla. Kdo pak si jest vědom svého původu od Boha,
ten staví se na odpor nástroji ďáblu, t. j. světu.

Svobodni nejsou, kdož postrádají víry v Boha. Ti vedou
spolu s ďáblem odpor proti Němu a stávají se takto ze svobod-
ných bytostí jeho nástrojem. V dalších strofách (5—8) dovozuje
z toho naučení. Jest velmi důležité poznati svobodu, proto všichni
stoupenci skladatelovi mají ji hlásati. Pak nařká, jak se lidé bez
nucení dávají v poddanost a promrhávají čas v tančení po ho-
spodách. Píseň končí vybidnutím, aby si ji lidé přezpívali.

Význam. Píseň z historie doplňuje předně ariánský názor
o svobodě, pokud jsme se s ním seznámili v drobných úryvcích.

¹⁴⁾ Ročník 1801, čís. 30, str. 22. 229 (ze dne 25. čvce.) — ¹⁵⁾ Osvěta
1913, str. 565—583.

Kdežto v nich považováno jest poddanství za plod bludu a nepoznání, v této písni se považuje za přímé bláznovství, když lidé mající poznávací schopnosti, vyslovují svou pochybnost nad tím, že by člověk mohl býti svobodným. Docházíme takto k poznání dvou extrémů mezi lidem: jedni jsou ještě až do té doby úplně v oběti nevolnictví, jiní naproti tomu se již z něho vymknuli tak dalece, že pochybování o svobodě člověka jest jim šílenstvím.

Význam písně se ještě stupňuje závěrečným napomenutím. Mají si píseň přezpívati a myšlenku o svobodě dále šířiti. Docházíme tak poznání, že píseň byla ariánům propagačním prostředkem. Věc jest lehkou pochopitelná. Přívrženci netoliko většinou neuměli čísti ani psáti, ba dokonce i zavrhovali tyto základy vzdělání. I mohlo se učení jejich šířiti a upevňovati nejlépe ústně, k čemuž nejlepším prostředkem byla píseň.

Odtud také zcela dobře chápeme, proč dvorské dekrety z let devadesátých tak přísně zakročovaly proti šíření a zpívání písní o nebezpečné svobodě.

VIII.

Píseň o štěstí.

Svět úplně spletl člověka. Ten se s ním tak dlouho zabýval, dokud ho nepoznal. Pravým poznáním jest od světa se odvracet, při čemž hlavní pomůckou je pevná naděje v poznání světla pravého. Odvrácením se od světa není ještě konec všem radovánkám, jím teprve se počíná pravá radost. Lidé docházejíce totiž k pravému názoru, stávají se k sobě upřímnými, všichni budou jako jeden, což jest první pravá radost. Druhá spočívá ve výchově dítek. Kdo je řádně vychoval, bude se radovati že je zachoval k životu. Po věcích budou ještě dítky vyznávat, kteráž zásluhou rodičů nepřišly k zahynutí.

V ý z n a m. Píseň podává vysvětlení, v čem spočívá pravá radost. Jest v podstatě doplňkem písně z historie. Kdežto tato podává spíše návod k přemožení nadvlády ďáblovy nad člověkem, naše vyličuje ovoce toho boje: spokojenost a štěstí. Radost poddaných, totiž tančení po hospodách jest falešnou zábavou, proti ní stojí jiná, pravá radost: upřímnost a jednota.

D o b a v z n i k u dá se přibližně určit dle vnější formy rukopisu. Ta shoduje se úplně se zevnějškem proroctví Hildegardina, které bylo psáno po roce 1801. Do této doby proto dlužno klásti i naše písně.

O p ů v o d u a r i á n s k é m nelze pochybovati. Boj těla proti duchu, odpor proti vrchnostem, silný, ustavičně kladený důraz na naději před vírou, jsou nám zárukou této provenience.

Kromě dvou uvedených písní existovala ještě řada jiných. Jirásek měl před sebou písně¹⁶⁾ „O brzkém konci světa . . . líčící blízký a veliký soud.“ Bylo by opravdu záslužno i tyto písně publikovati a posouditi se stanoviska historicko-theologického.

Na konec nutno zmíniti se ještě o kritice Jiráskově.¹⁷⁾ Dotyčný spisovatel nazval ariánské písně „jen rýmováčkami“ nemajícími ceny. My, poznavše jejich význam ideový a propagační,

¹⁶⁾ I. c., str. 17. — ¹⁷⁾ tamtéž.

můžeme se zmíněnou kritikou souhlasiti pouze, pokud se dotýká stránky formální, však se stanoviska obsahového jim připisujeme značnou důležitost.

IX.

O svatbě krále marokánského.

Počátek vpadá in medias res. Od východu přišlo dvanáct panen nesoucích lidu svobodu. V Paříži hned počali se po nich sháněti, leč nadarmo. Panovníci ostatních států nepřejíce pannám, zavřeli je v Kolíně nad Rýnem do sklepa, ze kterého již nemohly se vyprostiti.

Přemožené únavou, upadly hlasatelky osvobození do spánku, jen jedna zůstala při sobě, stále volajíc do Paříže o pomoc. Prosbu se jí splnila a v nedlouhé době má již padnouti rozhodnutí. Císař Josef potáhne s vojskem od Paříže, aby je vysvobodil. Při té krvavé svatbě padne šest set tisíc lidí.

Po ní sejde se dva a třicet mocnářů, aby rozdělovali země. Při té příležitosti bude prohlídka, dle jejíž výsledku jedni lidé přijdou do jasnosti a druzí do temnosti. Běda bude spícím. Za to spravedlivým, bdělým, přinesou odměnu čtyři andělé z ostrovů medijánských. Vyvedou své vyvolené do země zaslíbené, země to samého jasu, v níž nebude ani vojny, ani různic, jen svoboda a jasnost budou se v ní stkvíti. Nechť se tedy lidé náležitě připraví na odchod a předem se již radují.

V ý z n a m. Veršovačka nám předně poskytuje alespoň částečně seznati názor o svobodných časech. Bdělí dostanou se do říše jasna. Jí se rozumí blaženost věčná, která těmito slovy nám označuje protiklad vzhledem k peklu znamenajícimu „věčné zatmění“.¹⁸⁾ Říše jasna jest ideálem svobody, kde nezakouší člověk útrap vojen, ani různic. Tolik, pokud se týče nového doplnku ku konstruování ariánského názoru.

Daleko větší důležitost jest po stránce historické. Doveduje o víře v brzké příchť věčné blaženosti a zároveň dovoluje nakouknouti do duše českého venkovana před sto lety. Vítá blaženost netoliko jako odměnu z důvodů náboženských, nýbrž i z ohledů sociálních: stane se svobodným. Nositelem jejím jest Francie, od ní ji také očekává. Rozhodnutí má nastati, co nevidět. Touha po svobodě vyvádí sektáře dokonce z mezí povinné věrnosti, neboť slovy, kladenými do úst uvězněné panně, volá Francouze takto na pomoc: „Pojď, můj milej . . jistě přijď z Paříže a vyveď nás.“ V tomto ohledu stávali se jinak tiší blouznivci pro vládu a říši nebezpečnými, protože nespolehlivými.

Zajímavo jest srovnávati naši píseň s písní „O svatbě krále marokánského“.¹⁹⁾ Oba exempláře jsou totiž neúplné a dají se pěkně doplniti v plný rozsah. Zíbrtova píseň má počátek, jenž naší schází. Dle ní přitáhne šest králů od východu na svatbu. Družba bude roztrídovati lid a zároveň přijde na opětné zvaní tři sta svatebčanů. Potud jest naše píseň kusá. Teprve dvacátým veršem Zíbrtova exempláru můžeme započati srovnávání obou textů.

¹⁸⁾ Srov. text: „O pekle a deseti pannách“, kde na počátku se pravi: „Peklo znamená věčné zatmění.“

¹⁹⁾ Uveřejnil Dr. Zíbrt v Čes. lidu VI., str. 35—36.

Nazveme za tím účelem Zíbrtovu versi *A*, naši pak *B*. V *A* se uvádí slova, kterými východní svatebčané budí panny ze spaní. V *B* tato slova chybí, pouze faktum se uvádí. Za to ale se v ní plnými jmény uvádějí všechny panny, což zase v *A* schází. Pouze se tam praví, že se jejich jména čtou u Ezechiele. (Verš 32.). *A* vypravuje (V. 40.), kterak se bude uváděti na svatbu s lucernami a hned v následujícím označen východ za počátek osvobození ze spánku. I v *B* máme totéž, jen že s daleko přesnějším vymezením směru, ne pouze od východu, nýbrž od Paříže ku Kolínu. I ve vylíčení svatby se obě verse shodují: bude to něco hrozného. Pak obě zároveň a téměř doslovně se zmiňují o rozdělování lidí po nastalém krveprolití.²⁰⁾ *A* tu končí, kdežto *B* pokračuje dále, vylíčuje, jak se bude rozdělení dít.

Srovnáním textů docházíme k přesvědčení, že naše píseň jest pozměněnou versí „o svatbě krále marokánského“ publikované Zíbrtem. Jedná se o dva vzájemně se doplňující fragmenty různých exemplářů, jejichž odlišnost zakládá se na reálnějším obsahu exempláru *B*).

Poznavše jednotlivé části sborníku, přisuzujeme mu na konci stati trojí význam: *a*) theologický, *b*) historický a *c*) sociální. Konstruovati názor ariánský na základě něho a dosud publikovaných pramenů však ještě nelze. To bude možno až po úplném zpracování látky, při čemž opět nestačí pouze vědomosti historické, nýbrž nutno bude s nimi spojití znalost theologie.

Proto vzhledem ke kusosti materiálu pokusím se pouze podat složky ariánského názoru.

Prvním důležitým činitelem jest pantheismus. Věřící, že Bůh žije v nich, zamítali svátosti i potřebu jakéhokoliv učení. V tom se shodovali s Adamity století XV., jen že neprovedli názor svůj až do extrému. Nedali se totiž svést až k pohlavním výstřednostem, nýbrž vedli život mravně bezúhonný.

Kromě pantheistického názoru shodují se i v představě o posledním soudě. Lid se má utíkat k horám, města odporná budou zničena.²¹⁾ Nelze ovšem z toho nikterak konkludovati na ideovou souvislost obou sekt, avšak podobnost tato jest nápadá, zvláště když sektáři vyznali, že „se drží různých, po předcích zděděných zásad.“²²⁾

Na mravně čistý život působil činitel druhý, pietismus.²³⁾ Jsa původu protestantského, dostal se k našim, českým Ariánům prostřednictvím jejich souvěrců z Ochranova.²⁴⁾ Dával

²⁰⁾ *A*. (Zíbrt, l. c.).

Dva budou spát na posteli,
večer o ničem nevědí,
a tu noc jeden vzat,
druhý vstane spat.

(Verš 42.)

B.

Dva budou spát na posteli,
a ty smutné rozdělím:
jeden vzatý do jasnosti
a druhý spát na věčnosti.

²¹⁾ Goll, Vavřinec z Březové, *Fontes rer. Boh. V.*, str. 414. Item ... a neslyšel-li by z měst, vsí, městeček k horám tělesným ... ten hřeší smrtečně proti přikázání Kristovu a v hříchu svém zahyne.

T. zv. proroctví Hildegardino (v našem sborníku) ... a v ten čas řídco kdo obstojí, nebo i ti zastížení budou a kdo v ten čas na tvář padne, ten zachován bude.

²²⁾ Adámek, l. c. str. 55—56.

²³⁾ O něm Rezek, l. c., str. 54—55.

²⁴⁾ tamtéž, str. 61., 68—69.

přednost mravní bezúhonnosti před spekulativní theologií a jenom na základě něho vysvětlujeme si tak časté nárazky o znovuzrození a přemáhání těla.

Třetí, posud neznámý faktoriel, byl gallikanismus. Po stránce theologické utvrdil je v zamítavém stanovisku k nerozlučitelnosti manželské, v ohledu discipliny církevní přinesl jim názor o zrušení coelibátu a sympatii k projektované samostatné národní církvi francouzské.

Čtvrtým pramenem byla různá proroctví (Hildegardino a Kotterovo), jež v nich utvrzovala víru v úplnou svobodu náboženskou i sociální.

Katolicismu se blížili v uznávání úcty mariánské, k protestantům pak se sklonili v zavrhování vzývání svatých.

Tak pod vlivem rady činitelů utvořili si Ariáni zvláštní názor, kterému (vzhledem ku vzájemnému kontrastu ideových pramenů) dali tento sumární výraz: „My nejsme katolíci, ani evangelíci, my jsme z třetí strany.“²⁵⁾

Okres Vlašimský.

Dr. M. Navrátil.

(Pokračování.)

I. Panství Třeběšice.

Třeběšice, 10 h. jihových. od Prahy, $3\frac{1}{4}$ h. vých. od Benešova, 38 domů, 348 obyv., 1 žid. rodina. Kostel lokální Všem sv., 1 lokalista a škola pod patronátem vrchnosti. Panský zámek s domácí kaplí a bytem úředního řiditele, panský dvůr, ovčín, pivovar na $10\frac{1}{2}$ sudů, vinopalna, hostinec a $\frac{1}{8}$ h. jihozáp. mlýn o 1 složení. Kostel byl pravděpodobně již v 14. století farním, později připojen k Divišovu. Od r. 1787 měl lokalistu.

K osadě patří Březina, pak cizí vsi Bejkovice (panství Jemništ) a Moravsko (panství Chotýšany).

Březina též sv. Prokopy, $\frac{1}{2}$ hod. sev. záp. od Třeběšic, 3 domy, 29 obyv., 1 panský dvůr, 1 cihelna. O kapli sv. Prokopa, jež nalezá se na mapě Kreybichově, nečiní se zmínky ani u Schallera ani u Sommera.

Čenovice (u Schallera též Čenovice), $\frac{3}{4}$ hod. sev. záp. od Třeběšic, 33 domů, 250 obyv., 1 žid. rodina. Přifařeny do Kozmic (panství Konopišt). 1 panský dvůr a 1 hostinec. Tato ves s Březinou byla po bitvě bělohorské konfiskována Jindřichu Vrchotickému a r. 1625 za 4724 kop 30 gr. postoupena Štěpánovi Beníkovi.

(Riegers Materialien VIII. svazek.)

Slovenice $\frac{3}{4}$ hod. jihových. od Třeběšic, 25 domů, 213 obyv., do Radošovic přifařeny. 1 hostinec, $\frac{1}{4}$ hod. stranou na Chotýšance mlýn s pilou o 2 složeních.

Litichovice, $\frac{1}{4}$ hod. vých. od Třeběšic, 22 domů, 219 obyv., z nichž 5 čísel patřilo k panství Šternberk. Přifařeny do Divišova. 1 hostinec.

Kromě toho patřilo k panství Třeběšice

z Bejkovic (panství Jemništ) 13 domů, 100 obyv., 1 žid. rodina. Tento díl slul též sv. Jan Nepomucký.

²⁵⁾ Adámek, l. c., str. 55—56.

z Teplejšovic (panství Komorní Hrádek) 2 domy.

II. Statek Vysoká Lhota.

Libež, $1\frac{1}{4}$ h. jihových. od Třeběšic u vtoku Chotýšanky do Blаницe, 58 čísel, 467 obyv., 1 žid. rodina. Přifařena k Hrádku. 1 veřej. kaple N. Trojice, škola, pod patronátem obce, panská myslivna, hostinec. Stranou leží $\frac{1}{4}$ hod. sev.záp. panský dvůr Vys. Lhota s ovčínem a 1 chalupou. $\frac{3}{4}$ hod. sev. 1 chalupa u Petráka, $\frac{1}{4}$ hod. sev. vých. na Blanici Nový mlýn s pilou, $\frac{1}{2}$ hod. jižně pohodný a $\frac{3}{4}$ hod. jižně 4 dom. chalupy v Podlesí.

Nemýž (Němeš, Neměš) $1\frac{3}{4}$ hod. jihových. od Třeběšic, na druhé straně Blаницe, 30 čísel. 222 duší, 1 žid. rodina. 1 hostinec. $\frac{1}{4}$ hod. stranou panská hájovna. Přifařena k Hrádku.

Panství Český Sternberk.

Leží v jihových. části kraje Kouřimského, hlavně na levém břehu Sázavy a hraničí na severu na panství Sázava, na východě na panství Rataje a Kácov (kraj Čáslav), na jihu na panství Vlašim a Třeběšice a na západ na panství Komorní Hrádek a Vosťedek.

Největší část území, jež tvořilo panství Sternberk, bylo počátkem 13. století majetkem královské komory. Po vítězství Jaroslava ze Sternberka nad Tatary 1241 u Olomouce, jmenoval ho král Václav I. místodržícím olomouckého území a obdaroval ho velkými statky jak v Čechách tak na Moravě. Jaroslav zřídil brzy na to v každém z obou říší hrad, jenž obdržel jméno Sternberg a tvořil střed panství (Mor. Sternberk od počátku 17. stol. patří kn. Lichtensteinovi).

Po smrti Jaroslava koncem 13. stol. sídlil na Sternberku syn Diviš, který založil Divišov a počátkem stol. 14. panství prodal Buchardovi z Cimburka, který ho 1321 za 600 hřiven stříbra přenechal klášteru sv. Jiří v Praze. V druhé polovici 14. století koupil panství Albert ze Sternberka, který brzy přepustil za 800 kop č. Karlu IV., který ho dal jemu a bratru Zdeňkovi v léno. Od té doby zůstalo panství dědičné v rodině hr. Sternbergů do smrti Václava hr. Sternberka r. 1712. Jeho dcera jediná provdala se za hrab. Götzen, jemuž přinesla Sternberk vřem. Později ho zdědili hr. z Rogendorfu, od nichž r. 1760 koupil ho Václav Mich. Čejka hr. z Olbramovic, který ještě 1787 ho držel. R. 1795 koupil S. baron Ferd. Sternfeld, po něm dědil ho 1805 bar. Adolf Sternfeld, r. 1811 hr. Louisa Somsičova ze Saardu, roz. bar. Sternfeld a po ní r. 1838 Adolf hr. Somsič ze Saardu, c. k. nadporučík, který 16. října 1841 prodal Sternberk c. k. skut. komořnímu Zdeňkovi hr. ze Sternberka. (Desky zem. hl. kniha Litt. B. Tom. VI. Fol. 1.)

Druhdy byly s panstvím spojeny též Uhl. Janovice a Třeběšice. Ony byly prodány od Jana Vác. hr. Sternberga, tyto od Marie Barbory hr. z Rogendorfu.

Výměra plodné půdy dle katastrálního sumáře:

	Dominikální		Rustikální	
	jitra	sáhy	jitra	sáhy
orné pole	1264	345	5136	1013
rybníky srovn. s polemi . .	27	1415	—	—

	Dominikální		Rustikální	
lada	2	787	114	13
louky	178	584	617	1
zahrady	36	1177	144	146
rybníky srovn. s lukami	3	714	6	739
pastviny	188	1331	438	1448
lesy	2975	1211	355	369
dohromady	4677	1164	6812	529

Dle výkazu sděleného od úřadu bylo 4412 j. 1336⁰ dominikálních pozemků. Vrchnost měla ve vlastní správě 1068 j. 179⁰ polí, 164 j. 964⁰ luk, 32 j. 588⁰ zahrad ovocných, 2 j. 200⁰ chmelnic, 8 j. 83⁰ rybníků, 165 j. 495⁰ pastvin a 2684 j. 963⁰ lesů, dohromady 4125 j. 272⁰.

Povrch území je dosti hornatý, zvláště v záp. části, kde vysoká pahorkatina s mnohými kopci od Divišova k Šternberku sahá a příkrě do údolí Sázavy padá. Zde jest žula, jinak převládá částečně měkká, částečně tvrdší břidlice.

Od jihovýchodu od kraje Časlavského přicházející Sázava dotýká se nejprv zdejšího území, pod Maňanovým mlýnem u vsi Střechova, teče pak severně a dělí až k mostu Pelíškovu panství na levo od v prava ležícího panství Kácov, teče severozápadně skrze zdejší území a kolem zámku Šternberka a tvoří od lesu Stříbrná hranici s panstvím Rataje, až pod dvorem Poříč zdejší území opouští. U Šternberka přijímá z jihu z panství Třeběšice a Vlašim přicházející Blanici. Malé přítoky jsou: Křešický potok, jenž od jihozápadu přichází a u Poříčí do Sázavy se vlévá. Štěpánovský potok od jihu z panství Vlašim přes Štěpánov tekoucí, dotýká se zdejšího území pouze při svém ústí pod Maňanovým mlýnem a ještě několik zcela nepatrných potoků.

R y b n í k y. Brtnický, u stejnojmenného dvoru, Schützový pod Měchnějovem, a Sedlakovský pod Křešicemi. Křešický velký rybník, Dalkovický, Ezechiel u Stebuzevse, Pukart u Podvek, a Střechovský rybník byly dávno proměněny v luka. Rybníky mají kapry, štiky, a bělice, jež nalezají se též v tekoucích vodách.

Počet obyvatel je 5780 duší. 13 protest. (helvet.) rodin a 32 žid rodin. Řeč obyvatelů je česká, pouze ve vsi Dalkovicích usadilo se více Němců.

Obyvatelé živili se hospodářstvím, vedle toho zaměstnávali se mnozí živnostmi, povoznictvím a nádennictvím.

P ů d a je velmi rozličná, částečně hlína, více méně smíšená s pískem, částečně písčitá půda, silně smíšená s křemením, částečně zvětralá břidlice a vůbec málo ornice, celkem je prostředně úrodná. Seje se hlavně žito, oves, málo pšenice a ječmene, mnoho brambor, též řepa a len pro domácí potřebu. Na panských polích hojně seje se jetel. Nejúrodnější část panství je údolí Sázavy a několik míst u Divišova.

Vzdor horské půdě, není podnebí na panství, vyjímaje vyšší krajiny u Lbosína, Dubovky a Dalkovic, tak příkré, jak by možno bylo mysliti. Pěstuje se tudíž hojně ovoce. V letech 1840 zasadila vrchnost 15.000 stromů, jež většinou již r. 1844 nesly ovoce. Také chmel pěstovali na panských gruntech a dominikalisté němečtí v Dalkovicích.

Stav dobytka 7. dubna 1837 byl tento:

u vrchnosti	u poddaných
koně 2	282 (219 starých, 63 hříbat)
hovězí dobytek 214	1865
(7 býků, 2 mladí býci, 119 krav, 59 telat, 9 krmných volů, 17 taž- ných volů, 1 bulík)	(4 býci, 12 mladých byků, 876 krav, 345 telat, 20 krmných volů, 464 tažných volů, 144 bulíků)
ovce 3256 (2449 starých, 807 jehňat)	2116 (1411 starých, 705 jehňat)
vepřové —	754
koz —	254

Z drůbeže pěstovaly se nejvíce husy.

Vrchnost ve vlastní správě měla 9 dvorů (Čejkovice, Prak, Poříč Nový dvůr, Votruby, Stebuzeves, Dolany, Brtnice a Šternov) a 5 ovčínů (Šternov, Prak, N. dvůr, Votruby a Stebuzeves). Býv. dvůr v Dalkovicích před r. 1844 byl emfiteutisován.

Panské lesy rozděleny jsou v 5 revírů: Sternovský 520 j. 401□°, lhosinský 187 j. 1078□°, drahňovský 900 j. 1165□°, votrubský 283 j. 483□°, lipinský 792 j. 1036□°. Daří se borovice, smrky, jedle, buky a břízy. V lipinském také ještě javory. Tyto lesy byly ponejvíce 40—60 let staré, z nichž as šestina dala se porážeti. Dříví, jež se na panství nepotřebuje, plaví se po Sázavě a Vltavě do Prahy.

Zvěř sestává ze zajíců, koroptví a srnek — jest přiměřena rozloze a poloze panství. Zvěř hlavně dodává se do Prahy.

Na mnohých místech panství jsou lomy vápenné a v lese Hlásek v revíru lipinském kopá se železitá ruda na účet panského sístovného úřadu ve Vlastějovicích.

Dle výkazu Šternberského úřadu ze dne 1. října 1842 bylo v Divišově a Šternberce 61 mistrů a 38 jinak oprávněných a 56 tovaryšů, 67 učedníků v policejních živnostech, 60 osob provozovalo svobodnou živnost a 22 osoby s 12 pomocníky věnovaly se obchodu. Dle živností byli 3 šenkýři, 9 pekařů, 60 tkalců bavlny v Divišově pro továrny v Jemništích, 2 soustružníci, 1 barvíř, 3 bednáři, 7 řezníků, 1 hostinský, 2 sklenáři, 4 krupaři, 5 hokynářů, 2 kožešníci, 2 jircháři, 2 zedníci (19 tovaryšů), 2 mlynáři, 5 čepičářek, 1 sedlák, 2 zámečníci, 3 kováři, 9 krejčí, 8 obuvníků, 1 mydlář, 4 provazníci, 5 truhlářů, 2 hrnčíři, 2 koláři, 10 pradlen, 1 vinárník a 1 tesař (6 tovaryšů). Mimo to bylo 6 kupců se smíšeným zbožím, 2 kramáři, 3 obchodníci podomní, 2 železníci, 4 obchodníci obilím, 2 střížním zbožím a 5 obchodníků dobyt看em. Dle Schematismu království českého na r. 1843 byla panská sklárna v Brtnici.

Městečko Divišov má privilej na 8 výročních a dobytčích trhů (poslední masopustní čtvrtek, zelený čtvrtek, úterý před letnicemi, po sv. Ant. Pad., po nanebevzetí P. Marie, po sv. Václavu, po sv. Martinu, a před Vánocemi. V 30 hroudách a 95 stánkách prodávalo se tu vlněné, bavlněné, plátěné, hedbávné, kovové, kožené, kožešinové, hrncířské zboží, a dobytek všeho druhu.

Zdravotnictví obstarávali 2 ranlékaři (1 panský, zároveň porodník v Divišově a 1 v Šternberce) a 3 porodní baby (1 v Divišově a 2 ve Šternberce.)

K podpore potřebných byly 2 ústavy chudých. R. 1829 od vrchnosti založený pro panství měl r. 1841 v říjnu kmenový kapitál 962 zl.

52³/₄ kr. k. m., a příjem pro týž rok činil 119 zl. 4¹/₂ kr. Nebylo žádných chudých. R. 1837 založen v Divišově ústav chudých dětí děkana Josefa Cybulky a gruntovního Vinc. Devettra. R. 1841 v říjnu měl jmění 225 zl. 37¹/₂ kr. k. m. a 1396 zl. 28 kr. vřd. m. Příjem byl 28 zl. 30 kr. k. m. a 54 zl. 56 r. m. Divišovští občané Martin Jencík daroval 500 zl. v. m., Fr. Ruttner 70 zl. v. m., cech krejčovský 110 zl. v. m.

Komunikační prostředky byly na panství silnice a venkovské cesty. Z panství Komorní Hrádek vedla silnice přes Divišov do N. Domašína na silnici pelhřimovskou a druhá silnice Kolínská z panství Rataj a Kácov přes Pelškov most na Sázavě a vedla na pelhřimovskou silnici na panství Vlašimském. Nejbližší pošta byla v Benešově.

Místa:

Český Šternberk (u Schallera též Křemelice), obyčejně jen Šternberk, 10¹/₂ již. od Prahy, 5¹/₄ hod. sev. vých. od Benešova, na levém břehu Sázavy, poddané městečko, 62 domy, 505 duší 1 žid. rodina, 1 panský zámek s kaplí sv. Šebastiana, bylo sídlem vrchnostenského directorálního úřadu, vinopalna, škola, hostinec a mlýn. Stranou leží Prack panský dvůr, ¹/₄ hod. sevzáp., Čejkovice ¹/₈ hod. již., 4 čísla, v tom panský dvůr a pivovar na 22 sudů ¹/₂ vědra, panská hájovna Vrahov, ¹/₄ hod. sev. v lese téhož jména. Nad Čejkovicemi ústí Blanice do Sázavy.

Šternberk patří farou do Divišova.

Divišov, 1¹/₄ hod. jihozáp. od Šternberka, ochranné, poddané městečko, 184 domy, 1600 duší, 6 protest., 19 žid. rodin, děkanský kostel sv. Bartoloměje, děkanství, škola pod patronátem vrchnosti, radnice, zájezdní hostinec a 2 jiné hospody. Stranou leží Dubský mlýn, Litichovické domy, 5 čísel (část od vsi od statku Třeběšice). Přifařeny jsou Šternberk, Dalov, Drahnovice, Křešice, Lbosín, Měchnějov, Šternov, Vsechlapy, Litichovice (statek Třeběšice), Třemošnice (panství Č. Kostelec).

U Schallera uvedená kaple Marie pomocné neexistovala již v letech čtyřicátých.

Městečko mělo starostu a zkušeného gruntovního. Měšťané stáli pod soudní pravomocí panství, konali robotu a zapravovali gruntovní činnosti. Počátkem 17. století patřil Divišov baronu Křištofovi Popelovi z Lobkovic, pánu na Pátku a nejv. zemskému hofmistru království českého.

Dalov (u Schallera také Talov), 1¹/₂ hod. jihozáp. od Šternberka, 23 domy, 218 obyv. 1 žid. rodina. Rustikální dvůr, který r. 1798 patřil Divišovu, řídil se vedle 2 chalup ještě r. 1844 divišovskými gruntovními knihami. Ves byla před r. 1374 založena a tehdy patřila kostelu sv. Havla v Praze.

Drahnovice. ¹/₂ hod. sev. záp. od Šternberka, 37 domů, 238 duší, 1 žid. rodina. Stranou leží panská myslivna Hatka r. 1816 nově vystavená na nejvyšším bodě lesního návrší Hatka, odkud je pohled na řetěz Sudet. Panská hájovna Čensko v stejnojmenném lese.

Křešice, 1³/₄ hod. záp. od Šternberka na potoce Křešickém, 20 domů, 153 duší, 1 žid. rodina. Stranou ¹/₄ hodiny leží mlýna a hostinec. Ve vsi jsou slabé zříceniny bývalé budovy, jejíž povahu nelze zjištit. Snad bylo to sídlo bývalých pánů z Křešic, kteří od toho místa měli své jméno.

Lbosín, 2 hod. jihozáp. od Šternberka, 32 domů, 201 duší, 2 protest. rodiny, stranou leží panská myslivna Srnčí.

Měchnějov (Měchňov), 1 hod. jihozáp. od Šternberka, východně na Měchňovském kopci, 27 domů, 201 duše, 1 protest. rodina, 1 fil. kostel sv. Martina byl r. 1384 farním a 1652 nově vystaven. $\frac{1}{4}$ hod. stranou leží samota Tušetín, 2 čísla, mezi tím pohodnice. Zříceniny velké budovy dle pověsti lidu jsou zbytky od husitů zbořeného kláštera.

Šternov, $\frac{1}{2}$ hod. jihozáp. od Šternberka, 19 domů, 117 duší, 1 žid. rodina, panský dvůr, pastouška, myslivna, sídlo nadlésního panského. Stranou leží panský rustikální dvůr Brtnice, $\frac{1}{2}$ hod. jihových. v pravo na Blanici, 1 panská flusárna, v níž se ročně 120 centů kalcinovaného drasla vyrábělo, panská hájovna Poboř v lese Malý Poboř šternovského revíru.

Všechlapy, 1 hod. jihojihozáp. od Šternberka, 37 čísel, 276 duší, 1 prot. rodina. $\frac{1}{4}$ hod. vých. leží na Blanici u nového mlýna patřícího panství Třeběšickému dom. domek. Ve Všechlapech byly 4 statky a chalupy, jež konaly jen nepatrnou robotu. Patřily druhdy klášteru ženskému sv. Anny v Praze a byly v 17. století prodány panství Šternberskému. V gruntovní knize poznamenány byly jako „panenské grunty“.

Zdebuzev (u Schallera Stehuzev), 1 hod. jižně od Šternberka, u paty vrchu Vlkonáče, 34 domů, 293 duší, 1 žid. rodina. Kostel, lokalie a škola pod patronátem náhoženské matice, panský dvůr s pastouškou. Kostel byl zasvěcený sv. apoštolům Šimonu a Judovi již r. 1384, měl svého faráře. Větší zvon je z r. 1599, menší z r. 1708. Nápis starých kamenů náhrobních již za času Schallera nebylo lze přečísti. V pozdější době přidělen kostel k Divišovu. Patrně za Josefa II. zřízena byla lokalie. K ní patří Chochol, Dubovka, Kácoves, Soběšín, Radonice, Votruby a cizí ves Psáře (panství Kácov, kraj čáslav.).

Chochol, $\frac{1}{2}$ hod. sev. vých. od Šternberka, na pravém břehu Sázavy, domín. víska, 7 domů, 48 duší. Povstala as kolem r. 1750 emfyteutisováním stejnojmenného dvoru.

Dubovka, $1\frac{1}{2}$ hod. již. od Šternberka, 15 domů, 97 duší.

Kácoves, 1 hod. jihojihových. od Šternberka, na vrchu Vlkonáče, 18 domů, 126 duší, $\frac{1}{4}$ hod. již. leží na Kolínské silnici samota Licoměřsko, 3 čísla. Na blízkou této vsi v polích nalezena velmi jemná tuha.

Soběšín, $\frac{1}{2}$ hod. jihových. od Šternberka, na pravém břehu Sázavy, 31 domů, 248 duší, 1 žid. rodina, fil. kostel sv. Michala pod patronátem vrchnosti, 1 mlýn. Stranou $\frac{1}{4}$ hod. sevizáp. leží v pravo na Sázavě panský dvůr Nový dvůr s cihelnou a Mazourovský mlýn. Kostel zdejší byl r. 1384 farním.

Radonice, $\frac{3}{4}$ hod. již. od Šternberka, mezi Sázavou a Blanici, 18 domů, 159 duší, stranou leží Krupičků mlýn na levém břehu Bladice, panský mlýn Dolany a panská hájovna Tysina, obé na pravém břehu Blanice. U Dolan vedl přes Blanici dobrý dřevěný, na kamených pilířích most. Mezi Tysinou a Čejkovicemi padá Blanice do Sázavy.

Tichonice (u Schallera Tuchonice), 1 hod. jihojihových. od Šternberka na silnici Kolínské, 25 domů, 194 duší, 2 protest. a 1 žid. rodina. Ve vých. části vsi viděti lze valy obdané zbytky zdíva, patrně bývalého rytířského sídla.

Votruby (u Schallera Wotrib, Otrib, Otreb), $\frac{3}{4}$ hod. jihových. od Šternberka, v pravo od Sázavy. 26 domů, 209 duší, 1 fil. kostel sv. Havla pod patronátem vrchnosti, který byl dle erekcčních knih r. 1384, 1389, 1413 farním. Vinopalna. Stranou leží $\frac{1}{4}$ hod. vých. samota Jedlina, panská hájovna v stejnojmenném lese a 3 chalupy. $\frac{1}{4}$ hod. jižně

vedl přes Sázavu dřevěný, krytý most Pelíškův pro Kolínskou silnici. Nedaleko odtud je mlýn. Tato ves byla původním sídlem rytířů z Votrub, za jejichž hrad pokládají se ještě některé zbytky starých zdí ve východní části vsi.

Tyto vsi přifařeny cizím kostelům:

Čeřenice, $\frac{3}{4}$ hod. sev. od Šternberka, na vrchu Chlum, 31 dům, 243 duší, z nichž 6 domů mezi tím 1 žid. rodina patří k panství Čer-Kostelec. Přifařena do Sázavy. Stranou $\frac{1}{4}$ hod. jihových. na ústí Křešického potoku do Sázavy samota Poříč (Poříčko) panský dvůr, mlýn a 3 dom. domky. Před r. 1740 byla zde sklárna. Ve vsi jsou zříceniny neznámé prastaré budovy, jež lid zve Bamhaus.

Dalkovice $1\frac{3}{4}$ hod. jihových. od Šternberka, 49 domů, 322 něm. a čes. obyv., 2 žid. rodiny. Přifařeny do Štěpánova. Býv. dvůr r. 1796 emfiteutisován a částečně německými kolonisty osazen. Tato ves tvoří s Dubovkou a Střechovem panství Dalkovice.

Střechov $1\frac{1}{2}$ hod. jihových. od Šternberka, 44 domy, 332 duše, z nichž 11 čísel (také dvůr) patří k panství Kácov (kraj Čáslav.) Přifařen Kácovu. Při zdejším dílu jsou 1 protest. a 2 žid. rodiny. $\frac{1}{4}$ hod. stranou leží na Štěpánovském potoku Mařanův mlýn.

Také patřily k panství:

od svobodnické vsi Vranice (čtvrť Řimovská) 8 čísel a

od Psář (panství Kácov) samota, myslivna Lipina.

K pozůstalosti Johla Steklice, měšťana Pražského, náležela vesnice Dalov blíže hradu Šternberka, kterou poručníci poslední vůle jeho prodali r. 1374 ku kostelu sv. Havla na Starém městě Pražském.

(Tomek II. 434.)

Ku kostelu sv. Havla náležela od r. 1374 ves Dalov nedaleko městečka Divišova a hradu Šternberka na Sázavě. Byla o ni pře neboli o plat 16 kop a 10 grošů ročně z ní vycházející r. 1431 s pí. Perchtou ze Šternberka, matkou Zdeňka konopištského tehdejší ještě máloletého, která prozatímne srovnána přátelským rozsudkem v ten způsob, aby pí. Perchta polovici toho platu odváděla kostelníkům osadním. (V knize Staroměstské od r. 1417 fol. 128). Zda-li se později jinak rozhodlo soudem, není provedeno.

(Tomek IX. 106.)

Matiáše Laudy z Chlumčan rozsudek mezi paní Perchtou ze Šternberka a kostelníky sv. Havla v Praze ve přijích o plat roční ve vsi Dálově.

Bez místa, 18. Febr. 1431.

Já Matiáš z Chlumčan, hejtman města Píseckého, vyznávám tímto listem obecně přede všemi, kdož jej užší nebo čtíce slyšeti budou: tak jakož jest byl vydán slovutný panoše Vaněk z Maršovic od urozené pí. Perchty ze Šternberka, seděním na Konopišti, za ubrmana s jedné, a Aleš z Krajnic od kostelníků a osadních kostela s. Havla v St. Městě Pražském také za ubrmana z strany druhé, o 16 kop a 10 gr. platu ročního ve vsi Dálově blíž u městečka Divišova, oňž jest pře byla a nesnáze mezi stranami svrchupsanými do sie chvilé, a zaručeno bylo na ty ubrmany s obou stranů pod jistým základem, jakož jest na ně bylo zaručeno, totiž pode 400 k. gr. A já váživ pilně tu při a svědomě s obou stranů, i také práva a listy od starodávna na ten plat svrchupsaný vydané, jenž ku dskám zemským ukazují, a také patře k těmto časům ny-

nejším, v nichž pohřbchu práva a řádové zemští tak nejdou, jakožto souprvé šli v této zemi české, a v tom lituje aby ti chudí lidé ve svrchupsané vsi sobú stranú hubeni nebyli i vypověděl jsem a mocí tohoto listu vypovídám přátelsky z té moci ubrmanské mezi stranoma (sic) svrchupsanýma o ten jistý plat v Dalově takto: aby napředpsaná paní Perchta i její budoucí té vsi v Dálově i těch lidí úročních v držení byla a je opanova i také úrok a plat od nich vybírala na roky určené, totiž na s. Jiří a na s. Havla, a vybírající dávala pravou polovici toho platu, což by kolivěk vybrala na též roky, v moc kostelníkům a osadním kostela svrchupsaného beze vši odpornosti. A to počnúc na s. Jiří nyní najprv přístího a tak po všechna leta budoucí na s. Jiří a na sv. Havla, jakož svrchupsáno stojí, doňavadž by dsky zemské neboli jini řádové zemští v této zemi české napraveni nebyli. Když by pán Bůh ráčil dáti to, že by takoví řádové zemští napraveni byli, a jiní sobě obecně v této zemi páni, rytíři, panoši a jiní lidé zboží neboli platy duchovní řídili a zpravovali: tehda nahoře psaná pí. Perchta neb její budoucí, i také kostelníci a osadní kostela napředpsaného, budou se moci každá strana k svým pánům navrátiti a těmi sebe hleděti a těmi napomínati, a tato má výpověď nemá jich právům na překážku býti. Tomu všemu na potvrzení já Matías svrchupsaný pečetí mou svou vlastní s dobrým vědomím přivěsil k tomuto listu; a pro lepší svědomí pečeti statečných a slovutných Viléma z Postupic odjinud s Hrádku a Beneše z Mokrovous přivěšeny jsou vedle mne k témuž listu. Jenž dán v neděli Invocavit, léta od narození syna božího 1431. [25. února]. (Archiv český I. 156.)

Aleš ze Šternberka Oldřichovi z Rosenberka, že jeho přes panem Zajímačem souditi se ostýchá; též aby mu poslal spis dílejší mezi nim a p. Zd. ze Šternberka.

Na Křivoklátě, 24. Febr. 1440. (Arch. Třeboň.)

Urozenému pánu p. Oldř. z Rosenberk, příteli mému milému.

Služba má, urozený pane a příteli milý! Jakož mi píšeš, abych mezi tebou a Zajímačem*) konal: věziž milý pane, že já toho dobře konati neumím, a zvláště proto, že se bojím, že bych tobě některde přísahu v tom naleznúti mnsil, a já bych je tobě nalezati nechtěl, lečby tvá vůle byla, pro ten kus, že ty pravíš, žeš nevěděl, by Zajímač na poli byl, kdyžs své lidi z Benešova najprvé na pole vyslal; i bojím se, že to nevědomě, jakož i ty pane. Dále jakož mi píšeš, že Zdeněk o své dluhy uhoří: také se naději, žeš já o své uhozi. A dále dávám věděti, že list rozdílný, kterýž jest mezi mnou a Zdeňkem, není mi poslán, ani spis jeho; i nevím mnoholi platu má k Šternberku čili málo, aneb kde je vše ten plat, i nevím se čím zpravuje. I prosím milý pane rač mi kázati poslati ten spis, nebt by jej měli míti tvoji písaři; neb když bych toho spisu neměl, měl bych skrze to veliký zmatek, a nevěděl bych, co jest mého ani kde. A nemajlit ho tvoji písaři, ale rač psáti na Konoπίstě, ať mi jej pošle. A milý pane, slyšíš-li odkud které noviny, daj mi je věděti. A také což jest tvé vůle v tom kusu, což se tuto pana Zajímače dotýče, to mi rač dáti věděti. Dat. Hradec fer. 4. post dominicam. Remiscere.

Aleš ze Šternberka, odjinud z Holic.

(Archiv český II. 12.)

*) Zajímač Jan z Kunštátu.

**Oldřich z Rosenberka Aleši ze Šternberka odpověď
dává 25. Mart. 1449.**

Milý příteli! slýchal jsem jakž sem živ, žeť sů páni ze Šternberka starodávni páni v Čechách, a že práv též jako jiní páni vedle řádu země této i poprav požívati mají. (Archiv český II. 32.)

Statky Jana Zoula z Ostředka r. 1404 přisouzeny králi, kterýž z nich po 2 letech daroval městečko Divišov s lesem Črnskem a jiným příslušenstvím Mikulášovi z Prahy, písaři Urbory královské.

(Tomek III. 423.)

O Šebastianovi či Šebkovi z Divišova, měšťanu novoměstském r. 1585 zapsáno, že pracoval na Bojanovicích. (Archiv m. pražský).

Král Ferd. I. 1532 vypůjčilsí 800 kop českých od zamožného měšťana Novoměstského Martina Divišovského, jemuž zastavil ves Hrušovany v Zatecku. (Tomek XI. 132.)

Latinské listiny rodu Šternberského sahají sice až do počátku 13. století, když ještě hrady Šternberky v Čechách i v Moravě vystaveny nebyly, a páni rodu toho z Divišova se psali.

Listiny rodu Šternberského psané česky, od 14. století počínajíc nalezají se v Archivu českém I. 138.

**Perchta ze Šternberka i poddaní její přistupují ke straně Husitské, slibujíce vésti a hájiti 4 artikuly pražské
(Formule od r. 1421.)**

Já Perchta ze Šternberka vdova, někdy manželka uroz. pana Petra tudíž ze Šternberka, vyznávám že sem ihned po smrti svého pána svrchupsaného svobodně a dobrovolně a beze všeho přinucení přestoupila a přistupují, mocí tohoto listu, ku pravdám božím ve čtyrech artikulech od pánů Pražských vedených: a ty skutečně vésti a poddané své držeti slibují po všem svém panství, do toho což mám a do níž mne stávají bude, beze všeho bohdá ustupení, s hrady, s městy, s vesnicemi i s tvrzmi i se vši svou mocí, proti městu Pražskému o ty čtyři kusy nikoli nebývati, než jich věrně a spravedlivě těch kusů hájiti a brániti pomocna býti beze vši lsti slibující, pod věrou a pode ctí svou křesťanskou, beze všeho odpírání. A my Diviš z Tichonic na Šternberce, Myslibor z Cho. na Konopišti hradův purkrabě, purgmistři, rychtáři, konšelé i všecky obce měst v Benešově, v Divišově, a díl toho panství Šternberského a Konopišťského v Janovicích, slibujuem dobrou naši věru, beze vši lsti, za paní naši svrchupsanou, že by jisté kusy i s námi se všemi i s našimi poddanými držeti bude i my je zdržíme a povedem v té ve vši míře, jakož svrchupsáno stojí. Pakliby paní naše na čem proti tomu zápisu učinila, jehož Bože nedaj, tehdy my všichni svrchupsaní ji věrně a spravedlivě raditi máme a Její Milost k tomu vésti a držeti, aby těch kusův i toho všeho v tomto zápisu položeného nikoli neustupovala, než to vedla skutečně a zdržela. A jestližeby na čem proti tomu učinila, to bylo dovedeno svědomím dobrým: tehdy my purkrabí etc. svrchupsaní, úřadů svých ihned ustúpiti máme, a my obce svrchupsané se všemi poplatky od paní svrchupsané odtrhnúti a těch jí nikoli nevydávati slibujuem, doníž by skutečně toho všeho na svém panství nevedla, což svrchupsáno stojí. A kdyžbychom my purkrabí těch úřadů nesstoupili a my obce měst svrchupsaných od placení úroků se neodtrhli pro paní naši od těch pravd svatých ustupení: tehdy pan purkrabí i jich pomocníci moc mají nás i naše zboží

kdežkolivěk nalezená stavovati a v ta sie uvazovovati a těch nepostupovati aniž navrátiti, donsžbychom panu bohu a jim toho nenasli a nena-hradili, cožby kolivěk skrze naše nezdrževše bylo obmeškáno, chtějíce vám proto obmeškání urozených pánů Petra ze Strážnice a Oldřicha z Hradce nálezu olyknúti. Tomu na svědomí pečeti má Perchtina, Divišova, a Myslibirova i Benešovská, pod níž i my Divišovští i Janovští se k tomu zápisu známe k tomu listu jsou přinešeny. — jenž jest dán atd.

(Archiv český I. 149.)

Zdeněk ze Šternberka a Jindřich z Hradce Janovi Rosenberskému: aby v témdni odpověděl králi Jiřímu, proti němuž jednotníkům i král polský pomahati chce:

V J. Hradci, 1467. 3. Mai.

Službu svou vykazujeme, urozený pane a příteli! Jakož tebe tajno není, kterak ten odvolaný a odsouzený král mluvíval, že chce všeho učiniti a napravití vedle práva a spravedlnosti, a že žádné nesnáze v zemi počínati nechce. I věděti dávám, že nám již u zámkův našich leží u Konopiště, u Šternberka a u Kostelce, hubě nás. Protož, milý příteli! to věda, napomínáme a žádáme toho na tobě, vedle zápisu a pečeti tvé, aby tomu dosti učinil a nepřitelem jeho v témdni aby se učinil, jakož zápis náš v sobě šíře ukazuje. Odpovědi žádáme listem tvým po tomto poslu. Ex Nova Domo, dominico die s. Crucis inventionis anno 1467.

Zdeněk ze Šternberka, nejv. purkrabí pražský, a Jindřich z Hradce.

(Archiv český VII. 279.)

Drahoňovice.

Johannes Sslechticz de Mrdicz citat Zdekonem Kostka de Postupicz. Ibi serenissimus princeps et dominus, dominus Georgius Bohemie sex. cum dominis baronibus in pleno judicio auditis narrationibus, kdežto actores okazali panský nález, kterýž se stal v soudu dvorském, kdežto jsú dicte hereditates in Prziwratu juxta tabulas eorum et juxta dominorum baronum inventionem adjudicate, a také Bohuše z Drahoňovic i z Přivrátu, bratr indivisus Pardusuo, učinil odpor a k odporu nestál, a také Jan Pardus z Drahoňovic odporu neučinil, tedy sú právo své ztratili, a také Jan Pardus nemohl jest těch dědin Zdeňkovi z Postupic prodávati a ve dsky klásti, invenerunt pro jure: ex quo dictus Bohusse et Jan Pardus právo své zamlčeli a ztratili, vedle toho K. Mst. se pány dederunt actoribus (sic) pro jure vedle prvního panského nálezu, a těch dědin. Actum a d. 1462 fer. 2. post Francisci (11. Oct.)

(Pozůstatky I. 128.)

1402. Rohdal de Drahoniewicz vendidit monasterio s. Procopii.

(Pozůstatky I. 601.)

Nálezy král. soudu dvorského r. 1454.

O Draňovice, Česenice, Šternov a Lhotu (v Kouřimsku), mezi Alšem a Zdeňkem ze Šternberka výprosníky, a Zdeňkem Kostkou z Postupic, Petrem Předborem z Radajšína a Janem z Radíče odprosníky 1454, v úterý před sv. Petrem v okovách:

Jakož Alšovi ze Šternberka, nejvyššímu komorníku desk zem. a Zd. ze Šternberka, nejv. purkrabí pražskému, byl jest dán zvod na vsi Draňovice, Češenice, Šternov a na Lhotu, proti kterémužto zvodu odpírali sú Zdeněk Kostka z Postupic a Petr Předbor z Radajšína a Jan z Radiče: i stala se jest smlúva Jiřkem z Kunštatu a z Poděbrad, správci a hofmistrem nejv. království Českého a Jindř. z Rožmberka, taková, že Aleš ze Šternberka má dáti za tyto vsi za Draňovice, Češenice a Šternov po 11 kopách gr. za každou kopu gr. platu, cožby kolivěk vyčtli osedlého neb pustého, Petrovi Předborovi a Janovi z Radiče svrchupsaným, a Předbor a Jan z Radiče s otcem svým Janem mají klásti častopsanému Alšovi ze Šternberka ty vsi dědicky ve dsky zemské, a zpracovati sami vedle řádu a práva země české; a to mají skonati od dnešního dne ve dvou nedělích; a což se dotýče Lhoty, ta má ostati při Zd. Kostkovi; než což se dotýče Předbora jeho kladení, to má klásti ve 4 nedělích; a když Aleš nadepsaný bude přijímati ve dsky, na tom místě má jim dáti a zaplatiti; a Jan z Radiče má věno ženy své převesti s těch zboží.

(Archiv čes. I. 435.)

1449. 11. Jun. Stiborius de Beztuhowa, filius olim Stiborii dicti Sswab, p. e. etc., quod hereditatem suam in Draniowiczch, 8 sexag. gr. census annui, curiis rusticalibus, sessionatis et desertis, in sessionatis, in quibus resident Zbysiek et Zach, cum agris, pratis, et omni libertate etc., cum pleno dominio, nihil etc, vendidit Teodorico de Radiczie et suis heredibus pro 60 sexag. gr. Disbrigare debet ipsemet vendens, et cum eo Henricus de Kralowicz disbrigat hereditatibus suis in Korkyny et quidquid ad Korkyny pertinet, ambo in solidum etc. Act. a. d. 1449. f. 4. ante Viti.

(Pozůstatky II. 216.)

1446. 28 Nov. Wikerz de Chmelneho et de Prosieczy p. e. etc., quod hereditatem suam, in Sternowie prope Sternbergk, castrum 14 sexag. 10 gr. census annui, cum curiis rusticalibus, in quibus residet Wenceslaus iudex, Johannes et frater ejus Martinus, Witus, Kral, Hawel vel mater ejus, item vidua, in Czerzeniczch curiam rusticalem, in qua residet Mathias et ibidem Ssestak, item $\frac{1}{3}$ lánu pustého, takže má býti toho všeho platu 14 sexag. 10 gr. census annui, i také na všech těch purkrehtiech, což k těm purkrehtům přísluší, item lan pustý, na kterémžto Mach syn Betův seděl, lan pustý, na němžto seděl Vacek, agris, pratis, et omni libertate etc., cum pleno dominio, totum, quidquid ibi habuit et sicut solus tenuit, nihil juris et dominii etc., vendidit Johanni dicto Botian de Radiczie et de Krzessicz et suis heredibus, pro 136 sexag. gr. Disbrigare debet ipsemet vendens et cum eo Bohuslaus de Kossinie, Henricus de Kralewicz, Stebor de Bozegewicz et Hinko Tluxa de Kamene, omnes in solidum etc. Actum a. d. 1446 f. 2. post Katherine.

(Pozůstatky II. 208.)

Ku klášteru menších bratří řehole přísnější u sv. Františka v Praze víme toliko o jednom větším nadání p. Alberta ze Šternberka, který jemu r. 1401 odkázal 20 kop platu ročního na vesnici své Draňovicích blíž hradu Šternberka n. S., z něhož však bratři měli odváděti ročně 2 kopy jeptiškám řádu sv. Kláry při témž klášteře.

(Tomek III. 123.)

Křešice.

1377 23. Maji. Przibislaw de Wranicz protestatus est, quod hereditates suas, in Wranicz, unam curiam rusticalem solventem 80 gross. census annui, cum agris, pratis et omni etc. vendidit Ahnikoni de Czysta

Costela et domino Sbinkoni presbytero fratri suo ibidem germano pro 13 sexag. gr. et 20 grossis persolutis (et eis de ea) condescendit. Disbrigare debet ipsemet vendens et cum eo Mykess de Petrowicz et Sbinko de Krziessicz, omnes. Actum a. d. 1377 sabbato quatuor temporum Pentecosten. (Pozůstatky I. 451.)

Příspevky k dějinám Střechova.

Po r. 1446 prodal Božejov Hynek Tluksa z Kamene příteli svému Benešovi ze Střechova, jenž se s ním r. 1446 dne 2. července připomíná, ale jako držitel Božejova teprve r. 1457 přichází.

(Archiv Pelhřimov. Archiv český III. 566. Dvorský Paměti žen.)

Tento měl ve znaku svém křídlo s pazourem, podobně jako nosili páni Čabeličtí. (Hrady IV. 182.)

Beneš ze Střechova vyprosil si r. 1457 odumřelé zboží po Havlíkovi z Lipkové vody a synu jeho Martinovi přes odpory Doroty vdovy Havlíkovy. (D. D. 16. f. 189.) Hrady IV. 188.

Tichonice.

1451. 9. Sept. Ulricus de Rziczan et de Radonicz protestatus est, quod dominam Kunkam, uxorem suam, cum omni dote ejus, videlicet 75 sexag. gr., quam habet in hereditatibus in Radoniczich municione, curia arature cum agris, pratis, silvis et omni libertate etc., ita prout ei tabule testantur, ad alias hereditates Sdenkonis de Tichonicz in Holczowiczich super 4 sexag. gr. cen. a. cum curiis rusticalibus, agris, pratis, silvis, riviis, piscinis et omni libertate etc. traduxit et traducit, et ei de dicta hereditate in eo jure, prout prius tenuit et habuit, in dictis pecuniis condescendit, et ipsa hoc cum predicto Sdenkone de Tichonicz benivole suscepit. Et idem Sdenko de Tichonicz ad hanc translationem super hereditates superius nominatas suum dedit consensum et voluntatem. Actum f. 5. post nativitatem b. Marie a. d. 1451.

(Pozůstatky II. 222.)

Pře o polovici statku odoumrtního, neřízeného a nekšaftovaného po Jakubovi Lhotovi z Šebína.

(Z archivu m. Loun vynesl Fr. Štědrý.)

(Pokračování.)

Paní Anna Vesecká z Vesec pozůstalá vdova po někdy Jakubovi Lhotovi z Šebínu položila impugnací svou proti J. M. C. p. rychtáři Jiříkovi Dědkovi z Vlkové k ouřadu za purgmistra Ondřeje Cholossia Pelřimovského v outerý po sv. Šimona a Judy l. 95. Den k složení dolížení jmenován v pondělí pod Invocavit leta nadepsaného.

Slovútné Opatrnosti V. Mti p. purgmistře a pp. spoluradní m. Luna. Kdež jest J. M. C. p. rychtář slovútný p. Jiří Dědek z Vlkové na místě a k ruce J. M. C. skrze své mimo pořad práva a zřízení zemského nepořádné předsevzetí mne, zarmoucenou ženu po nebožtíkovi Jakubovi Lhotovi z Šebínu pozůstalou vdovu, při právě V. M. soudem stížil, jakoby statek, kteréhož jsme v společnosti jakožto manželé k živému obdržení za živobyetí téhož Jakuba Lhoty manžela mého až do jeho smrti, drželi, uživili, vládli buď v m. Libochovicích aneb kde jinde by se nacházel, neřízený a nekšaftovaný zůstávati a podle nějakého privilegium od p. Jiřího

z Lobkovic poddaným Libochovským daného poloviční díl právem odoumrtním na J. M. C. jakožto pána téhož panství Libochovského připadnouti měl, jakž též jeho předsevzetí skrze neporádnou přípověď při právě tomto začaté (jehož actum v středu po n. postní Laetare 3. Martii l. tohoto 95 též v jinejch dvouch spisích in Replica, Duplica, Triplica to v sobě šře obsahují a zavírají. Na kteroužto přípověď jest při právě tomto ode mne v jistejch artikulích v trojím spisu odpověď Replica, Duplica, Triplica složena, že se týž p. rychtář na tom vysoce a velice mejlí, aby jakej statek neřízenej a nekšaftovanej po témž někdy J. Lh. z Šebínu, jestoby jedna polovice téhož statku právem odoumrtním na J. M. C. jakožto pána téhož panství Libochovského podle téhož privilegium na samé toliko poddané Libochovské se vztahující připadl; zůstaviti měl. Nýbrž cožkoliv jsme téhož statku z požehnání božího společně nashromáždili a jak jsme se na onen čas smluvami svadebními spolčili, v té společnosti, jakž zřízením zemským H. 9. H. 3. vyměřeno mezi námi manželů k živému obdržení vždycky zůstával a nikdy jsme se o nic nedělili. Však týž p. Jiřík Dědek nechťeje mé slušné a právní příčiny aneb odpovědi v ničemž místa dáti, vedl jest na to průvod nemalý počet svědkův. I jiná instrumenta ku právu tomto předkládaje toho, aby taková odoumrť po témž Jakubovi Lhotovi buď v m. Libochovicích aneb kde jinde neřízena a nekšaftována zůstávati a na J. M. C. právem (82 fol.) odoumrtním připadnouti měla, ničímž neprovedl a neprokázal: Nebo svědkové při právě m. Luna, jichž počtu 35 zapsaní při nichž se předně ten neporad nachází, že netoliko sousedé, lidé poddaní, téhož panství Libochovského, ale i purgmistr a konšelé m. Libochovic, ješto se praví k témuž statku spolu s týmž J. M. C. rychtářem na místě a k ruce J. M. C. právo a spravedlnost jmíti, k témuž svědomí potažení proti všemu právu i zřízení zemskému jsou sobě k dobrému nasvědčují a bez pochyby, jestli že bych skrze takové p. rychtáře předsevzetí o svou spravedlnost pouhou, jakejm pak koliv způsobem připravena bejti měla, žeť by k záduší a k obci m. Libochovic, jakž purgmistr a konšelé tak ti svědkové sousedé Libochovští toho oučastníci bejti chtěli a z toho se poznává, že cožkoliv ku potřebě J. M. C. p. rychtáře m. Luna na místě a k ruce J. M. C. k jeho přípovědi proti mně vysvědčují, že i plnomocníkům svým jmenovitě Benešovi Nyčovi jinak Huspekovi, Florianu Rakovnickému, Janovi Bieľotovi Vlachu na místě a k ruce záduší a obce m. Libochovic per recognitionem jednostejná svědomí dávají, i z týchž plnomocníkův jako Beneš Nyč, Florian Rakovnický sobě nasvědčují, což jest proti všemu právu a zřízení zemskému. Nam testimoniorum usus frequens et necessarius ab his praecipue exigendus, quorum fides non vacillat ut iure tum pontificio quam caesareo cautum est iuxta illud: Conditio, sexus, aetas, discretio, fama, fortuna, fides in testibus ita requirunt et extr. de probat.: quod nemo in re sua vel cuius commodum et utilitas ad se directe spectat, testificari possit, ut sunt solius omnium bonorum vel eius rei, que petitur et super qua testimonium ferendum est. Commune enim esset luctum socius et particeps, quia absolutio unius alteri prodesset. L. quoniam liberi C. de testibus. Item práva král. čes. pod li-

terou B. 61. Roz. 7. quod id testis est suspectus propter participationem lucri vel damni jsa v podezření, že by spolek měl míti s stranou některou a oučastníkem neb čekancem byl by zisku neb škody. Rozdíl 8. 9. Sicut socii criminum ita socii bonorum testes esse non possunt. Též zřízení zem. D. 23. Že všickni, kteřížby v jaké společnosti byli, v jakém koliv statku aneb nápadu, sobě svědčiti nemají, nemohou. A tak tehdy ta svědomí Libochovských od J. M. C. p. rychtáře zavedené z příčiny té v nemalém podezření zůstávají a jejich svědomí mně na škodu býti nemůže. — Druhé, že to svědomí tak nepořádné od J. M. C. p. rychtáře na místě a k ruce J. M. C. zavedena jsou proti všemu právu a zřízení zemskému zapsána; nebo zřízením zemským pod literou D. 7 právo měst B. 42. Roz. 5. 2. patrně vyměřuje, že žádnéj prvé nežli by ku při pořádně poháněl neb obsílal, sobě svědkův zapisovati ani k svědomí poháněti nemá a takoví svědkové že k žádnému právu postačiti nemohou. Jakož pak in jure Sax. tex. est in L. Judices C. de fide instrum et in C. dicut? 3. 4. 9. Quotiescumque pars velit deducere swam probationom, vel per testes vel per instrumenta, semper pars adversa primam ad litem est citanda; nam receptio testium contra non citatum nulla est: sic citatione omissa processus ipso iure nullus est. C. In nomine Domini, cum similibus Extr. de testibus: sic omnes scriptores instrumenta, quibus intendit probare debent . . . etc. parte adversa primum citata.

Jest V. Mtem vědomé, že toliko od práva tohoto jedno sročení Libochovských se mnou na milostivé J. M. C. poručení ke středě po n. postní Laetare 8. Martii l. tohoto 95 prošlo, podle kteréhožto sročení když jsem se ku právu tomuto postavila, tu hned J. M. C. p. rychtář Jiřík Dědek z Vlkové nemaje žádného pořádného sročení ku obeslání jest proti mně svou intencí začal přípověd v spisu ku právu předkládati a mne nebohou vdovu bezpečně mimo pořad práva do tohoto soudu potah a toho, aby pořad práva zřízení zemského ke mně zachoval, nejmenším svědkem, ani žádným způsobem toho neprovedl a neukázal. Tehdyť jest spravedlivě nemohl a neměl těch svědků, k témuž nepořádnému předsevzetí proti mně zavozovati a dáti zapisovati a kdo jest se kdy toho dopustil, nikdá takového nepořadu užiti jest nemohl; nýbrž ta pře bývala vyzdvižena, jakž toho příkladové od práva Starého m. pražského mezi Janem Roučkem a Ambrožem Netterem staršími vačkáři a staršími šmejdiři vrchním právem reformací k této při proti tomu nepořadu ode mne ukázány jsou. Že by pak týž p. rychtář ukázaného poručení J. M. C. pana prezidenta a pp. rad komory král. českého k vobraně své požití chtěl, ale co ku pořadu práva náleží, jakž zřízení H. 13. sněmovní snešení l. 75. přináleží, že o to na vznešení a supplikaci souzeno bejti nemá, než má-li kdo jakou spravedlnost proti komu, aby pořadem odpíral a k tomu odporu pořádně poháněl, jako i k takové jeho p. rychtáře přípovědi měla jsem spravedlivě obsílána neb poháněna i také tedy pořadem, jakž země za právo má, ku právu připravena bejti. — Třetí. Při těch svědcích velikej nepořad se nachází a to v tom, že ač při právě tomto činiti nebylo a nač se strana v spisích svehch nepotahovala, ani také potřeba žádná

toho neukazovala, to sobě společně ven ze pře i na lehkost mou nasvědčují, kterýmžto nezpůsobem netoliko ti svědkové za podstatu přijati býti nemohou, ale v pokutu zmatku J. M. C. p. rychtář jest propadl. Práva pak a zřízení zemské C. 15. právo městské B. 14. vyměřuje, kdož by z jiného žaloval a poháněl a potom jiné vedl a ukazoval, ta pře s žalobou pomíjí a zdvižena bejvá. Že pak v tak velkém počtu svědkové rozličná svědomí sobě odporná rozdílná se nacházejí, není divu; neboť ti svědkové společně s p. rychtářem J. M. C. mne mého vlastního statku nadělení a nashromáždění zboha zdarma zbaviti chtěli.

Předně, že by podle nějakého privilegium od p. Jiřího Popela z Lobkovic na Libochovicích, Mělníce, Chomútově a Ličkově purgmistru a konšelům i vsí obci též záduší m. Libochovic nad Ohří poddanejm lidem na odoumrt daného týž J. M. C. p. rychtář na místě a k ruce J. M. C. s polovici statku se právo a spravedlnost právem odoumrtním jmíti pravil. Jakž týž někdy Jakub Lhota (83 fol.) z Šebínu, v jaké poddanosti a člověčenství spolu s týmiž Libochovskými i v společnosti v měšťanství též i já, jestoby se spolu s týmiž poddanými na manžely nás k privilegium vztahovati mohlo zůstávati, aneb od purgmistra a konšelův do té obce za měšťana přijat bejtí měl, toho netoliko žádným svědkem, ale ani jakými instrumenty hodnověrnými J. M. C. p. rychtář v tak velkém počtu svědků neukazuje a neprovozuje. Nebo v společnosti Libochovskejch a v poddanosti zůstávající sobě sami nasvědčující Jan Kaňka, Jiřík Škornička, Florian Rakovnický, Beneš Nyč, Thomáš Trumpeška, Václav Mičan, Martin Sládek, Pavel Kudrna, Jan Květoň a jiní vše lidé poddaní obývatelé v m. Libochovicích toliko to seznávají: že Jakub Lhota živnosti piva vaření, laduňku v m. Libochovicích užíval, poplatky a roboty, jiné pořádky pánu vykonával, by to i tak bylo, jakož nětco jiného se ode mne provozuje, tím způsobem jest se v poddanost, člověčenství a nějak nesvobodu p. Jiřímu z Lobkovic aneb komu jinému neuvedl. Nýbrž jsa sobě spolu se mnou lidé svobodní a že nám těch živností od téhož p. Jiřího z Lobkovic dovolováno a přáno bylo. Nicméně i v službách týž Jakub nemálo pánu užitečně se propůjčoval a jako za jednoho regenta všechněm poddanejm vystaven byl, čehož osoby svobodné na mnohejch panstvích buď stavu panského a rytířského aneb stavu třetího městského svobodného, i na duchovenstvích užívají mnozí stavu panského, rytířského, v městech Pražských, královských, panských, rytířských, v městečkách živnosti požívají, poplatky i jiné roboty vykonávají, protož v stavu svém svobodné zůstávají, za měšťany aneb lidi poddané nesvobodné tou příčinou položení býti nemohou a jak vrchní páni takových gruntův se k těm osobám na gruntech kmetcích usazenejm kdyby jich jmíti nechtěli, chovati se mají, zřízením zemským i také ortely na slavném soudu komorním příkladové ukazují. Kterak l. 60 v středu po sv. Bartoloměji, když šepmistři a rada a všickni horníci Hor Kuten na grantu kmetcím paní Malovcové jmíti nechtěli, též purgmistr a konšelé m. Čáslavě p. Martina Hanuše z Šaratic na Vrbici, jak jsou se k ním ne jako k lidem poddanejm ale lidem svobodnejm chovati povinni byli, tím průvodem nikoliv toho p. rychtář dovésti ne-

bude moci, aby jakž nebožtíka Jakuba Lhotu z Šebínu manžela mého tak i mne v nějakou nesvobodu, v poddanost uvésti a k obyvateľům poddanejm m. Libochovic připojiti mohl, tehdy ani to privilegium, jakž na Jakuba manžela mého tak i na mne jakožto lidi svobodné vztahovati se jest nemohlo a nemůže. Ale bylo jest potřebí to ukázati, že jest Jakub Lhota manžel můj i spolu se mnou poddanost a člověčenství p. Jiřímu z Lobkovic sliboval, anebo že jest od Libochovských na rathouze do společnosti za měšťana jejich přijmán byl a v kněhách Libochovských že jest městský právo jeho zapsáno i tím způsobem to privilegium, kdež jest na ten čas do vůle milostivé J. M. C. co se artykul v odoumrtech dotýče při své váze zanecháno, mně a mé spravedlnosti na škodu bejtí nemůže, protože jsem jeho Jakuba Lhotu manžela mého, mládence chudého za manžela do statečku mého přijala a on se ke mně letha 69—70 i do statku mého přivenil a sám vlastní rukou svou sobě to do rejster, kteráž ku právu tomuto z milostivého J. M. C. unášení a poručení předložena jsou, poctamenal. Že toho roku 70 se ke mně Anně Vesecké z Vesec do statku mého a sirotčího po panu Jeronýmovi z Denína zůstalých za podíl můj za mocného hospodáře přijal, abychom všeho statku, což ho má a mítí budeme společně a nerozdílně užívali až do smrti, že toho všeho, co nám Pán Bůh naděliti ráčí, společně zastavujeme sobě k živému obdržení, což v sobě ty smlouvy sva. dební v cedulech řezaných sepsané a hodnověrnými svědky dostatečně vysvědčené a za průvod k této při ode mne položené, jak jsme se spolu statky spojili, v sobě širěji obsahují a zavírají. Čehož v dolíčení svezích průvodů obšírněji položiti nepominu. I jsouce my manželé v té společnosti statkův nedílní až do smrti spravedlivě podle téhož zřízení zem. K. 9. a K. 3. k živému obdržení i z umrlého na živého jest připadlo. A tak žádná odoumrť, ještoby J. M. C. pánu p. mému nejmilostivějšímu jakožto pánu panství Libochovského záduší i k obci téhož m. Libochovic spravedlivě v tom statku jakožto mezi vlastním náležela se nenachází. I jsou tolikéž k tomuto průvodu nějaká rejstra roku 84 v středu po sv. Erazimu od p. Viléma staršího Odkolka z Oujezdce a na Hořenicích, Malobratřicích, hejtmana kraje Boleslavského toho času vrchního hejtmana všech panství téhož p. Jiříka Popela z Lobkovic na zápisy statkův, domův v témž m. Libochovicích založená, do kterýchž že by teprva téhož leta 84 Jakub Lhota ty časy ouředníkem jsa na Libochovicích, dal do týchž rejster sobě ten dům i statek svůj vepsati, kterak se to dobře trefuje a srovnati může, žeby Jakub Lhota sobě statky zapisovati a kupovati měl, těmi rejstry nikoliv toho dosáhnouti a za průvod dostatečný položi i nebudou moci. Proto že ji . . . knihy ode mne ku právu tomuto za průvod proti J. M. C. p. rychtáři složené, jichž Libochovští ještě za starého pána p. Jana Popela z Lobkovic od leta 53 k potřebám svým požívali, do nich grunty Libochovské zapisovali, v kterýchžto jakž koupení tohoto domu mého, těch peněz kladení od něho p. Jeronýma z Denína prvního manžela mého a tejj vlastní ruka některých poznamenání tak i kvitancí téhož Jakuba Lhoty se nachází et eius modi probatio pro propria confessione habetur et valet. Čehož i v dolíčení mejch

průvodčiv obšírněji předložiti nepominu. Provozuje se též některými svědky, že by týž Jakub Lhota, manžel můj, některé vinice kupovati, na dědiny hotových peněz i také na jistoty některým osobám stavu panského, rytířského i městského půjčovati a na sebe takové jistoty zejména psáti dáti měl, jako táž svědomí v sobě šíře obsahují a zavírají. Ale to na škodu mé pouhé spravedlnosti i také (84 fol.) společnosti bejti nemůže tím, že jest na sebe jistoty psáti dal, mne té společnosti smluvami svadebními zřízené neodloučil. Proto že jest přední správce a hlava nade mnou i statečkem našim společným byl, já jsem podle zřiz. zem. SS. 6. v moci muže svého byla, ale po smrti jeho od toho odloučena bejti nemobu, protože ty vinice kupovány, půjčky činěny z statku našeho společného, kteréhož nám P. Bůh propůjčiti společně ráčil, pošly, čehož též Jakub Lhota psaním svým dává odpověď Mikulášovi Chloubovi, jehož datum ve čtvrtek po sv. Vavřinci l. 94 dovozuje, že po smrti jeho statek společně kterejkoliv máme, že s ním budu moci vládnouti a po smrti jeho činiti, jak se mi dobře líbiti bude; že mi toho přeje a příti bude velmi rád, a by nechtěl, že musí; nebo věděl zřiz. zem. K. 9., kterak společníci jeden po druhém napadají, aniž kterému společníku se toho dovoluje a dopouští, aby z statku společného jeden od druhého skrze zápisy aneb kšafy co toho odcizovati, aneb odlučovati a kdyby se ten všecken průvod skrze svědky specialiter vykládati měl, před ě hodnost srovnání v podstatných artykulích těch svědků to se dostatečně nachází, že netoliko testes domesticí, socii omnium bonorum et eius rei, quae petitur, sed et singulares et sibi contrarii unus testis contradictus aliis testibus suis a v artikulích podstatnejch se nesrozumívají. Jiná pak instrumenta, která se ven ze pře provozují a ukazují a zvláště některé vejписы psaní buď od J. Mti pp. rad komory král. čes. aneb od práva m. Luna panu Janovi Kaňkovi odeslanejch na škodu mé pouhé a patrné spravedlnosti nic nejsou a takového obzvláštního vejkladu a impugnací nepotřebují. Toliko což se inventáře, kterej z poručení J. Mti p. p. prezidenta a pp. rad komory české skrze p. Matyáše Jizbického a p. Štastného Jelínka vykonán dotejče, že bych při témž inventování nějakých jistot na napomenutí pp. kommisarův ukazovati nechtěla, též některá svědomí jiná se na to vztahují, abych se v tom jak opatrovati věděla, kdybych zaneprázdnění zbytečného se neobávala a něco bych k těm svědkům promluvila, kde jest pak to poznamemání v inventáři jistot, šuldprýřův a jiných se vzalo, kdybych jich ukazovati neměla a summou v svědomí listovním p. Matyáše Jizbického z Jizbice a p. Štastného Jelínka z Lovoše jakožto komisarův k témuž inventování od J. Mti nařízených se nenachází, aby mne měli o vykázaní jistot aneb že bych něco za sebou zanechala napomínati; nýbrž to seznávají, že při témž inventování jakž Kaňka ouředník, tak oni Libochovští že jsou se o žádné ukrytí jich nedomlouvali, což potom dáleji a obšírněji pro doložení mejch průvodů doložiti nepominu. Že pak i mne tím stíhají, jakobych já některé svršky k Mikuláši Chloubovi zeti svému a Ludmile manželce jeho a dceři mé do m. Biliny odnésti dala, na čemž se velice mejlí a zhola žádného svědomí kde, kterého času, buď před inventářem neb po inventáři se státi měla a komuž

by ti svrškové náleželi, nespecifikují a jistě bych sobě na drobet konopí anebo nějakou hrstku ovsa málo potrhla. A poněvadž při témž inventariu, jakž páni comissari vysvědčují, kdekoliv se co statku nacházelo v komorách, stodolách, v sklepích a v jinejch místech všecko pořádně popsáno a do téhož inventáře poznamenáno jest bez pochyby co by se v témž statku podle inventáře nedostávalo, že by o to ke mně hledáno bylo. Ale doufám všemohoucímu Pánu Bohu a spravedlivému soudu, že při své spravedlivé robotě a což nám společně manželům P. Bůh z požehnání svého z mého vlastního statečku nadělití ráčil a to sme společně nashromáždili, že při tom spravedlivě zůstavena budu. K dolíčení se volám a všechna beneficia práva i škody vyhrazuji a opovídám. Datum v m. Libochovicích v outerý po památce ssv. Šimona a Judy leta 95. [30. října].

Anna Vesecká z Vesec a v m. Libochovicích,
po někdy Jakubovi Lhotovi z Šehínu pozůstalá vdova.

Burian Celerin Bramhauzský z Rozstejna, měšťan v Jindř. Hradci.

(Dodatek ku článku minulého čísla str. 20.)

Mezi tiskem biografie Bramhauzského našel a zaslal mi p. asistent treboňského archivu F. Hadač, jemuž za více zpráv o hradeckém sekretáři povinně díky vzdávám, tuto zajímavou a charakteristiku Burianovou doličující listinu: Arch. Treboň. Netolický kopiař Fam. Rožmberkové 9 c. fol. 323. 1604, 20. dubna.

Petr Vok z Rožmberka p. Jiříkovi Kryštofovi Teyflovi z Kundestorfu a na Tavíkovcích.

Zprávu jest mi toho učinil Burijan Bramhauzský, nebožtíka dobré a hodné paměti nejmilejšího pana ujce a syna mého p. p. Joachyma Voldřicha z Hradce sekretář, kterak byvší před lety čtrnácti u Vaší Mti v službě správcem statku Tavíkovského, skrze některé od zlých lidí pošlé pomluvy v nedorozumnění a v ošklivosti VMti jest přišel a bez vysvědčení dobrého jeho při VMti chování propuštěn a odbyt byl.

I maje toho teď nastávající některé přičiny tak při JMCKé pánu a králi nás všech nejmilostivějšímu klenotu erbovního vyhledávati a k provedení svého poctivého na svět pojití a dobrého i chvalitebného chování, k tomu takové od VMti vysvědčení potřebovati bude. Aby tím snázeji toho při VMti užiti mohl, mě jest k Vám za toto připsání snažně žádal — kteréhož nemoha mu slušné pro věrné a platné vejš dotčenému někdy p. ujci mému od něho učiněné služby i jinaké vždy chvalitebnou a dobrou pověst jeho oslyšeti, k VMti se za něho přimlouvám a přátelsky VMi žádám, v čem tak na onen čas s týmž Burianem na nedorozumnění býti jste ráčili, že to mimo sebe pustiti a jemu k nadepsané nastávající potřebě dobrého při VMti chování listovní vysvědčení pod pečeti VMti vydati poručíce, této mé přimluvy skutkem užiti dáti ráčíte, neb což vtom dobrého témuž Bu ijanovi prokázati ráčíte, já se toho VMti všelijak přátelsky odměnití a odplatiti rád chci a on odsluhovati nepomine.

S tím etc. Datum na Treboni v outerej velikonoční ut supra.

Dr. Vojtěch Jaromír Nováček, ředitel král. českého zemského archivu v Praze, zemřel neočekávaně 8. dubna t. r. Byv 11 let vychovatelem u sv. p. Hrubého z Jelení, stal se 1886 členem redakce Ottova Slovníku naučného, 1888 vyslán byl do Říma bádát v archivu vatikánském, 1891 jmenován byl adjunktem, 1900 koncipistou, 1903 ředitelem zemského archivu. Byl členem a posléze tajemníkem král. české Společnosti nauk, Akademie císaře Františka Josefa-I pro vědu, slovesnost a umění, kommise pro vydávání pramenů náboženského hnutí ve stol. 14. a 15. jakož i katolické restaurace, členem archivní rady. Vydával Zprávy zemského archivu. Velmi cenné práce jeho týkají se z velké části dějin církevních, uveřejněny jsou ve Věstníku král. české Společnosti nauk od r. 1893, v Čas. českého Musea od r. 1889, v Archivu českém sv. 15. a 18, v Památkách archaeologických r. 1896, v Methodu a četných jiných. V Pramenech dějin českých sv. 6. vydal latinský text kroniky Aeneáše Silvia, v Historickém archivě č. 5 Listář k dějinám školství Kutnohorského 1520—1623, korespondenci Frant. Palackého, druhý díl Františka Palackého spisy drobné (z oboru dějin českých). Uspořádal archiv chebské komendy řádu křižovníků s červenou hvězdou a 1891 zvolen byl také členem Historického kroužku, o nějž se až do poslední chvíle velice zajímal. Badatelům přicházel s největší ochotou vstříc, sleduje s radostí výsledky jejich práce, i radou jim pomáhaje. R. i. p.

Oslava pětadvacetiletí Historického Kroužku Družstva Vlast

dne 12. března 1916.

Oslava konala se v divadelní dvoraně Jednoty katol. tovaryšů v Praze na Anenském náměstí o půl. 6. hod. večer za povznesené nálady a velikého účastenství ze všech kruhů pražských a před-městských katolíků.

Mezi účastníky oslavy, jichž dlouho tolik neviděli jsme v historickém kroužku pohromadě, pozorovali jsme, že přišli zvláště:

J. M. vsdp. zem. praelat a probošt Msgre. Dr. Josef Burian, J. M. vsdp. Josef Vlasák, generál-velmistr rytíř. řádu Křižovníků s červ. hvězdou, vldp. Raim. Hummel, sekretář v zastoupení J. M. vsdp. opata Zavorala, kanovník Msgre Fr. Vaněček, předseda Jednoty katol. tovaryšů, Dr. Fr. Stejskal, universitní profesor, Josef Šprongl, profesor, Fr. Tischler, kníž. arc. archivář, P. Ant. Rejzek, S. J., Vlastimil Hálek, předseda Družstva Vlast a farář, Vojt. Zika, farář na odp., Fr. Kovář, adjunkt theol. fakulty, Václav Poledne, official kníž. arc. konsistoře, Jaroslav Slavíček, redaktor a katecheta, Josef Hronek, kooperátor, ctihodné Školské Sestry z dívčího gymnasia na Král. Vinohradech, JUC. Josef Šindler, vrchní úředník Hypoteční banky za spolek sv. Vincence de Paula, JUC. Alex. Schmidt, tajemník „Vincentina“, Jan Voborský, vrchní kancel. official c. k. místodržitelství, Fr. Noak, c. k. official, Emanuel Slavík, účetní Cyrillo-Methoděj. knihkupectví (Gustav Franc), p. Josef Hroch, p. Václav Průša, soukromník, p. Jan Staněk, pasíř a ciseleur, za Katol. besedu v Praze, p. Ant. Handlíř s rodinou, p. Jiří Feuerstein, majitel domu, p. J. V. Buk, mistr rezbářský se synem, p. Karel Jindřich, p. Otakar Jakoubek, p. Jos. Jindra, p. Karel Schwarz, zlatník, p. Josef Svoboda, majitel závodu pekařského, p. správce Jos. Vinopal, p. Josef Ticháček, mistr kamnář se synem, p. Josef Kafka, řídící učitel a předseda Jednoty česk. katol. učitelstva ve Zdetíně, Vladimír Kubát, ředitel v. v., Jos. Hrubý, učitel, sl. Albína Fortýnová, učitelka, Jos. Kalivoda, c. k. profesor, pí. dvorní radová Lošanová, pí. prof. Benešová, Marian. sodálky ze Sacré Coeur, Helena Flosmannová, Hana Kovárová, Anna Hodonová, místostarostka Mar. spolku křesť. dcer, pí. Marie Šmejkalová za Katol. besedu v Karlíně a j.

Svoji nepřítomnost s přáním všeho zdaru kroužku omluvili: bývalý jednatel kroužku p. c. k. školní rada dr. Matěj Kovář z Hrádku u Temelína a vsdp. Msgre Dr. Jos. Pachta, universitní profesor.

Schůzi zahájil po zemřelém dvor. radovi a prof. Dru Fr. Xav. Kryštofíkově kroužkem nově zvolený jeho místopředseda Jeho Milost vsdp. převor řádu Maltežského Jos. Hamršíd těmito slovy:

Zahajuji tuto jubilejní schůzi jako nově zvolený místopředseda „Histor. kroužku“. Celá moje zásluha o jeho sdružení jest

malá a snad spočívá v tom, že jsem stál při jeho založení, kdy byly vesměs svěží síly. Budiž mi dovoleno dnes uvítati a pozdraviti Vás, jako věrné přátele kroužku, který si obral za úkol pěstovati studium dějepisu obecného i církevního, po výtce českého. Musím tu vzpomenouti tiché přemilé hlavy zvěčnělého P. Jos. Svobody, který dovedl obcházeti první pracovníky a k nim tak mluvit, že dával odvahu mladším silám a že starší pracovali rády pod jeho vedením, v němž jevila se velká skromnost. Jemu budiž památka ve svazcích Historického Sborníku trvalým pomníkem! Radostným pak jest nám všem dnešní jubileum 25leté práce jeho díla: Histor. kroužku, který pracoval s láskou i nadšením, aby plnil program naň vložený. Těší nás zájem širší veřejnosti na dnešní slavnosti. Proto vítám srdečně všechny pány hosty a prosím, aby s láskou vyslechly slova pp. řečníků, kteří s ochotou na se vzali jednotlivé části programu.

Po tomto zahájení schůze vystoupil jednatel družstva Vlast, spisovatel p. Jan Voborský a přednesl slavnostní báseň „Stříbrný vínek“ již tuto v celém obsahu podáváme:

Stříbrný vínek.

Básnická improvisace.

Jsem blažen, z jara na pažit když prší
s haluzí květů běl a vánek s ní si hrá —
v podzim stoupám zase slunné na návrší,
kdy v údolí co jeřáb, jedna kytká červená!
Návrší paměti, toť chlum je *čtvrtstoletí*,
na němž plá slunce pravdy v hroznech vinice
a nad nímž ptáče díky k blankytu výš letí,
by vyzpívalo písní, co zná nejvíce! — —

*

Let dvacet pět!

Nadšenců kroužek když se sešel kdysi,
jak růží zdoben jsa ctihodným Maratem,
nad nímž dnes smutně větve jasanové visí
ke hrobky příkrovu břečťanu pod šatem,
když Svoboda svou myslí spěchal klásti
nejčistší křišťál pravdy ve slova,
by vzešla, sílila a kvetla v naší vlasti
dle přesvatého vzoru Kristova,
co naději tu v ráz se probouzelo
co snů, jaký tu vzejde zlatý rajský květ,
v němž modro nebes jaseň by se skvělo. — —
Kdo tušil, kam až za *let dvacet pět*
keť pravdy rozroste a stolistých co růží
k oslavě víry dá? —

Kéž nebe samo odplácí
těm, jejichž dílo jiné pobádá a vzmuží
a nadšenou v nich křísí touhu po práci!

Tak bylo také v čas, kdy vzdor prohlásil heslem :
„Do církve skály vzniknou námi průlomy —
my budem nové doby v pevné ruce veslem,
svít autorit svobodou zajde svědomí!“
Však božský Mistr, jediný jenž říci
o Sobě směl : „Já cesta, pravda, život jsem,“
jak spravedlivý soudce zlomil v polovici
tenouňkou hůlku, jež lži byla životem!
Nechť běs a hněv a zloba splašeně kol funí,
jak býka v zápasech štve rouška krvavá,
nám v keřích šeríku jak v modré vonné tůni
šveholných ptácat zní jen píseň jásavá — —
tou písní pravdy ti jen pohrdají,
kdo povahou svou slabi, chatrni,
dnes to a zítra ono za cíl tužeb mají,
v rozpacích přeshlapující jak na trni.

Pro stopách božské pravdy vždycky jdeme,
bez poskvrny náš proti lži jest štít,
na pravdy základech vše pevně budujeme
a chceme za jejím vždy sluncem jít,
jak slunečnice vždy po světle zlatém touží
a zeleném svém štíhlém na stvolu
se k němu stále obrací, než západ stíny zdlouží
a světlo ulehne kdes v lesi pádolu.

Nám cílem vždy jest, spěti ku matroně
tak důstojné, jak pravda nelstná jenom jest,
s dící v jasu na svém jaspisovém tróně,
věnčená svitem nehasnoucích hvězd.
Kéž všichni zvolili by tuto žití stezku,
kéž mléčnou dráhu svou by zřel v ní celý svět —
ze Šavla Pavel stal se za hromu a blesku
a z nepřítele pravdy — přítel stal se hned.
Genius pravdy, Bohem žehnán, žije.
nebeskou něhu Pán mu navždy v úděl dal;
svým zlatým písmem píše v knihu historie,
co víry duch ku blahu lidstva budoval
a že i tam, kde ztroskotány chrámy
a úrodných kde lánů krvi rdívala se zem,
vždy pravda svítila lži nade trami,
po noci jsouc zas novým jasným dnem.

*

Let dvacet pět!

Dnes mnohým hledána kde jaká antikvita,
jen je-li zčernalá, jeví-li červotoč — —
však odvěká kde pravda a v čem skryta,
ví málo kdo a ptá se: K čemu hledati ji, proč?
A co bych našel, smyšlenka je lidská,
již každý po svém ctí, dnes ano — zítra ne!“
Ó bolno vzpomenout, proč církev katolická
tak v posměch jest, když první křesťané

tu její svatou pravdu v knihu historie
v katakomb šeru psali, krví v arénách
a slovem statečným, jež jako démant ryje
se v paměť věrných synů svítí v šedinách
ctíhodných mužů kroužkem svatozáře
a nezaniká, stále stejná, stále táž a vždy
i tam, kde rozum stavěli kdys Boha na oltáře
a ruku neodtrhli ani děsné od vraždy!
Zda vzpomněl svět, co v rubín znovu krvácelo
pod trnů korunou jak Mistr náš a Pán,
když božské dcery, pravdy, rozdrásáno čelo,
a rozum zpitý řval „ku předu“ — „en evant.“ —
Nebyl vždy přítelem kdo povznášet chtěl ducha
a za to srdcím lidu pravdu vyrvat chtěl a vzít
jak rada smělci, ke všem prosbám duše hluchá,
hladící jednou, aby dvakrát mohla bít!
Však lidé se jak na lep přilepují,
když písek s pepřem kdos jim vhodí do očí
a jako lodi bez kormidel potom plují,
až divoký vír zmaru jimi zatočí —
jim pravda církve není historickou,
nad slunce jasnější jim díkaz — holé nic,
jen co jim rozum dí co zvučí vědou lidskou,
v tom masku hledají pro vlastní lži své líc,
vždyť kterýs básník velký, spící pod cypřiši,
tak málo zhodnotil po pravdě touhy cit,
že k srdcím jako ke rtům tiskl zapomnění číši,
u stupňů chrámu zvolav: „Lépe dále jít!“
Neblahá slova, odvážná a smělá,
chladná jak na lukách když plno ocúní,
bolestná, že se dotkla básníková čela
jak šero mlh při dlouhém odsluní.
Co říci měl tu člověk prostoduchý, malý?
Zda se i ten ve tváři studem nezarděl,
popatřiv, pravda jak ve vdoví závoj halí
tvář vznešenou, již básník zlíbat měl?
My užasli nad takým pohrdáním,
o jakou pravdu že jde, dobře cítíce,
když proti pravdě božské každý sahal k zbraním,
ňetuše, hříchů že snad rozsel tisíce!
Těch frází zvuk — hra skleněných je zvonků,
jež vánek líbá, víchř zmaří v pouhý střep —
toť smutná útěcha, na žití svadlém stonku
zřít hluchý klas, o suchý žebrat chleba,
když člověk na lži krku hlavu nosil.
dle vzoru jiných za klamem měl spěch,
by v posled zřel, že koukol potem rosil
a lži se dočkal i svých na dětech! —
Takové šíky také v naší zemi vznikly,
na černou vlajku rudě psaly jméno Hus,
v štít uderivše, bojechtivě vzkřikly:
„Jen s námi pravdy půjde genius —

vždyť ten, kdo za pravdu kdys zhynul
 — však dosud zříme hranice té svít —
 se srdci našimi jak světec pravdy splynul,
 a církev nechce-li, nám musí svatým být!“ —

A u nás vážná zavzněla zas slova,
 prostá, však zlaté s'runy ohlas jak;
 to byla slova kněze, slova Tomášova,
 jenž myslí zalétal vždy zlatých do oblak
 a často říkal: „Buďme spravedliví,
 však buďme jako chrabrý voják na stráži —
 nás nesmí zlekat hesel pokřik divý,
 však pevně odraťme, co církev uráží“ — —
 a stalo se, že ti, kdo Husa snad už zřeli
 kdes na vrcholu v lesku lidských aureol,
 před hromem nové doby sami oněměli,
 cítíce v srdcích osten sklamání a bol. — —

*

Let dvacet pět!

Co práce poctivé v těch letech vykonáno,
 co k velké stavbě nakupeno mramoru,
 v níž noci nebylo by, vždy jen jasné ráno
 a ticho vznešené kol pravdy praporu.
 Z dob velké slávy i z dob utrpení,
 ze hlubin věků mnohá perla získána,
 leč nestala se částkou mrtvého jen jmění,
 všem k společnému dobru byla vydána.
 Nikdy jsme nešli s Janusovým cechem,
 jenž mění dnes i zítra tvář i řeč i šat,
 a nechtěli jsme nikdy s dobrodruhů spěchem
 pro sebe zlata hroudy, dýmant dobývat —
 vždyť — na jedno ať jméno zde dnes vzpomenu si,
 nám milé vždy ve věnci drahých jiných jmen,
 víc Vávra sám snad vykonal, než kdesi
 sbor celý jinde za zvuk chval a stříbro cen!
 Co bylo dáno štědře z velkých ducha hřiven,
 co obrazů z dob lidských věků kresleno,
 vše mělo cíl, by chlebem lásky lid byl živen,
 poctivou naši vůli by měl krásné za věno! — —
 Dobré jsme sémě v srdce zasévali;
 to chceme činit v budoucnu jak dnes,
 ne jako ti, kdo plevel v líchu myslí dali
 a sémě nezdravé, v němž dlí už sněť a rez —
 Jeť pravda jedna jen — posvátným rysem
 je psána v duši, jak kdys barvou v pergamen,
 netknuta zůstává jak hořící keř písem,
 když odpor vleče ji snad zloby ve plamen.
 Ji prodchnuto, květ bělostný dá lidské mládí,
 jí provázen, jest nebem lidský život k večeru,
 jen ona všechny struny v akkord svorný zladí,
 jsouc klenotem v svatého Ducha darů sedmeru!
 Ukolem jejím není, jenom patu Achillovu

na odpůrci svém hledat, v ní jej poranit,
ohnivé věnce házet do cizího krovu —
matersky chce jen před zlem takým ochránit,
by každý dočkal se ovoce víry zrání
a těšil z činů se, v něž spěly idee,
ať tiskem nebo slovem v družném obcování,
když láska křesťanská nám nitra rozhřeje!

* .

Let dvacet pět!

Slib dávný manželé když obnovují,
slavíce v chrámě svoji svatbu stříbrnou,
vzpomínky steré při tom myslí jejich plují,
co zažili za celou dobu minulou! — —
Zda není sňatkem také svazek ideový,
kde víra s duchem štolou pravdy vázána?
Že ano, každý nadšenec nám poví,
vždyť v knize srdcí pravda toho napsána —
tím sňatek slavnější, při němž host vzácný bývá,
jsa svědkem světla chvil těch mystických,
kdy hod se slaví, při němž duše s Kristem splývá
před svatostánkem slavných chrámů gotických.
Nuž — ptám se dnes a ptám se jistě právem,
na dobu minulou radostně hledě zpět,
zda nemluvil můj verš ve slov svých sledu hravém.
o svatbě stříbrné?

Za pětadvacet let

nechť obnoví se zase myslí našich svazek,
z dob růžového jitra slibně vzešlý všem,
by bez pochyb a chabých bez otázek
zřel každý pravdy hvězdný zářit diadém
a jako při svatbě kdys v Galilejské Káni
zázrakem Kristus vodu jim ve víno proměnil,
nechť žehná síle ducha pravdy při hledání,
by člověk pravdou víry obrozen dál žil!
Pak chodců nebude, jimž bludy cestu zmátly,
pak bude milým odpočinek v žití oase
při pravdy doušku, hrstce sladkých datlí,
při naději, že dojdem k nebi po čase!
Pak klamů odvar mysli neomámí,
čís vína víry bude pravdy ve slovech,
nebude dýmů z pouhé zažehnuté slámy,
nebude tolik lidí úpět ve lži okovech. — —

Sám bádaje, kde pravdy čistý zdroj se prýští,
v dob starých zášeří, v dob nových úsvitě,
výš kráčím lidských dějin po schodišti
za hvězdou svou k pomocné lásce, charitě —
na pouti té však neodkládám lyry,
rád vzletně zapěji své víry u trůnu,
když ptáci zpívají, jak neznali by míry
a léto z nachových má růží korunu.

V den slavný váš by láska vroucí dala
tak ráda věnce růží, sladké hrozny snův —
leč — proč by nadšeným svým slovem nevyznala,
že s námi dnes zde duch je Svobodův i Kryštofkův?
Zalétli k nám, když volá církve hlava,
jak světlem lásky lze ta černá mračna zažehnat,
pod nimiž, v ruce zbraň, říš proti říši vstává
a všechno schvacuje jen války divý chvat; —
zalétli k nám, když zlatě zárnou stopou
jde anděl dobra — a ten píše do dějin,
že v dobách bouře. rozpoutané nad Evropou,
Kristova církev ruce nesložila v klín
však slovy, skutky, radou rány zmírňovala,
výš k Bohu vedla správnou cestou pokání
a sama příklad nejkrásnější dala,
v čem její velké jest a svaté poslání! —

Duchové mužů slavných zavítali
dnes k nám jak s jarem v háje modrých viol dech;
vždy byli prosti, věrni Bohu, vlasti, králi —
ta věrnost jejich dědictvím nás všech!
Pietní vzpomínka jak v chrámu světla věčná
nám svítí cestou k velkým cílům v před — —
a láska Boží, láska svatá, nekonečná,
nám zjevuje, v čem všeho osa jest a střed,
v čem tichý přístav a kde nebezpečí,
kde balsám léčivý pro sta a sta je ran;
čím práce těžší jest, tím účín bude větší,
kdo práci učil nás, buď za to požehnán! — —
Ne pro sebe jen, pro tisíce duší jiných
chcem vytrvat při díle kdysi začatém —
dvě holubice zříme ve dnech války stinných
se vznášet nad námi jak světle ve zlatém. — —
S azurných slétly končin rajských zahrad zlatých,
přilétly na bělostných křídlech tiše k nám,
by zřely, co zde přátel pravdy svornou láskou spjatých
společným díkem mluví k nim i k nebes výšinám.
Nuž — slavných mužů památce dnes mezi námi
přináším stříbro myrt a zlato vavřínů!
Jest vděčnost pomníkem, jež stavěli si sami,
než tělem klesli chladných hrobů do stínů;
nezbyla po nich stavba jak z dob Faraonů,
však zanechali nám svou vůli železnou
a tu nechť tlukot srdcí, našich niter zvonů
vždy vede k pravdě cestou vítěznou,
by touha naše přejásala mstivé křiky
o přelévání starých legend z číše v číš,
by svět znal a ctil také naše historiky,
jimž dáno bylo, odkryt lži a faleš skrýš! —
Smrt vzala nám jen květy životů jich svadlé —
však jejich zůstal duch a dnes k nám promlouval:
„Za pravdy světlem jděte dějin na divadle,
od stříbrného dne k zlatému spějte dál!“ — —

Přednes básně i její obsah těšil se zvláštní pozornosti a p. Jan Voborský odměněn hlučnou pochvalou a potleskem. Předsedající J. M. vsdp. převor Jo s. Hamršmíd poděkoval panu přednášejícímu krátce takto:

„S jakým díkem a vznícením byla slova Vaše, nadaný pane básníku, vyslechnuta, byl Jste sám svědkem. K tomu připojuji i já svůj upřímný dík. Co báseň? — tázal by se mnohý — při oslavě vědeckého spolku? Báseň a historie? Jak se k sobě mají? řekne snad mnohý. Jubileum oslavujete básní? Zcela omluviti se dá tato oslava básní. Vždyť oslavujeme „pravdu historickou“, před níž každá mysl se sklání, a radost nad úspěchy zjištění pravdy možno projevit každým citovým výronem, tedy i — básní. Víme, že pravda prýští z nadpřirozeného zdroje náboženského, a jestliže jsme z něho přišli k pravdě, dává nám záruku, že jsme správně pracovali. Proto může každý podepsati, co Jste ve své krásné básni napsal. I způsob, jak Jste odstraňoval námitky lži, byl taktní a správný. Nebylo věty, v níž byste byl se od hlavní myšlenky uchýlil. Za tento básnický obrázek 25letého života „Historického kroužku“, který Jste nakreslil nyní před našima očima, zasluhujete plnou měrou náš vroucí dík. Po této perspektivě minulosti nadějeme se, že „Histor. kroužek“ půjde utěšeně ve stejných šlepičkách do budoucnosti. Ještě jednou Vám díky nás všech přítomných!“

Dále následovala slavnostní řeč, již přednesl jednatel Historického kroužku vldp. univer. prof. dr. Frant. Stejskal.

Co Historický kroužek dosud vykonal a co mu zbývá ještě vykonati?

V dějepise odráží se i v nejnovější době, jako bylo i dříve, rozdíl různého názoru na náboženství a na svět. Mimo katolíky z přesvědčení, ovšem i na stanovisku víry zjevené stojící učence nekatolické tím nevyjímáme, je málo těch, kteří by dosud neochvějně trvali na tom, že celý svět, jako je od Boha stvořen, tak je i od něho zachováván a řízen, že jeho prozřetelnost nebo dopuštění Boží více méně zřejmě se jeví v činech svobodné vůle lidské, v činech jednotlivců, menších společností, států, ano celého pokolení lidského. Přesvědčení jsouce o jsoucnosti a pravosti nadpřirozeného zjevení Božího, které beze změny pouze v katolické církvi se zachovalo neporušeno a ryzí, pohlížíme na všechny skutky lidské jinak než ti, kteří přidávají se k názoru pouhého a strohého vývoje, evoluce, vylučují právě nejhlavnější příčinu a prvního pravého součinitele veškerého dění lidského, uznávají pouze síly přírodní a duši lidskou staví pouze na stupeň dokonalosti přirozené, k níž prý během věků dospěla a snad ještě více se povznese v budoucnosti, ovšem nikdy jak oni tvrdí, nad řád přirozený. To je celkem názor u většiny dějepisců nyní obecný, ať již zbudován je na filosofii humanity Herderovy, Humboldtovy, Lotzeovy, nebo na pozitivismu Comteově a Lamprechtově, nebo konečně na pokantovské filosofii Fichteově, Schellingově neb Hegelově.

Vedle toho často nedostává dosti hlubokého porozumění jednotlivým stavům společnosti lidské proto, poněvadž mnohdy poměry středověké posuzují se měřítkem nynější vyspělejší kultury, jindy nevniká se do všech podrobností nauky zvláště katolické,

anebo soudí se o ní podle libovolně sestrojených domněnek stran nekatolických, kdežto daleko směřodatnějším pramenům katolickým, konservativním se nedostává povšimnutí náležitého. Mnozí i z našich dějepisců soudí na př. o poměrech středověkého života náboženského podle vylíčení učenců nekatolických, opatřených sice mnohým a velikým aparátem vědeckým, ale přece jen způsobem zkreslujícím, poměry tehdejší špatně pojmajícím a tudíž nepravdivým. Další příčinou bývá, že se někdy nepoužije všech pramenů, psaných od protivníků i od stoupenců, a tu ovšem úsudek musí býti strannický, jako jednostranné byly prameny, jichž se užilo. V novější době ovšem po této stránce stala se veliká náprava, ale úplně ještě překonána není. To jsou hlavní příčiny, proč s některými spisy, i vědeckými, na poli dějepisném nemůžeme býti úplně spokojeni, proč cítíme, že v nich ještě není pravda celá, ač rádi uznáváme zásadu Palackého, k níž se hlásí i noví badatelé, hledající pravdy: „padni, kam padni,“ ať je dokázaná věc ve prospěch katolíků nebo nekatolíků, uznáme ji. Neupíráme tím dobré vůli, lásky k pravdě, velikých znalostí, důkladného badání, bystré kritiky, neoblomné práce, zajímavého podání, tím méně chceme vytýkati snad úmyslné překrucování pravdy a vyhledávání stinných stránek katolicismu a opomíjení příznivých jemů okolností, čehož Bohu díky nyní ve vědeckých spisech málo kdy lze naléztí anebo lépe, se nenalézají, ač v lidových spisech zvl. románech t. zv. historických, snad proto, že tam historii mnoho se krivdí, dosud s podobnou tendencí se setkáváme, jistě ne k dobru věci.

Děje, fakta, činy a skutky, které dosvědčeny jsou prameny, zůstávají ovšem nezměněny, ať se na ně dívá badatel katolický nebo nad náboženství povznesený, stojící na jednom nebo na druhém stanovisku filosofickém; ale když jde o vyhledávání příčin a podnětů psychologických, nutně musí odlišný názor filosofický vésti k zásadně různému pojmání a pak podání oněch dějů skutečně dosvědčených; výklad ukrytých podnětů, tužeb a přání osob dávno minulých stává se východiskem mnohých úsudků a důsledků a vede ovšem nutně i k různému vylíčení dějin ať již slovem v přednáškách nebo tiskem v knihách.

Skutečnost, že sepsané již dějiny české, ani spisy novější, nevystihují vždycky správně účast katolíků na snahách pro pokrok naší vlasti, mnohdy ukrivdují nejvěrnějším a nejoddanějším pracovníkům na národa roli dědičné, vynášejí odpůrce těchto, jakoby mezi katolíky nebylo bývalo stejně šlechtných ne-li šlechtnějších a obětavějších osob, kterým bylo zápasiti s mnohou strážní a obtížemi o blaho všech svých spolubratří, ač podezřívání byli snad již za živa a nespravedlivě odsuzováni po smrti — zjevy tyto, které jistě zaboletí musí každého věrného katolíka a vlastence. vedly k tomu, že již v roce 1890 se 12 mužů pokusilo hledati nápravu těchto zarmucujících okolností pilnou prací kladnou, pozitivní, zjistiti pravdu historickou, studovati život a činnost mužů katolických, bylo ovšem přemoci ostýchavost a citlivost (Vlast VI, 1889—90, 947), ve dvou schůzích pojednali o Hilariovi z Litošovic a o městě Berouně a konečně povzbuzeni úspěchem tímto dne 7. ledna 1891 sešli se u tehdejšího novicmistra rytířského

řádu křížovnického s červenou hvězdou Františka Marata a založili „Historický kroužek“ u družstva Vlast, jehož účelem by bylo hájiti církev katolickou v historii proti nespravedlivým útokům, jež vyplynuly z vášně strannické, z povrchní znalosti věcí anebo z kterýchkoli příčin, také zastávati se mužů katolických, jichž památka nespravedlivě byla hyzděna, osočována nebo umlčována (protokol 14/1 1891) a vystoupil veřejně 4/3 1891 v Křesť. akademii přednáškou „o poměru Jiříka z Poděbrad k papeži Piu II.“, kterou měl náš milý nový místopředseda J. Mil. p. převor Frà Josef Hamršmíd.

Zakladatelem tohoto H. kr. byl P. Josef Svoboda, T. J., skromný syn sv. ignáce, který věnoval H. kr. srdce celé rozsáhlé vědomosti své, obětavý a neunavný v práci, jenž uměl vyhledávati spolupracovníky, pobízeti k práci a badání historickému, muž píle vytrvalé, vědění nevšedního, práce úspěšné — vedle něho plodný spisovatel Frant. Eckert, jenž svým dílem Posvátná místa král. m. Prahy si zajistil stálou památku, Frà Josef Hamršmíd, řádu sv. Jana Křtitele v Jerusalemě, prof. Jos. Vávra, badatel v archivech slezských, dr. Matěj Kovář, dlouholetý redaktor Sb. H. Kr., znalec kostelního zpěvu staročeského Karel Konrád z Tábora, Vavřinec Vintera, O. S. B., v Broumově, jemuž děkuji za rozřešení otázky zavření kostela Broumovského, dr. Karel L. Řehák, všem známý apologeta, Alois Soldát, vicerektor semináře, badatel v dějinách tohoto ústavu, horlivý Frant. Štědrý, kaplan v Peruci, univ. prof. dr. Frant. Kryštůfek, jehož velké dílo Obecných dějin církve právě bylo dokončeno, když vstoupil do H. Kr., adjunkt fakulty theol. Podlaha, který již tehda rozvinul velkou činnost — a celá řada dalších spolupracovníků seskupila se kolem prvních nadšených zakladatelů, jejichž jmena jsou zapsána v knize členů H. Kr.

H. Kr. byl příznivě přijat J. Em. nejd. p. kard. Schönbornem, který udělil (28/1 91) požehnání, přítomen býval jeho přednáškám (25/10), slíbil podporu (31/1 92.) pracím H. Kr. se všech sil, (16/1 96) povzbuzoval a k práci další (24/3 97) vytrvalé, J. M. arcib. olom. dr. Theodor Kohn (17/2 1901) z plna srdce přál tomuto podniku, biskup Hais před smrtí svou prohlásil (23./11. 92): „To byla šťastná vaše myšlenka! Dobře pracujete.“

Jistě správnou zásadou velezasloužilého zakladatele H. Kr. bylo, aby tento nevystupoval agresivně, nýbrž snažil se spíše kladnou prací dosíci, aby nesprávné názory byly opraveny dle pravdy, H. Kr. se touto zásadou řídil. Nechtěl uzavírat se a tříštiti síly, hledal spolupracovníky, vydal provolání ve Vlasti ku společné práci: a) pátrati po knihách v rkp. málo známých a pro účely H. Kr. důležitých, b) ve sbornících shledávati práce historické, jakož i ve feuilletonech časopisů velikých, malých, c) šetřiti, která bohemika jsou v knihách a ve spisech jinojazyčných (14/1 92).

Touto součinností mělo býti pořízeno bohaté repertorium všech dosud podniknutých prací z dějin českých a to pro období husitské 1403—1561, katolické reformace 1561—1661 a období snahy liberalismu a racionalismu. Toto repertorium mělo býti vydáno jako rukověť k studiím historickým ve smyslu H. Kr., kterou řídití svěřeno bylo prof. Vávrovi, nedošlo však k tomu, aby byla spracována, tím méně uveřejněna. Ovšem částečně potřeba této rukojeti je pro nás nyní menší důležitosti od té doby, kdy

vydána byla bohatá a rozsáhlá bibliografie české historie profi-
drem Čeňkem Zibrtem, kde bychom si však přáli, aby slíbená již
a od mnoho let připravena část církevní byla rovněž uveřejněna;
velice dobře poslouží také Bibliografie české literatury náboženské
1828 od dr. Jos. Tumpacha a dra Ant. Podlahy, jakož i biblio-
grafie české Historie od r. 1904 v Č Č H uveřejňovaná (r. XI,
1905).

H. Kr. tedy původně měl pěstovati dějiny od doby husitské
r. 1403, proto také nebylo přijato dílo prof. Vinc. Oehna z XIII.
století, poněvadž je mimo obor Kroužku (21/2 93) a Snopka
(23/6 97). Ovšem ohraničení toto bylo nepohodlné, poněvadž
sama doba husitská nutně vyžadovala rozšíření doby o několik
desítek let přes 1403. Správné bylo tedy přání vdp. Štědrého na
sjezdu Vlasti r. 1900 (VI. 900, 455), aby i doba předhusitská byla
přijata do činnosti H. Kr. a skutečně již vsdp. Hamršíd (30/11
904) přednášel o visitaci kláštera maltézského r. 1373, ano r. 913
16/2 přednášel docela P. Ant. Rejzek o sv. Cyrillu a Methodějovi.
Při tom nutno podotknouti, že H. K. se neomezuje pouze na české
dějiny církevní, nýbrž chce pěstovati otázky, s katolickým životem
související, třeba se týkaly dějin politických, hospodářských atd.

Pro povzbuzení mladších kněží uveřejnil R. Jos. Svoboda
studii Methoda dějepisu (Č K. D 1891, 257), Studium našeho dě-
jepisu (Vlast VI, 1889—90, 1), Vávra, Pěstujme historické místo-
písectví (tamže 850). Nezapomínáno také na studium pramenů —
proto pomýšleno bylo na opisování regist a akt k. a konsistoře
od r. 1564 (28./1. 91), na studie v archivu v Jindřichově Hradci
poslán dp. Vlastimil Hálek (10/6 91), pamatováno na akta kon-
sistoře dolní (10/6 91). farář Wildmann měl prohlédnouti archiv
knížete Paara v Bechyni (4/1 99), prof. Mrštík a Domabyl (27/1 92)
archiv konsist. a bisk. v Král. Hradci, Kotrch v Roudnici, knihy
purkrechtní v Sušici (far. Ruth v Albrechtci), v Lounech, kaplan
Štědrý z Peruce (17/2 92) archiv komendy chebské uspořádal
v Praze V. J. Nováček (9/3 92) dále šlo o knihy purkrechtní
v Horách Kašperských, o památky katolické reformace u Domažlic
a Horšova Týna (far. v Milavči Fr. Lang 24/1 94), prof. Vávra
poslán o prázdninách na práci do archivu (22/2 94), pomýšleno
na archiv ve Vitorazi (Veselý), v Třeběchovicích, městský archiv
v Týništi (8/3 94), Lindtner v Třeboni (17/2 97). Snaha tato
zajisté správná, z většiny zůstala nedokončena, někde ani nebyla
započata, scházelo četnějších pracovníků a pak také i dotace.

H. Kr. chtěl pečovati o vydávání spisů odpůrců Husových
(30/9 91), k čemuž došlo ovšem samostatně a nezávisle na H.
Kr., od prof. Dr. Jana Sedláka v Brně, uveřejněna měla být pa-
mětní kniha o jesuitech v počítci Moravy od r. 1660—1730 (17/2
92), o studium spisů vydaných, ač se H. Kr. nechtěl věnovati
věcem příliš lokálním (9./3. 92). Nabízeno bylo H. Kr. i vedení
Hlasů katol. spolku tiskového v Praze, což bylo 22/6 92) s hle-
dem na vědeckou činnost H. Kr. a stanovy Vlasti odmítnuto, po-
dobně také i žádost, aby se odrážely výpady spisů zvl. historické
belletistiky na církev katolickou, poněvadž nesouvisela přímo s úče-
lem H. K. (5/10. 92). Podobně nepřijat návrh, aby byly vydány
dějiny lidovější než Hlavinkovy (8/3. 94) a o novém vydání spisů.

Šturmových zvl. Srovnání víry se nestalo usnešení (10|10 95), ač na vydání obsírné české historie církevní bylo pomýšleno (16|1. 96) jakož i na stručné dějiny české (24|3 97). Za tehdejších útoků na církev katolickou žádali mnozí od H. Kr. krátké odpovědi na námítky, odpůrců z historie čerpaných (26|2 96 a 17|2 97). H. K. chtěl svou pomocí přispěti, ale žádal, aby mu byly námítky ty oznámeny, ale jako častěji i později navrhovatelé nepodali dalšího podkladu k práci; jednáno bylo také o vydání katolického průvodce Prahou (24|7 97.).

H. K. pokud mohl dával odměny a subvence na práce archivační, k tomu ovšem potřebí bylo peněz, jichž se mu dostávalo darem — první dárce byl vdp. Jan Klein, děkan v Oboře 18|5. 92 — 40 K, 23|11. 92 nejd. biskup Hais 500 zl., arcib. olomoucký dr. Th. Kohn (22|11. 94—4|5. 03) celkem 1000 K, děkan kapitolní Řehák v Litoměřicích celkem 500 K, Dr. Konrád odkázal (16|1. 96) 100 K, biskup Brynych daroval na 260 K, probošt Lenz 100 K, k. a. rada konsistorní Honejsek odkázal 177·96 K, dále nejd. p. bisk. Frind, Brusák, Bauer, Kalous, velmistr Marat, Vacek, Hlasivec, farář Novák, Klobouk Fr., Hladík Fr., Klein, prof. Pachta a prof. Kryštofek, nejmenovaný a j. Vlast dávala ročně dotaci 300 zl. 26|2. 96; dary však později přestaly a v r. 1904 bylo již nutno žádati o podpory, které se scházely velice skrovně, poslední dary byly + notáře Škrdle Tom. 21|11. 913 100 K, faráře Bouchala a J. Em. nejd. p. kard. Skrbenského. Také roční dotace Vlasti přestala a tak H. Kr. vládne jměním nevelikým, čímž ovšem i práce jeho je omezována. Z darů těchto se pořizovaly i knihy do knihovny, pokud nedošly darem jako Archiv český a Sněmy české od zemského výboru — knihovna sama není příliš bohatá. Mimo to hodlal H. K. vydati nákladem svým historickou mapu Čech kol. r. 1615 sestavenou od prof. Jos. Vávry, přispěl na kalligrafii map pro národopisnou výstavu. Veliký náklad byl příčinou, že od úmyslu vydati mapu tu bylo upuštěno, zvl. když církevní mapa Plodkova potřebu mapy církevní částečně nahradila.

H. K. působil na venek schůzemi, t. zv. širšího výboru (13|1. 92). Schůze tyto určeny byly pro vědecké referáty a kritiky vyšších děl, jakož i pro sdělení o výsledcích soukromého badání členů. Pomýšleno zprvu vypisovati konkursy k těmto přednáškám (4|3 92), ale brzo pak shledáno, že je nutno spíše soukromé sjednání (24|4 92). K takovým schůzím měl se H. Kr. shromažďovati pravidelně v měsíci (13|1 92). Vedle toho poznána však byla také nutnost šířiti vědomosti historické ve směru katolickém i mezi lidem a proto stanoveno bylo konati přednášky i pro širší obecnost (10|1 1893) formou ne přísně vědeckou, než spíše lidovou, ano pomýšleno i na cyklus několika takových přednášek (15|4 — 27|6 96), k nimž se několikrát dostavil i J. Em. nejd. p. kardinál František Schönborn. Schůze výborové byly v bytě tehdejšího novicmistra rytíř. řádu Křižovníků s červenou hvězdou Frant. Marata, přednášky v Katol. Besedě, po neblahém úpadku záložny sv. Václavské v místnostech družstva Vlasti (20|11. 904), později (21|1. 96) v sále jednoty katol. tovaryšů v Praze (— druhé jubileum 10 let). V r. 1904 na žádost (30|11) zem. sdružení katol. spolků, aby H. K. konal přednášky historické (12|4 905 přijato),

což se také stalo a od té doby zpravidla se několik přednášek každého roku opakuje, jak o tom pojedná p. redaktor T. J. Jiroušek. Mnohé z těchto přednášek byly ku prospěchu věci uveřejněny, mnohé však nikoli k naší škodě, poněvadž mnohý poznatek a výsledek dlouhé práce upadl v zapomenutí.

Nejšíře a trvale působí H. Kr. svým časopisem. Hned v druhém roce trvání svého (22|6 92) usneseno bylo vydávati Sborník H. Kr. v lhůtách neurčitých dle látky, která se sejde. Redaktorem listu stal se prof. Frant. Zdráhal, náklad, provisi a tisk platilo družstvo Vlast, výtěžek z prodeje připadal H. Kr., Sborník se tiskl ve 4000 výtiscích, (21|2) rozšířen byl o arch, volnými výtisky získána byla pozornost a také na výměnu býval Sborník častěji žádán. 31|5 94 vzdal se prof. Zdráhal redakce a přijal ji prof. dr. M. Kovář. Tak vyšlo od r. 1893—1899 osm sešitů, osmý měl dvě části, každá samostatně stránkována. Konečně (4|11 99 — 28|2 900) usneseno vydávati čtvrtletník — družstvo Vlast převzalo administraci, expedici a platilo honorář. H. Kr. pouze volil a označoval redaktora. Poněkud omezeno bylo působení, když se (12|2 1902) rozhodlo, aby se text latinský dával pod čáru, poněvadž mnoho členů Vlasti Sborník odbírá a nejsou sběhlí v latině a nepřejí si toho. Když se redaktor školní rada Dr. M. Kovář přestěhoval na konci 1914 na svůj velkostatek na Vysokém Hrádku u Týna n. Vlt., bylo nutno postarati se o redaktora bydlícího v Praze; zvolen byl za redaktora jednatel H. Kr. dr. Frant. Stejskal (18|1 1915).

To jest v stručných obrysech činnost H. Kr. od jeho založení a prvního vystoupení až na dnešní den — více než 25 let. Jest jisto, že vykonáno bylo dosti práce a to poctivé. Nelze popírat, že šlechetný zakladatel H. Kr. P. Jos. Svoboda měl šťastnou ruku a požehnání Boží ho provázelo hned při počátku, podařilo se mu najíti dosti spolupracovníků, nadšených, kteří horlivě snášeli do přednášek a do Sborníku výsledky svých prací dějezpytných. Avšak mnohý ze zakladatelů H. Kr. a jeho členů nedočkal se dnešní slavnosti. Nevidíme tu zakladatele P. Josefa Svobodu † 19|5. 1896, Eckerta Frant., Marata Frant., prof. Jos. Vávru, odešel na onen svět Václav Honejsek, Karel Konrád, Vavřinec Vintera, O. S. B., Wildmann Frant., dr. Jan Zítek, Gustav V. Svoboda, Tomáš Škrdle — nedávno jsme doprovázeli na posvátný Vyšehrad druhého místopředsedu H. Kr. dv. radu probošta dra Frant. X. Kryštůfka. Za jejich práce, ve prospěch H. Kr. jim zachováme stálou paměť. R. i. p.

Tím více jest nám děkovati panu Bohu za to, že jeden ze zakladatelů H. Kr. — J. M. p. převor Fr. Josef Hamršíd dnes jako místopředseda oslavuje s námi slavnost 25letého založení, že i mezi pracovníky vidíme ve Sborníku H. Kr. ještě zasloužilé vldpp. kanovníka dra Ant. Podlahu, faráře Štědrého, archiváře Teplého — jest to jistě znamením jejich velké zdatnosti a neúmorné pfe — tito vytrvali, když jiní věnujíce se jiným povinnostem, nemají více času, aby činně se účastnili prací H. Kr.

Jest ovšem pravda, že postavení kněze v dějezpytu pracujícího nedá se nikterak porovnat s postavením historiků laiků. Nechci se zmiňovati o tom, že se katolický dějezpytec od mnohých.

považuje za něco méněcenného, i když snad se studii vyrovná mnohemu laiku historiku a v mnohém předčí, ale kolik jest těch, kteří by se studii těmito mohli oddati nerušeně. Několik málo profesorů fakult nebo učilišť diecézních, archiváři, pokud nejsou jinak zaneprázdnění prací úplně odlišnou, a někteří řeholníci — u ostatních je tolik překážek, že se o nich laikům ani nezdá. Katecheti-professoři středních škol zaneprázdnění jsou velkým počtem hodin všech oborů náboženství, z nichž dějepisu je věnována jen osmina času toho, a přece musí na přípravu nebo lépe na pokračování ostatních věcí věnovati mnoho času, podobně jest tomu i u katechetů měšťanských i obecných škol — i když tito jsou nebo bývají ve výhodě, že mají větší knihovnu po ruce. Daleko méně příznivé je postavení duchovních správců na venkově, jejichž povinnosti jsou tak rozmanité a nad to nedostává se jim často příležitosti míti po ruce bohatší prameny dějepisné. Co tu cest mnohdy i marných, ale vždy nákladných. Ovšem není snad nyní potřebí strachovati se, že by se opakovaly stížnosti jako při sjezdu Vlasti r. 1900 (VI. 455), že badatelům duchovním bývají archivy mnohých církevních ústavů nepřístupny, kdežto laikům spíše se přístup dovoluje a více ochoty prokazuje, které více naléztí je v cizině než doma, nebo nářek na to, že na mnohý dotaz se nedostane badateli ani odpovědi, když rkp. kdesi nesměl býti půjčen katolickému knězi pod exkommunikací, a zatím ho laik vydal — žaloby tyto jsou nyní již bezpředmětné a zajisté lze se nadíti, že členům H. Kr. dostane se dovolení používatí pramenů sloužících k obraně dějin církve a vlasti.

Vzdor těmto překážkám máme právě mezi členy H. Kr. některé, jež svou neúpornou pílí získali si uznání obecného a přispěli mocně k poznání některých dob dějin českých, jmenuji tu jen prof. dra Karla Konráda, jehož objev dne smrti Vratislavovy přiměl historiky české, aby vrátili se k staré tradici pražské o roku úmrtí sv. Václava, prof. škol. radu Fr. Vacka, který prvním svazkem dějin českých vzbudil přání, abychom se od něho dočkali pokračování a pracemi pozdějšími získal si pozornosti obecné, dp. faráře Štědrého, jehož úspěchy jsou obecně uznávány a mohl bych uvést i další příklady, že mysl nadšená pro práci překoná překážky právě zmíněné. Chlubíme se a jsme pyšní těmito členy H. Kr., ale přáli bychom si, aby počet jejich se většil a množil, aby práce ve prospěch katolických dějin úspěšněji a rychleji pokračovala, abychom přiblížiti se mohli k cíli, který nás dosud je dosti vzdálen. Voláme ochotné a obětavé pracovníky pod prapor náš, abychom splniti mohli, co tak slibně před 25 lety bylo začato a kde ještě tak mnoho práce další čeká.

I my chceme pravdu, ale nezkreslenou různými vývody osobního názoru, pravdu, která naše katolické předky správně ocení a vyličí jejich zásluhy pro vlast i církev; nuž, kdo podati chce ruky pomocné, nechť přihlásí se, pole činnosti H. Kr. je dosti rozsáhlé. Jak mnoho nepovšimnutých záznamů nalézá se v archivech a knihách některých farních úřadů, které by mohly osvětliti mnohou otázku dosud nezodpověděnou z dějin toho neb onoho kraje, jak mnoho spisů literatury katol. české i latinské zůstává v knihovnách neoceněno z XVI. do XVIII. stol., nemáme dosud posouzení

kazatelů českých a jejich spisů — nechci uváděti úkoly, které již vytčeny byly hned při líčení začátků H. Kr. Tento chce býti střediskem takové obětavé práce a bude jako dosud se snažiti, aby každá práce přinesla něco nového, dosud nepovšimnutého a tím tvořila další kámen k budově katolických dějin českých, a tak plnila úkol vytknutý H. Kr. již před 25 lety.

„Zdar Bůh!“

Když dozněla pochvala slavnostnímu řečníku, ujal se slova předseda družstva Vlast, vldp. farář Vlastimil Hálek, a přednesl své vzpomínky na † P. Jos. Svobodu a Historický kroužek těmito slovy:

„Chci u mezníku 25leté činnosti Historického kroužku podati několik vzpomínek na zvěčnělého zakladatele jeho P. Jos. Svobodu. Zvláště míním zdůrazniti motivy, které ho vedly a prostředky, jimiž pracoval k ukotvení tohoto sdružení.

V předmluvě svého spisu „Katolická reformace a Mariánská družina v království českém“ (v Brně 1888) napsal: „Dlouho byli ustupovali katolíci, mnohé osady farní a mnohé školy pozbývali až se posléze všickni stavové, jinoši na gymnasiu, šlechta, měšťané, rolníci za opatrné správy duchovenstva seřadili a řekli sobě: Katolíci! braňme se. Na ony výtečné muže katolické nemálo se mrzí takoví spisovatelé, kteří katolickou církev nenávidějí a všemožně jich tupí; podobného hněvu a pak stejné potupy může jeden každý očekávati, kdokoli se cti výtečných mužů těch zastane nebo k nim se přihlásí. Avšak, když se potupou nedali odstrašiti stateční předkové naši i nedejmež i my se ustrašiti!

Když jsem čítal všelijaké příhany, které dějepiscové protestantští nebo liberální tehdejší katolíkům učinili, a když jsem pozoroval, že tytéž výčitky ze knihy do knihy přicházejí: mimoděk na mysl mi přišla pochybnost: je-li to také pravda, co se jim vyčítá? — I nahlédl jsem do knih katolických starších i novějších; nahlédl též v archivech do listin původních: a s podivením se přesvědčil, že nám dějepiscové liberální mnohé události důležité umlčeli a zase jiné události jinak vylíčili, než se v pravdě zběhly. Na čase tedy jest katolíkům podati pravdu.“

Vzal tedy si za úkol P. Svoboda v Historickém kroužku pracovati k tomu, aby dostalo se svědectví pravdě dějepisné. K tomu ale bylo třeba statečnosti a odloženosti ostýchavosti. Ke statečnosti nadchl P. Svoboda v předmluvě ve spisu „Studium našeho dějpisu“ (v Praze 1890) řka: „Netají sobě katolíci potřebu opřít se liberalismu v dějinách, opřít se pomlouvám, kterými naši katolíci mužové zasypání bývají. Což máme poráde mlčeti? Mlčení naše dodává jim smělosti; že pak někteří dějepiscové katolíci mužně odpověděli, prokázali dobré služby věci katolické. Shledají se dělníci, ať laikové, ať kněží, k další svorné práci? Budeť to, trvám, nemalá čest před věky budoucími a zásluha před Bohem, nevyhýbati se práci, když začátek udělán!“

Tyto motivy vedly P. Jos. Svobodu, že počal organisovati společnost k práci, aby byl dán pravdě historické průchod a po-

loženy meze nájezdům na církev katolickou jménem historické vědy činěným. Sám pak bez bázně postavil se v čelo. Že k ustavení takového družstva historiků pracovníků bylo třeba důvtipu i práce, kdož by o tom pochyboval. P. Svoboda vyprosil si od nejdůstojnějších pp. biskupů svolení a požehnání, dal se do práce slovem i skutkem. K první ustavující schůzi sešlo se k soukromému pozvání dvanácte spisovatelů katolických, jimž poukázal P. Svoboda na některé úkazy, které se opakují při počátku každého důležitějšího podniku, ve slovech, jež pak ve „Vlasti“ r. VI. str. 948 podal:

„První bude jakási ostýchavost, bojácná mysl. Tu však s pomocí Boží zmůžeme; napřed ať jdou ti, kteří jsou smělejší, za těmi se osmělí jiní, čeho nedovede jeden o sobě, dovedou dva, tři a jiní, mnozí společně. Druhá překážka bude citlivost. My Češi býváme nedůtkliví. Ale mějme srdce apoštolské, srdce veliké. Když nám jde o zájmy Boží, o zájmy Církve, tu bychom se pro slovíčko uráželi? Při tom hodláme vyloučiti otázky mezi námi katolíky sporné; velikáť to neshoda, kdy se pouštíme do boje s nepřitelem, a sami mezi sebou se potíráme, nejlepší síly máme! — Protivníkům liberálních se bohdá báti nebudeme!“

V historickém kroužku chtěl P. Svoboda provést tyto úmysly:

1. Až dosud bývaly při pracech dějepisných citovány prameny většinou protestantské neb církví nepřátelské, takže události byly líčeny jednostranně a tendenčně. O pramenech katolických nebývalo zmínky. Proto členové kroužku mají se v první řadě obrátiti k prozkoumání pramenů zaznamenaných katolických, z nich čerpati a nedovoliti, aby byly umlčovány.

2. Kroužek má hleděti získati do svých řad čím dále tím více historiků a tak sesíli v mocný voj. Opatří si peněžitě prostředky. Bude vysílati schopné síly do archivů, zakoupí vzácné knihy historické, kterých sobě mnohý badatel jednotlivec nemůže zaopatřiti. Zjednájí si knihy, jež vyšly v minulých stoletích, jež však jen s tíží lze dostati.

3. Kroužek zařídí schůze, ve kterých by se členové sešli, aby podávali zprávy o svých pracích.

4. Sestaví se věrný status animarum Catholicarum před bitvou bělohorskou i po ní. Posavadní knihy historické líčí svět, jakoby byly Čechy bývaly celé protestantské a katolíků jako by tu nebylo.

5. Poukáže se časem na martyry katolické v těch dobách jako byli: Daniel Hájek, děkan v Litomyšli, Daniel Mrštík, děkan Tábořský, čeho jim bylo od protestantů zkusiti.

6. Ukáže se na obhajce církve katolické na muže, šlechtice vírou i rodem, jako byl Slavata, na paní české, věrné katoličky, které spojovaly svoji čistou víru s vroucí láskou k vlasti, a taktéž své dívky vychovávaly, jak pl. Zuzana Černínová z Harasova.

Jako návod k pracím kroužku podal P. Svoboda své knihy „Katolická reformace“ a „Studium našeho dějepisu“. Skvělými a přesnými důkazy z vážných pramenů posvětil tu na tak zvané Lichtenšteinské dragonády, násilnou protireformaci a dokázal vlastenectví české pobělohorské šlechty.

K sesílení řad pracovníků kroužku hleděl P. Svoboda k práci již bohoslovce v semináři, aby si povšímlí zásad a účelu kroužku. Jeho návodů si hleděli, vlasteneckým dějepisem rádi se obírali, vyvolili si střed, k němuž by veškerou činnost a bádání své zaměřili. V tom směru nesou se i moje následující vzpomínky, kdy P. Svoboda hleděl získati mladší síly.

Z druhé strany snažil se získati kroužku přízeň církevních hodnostářů, což se mu podařilo, že milerádi k jeho pozvání přednášek se účastňovali a hmotně badatelské práce kroužku podporovali.

Jak ideálně, nadšeně a spolu promyšleně dovedl tu P. Svoboda pracovati, necht' zobrazí tuto několik jeho dopisů, jež od něho na památku chovám.

Leden 1889.

Obdržel jsem Váš milý dopis a nemálo se potěšil, že se Vám zalíbil způsob, kterým Katolická Reformace je psána; i doufám, že až druhá částka (1620—1655) vyjde, snad budoucího měsíce, podobného souhlasu dojde. Částka I. líčí události, poněkud již známé, v II. části přijdou věci, posavad umlčované, ano některé, ku př. pojednání o českých emigrantech, budou takové, že mi je liberálové sotva smlčí. Není mne tajno, že Vy drahý spolubratře, i Vaši pp. kolegové máte svá studia bohoslovecká v takové míře, že téměř všecken čas potřebují a že tato studia mají přednost před jiným samovolným zaneprázdněním: nicméně vím též, že někdy nějaké prázdné chvílečky zbývá, neb o prázdninách nějaká příležitost se nahodí, některou zprávu sobě poznamenati. A tu bych rád, i prosím za to, dějepisné zprávy ze svého rodného místa sebrati a buď pro budoucnost uschovati, neb ihned veřejnosti podati. Tak ku př. co jste mi laskavě naznačil o kameni, o límci Slavatově, atd., podejte hned buď v Čechu, ve „Vlasti“, Blahověstu neb v jiném listu, a sice jako doplněk k zprávám v „Katolické Reformaci“ podaným. Ani nevěříte, jak mne ta zpráva dojala; dojme každého čtenáře!

Bohužel si tajiti nesmíme, že své síly tuze drobíme; ubíráme se každý cestou svou! Dobře by nám sloužilo všem, mnoho bychom prospěli v uhájení svaté naší Církve katolické, v obhájení drahých otců svých katolíků českých, kdyby práce naše nebyla tolik rozptýlena — kusa! Zejména jest nám doba katolické reformace v Čechách tak důležitá, ba i někteří dějepiscové němečtí — ku př. Dr. Pastor, P. Grisar a jiní vyzývali, bychom přece jednou něco vydali, jelikož oni by rádi poznali pravdu a nemají ničeho, než ty protestantské zprávy! že tyto zprávy jsou nepravdivé, ovšem se domýšlejí: ale co pravda bylo, to nevědí a věděti nemohou, jelikož českým zprávám nerozumějí. Dobře bude, když rozhodní katolíci Češi svorně a bratrsky v takovou práci se uvážou!

Netajil jsem si, že sepsáním a vydáním své knihy jsem učinil krok odvážný; protivníci sotva budou mlčeti, oprou se mi: a já tu stojím po lidsku sám! Avšak mám-li se ostýchat? Nemyslím, že by ostýchavost zde v takové věci byla Bohu milá. Pročež s Pánem Bohem do toho, s pokoreu a s důvěrou v Boha, v Pannu Marii a v naše svaté patrony do práce jsem se dal; ano z některých přípisů poznávám, že jsem nechybil, že pochválili úmysl můj,

a že bude-li toho třeba, veřejně se mne zastanou. Zaradoval jsem se Vaším zprávám o archivu Hradeckém; mnohé zápisky z něho jsem obdržel, ale tam jsem nikdy nebyl; bude-li toho třeba, dojeďu tam někdy; o Pacově nepamatuji, že bych něco měl, ovšem z okolí, hlavně z Tábora, co v II. části tištěno se nachází. Kdybyste sám, neb některý p. kollega Váš našli nějaké zprávy o katolické reformaci rodného místa svého, aneb o některém rozhodném katolickém knězi neb laikovi, prosil bych upřímně, byste mi to v známost uvedli, možná sice, že to již mám, ale možná, že nemám, tudíž by mi stačilo, kratičce napsati, co asi máte? Já navzájem také posloužím. S tím pak sám sebe a milou Družinu mariánskou Vaším modlitbám poroučím.

19. prosince 1891.

Poslal jsem asi před 9 dni zprávu do „Vaterlandu“ o našem Historickém Kroužku a prosil jsem za odpověď, zdali by přijali článek (feuilleton) o Slavatovi; také jsem poprosil jednoho německého pána, dobrého stylistu, aby převzal vybroušení a upravení takového článku. Pán ochotně připověděl, „Vaterland“ zprávu nepřinesl a odpovědi nedal. Takové neochoty je sice líto, ale co dělati?

S Vaší prací českou bude dobře na světlo; myslím, že i „Vlasti“ i „Časopisu katolického duchovenstva“ bude vhod; chcete-li ji poslati do Vlasti, učiňte tak.

Zatím pracujme dále; milujme Boha a Církev svatou, mějme důvěru velikou!

6. ledna 1892. •

Činím pozvání k přednášce v neděli dne 10. ledna; ač rád uznávám že sotva přijíti můžete; bude rázem ve tři hodiny; nejd. p. kardinal, pan děkan Hora, p. gen. vikář a jiní hodnostáři připovědějí.

Připověděl mi J. Em. p. Kardinal, že na Vaši přednášku o Vilému Slavatovi přijde, nezabrání-li nějaká nenadálá překážka, i pravil jsem mu, že bude asi na začátku prosince. Já ovšem bych na tom nestál, že by právě v tu dobu musila býti, i nechám to rád Vašemu úsudku; jenom zde předkládám důvody, jež tuto dobu zamlouvají.

V ten čas mívá J. Em. nejsnáze pokdy; později jsou ty „jesličky“ v rozličných ústavech. V ten čas mívá též urozená šlechta prázdno, v masopustě zas bývají plesy a veliké roztržitosti. Přednáška o Vilému Slavatovi bude velice zajímavá; přijde-li nejd. p. kardinal a šlechticové na přednášku tuto, přijdou snad i na jiné; thematu zajímavějšího sotva najdeme.

Totéž platí o druhém vzdělaném auditorium; začátek prosince se zdá každému příhodný. Nad to si neračte sám vypracování thematu ztěžovati; radou bych byl, před J. Em. nepřednáseti déle než ¾ hodiny. K tomu si vyberte ze sbírky své, co je pro takové auditorium zajímavé a sestavte; v úvodu byste mohl napovědět některé námítky, jaké se posavade Slavatovi činily: ku př. že se stal katolíkem k vůli bohaté nevěstě, že zavinil konfiskace v Čechách (Gindely), že násilně přiváděl na víru katolickou (z Říčan), že nebyl přítelem národa a snad jiné.

Přednášky své dopcsavad pánové četli, podobně byste učinil a tím se též věc usnadní. Zevrubnější propracování mohlo by se díti později a k tisku upravit. Myslím tedy, abyste se nebál přípravy a pro důvody uvedené s chutí a s důvěrou se do toho dal; ale nutiti nechci uznávaje, že by to nemoudrost moje byla. Prosím tulo věc při Mši svaté Bohu obětovati.

24. ledna 1892.

Přečetl jsem listy o Slavatovi; práce jest dobra, i myslím, že každý čtenář si bude práti, čísti listy celé, které tenkrát Sl. bratrovi napsal. Radím k tomu velmi; tyto úryvky vzbudí jen touhu. věděti více. Dalšímu posouzení ponechávám, zda by se neměly časté výroky latinské podati česky a pod čarou připsati slova latinská.

Spis zatím zde nechám, až seznám Vašnostinu vůli a přeji nám oběma hojného požehnání Božího.

Únor 1892.

Mluvílo se ve včerejší schůzi hist. Kroužku o získání nových dělníků; přišla řeč na semináře a na „Museum“, časopis bohoslovců. Když Vy jste v semináři byl, pracoval jste v té stránce a tiskem podával, aniž jste toho nejmenšího ve studium povinných věcí zameškal. Rádi bychom, aby se v tom směru obojím pracovalo dále; totiž pracovati v dějepise, aniž by se zameškaly práce povinné. Prosím o Vaši upřímnou radu. Vyznávám se, že jsem v tom snad tuze bojácný; psalť mi již 2 pp. bohoslovci z cizích seminářů, chtějíce pracovati, já pak snad až tuze připomínal studie povinné.

Co tedy v té příčině učiníme?

Za laskavou odpověď prosí

Váš

starý přítel
P. Jos. Svoboda.

Říjen 1893.

Měli jsme výborovou schůzi Kroužku i usnesli se, by první přednáška byla v neděli 29. října o půl šesté hodině večer ve sv. Václavské Zálodně, i spolu uzavřeno, byste ráčil tuto přednášku konat. Prosím Vás tedy, byste tak učiniti a mně kratičkou odpověď dáti ráčil; a to písemně, poněvadž dnes začínám své osmidenňi exercitie a jsem na silentium zavázán.

30. října 1893.

Následkem minulého dopisu jsem se staral ihned o jinou přednášku, tudíž prosím, byste počkal; pořádek jest nyní takový: říjen: p. Zdráhal, listopad: p. prof. Vávra, prosinec: dp. Honejšek. Napotom bude pořádek volnější; snad budete tak laskav, někdy zas mne navštívit.

Můžete-li, přijďte na přednášku ke dni 29. října a přiveďte s sebou některé hosty; J. Eminence přijde.

Podotýkám ještě, že mě zvěčnělý P. Svoboda v srpnu 1891 vyslal na sjezd bohoslovců českomoravských na Velehrad, abych tu přednášel o „Účelu Histor. Kroužku“ a u bohoslovců získal zájem o studium dějepisu a získal je pro Histor. Kroužek. Sjezd ten

řídil slavný poslanec a probošt dr. Stojan. Mohu říci, že založení Histor. Kroužku a nástin jeho budoucí práce přítomné na sjezdu bohoslovce zajímalo a některé z nich pro pěstění dějepisu získalo. Promluvu tu uveřejnil pak orgán bohoslovců českomoravských „Musaeum“ r. 1891.

Každý zajisté uzná nezměrné nadšení a činnorodou lásku, kterou měl zvěčnělý P. Svoboda k Historickému Kroužku a ocenění nehynoucí, vždy trvající zásluhy jeho o kroužek. Bohužel musíme jen toho litovati, že tak záhy byl kroužku smrtí odňat. Byl sice již v pokročilých letech, když kladl základní kameny k této organizaci, ale ducha mladého, jarého, žádné oběti a námahy se nelekajícího. Zdá se mi, jakoby dnes při oslavě čtvrtstoletí jeho díla duch jeho se mezi námi vznášel, s námi se z vykonané práce radoval a nás k vytrvalé práci další vybízel. Myslím, že všichni mu to rádi přislíbíme. Vždyť rozvinutím blahodárné práce v Kroužku dojdou splnění nadšená slova blahosláv. Edmunda Kampiana, pronesená r. 1576 v koleji sv. Klimenta v Praze o národě českém: „Tuším a doufám, že nastanou tomuto požehnanému království doby lepší, že jmenovitě na přimluvu sv. krajana a domorozence, který jest otcem a knížetem, paníkem a mučenkem, sv. Václava. pro mocnou přimluvu u Toho, jenž všemohoucí jest, a náplně všeho dobrého nám přeje, uštědřeno bude požehnání, za něž od té doby, co na nebi jest, ještě horlivěji prosí, nežli když byl na zemi. A protož rozkvětu sv. víry katolické a spásy svých krajanů v zemi české dbáti bude.“ [P. A. Rejzek T. J. bl. Edm. Kampian str. 112.]

Když vldp. far. Vlastimil Hálek svoji řeč dokončil, rozlehla se hlučná pochvala a potlesk dvoranou. Předseďající J. M. vsdp. převor Jos. Hamršíd řečníku vřelými slovy poděkoval.

Školní rada prof. Dr. M. Kovář, nemoha se osobně oslavy účastniti zaslal tyto vzpomínky:

Mé vzpomínky na založení Historického kroužku před čtvrtstoletím.

Vzpomínky, vzpomínky
na doby minulé,
jste jako bublinky
nad vodou zhybnulé.
Vyplujte z nitra,
červánky jitra!

Rádi vzpomínáme okamžiků radostných; chvíli blažených, dob šťastných a příjemných; na časy trudné a smutné raději nevzpomínati! Je těch žalů a trudů často hojně a nyní až přesplňš.

Čas ubíhá kvapem a vzpomínky na práci vykonanou vynořují se jen občas, při různých příležitostech. Jedna z nich naskytuje se letos, kdy oslavujeme čtvrtstoletí založení Historického kroužku.

Před více než 25 lety stál jsem mimo, stranou, v pozadí. Byl jsem profesorem na středních školách. Kdo v tom úřadě působil, ví, co tu práce: vyučovati 20—30 hodin týdně a připravovati se na přednášky, opravovati haldy úloh z několika četných tříd, někdy až příliš dlouhé (32 stran), býti rok co rok třídním s častými zkouškami maturitními a při tom všem spravovati troji

knihovnu: professorskou, žákovskou a knihovnu pauperum, t. j. knihovnu učebnic školních pro chudé žáky, všechny ty knihy a časopisy navrhovati, objednávat, dávat do vazby a přijímat z vazby, půjčovati několika stům žáků a vrácené zařadovati na svá místa a vše to vždy zapisovati do různých katalogů: — tu zbývá pak věru pramálo času pro práce jiné, mimořádné. Často jsem si pomyslel, sedaje do pozdních hodin večerních v knihovně, jak ostatní kolegové jdou si na procházku nebo po zábavách. To byl značný přídavek — práce nehonorované. A k tomu přišlo ještě nařízení knihovny professorskou o mnoha tisících svazků nově katalogisovati a dle obsahu a látky zcela jinak rozdělit a takto upravenou tiskem uveřejnit v programě gymnasijsním, a z knihovny žákovské vymýtiti všechny spisy závadné a vadné čili opotřebené, vytrhané. Práce to mimořádná obrovská — bez odměny, bez uznání, ale nikoli vždy ještě bez sekatury.

V této době, v létě 1890 překvapila mne milá návštěva. Vešel veledůstojný pan P. Josef Svoboda, superior Tovaryšstva Ježíšova, mně osobně známý pouze od vidění, ale povědomý svým působením a pracemi dějepisnými.

„Jak mne překvapuje vzácná návštěva! Co mi nese pan superior? Čím mohu býti k službám? Kdo Vás, veledůstojný pane na mne upozornil? Vždyť jsem až dosud působil takřka podtají.“

Neodpověděv na to, jal se svým milým, prostým, nehledaným, otcovským způsobem stručně vykládati, že je již svrchovaný čas, abychom my katolíci na obranu založili spolek a časopis historický, abych vstoupil též do kruhu přátel české historie, ale té, která se obírá pravdou historickou, nikoli však, jak se nyní namože jeví a děje, překrucováním, přibarvováním, ba čirými nepravdami a lžemi historickými.

Obzvláště a především jsou to tři doby dějin českého národa, kde nejčastěji a nejvíce u některých dějepisců jeví se nepravd a překrucenin pravdy, nezaslouženého tupení katolíků a vychvalování jinověrců. Jest to doba husitská, doba katolické reformace a doba Josefsinská.

P. Svoboda obešel i jiné historiky a přátele historie za týmž účelem, abychom sejdouce se ke společné přátelské úradě, při družstvu Vlasti jako odbor jeho založili spolek jemuž dáno jméno „Historický kroužek“, ten aby se postaral o vydávání časopisu historického, kterýžto nazván „Sborník Historického kroužku“, v tom aby se ukládaly články a stati dějepisné, pokud možno, ze zmíněných tří dob dějin českých. Časopis ten vycházel prvních 8 let ve svazcích, první svazek vyšel r. 1892 za redakce profesora Frant. Zdráhala.

I sešlo se nás několik P. Svobodou pozvaných po svátku sv. tří králů dne 7. ledna 1891 v bytě p. novicmistra P. Frant. Marata, potomního velmistra ryt. řádu křižovníků s červ. hvězdou. Ke přátelské schůzi té se dostavili: převor ryt. řádu maltézského Ferd. Warter, kanovník vyšehradský Edvard Brynych, potomní biskup královéhradecký, superior P. Jos. Svoboda T. J., profesor Jos. Vávra, prof. Dr. Matěj Kovář, duchovní správce a pozdější farář Frant. Eckert, kaplan u Matky Boží Vítězné Fr. Jos. Hamrsmíd, nynější převor, P. Frant. Marat, a někteří členové řádů do-

minikánského, križovnického, maltézského a praemonstrátského ze Strahova.

Schůzi zahájil a řídil svolavatel P. Svoboda. Stanovy Historického kroužku předčítal Frà Hamršmíd, které s některými nepatrnými změnami schváleny. Do výboru Histor. kroužku pak zvoleni: P. Jos. Svoboda, Fr. Eckert, Frà Jos. Hamršmíd, Dr. M. Kovár, P. Frant. Marat, prof. Jos. Vávra; stálým členem výboru byl redaktor Tomáš Škrdle jako delegát družstva Vlasti.

Výbor zvolil si P. Svobodu místopředsedou (předseda družstva Vlasti je zároveň vždy předsedou všech jeho odborů), prof. Vávru jednatelem a P. Marata knihovníkem, kterýmiž volbami ustavil se Historický kroužek, aby mohl úspěšně pracovati za cílem vytkčeným.

Vážil jsem si vysoce P. superiora Svobody pro mnohé jeho vynikající vlastnosti, jichžto jsem na něm shledával čím dál více, při častých schůzích výborových i jako jednatel Histor. kroužku (prof. Vávra po krátké době složil funkci tuto) i při mnohých stycích s ním, týkajících se Sborníku, jehož redaktorem stal jsem se r. 1893 po brzké resignaci prof. Zdráhala, který přešel na jinou stranu, redigoval jen první dva svazky Sborníku. Byl jsem jednatelem kroužku a zároveň redaktorem Sborníku plných 20 let až do polovice r. 1914, kdy jsem, odebrav se k trvalému pobytu na Vys. Hrádek u Týna nad Vltavou, nucen byl zřici se obojího toho úřadu.

Pan superior P. Svoboda, muž úcty hodný, obezřelý, prozíravý, praktický a ideální, jenž nevelel, ale přátelsky se radil, nabádal a k práci posiloval, byl duší spolku Histor. kroužku, neúnavně staral se o jeho rozšíření a zmohutnění, osobně chodíval zváti osoby vynikající, pana kardinála a vysoké hodnostáře duchovní i členy šlechtických rodin, katolické spolky (zvláště učitelky) k přednáškám, které pořádal Histor. kroužek v období zimním každého roku a jež byly vždy četně navštěvovány. Srdečnými slovy vítával posluchače a děkoval za hojnou návštěvu. Slova prostá plynula mu ze srdce a proto šla k srdci.

Bohu žel, jen 5 let stál P. Svoboda v čele Historického kroužku jako místopředseda. Družstvo Vlast chystalo již oslavu jeho 70. narozenin, ale on nedbaje o slávu pozemskou, odešel r. 1896 do slávy věčné. Z nekrologu jeho ve Sborníku Histor. kroužku, uvádím, že ve snu po úmrtí jeho viděl jsem jej v jasné výši jako světce, vznášejícího se k nebesům. Ave anima pia et casta! Explora mihi locusculum a latere tuo!

Vděčně vzpomínám a vzpomínati nepřestanu té jeho dobroty, laskavosti a ochoty i všech ostatních jeho zářivých ctností. Dobrá hlava a dobré srdce!

Nástupcem jeho v řízení Historického kroužku zvolen vsdp. Dr. Frant. X. Kryštůfek, řádný professor církevních dějin při bohoslovecké fakultě české university, papežský praelat, probošt u Věch svatých a c. k. dvorní rada, jenž do nedávna stoje v čele kroužku, otcovsky pečoval o jeho zájmy a o jeho zdar, s nímž jsem měl až do odchodu svého na venek, stálé přátelské styky též u vedení Spolku přátel katolických škol bratrských.

Při tom nemohu nevzpomenouti i toho, že přijav r. 1891 jednu funkci v jednom spolku, byl jsem znenáhla nucen přibrati 2., 3., až jich pak jednu dobu bylo 32, tak že jsem mívával výborové schůze denně, někdy i několik v tutéž hodinu, což bylo při mých pracích úředních unavující. Když jsem r. 1901 vstoupil do výslužby, mohl jsem všechen volný čas věnovati pracem spolkovým a činil jsem to rád. nahlížeje, že jen z práce společné, spolkové, kynou úspěchy. Kde tyto úspěchy byly patrný a čím byly hojnější, s láskou a chutí tím větší jsem tam pracoval. Kde zavládalo škorpení, neshody, umíněnost, svéhlavost, osobní nevraživost, odtamtud jsem hleděl vyklouznouti. Z jednoho mne pro politické názory vyšoupli, musím dodati, k mému uspokojení a k mé radosti, neboť se brzy ukázalo, kde byl názor správnější. Bolelo jen to, že to byli lidé naši, katolíci. Ve spolcích mnohých našich i jiných oceňovali práci mou, litovali mého odchodu na venek, ponechali mne proti vůli mé i pak ještě celý rok ve výboru a 3 z nich mne zvolily v uznání zásluh o spolek čestným členem: Katolická beseda, Jednota pro obnovu kláštera blah. Anežky a Spolek k podporování chudých žáků gymnasií a reálných škol pražských.

Připojuji tuto vzpomínku proto, že též souvisí s Historickým kroužkem. Nedbal jsem ústrků a pracoval dle sil svých dál, ač leckdy s nádechem trpkosti. Zapomněl jsem, odpustil.

Vděčně vzpomínám ještě některých vynikajících zesnulých dobrodinců Historického kroužku: biskupa královéhradeckého Jos. Haise, jenž mu daroval 600 zl.; arcibiskupa olomouckého Dra. Theodora Kohna, jenž každoročně po čas řízení arcidiecése pamatoval na kroužek větším penízem; kapitolního děkana litoměřického Dr. Ant. Řeháka, jenž kroužek náš dle sil svých podporoval.

Milostivý Bůh budiž jim štědrým odplatitelem!

Při těch svých vzpomínkách nesmím zapomenouti těch členů, kteří nás, namnoze předčasně, opustili navždy, odešedše na věčnost. Jsou to: farář Frant. Eckert, prof. nábož. Kar. Konrad, kapit. děkan v Litoměřicích Dr. Ant. Řehák, P. Petr Špička, farář Václ. Honejsek, říd. uč. Tom. Tichovský, kanovník Jos. Kyselka, prof. Dr. Jan Zítek, red. Tom. Škrdle, prof. Dr. Jos. Mrštík v Hradci Králové, jako probošt v Poděbradech.

Rád bych se účastnil tohoto 25letého jubilea Historického kroužku osobně, kde jsem po mnohá léta působil, ale železniční spojení s Prahou z Vys. Hrádku je tak nepřiležitě, že mi to dělá veliké obtíže při věku 76 zim. Duchem jsem s vámi a přeji všem, kteří se dostavili k této slavnosti, všeho zdaru, trvalého zdraví a hojnost milosti Boží.

Intencím Historického kroužku Bůh žehnej, aby mohutněl a zkvétal a byl tím, čím jej chtěl míti šlechetný zakladatel P. Jos. Svoboda: zastancem historické pravdy.

Vzpomínky blaživé
na chvíle zářivé,
dál se mnou běžte,
po stáří vysokém
ve hrobě hlubokém
těšte mne, těšte!

Vzpomínky, bledule,
na doby minulé,
ožijte růží,
ať vaše vzpomínky
juny a dívčinky
ke práci vzpruží!

Red. T. J. Jiroušek promluvil pak krátce o minulosti Historického kroužku a jeho činnosti takto:

Hlavním účelem kroužku od jeho vzniku byla, studovati historii na podkladech skutečnosti a pravdy a výsledky studií sdělovati pomocí a) historického časopisu a b) přednáškami pro lid.

A tohoto účelu kroužek náš skvěle docílil. Pamatuji 97 schůzí v Praze kroužkem uspořádaných a skvěle navštěvovaných. V letech devadesátých nestačovala historickému kroužku ke schůzím ani veliká dvorana svato-Václavská v Řetězové ulici. Sta bývalo posluchačů a mezi nimi členové šlechty, kníže-arcibiskup († Schoenborn), historikové, spisovatelé a mezi nimi i dějepisec Václav Vladivoj Tomek. Tehdáž v prvním svém desetiletí těšil se Historický kroužek chvalné pověsti a zvučnému jménu.

Mnoho dobrého vykonal také kroužek k probuzení katolického lidu; k uvědomění a sebevědomí až do té doby ke zdi se krčících katolíků před jejich odpůrci a nepřáteli náboženství.

Jako sociálnímu odboru za probuzení katolického lidu v ohledu spolkovém, tak i Historickému odboru družstva Vlast jsme povinni za probuzení katolického lidu v ohledu dějepisné pravdy a skutečnosti. Kdo býval svědkem schůzí kroužku v letech devadesátých, tedy před 25 a 20 lety, dá mně za pravdu, že zájem lidový v Praze a jejím okolí, vzbuzen byl k české historii jen historickým kroužkem družstva Vlast.

A bylo těch schůzí hodně — 97 celkem, jak jsem si poznamenal pro svůj IV. díl dějin sociálního hnutí. A v těchto schůzích po dobu 25 let přednášeli P. T. pp.: Dr. Rud. Horský 1, P. Jan Dvořák 1, prof. Jos. Vávra 26, vldp. Jos. Hamršíd 5, P. Petr Špička 2, far. Frant. Eckert 2, p. Ign. Kollmann 2, prof. Karel Zdráhal 1, prof. Karel Konrád 1, far. Václav Honejsek 7, far. Vlastimil Hálek 2, Dr. Isidor Zahradník, P. Jos. Svoboda 1, Dr. Ant. Podíaha 10, prof. Frant. Vacek 2, učitel Jos. Flekáček 1, prof. Václav Müller 1, učitel Jos. Lindner 1, vldp. Václav Roudnický 6, Dr. Matěj Kovář 4, učitel Frant. Čečetka 1, kanov. Dr. Karel L. Řehák 12, far. Jos. Bouchal 2, vldp. P. Ant. Rejzek 5, prof. dr. Frant. Stejskal 1. Nuže a z těchto pp. odebrali se již na věčnost: far. Frant. Eckert r. 1893, P. Josef Svoboda r. 1896, P. Petr Špička r. 1895, prof. Karel Konrád r. 1895, far. Václav Honejsek r. 1897, učitel Josef Flekáček r. 1906.

Schůze kroužku bývaly někdy také bouřlivé. Přišli nám do přednášek pokrokaři, omladina, nevěrci a schůze chtěli nám prekaziti. Když jsme to poznali, tu nebožtík pan redaktor Tom. Škrdle, nebožtík Václav Stupka, řezník Tomec a jiní katolíci postavili se ke dveřím sálu, kde se přednášky konaly, kdo neměl pozvánku

do schůze, a nebo koho jako katolíka osobně neznali, ze schůze ho hned expedovali, aby přednášku nerušil. Byly to začátky trpělivé zkoušky pro nás, než si naši nepřátelé na nás zvykli a dali nám pak pokoj.

Na devíti Literárně-socialních sjezdech Družstva Vlast řečnili z oboru historie: R. 1896 v Praze: vldp. Jos. Hamršíd. R. 1900 v Praze: Dr. Matěj Kovář. R. 1908 v Domažlicích: kanov. Dr. K. L. Řehák. R. 1909 v Turnově: kanov. Dr. K. L. Řehák. R. 1910 v Písku: kanov. Dr. K. L. Řehák. R. 1911 na Kladně: kanov. Dr. K. L. Řehák. R. 1912 v Kolíně: red. T. J. Jiroušek, Z česk. dějin století XV: a spisov. Alois Dostál, Z dějin česk. literatury. R. 1913 na Mělníku: red. T. J. Jiroušek, O Husovi a Husitech. R. 1914 v Berouně: T. J. Jiroušek, Z dějin českých v XV. stol.

Mnoho jsme tedy povinni Historickému kroužku za jeho nás vychování a vzdělání po stránce dějin. A proto do nového pětadvacetiletí přejeme mu všechen zdar!"

Řečník ukončil za hlučné pochvaly a potlesku.

Poslední přihlásil se k slovu vldp. P. Ant. Rejzka, kněz řádu Tovaryšstva Ježíšova, nadšený pracovník v kroužku a pravil:

Nebyl jsem u kolébky oslavence, jehož 25. narozeniny oslavujeme, ale pamatuji se, s jakým nadšením a s jakou horlivostí tehdy P. Svoboda se ohlížel po dělnících na vinici této a sháněl prostředky potřebné. P. Svobody není mezi námi, ale jeho dílo má se podnes k životu, alespoň žije. Slabé má nohy, ohlíží se kolem, kdo by ho podepřel a pomohl mu. Není věkem sešlý, ale málo zdatný. Přeji Historickému Kroužku, aby našel u mnohých našich porozumění, přízně a podpory. Jak úrodná to půda, ale potřebí ji vzdělávatí potem a přičiněním vlastním. Jaká to milá práce a ušlechtilá zábava pro kněze v historii pracovati, hřívnou svou z ní těžiti, i když pro jiná zaměstnání není nám možno po archivech staré listiny shledávati, z nich nová historická fakta na světlo vynášeti. — Náš Histor. Kroužek čítá 25 let, není tudíž dítětem, je v nejlepším věku, máje při tom dosti zkušeností za sebou a před sebou širé a otevřené pole působnosti. Jen podpory, hojně dělání a požehnání s hůry jest mu třeba. Přeji tudíž Historickému Kroužku více porozumění, přízně a podpory a to jak u dělníků, tak u podpůrců, ut crescat, floreat, fructus afferat.

Po řeči vldp. P. Ant. Rejzka potleskem odměněné následovalo čtení došlých telegramů a dopisů.

Blahopřání a pozdravy zaslali:

Sl. Historickému kroužku družstva Vlast!

Projevujeme radostnou účast v oslavě 25letého trvání za neunavné činnosti, a žehná k dalším záslužným pracím na rozkvět historického bádání, oddaný: † Josef Doubrava, biskup. V Hradci Král., 11. března 1916.

Slavnému historickému kroužku družstva Vlast!

Za přičinou oslavy 25letého trvání Historického kroužku družstva Vlast dovoluji sobě vysloviti všem, kdož při činnosti to-

hoto záslužného sboru jsou účastnění, vřelé a upřímné blahopřání. — Lituji, že pro jiné zaneprázdnění nemohu se k slavnosti dostavit. V dokonalé účtě: Vojtěch Jos. hrabě Schönborn. V Praze, dne 12. března 1916.

Dále blahopřáli: Dr. Jan Lad. Sýkora, kanovník a c. k. univ. profesor; Hynek Gross, kníž. schwarzenberský centrální archivář v Čes. Krumlově; Alois Dostál, kn. arcib. notář, farář a spisovatel v Ouvalích; Karel Stella, ředitel k. arcib. konviktu v Příbrami; Lud. Grossmannová-Brodská, spisovatelka v Praze; Václav Oliva, farář a spisovatel v Radhošti u Vraclavě; P. Karel Toman, farář a spisovatel v Hloubětíně; Alexandr Tittl, kaplan na Král. Vinohradech; Th. dr. P. J. Kapistran Vyskočil, O. Min. v Praze; Ant. Ježek, katecheta v Karlíně; Frant. Javůrek, katecheta v Pelhřimově; Frant. Zeman, os. děkan a farář ve Švihově; P. Ign. Závřel, kons. rada a farář v Přerově na Moravě; Th. C. Hugo Červinka, farář a Ervin Červinka, emer. pivov. rada a ředitel v Modřanech u Prahy; Křišťan Havlíček, řídící učitel v Drahlíně; Albína Fortýnova, učitelka v Praze; Jos. J. Veselý, c. k. vrchní pošt. oficiál v Ném. Brodě; Cyrillo-Methodějské knihkupectví (G. Franci) v Praze.

Z katolických spolků a korporací gratulovali: Za Marianskou družinu dívek při klášteře Sacré Coeur na Smíchově: Julie Světilová, jednatelka. — Za Jednotu katol. učitelstva českého a přátele křesť. výchovy v král. Českém: Jos. Kafka, předseda; Bohuslav Šubrt, jednatel. — Za Česko-katol. polit. spolek pro král. České na Smíchově, Bohumil Jakubů, jednatel. — Za Tiskovou Ligu v Praze: Jan Voborský, místopředseda. — Za ústřední spolek dělnictva a služebných „Josefeum“ pod ochranou sv. Josefa v Praze: Josef Vinopal, předseda. — Za Spolek pro zbudování okresního katol. domu na Smíchově: Katolickou Besedu pro Smíchov a okresy Smíchovský a Zbraslavský s okolím: Vlastimil Hálek, předseda. — Za Odbočku pro Čechy rakouského spolku sv. Rafaela k ochraně vystěhovalců: Vlastimil Hálek, předseda. — Za „Vlastimilu“, spolek katol. paní a dívek pro Liboc a okolí: Anna Křížková, předsedkyně. — Za Spořitelní a záložní spolek pro Liboc a okolí: Kamil Vierheilig. — Za Spolek na zakládání katol. knihoven v Praze: Vlastimil Hálek, předseda, T. J. Jiroušek, jednatel. — Za Křesť.-socialní spolek katolických mužů a jiných pro Liboc a okolí: Frant. Novák, místopředseda.

Na místě samém přednesli pak blahopřání: za Spolek sv. Vincence de Paula pro dobrovolné ošetřování chudých v král. Českém, p. místopředseda JÚC. Josef Šindler a za Jednotu katol. učitelstva českého p. předseda Josef Kafka.

Po doslovu předsedy J. M. vsdp. převora Josefa Hamršída, který všem řečníkům, účastníkům a gratulantům vřele za účast poděkoval, byla po dvouhodinném trvání slavnost za nadšené nálady ukončena.

Přednášky Historického Kroužku

pořádané v Praze 1891—1916.

Sestavil T. J. JIROUŠEK.

891. 30. ledna *Th. Dr. Rudolf Horský*: „O Döllingrovi a jeho poměru ke katolíkům a starokatolíkům“.
- „ 13. února *Cthp. Jan Dvořák*: „O Hilariovi z Litoměřic“.
- „ 20. února *Prof. Josef Vávra*: „O městu Berouně“.
- „ 4. března *Frà Josef Hamršmíd*: „O poměru krále Jiřího z Poděbrad k papeži Piu II“.
- „ 22. dubna *P. Petr Špička*: „O Kristině Poňatovské a její stycích s J. A. Komenským“.
- „ 20. května *František Eckert*: „O cestách Lva z Rožmitálu“.
17. června *Frà Jos. Hamršmíd*: „O Joštovi z Rožmberka, biskupu Vratislavském“.
1892. 25. září *Ignác Kollmann*: Z dějin katol. reformace v Čechách a na Moravě“.
- „ 20. listopadu *Prof. Karel Konrád*: „O literárních bratrstvech doby Pobělohorské“.
- „ 11. prosince *Prof. Karel Zdráhal*: „O působení Jesuitské koleje v Uher. Hradišti v době reformační“.
1893. 2. února *V. Honejsek*: „O dějinách městečka Kojetic“.
- „ 25. března *V. Honejsek*: „Z dějin Kojetic“.
- „ 29. října *Vlastimil Hálek*: „O Zikmundu Myslíkoviz Hyršova“.
- „ 26. listopadu *Prof. Jos. Vávra*: „O reformaci před bitvou Bělohorskou“.
1894. 6. ledna *V. Honejsek*: „Z dějin Kojetických“.
- „ 3. března *Prof. Jos. Vávra*: „O reformaci před bitvou Bělohorskou“.
- „ 25. března *Frà Jos. Hamršmíd*: „O českém kněžstvu ze XIV. a XV. století“.
- „ 6. dubna *V. Honejsek*: „Z dějin Kojetických“.
- „ 28. dubna *V. Honejsek*: „Z dějin Kojetic“.
- „ 29. června *P. Isidor Zahradník*: „O blahosl. Hroznatovi a jeho působení“.
- „ 18. listopadu *P. Josef Svoboda*: „O emigrantech českých za vpádu Sasů do Čech“.
- „ 9. prosince *P. Petr Špička*: „O J. A. Komenském a Drábíkovi z Fulneku“.
1895. 13. ledna *Th. Dr. Ant. Podlaha*: „O reformaci v Čechách ve století XVII.“
- „ 22. ledna *Th. Dr. Ant. Podlaha*: „O katolických missiích v letech 1670—1700“.
- „ 24. února *Prof. Jos. Vávra*: „O vlivu paní a dívek na katolickou reformaci v Čechách“.
- „ 31. dubna *Prof. Frant. Vacek*: „O synodě Pražské roku 1605“.
- „ 29. září *Prof. Jos. Vávra*: „O Marii Maxmilianě z Hohenzollernů“.
- „ 3. listopadu *Prof. Jos. Vávra*: „O proskripci Jesuitů roku 1618“.

- „ 17. listopadu Prof. *Jos. Vávra*: „O životě a působení dam z rodu Pernštejnského“.
- „ 15. prosince Prof. *Frant. Vacek*: „O výchově katolického duchovenstva na počátku století XVII.“.
- 1896. 23. února *Frà Jos Hamršmíd*: „Jak v Čechách zdařila se Husem zamýšlená reformace“.
- „ 25. října Prof. *Jos. Vávra*: „O dějinách města Soběslavi v letech 1600—1626“.
- „ 15. listopadu Prof. *Jos. Vávra*: „O hrabatech z Oppersdorfu“.
- 1897. 2. února Prof. *Jos. Vávra*: „O hrabatech z Oppersdorfu“.
- „ 23. června *Václav Honejsek*: „O českých emigrantech v Lešně a Perně“.
- „ 27. září *Josef Hlekáček*: „O historickém románu se stanoviska historické pravdy“.
- „ 27. září *Frant. Eckert*: „O některých význačných statích z historie Pražské za doby reformace“.
- „ 28. září Prof. *Jos. Vávra*: „O obležení Prahy od Švédů“.
- „ 28. září Prof. *Václav Müller*: „O historické pravdě v operní produkci novověké“.
- „ 28. září *Václav Honejsek*: „O českých emigrantech v Lešně a v Perně“.
- „ 28. listopadu Th. Dr. *Ant. Podlaha*: „O Václavu Kozmaneciovi a jeho histor. spisích“.
- 1898. 6. ledna Prof. *Jos. Vávra*: „O hrabatech z Oppersdorfu“.
- „ 13. března *Hynek Kollmann*: „O základech katolické reformace od r. 1627“.
- „ 23. října Prof. *Jos. Vávra*: „O událostech třicetileté války v letech 1624—27“.
- „ 11. prosince Prof. *Jos. Vávra*: „O událostech třicetileté války v l. 1624—1627“.
- 1899. 29. ledna *Josef Lindner*: „O kalvinské akademii Rožmberské v Soběslavi a farářích tamtéž“.
- „ 4. února Prof. *Jos. Vávra*: „O katolické reformaci v Dolních Slezích“.
- „ 11. února Th. Dr. *Ant. Podlaha*: „O Václavu hraběti Kolovratovi, Societ. Jesu“.
- „ 12. listopadu *Václav Roudnický*: „O Janu Ctiborovi Kotvovi z Freifeldu (z rukopisu prof. Jos. Vávry — nepřítomného a omluveného churavostí).“.
- „ 3. prosince Prof. dr. *Mat. Kovář*: „O Pavlu Mikšovicovi a jeho Lounské kronice“.
- 1900. 6. ledna Prof. Th. Dr. *Ant. Podlaha*: „O Františku Janu Bartoňovi a jeho dějinách válek v Čechách“.
- „ 13. ledna Prof. *Jos. Vávra*: „O Janu Ctiboru z Freifeldu“.
- „ 21. října Ph. Dr. *Mat. Kovář*: „Z letopisů Ignáce Lotha, o ráděni Francouzů a Bavorů roku 1742 v Praze“.
- „ 25. listopadu Th. Dr. *Ant. Podlaha*: „O katol. reformaci v letech 1663—1703“.
- „ 16. prosince Prof. *Josef Vávra*: „O Jiřím hr. z Oppersdorfu a jeho době“.

1901. 24. února Prof. *Jos. Vávra*: „O Jirím hraběti z Oppersdorfu a jeho době“.
- „ 10. listopadu Prof. *Jos. Vávra*: „O turecké válce roku 1566“.
- „ 15. prosince *Frant. Čečetka*: „O cechovních pamětech Kouřimských a Kolínských z konce XVI. a ze začátku XVII. století na základě archivních pramenů“
1902. 19. ledna Prof. *Jos. Vávra*: „O životě arciknížete Karla, biskupa Vratislavského v letech 1580—1644“.
- „ 16. února Prof. Th. Dr. *Ant. Podlaha*: „O Soběhrdovi Mnišovském ze Sebusína v letech 1580—1644“.
- „ 2. prosince Ph. Dr. *Mat. Kovář*: „O Dru. Frant. Xav. Kryštofškově (k jeho 60. letu).“
1904. 7. února Prof. *Jos. Vávra*: „O Janu Kavkovi z Říčan“.
- „ 6. března Th. Dr. *Ant. Podlaha*: „O arcibiskupu Zbyňku Berkovi z Dubé“.
1905. 6. ledna Prof. *Jos. Vávra*: „Z dějin české emigrace ve Slezích“.
- „ 5. února Převor *Jos. Hamrsmád*: „O visitaci kláštera Maltežského r. 1373 a 1609“.
- „ 17. prosince Th. Dr. *Ant. Podlaha*: „O životě církevním v Čechách na začátku 18. století“.
1906. 21. ledna Th. dr. *Karel Lev Řehák*: „O Martinu Lutherovi“.
18. února Th. dr. *Karel Lev Řehák*: „O Martinu Lutherovi“.
- „ 4. března Th. dr. *Karel Lev Řehák*: „O lutheranismu v Čechách až do bitvy na Bílé Hoře“.
- „ *Václav Roudnický*: „O Husovi“ v Žižkově a na Novém Městě Pražském. „O bitvě na Bílé Hoře“; v Karlíně, na Žižkově, na Král. Vinohradech a na Novém Městě Pražském.
1908. 29. listopadu Th. dr. *K. L. Řehák*: „O Karlu IV“.
- „ 13. prosince Th. dr. *K. L. Řehák*: „O králi Jiřím Poděbradském“.
1909. 14. února Prof. *Jos. Vávra*: „O Tomáši Mikuláši Patricím z Lindenburka“.
1910. 16. listopadu Prof. *Jos. Vávra*: „O moravské větvi Oppersdorffů“.
- „ 12. prosince Th. Dr. *K. L. Řehák*: „O Kalvinovi“.
1911. 14. ledna Dr. *Ant. Podlaha*: „O Mariánských družinách českých v dobách minulých“.
- „ 5. února Dr. *K. L. Řehák*: „O Ferdinandu II. jakožto katolickém reformátoru“.
- „ 19. února Dr. *K. L. Řehák*: „Jsou-li Jesuité hrobaři českého národa“.
- „ 5. března Prof. *Jos. Vávra*: „O Matouši Děpoltu Popelovi z Lobkovic, velkopřevoru řádu Maltánského ve Strakonici“.
- „ 8. prosince Ph. Dr. *Matěj Kovář*: „O osudech Tovaryšstva Ježíšova v Hradci Jindřichově“.
- „ 13. prosince Th. Dr. *K. L. Řehák*: „O Albertu Chanovském z Dlouhé Vsi“, knězi Tov. Ježíšova.

1912. 25. února Th. dr. *K. L. Řehák*: „O Adamu Kravařském z Kravař, missionáři Tov. Ježíšova“.
- „ 22. prosince P. *Jos. Bouchal*: „O Kašparu Zdenku Kaplíři ze Sulevic“.
1913. 6. dubna P. *Ant. Rejzek*: „O sv. Cyrillu a Methoději“.
1914. 15. února P. *Jos. Bouchal*: „O Trebenicku po válce třicetileté“.
- „ 11. března P. *Ant. Rejzek*: „V jakém ovzduší se narodil a žil Jan Hus“.
1915. 31. ledna P. *Ant. Rejzek*: I. „O Valdenských“.
- „ 28. února P. *Ant. Rejzek*: II. „O Valdenských“.
- „ 11. dubna P. *Ant. Rejzek*: „O náboženských poměrech v XIV. století“.
1916. 13. února Univ. prof. dr. *Frant. Stejskal*: „O poddaných pražského arcibiskupa Zbyňka z Hasenburka“.
-

Řád Historického kroužku.

§ 1. Družstvo „Vlast“, uznávajíc potřebu dějepisných studií v duchu katolickém, zřídilo dle § 2. svých stanov zvláštní odbor, jemuž jméno dáno „historický kroužek“.

§ 2. Účelem historického kroužku jest, na základě věrohodných pramenů, v duchu katolickém pěstovati studium historie národa českého vůbec, zvláště pak vyvracet historické bludy a tendenční lži v církvi katolické, jakož i přihlížeti k oněm katolickým mužům, kněžím a laikům, kteří stáli v boji proti husitismu, lutheranismu a zednářství, a bývají v dějepise umlčováni, neb i křivě posuzováni.

§ 3. Členy historického kroužku mohou se státi:

- a) Zakládající nebo přispívající členové družstva Vlast, kteří chtějí se obírat studiem historie české ve smyslu odstavce druhého.
- b) Katoličtí přátelé dějepisu českého, byť nebyli členy družstva, pokud chtějí v kroužku pracovati pro dosažení jeho účelu v odst. druhém vyznačeného. Tito však musí dříve od výboru kroužku do odboru přijati býti.

§ 4. Předseda družstva „Vlast“ jest zároveň předsedou kroužku historického a dbá toho, aby jeho členové zachovávali řád kroužku.

§ 5. Správu a řízení prací kroužku vede mimo předsedu šest členů. Pět z nich voleni jsou ode všech členů kroužku na jeden rok; z těchto pěti členů však musí nejméně dva býti členy družstva. Šestáho člena správy jmenuje výbor družstva „Vlast“ ze svého středu.

§ 6. Správa kroužku volí ze sebe místopředsedu, zapisovatele a archiváře.

§ 7. Místopředseda zastupuje předsedu, je-li tento nepřítomen, nebo když se poděkoval.

§ 8. Zapisovatel píše referáty o všelikém jednání a schůzích i správy samé i celého kroužku do zvláštní knihy i do veřejných listů a časopisů katolických.

§ 9. Archivář přechovává u sebe knihy i veškerý historický materiál nákladem kroužku sebraný.

§ 10. Člen od výboru družstva vyslaný podává ve výbořových schůzích družstva „Vlast“ zprávy o činnosti kroužku, ve valné hromadě pak podá o něm souborný referát za celý rok.

§ 11. Vydání do 20 K smí povolití místopředseda, do 60 K předseda; předseda se správou kroužku historického do 120 K. Vydání přes 120 K povoluje výbor družstva „Vlast“. V čas nutné a neodkladné potřeby však smí místopředseda kroužku spolu s třemi členy výboru družstva „Vlast“ učiniti vydání přes 120 K. Veškeré roční vydání kroužku však nesmí překročiti summu jemu vykázanou.

§ 12. Členové kroužku ročního příspěvku neplatí a mají právo žádati na kroužku podporu na své studie, pokud tyto účelům kroužku slouží, jsou však povinni o výsledku svého bádání podati obšírnou zprávu ve schůzi kroužku.

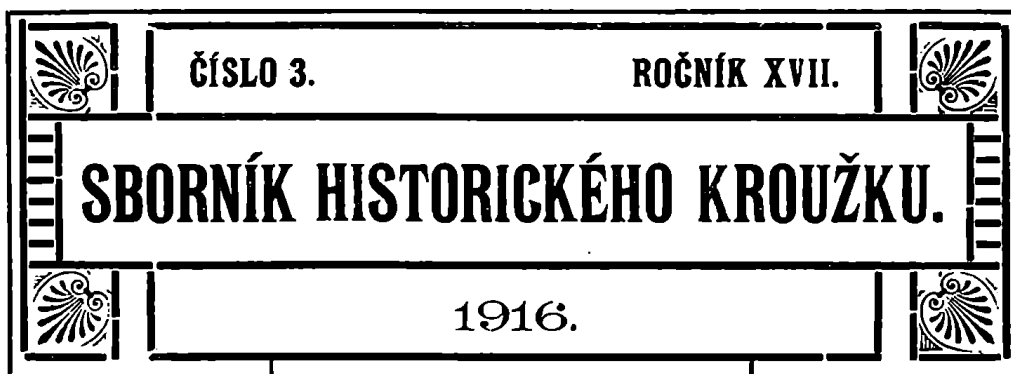
§ 13. Každý člen kroužku má právo přivést do schůzí hostě, který může se účastnit rokování.

§ 14. Usnesení správy kroužku jsou platná, jsou-li přítomni nejméně čtyři členové její.

§ 15. Vyhlášky kroužku podepisuje předseda, nebo v jeho zastoupení místopředseda a zapisovatel.

§ 16. Valná hromada družstva „Vlast“ může historický kroužek, kdyby účelu svému nevyhovoval, zrušit a material historický nákladem kroužku sebraný, sobě zabrat.

§ 17. Řád tento může změnit správa kroužku historického za souhlasu valné hromady družstva „Vlast“ neb výboru družstva „Vlast“, byl-li k tomu od valné hromady zmocněn.

Královský Vyšehrad v 15. a 16. století.

Napsal FRANTIŠEK VACEK.

Rozprava, kterou tuto uveřejňujeme, je druhou částkou pojednání o dějích Vyšehradských z 15. a 16. století. V části první, otiskované v posledním ročníku Nového Obzoru, byly vyloženy zevrubně na základě pramenů dvě věci, jedna, jakou pohromu utrpělo duchovenství na Vyšehradě v roce 1420, i jak potom pokročilo jeho zotavení od roku 1436 až do konce 15. století, druhá, jak na Vyšehradě po roce 1420 vzmohla se hradská osada a obec pod vrchní správou tamního královského purkrabí a jak osada ta za krále Vladislava II. byla proměněna v obec městskou. K výkladům v první části nebo v prvním díle pojednání předneseným druží se rozprava přítomná. Její krajní terminus ad quem jest rok 1529. Proč právě na tom roce přestáváme, ukáže se z vypravování.

Na rozdíl od jiných měst, královských i nekrálovských, město Vyšehrad nemělo psaného privilegia, ale výsada jeho spočívala na ústních koncesích, jež obyvatelům propůjčili purkrabové. Odtud lze si vyložit, proč Vyšehradští toužili po lepším základě práva a proč z počátku 16. století opatřili soupis městských výsad, dílem na Vyšehradě již po léta platných, dílem pro Vyšehrad ještě žádoucích, jimž (myslíme na řadu věcí nových) hleděli zjednatí ráz platných stanov předestřením některých důvodů. Starší důvod ohlášen jest hned první větou soupisu: „Tito kusové a artikulové jsou vypsání a vybrání z knih a práv Vyšehradských.“ Podle těch slov ani nové články tak zvaných práv Vyšehradských nebyly nové, než jen nově přepsány ze starých knih města Vyšehradu. Nepravdivost výroku uznal kdosi, nejspíše nový městský písař na Vyšehradě, i opravil úvodní větu soupisu takto: „Tito kusové a artikulové jsou vypsání a vybrání do knih a práv Vyšehradských.“ Potom též auctor vyslovil se určitěji o původu práv Vyšehradských a přednesl důvod jejich platnosti, zosnovaný na základě domnělého nálezu komorního soudu z roku 1500. Připsal totiž na konci soupisu: „Tito kusové vybrání jsou z listuov a z práv městských, kterýmižto listy a právy všickni knížata a králové darovali jsou tyto města Pražská i naše město Vyšehradské, totižto milostmi a svobodami ode všech obtížení nade všechna jiná města.“¹⁾ V tom s pravdou jest, že některé kusy výsad Vyšehradských přejaty jsou z práv Pražských, zvláště tak zvaného práva Soběslavského, jež bylo sepsáno v letech 1438—1447; ale není pravda, že svobody

¹⁾ Archiv města Prahy (AMP) 223s, fol. 5, 13.

udělené městům Pražským od knížat a králů vztahovaly se také k Vyšehradu. Ostatně buď dodáno, že slova připisku, vyjímaje zmínku o Vyšehradě, nejsou vlastními slovy svrchu řečeného oprávněného a připisovatele, nýbrž že jsou vzata ze spisu práva Soběslavského.

Nepřipadá nám uváděti tuto znění 108 článků práv Vyšehradských anebo kus po kus je rozbíráti. Bylť již tiskem uveřejněny od Bedřicha Pešky.²⁾ Nicméně nesmíme jim odepřiti pozornost z hlediska historického, právního a kulturního.

Historického rázu je otázka, kdy dotčené články byly sepsány. Někteří badatelé kladou původ soupisu k roku 1452, jiní k roku 1468. Naproti tomu chceme upozorniti na okolnost, podle níž práva Vyšehradská nebyla skládána před rokem 1507.

Na dvou místech soupisu děje se zmínka o radním domě na Vyšehradě, a to v těchto pravidlech: „Konšelé nemají nižádného ortele vyřiekati než ráno v radě na rathúze . . . Purkmistr nemá jinde nalezen býti nežli doma aneb na rathúze.“ Poněvadž víme odjinud, že obec Vyšehradská opatřila se radním domem teprv v roce 1507, kdežto předtím konšelé konali roky své v domech soukromných, nemohou pravidla o zasedání v rathouze pocházeti ze starší doby než z roku 1507. Namítne-li kdo, že slova rathouze užito je ve spise prolepticky, aneb že auctor napsal je maně podle cizího vzoru, jsme ochotni ukázati na jiné známky pozdního původu práv Vyšehradských.

V roce 1497 žalovali Vyšehradští na rychtáře svého Jiskru, že potupil posvátné místo, učiniv z kostela šatlavu. Ohlas jejich žaloby shledává se pak v soupise práv: „Item viece aby nebylo šatlavy a vazby žádné v kostele, jako jest v tyto časy bývalo proti pánu buhu i proti JMti královské.“ Kromě toho spisovatel věděl již o gruntech kostelních na Vyšehradě, navracených kapitole tamní v roce 1505. Napsal tudíž: „Miesta pustá aby byla rozdávána k zdělaniu a k vyzdvizeniu toho města a hory pusté bez kruntuov kostelních.“

Původce „práv Vyšehradských“ přisuzoval městské obci svobody a výsady, jakých ona nikdy neměla. Podle jeho rozumu město Vyšehrad existovalo a kvetlo již v době předhusovské, a „za těch časuov“ sousedé tamní „neplatili jsú nic žádnému.“ O rychtáři položil, že ho nikdo nemá voliti než obecní starší s konšely, poněvadž oni dobře znají, kdo by se k tomu úřadu hodil; jakož také že rychtář nemá sedati v radě mezi pány, a že má souditi jen, co je pod kopu grošů. Podobně výběr osob konšelských ujímán jest v Právech purkrabímu a přidáván městské radě, a to tak, když by úředník od JMti kralovské zřízený, rozuměj purkrabí Vyšehradský, chtěl konšely saditi, že nemají býti jiní, než ti, „kteří na ceduli jmenováni budú“, to jest z počtu od předešlých konšelů navrženého.

Sousedům v městě usedlým Práva Vyšehradská přála veliké svobody provozování řemesla a obchodu: „Item piva každý sused variti muoze bez překážky všelijaké, i ven prodávati . . . Item aby každý sused šenkovati mohl svobodně každé pitie, buďto malvazie, vlaské, rivolu, romanie, uherské, rakúské vína aneb pivo, jakézkoli jmenováno muoze býti, a s toho nemá nic placeno

²⁾ V časopise Právniku z r. 1870, str. 727 nn.

býti . . . Item všecka řemesla, což jich muože jmenováno býti, nebo počna od najprvnějšího až do najnižšího řemesla (aby byla vedena svobodně), tak aby (sousedé) v svých řemeslech mohli svobod svých užívati a živnosti bez překážky těch měst pražských. Item obchod plavcuov neb plavecký aby tak naše sousedé svobody mohli užívati jako podskalští, nahoru choditi, les kupovati, doluov plaviti k městu pražskému, i na řece pražské nad Vyšehradem, pod Vyšehradem, za Vyšehradem, kupovati, lesovati, prodávati bez překážky plavcův podskalských, jako za stara dávna právo jměli, dokudž Vyšehrad zbořen nebyl; neb se tu trhové ději více nežli v Podskali.“

Pokud ještě články Práv zasluhují povšimnutí, zmíníme se o nich v popise města, k němuž nyní přistupujeme. Že řečený popis, na kolik se tkne sousedských domů, nebude úplný, pravíme hned sami, i oznamujeme příčinu toho, totiž ztrátu nejstarší městské knihy, která obsahovala zápisy o koupích domů ze dvou posledních desetiletí 15. století a z počátku století dalšího. Tak skladateli popisu zbývá užiti jen pamětní knihy, založené v roce 1495. radní knihy trhové z prvé polovice 16. století a několika listin. V témž popise pak s naší strany nedostatek jest ten, že jsme neměli příležitost sledovati řadu majitelů domů až do nynějška, pročž nemůžeme přesně stanovití polohu starých domů; což jinak bylo by možno aspoň při některých z nich.

Vyšehrad té doby, k níž přítomný popis směřuje, skládal se ze tří částí: královského zámku, horního města a dolního města. Zovouce první část zámek m. dáváme ji jméno, jež měla již v 16. století. Na svědectví buď zpráva, tehdáž zapsaná, že purkrabí Bohuslav z Újezdce stav se rytířem řádu sv. Jana Jerusalemského, „poručil Vyšehradské na svém místě panu Ctiborovi, kterýž byl na Vyšehradě v zámku.“³⁾ Anebo uveďme jiný doklad z vypravování o purkrabím panu Václavu Bezdrůžickém z Kolovrat, jenž prý „s zámku (Vyšehradského) utekl a skrze to zbaven jest Vyšehradu.“⁴⁾

Ve starší době, to jest v 15. století, říkalo se svrchu dotčené části Vyšehradu králův dvůr anebo po latinsky curia regis. Názvu toho, jenž ovšem byl čestější a značil skupinu budov náležitých králi a ustanovených k jeho přebývání, shledali jsme tři příklady. Při výslechu svědků o vzetí Vyšehradu vojskem pana Jiříka z Poděbrad r. 1448 pravil jeden z nich, rychtář Michal, že setkav se u brány s purkrabím Rabštejnem, byl od něho poslán po zdi ke královu dvoru přivolat více lidu ke bráně.⁵⁾ Předtím v roce 1445 zapsáno je o vinici Vávrovce, že prostírá se na hoře Vyšehradské „sub muro curiae regalis.“⁶⁾ A podobně v mladším zápise z r. 1464 poloha téže vinice označena je slovy „sub curia domini regis, sub Wissegrad.“⁷⁾ Dobře-li soudíme, i slovy krále Jiřího „domus regalis“ v jeho listině ze dne 25. listopadu 1461, kdež se dí, že Ladislav Pohrobek daroval kapitole věž ve zdi

³⁾ AMP 2238, fol. 26.

⁴⁾ Tamže.

⁵⁾ A. M. P. 88, str. 399.

⁶⁾ A. M. P. 2103, fol. 2.

⁷⁾ A. M. P. 2003, fol. J. 2.

Vyšehradské pátou, jdouc od „královského domu“ k bráně.) miněn jest celý zámek, a ne snad jeden dům v něm.

Poloha královského zámku a jeho vzhled na počátku 17. století jsou nám známy z prospektu Sadelerova. Na obraze spatřujeme hradební zeď kolem celého městiště postupující, na straně k řece obrácené bočitou, na ostatních stranách od rohu k rohu přímočárnou. Ve zdi viditelný jsou dva vchody, jeden větší na straně východní, v místech proti děkanskému domu (nyn. čís. pop. 14–VI.), druhý menší na severní straně, nedaleko od hlavních dveří kostela sv. Petra. Z budov zámeckých jedno obytné stavení bylo v poschodí svém bez zevních poruch; jenom střechy se mu nedostávalo. Zdvihalo se na nynější baště čís. XXXVI, snad právě v místě tamního domu, bývalého vojenského skladu. Ze druhé budovy, mnohem rozsáhlejší a výstavnější, vidíme na prospektu jen zříceninu, zeď prostoupenou klenutými otvory o velkých rozměrech. Budova ta připadá v místa nynější bašty čís. XXXVII. Od ní na sever týčila se čtyřhranná věž, zpevňující ohradní zeď v jejím ohbi.

Jakkoli obraz Sadelerův není z doby, k níž popis náš se odnáší, nýbrž je o sto let mladší, máme přec za to, že by bylo s chybou nepřihlížeti k němu jako pomůcce zvláště při řeči o zámku Vyšehradském, který byv položen v roce 1420, nedočkál se již náležité opravy. Sto let před tím, než Sadeler chopil se péra, zámek tedy dále chátral, avšak ze své základní podoby sotva vyšel. Ostatně lze dovoditi příkladem, jak dobře shoduje se obraz se starší psanou historií. Podle paměti Vyšehradských někteří purkrabové v první polovici 16. století přebývali v zámku. Z jejich bydlení je patrné, že aspoň jedno stavení tamní bylo udržováno v dobrém stavu. Tu pak na prospektě Sadelerově, jak jsme svrchu uvedli, spatřuje se obytné stavení, na zdech neporušené, v jihozápadní končině zámku. Snad se nemýlíme, pokládajíc je za staré purkrabství.

Královský zámek dosahoval na jihovýchodě až téměř k brance Podolské čili k fortně, která byla nedaleko děkanského domu (nyn. čís. pop. 14–VI.). Branka šla Podolskou, protože skrze ni vedla cesta z horního města do Podolí, avšak jen pro pěší chodce. Na vnější straně hradební zdi bylo městiště k brance přihrazené, zasahující do vinice Vávrovky. O něm víme, že kdysi před rokem 1524 připadlo majitelům řečené vinice. Aspoň když v tom roce Václav, farář Žatecký, ztržil vinici od dědiců Jana Boskovského, dal si zapsati do knih viničného úřadu, že koupil Vávrovku „i s tím kusem, kdež někdy fortna byla.“⁹⁾ Ze slov posléz uvedených nesmí se usuzovati, že zrušením ohrady za své vzala branka. Vypravuje děkan Vyšehradský Jiřík Přimda, že vidal ze svého domu, jak nový držitel Vávrovky, „kacířský kněz“ Václav Žatecký, dochází na vinici. Byl tudíž průchod fortnou ještě po roce 1524. Protože Přimdovi o to šlo, aby poznal znění výsadního listu vinice Vávrovky, z níž byla povinnost ročního platu ke kostelu sv. Petra, seznámil se s knězem Václavem, a jak příležitost se naskytla, požádal ho, aby mu dal nahlédnouti do řečené listiny.¹⁰⁾

⁸⁾ Archiv český (AČ) XXVIII. str. 361.

⁹⁾ A. M. P. 2007, fol. 126.

¹⁰⁾ Archiv kapitoly Vyšehradské (AKV) Liber decisionum fol. 93.

Východní hranicí zámku byl příkop směřující od branky Podolské na sever a dobíhající až k nynější dolní hradební bráně. Podle běhu toho příkopa i sborný chrám sv. Petra i bývalý kapitolní dům vedle něho příslušely k zámku, ač do ohradních zdí jeho pojaty nebyly. Avšak když po válce nekonaly se na Vyšehradě služby boží jinde než ve jmenovaném chrámě, obyvatelé horního města uvykli pokládati kostel sv. Petra za chrám svůj osadní. a ježto z města byl dobrý přístup k němu buď příkopem ne tuze hlubokým nebo mostkem, položeným přes příkop, počítali jej k budovám horního města. K jeho potřebám také přispívali peněžnými dary a odkazy. O kapli při chrámě, kterou svým nákladem vystavěl zeman Petr Ebrzvin z Hradiště, učinili jsme zmínku již v prvním díle tohoto pojednání. Jakkoli pak kapitola starala se, aby stavení sborného kostela aspoň v celosti bylo zachováno, když k ušlechtilé úpravě jeho částek důchod nestačil, přece někdy odkladem oprav zahrozilo nebezpečení celé budově. Tak z počátku 16. století pobořil se pilíř v chrámové lodi, a klenutí nad ním uvolněné spadlo. O těch poruchách jednali kapituláři v roce 1503. i snesli se zjednatí všechny potřeby, aby bez otálení pilíř byl přestavěn, klenba znovu zavřena a střecha kostela, jenž kryt byl šindelem, dobře spravena. Přitom hledíce poněkud dále do budoucna, uzavřeli, že dají ohledati základy kostela na vyzvěděnou, zda by zdi jeho snesly střechu o tvrdém krytu.

Ke starému zámku příslušelo také městiště obklopující se tři stran bývalý kapitolní dům a dosahující od něho na sever až k ohradní zdi, kterou strhli Pražané v roce 1420. Zprávy o tom městišti jako pozemku proboštském přicházejí teprve z prostředka 16. století; nicméně možno z nich souditi, co a jak bylo o několik desítek let dříve. Na konci roku 1509 probošt Dětrich z Tandorfu chystal se budovati na Vyšehradě svou residenci. Bezpochyby pak v roce příštím přikročil k vykonání díla; neboť v ten čas končilo se jeho přebývání v domě děkanském. Poněvadž potomní proboštové sídlili v domě vystavěném ve středních částech městiště svrchu řečeného a byli pány celého pozemku vůkol svého domu, i příkopu za kostelem, je k pravdě podobno, že Dětrich z Tandorfu chtěl stavěti residenci, vyžádal na králi Vladislavovi, aby dotčené městiště bylo postoupeno k proboštství. Že některý díl městiště náležel Vyšehradským proboštům již v době předhusovské, jest zcela jisto: neboť i stará residence proboštská do roku 1420 bývala v místech nynějšího proboštství. Zvídáme o tom z listu, kterým král Václav IV. r. 1406 zapsal Mikuláši Parcifálovi z Hrádku věž stojící na patě hradu Vyšehradu, v místech nynější bašty nad bývalou Vyšehradskou radnicí. Praviť se o věži, že položením svým je proti domu proboštovu a stranou k Botičskému mostku.¹¹⁾

Od 16. století počínaje říkalo se městišti, jehož velký díl připadal v místa nynějšího hřbitova, „na proboštství“. V letech 1534—1549. kdy proboštské prebendy užíval rytíř Petr Bechyně z Lažan, byly tam, zcela na blízku kaple Vzkříšení Páně, zbudovány dva soukromé domy. Když pak za dalšího uživatele téže prebendy, Bohuslava Hodějovského z Hodějovic (r. 1549—1553), jmění proboštské spravoval poručník, Jan starší z Hodějova, místo-

¹¹⁾ Sedláček, Zbytky register králů českých z let 1361—1480; str. 75.

sudi zemský, vydal on dva kusy pozemku „na probošství“ Martini krejčímu a Šimonu Strakonickému kloboučníku, aby si na nich vystavěli domy a ovšem odváděli z nich roční plat (po 8 groších).

Nelze ukončiti řeč o západní části Vyšehradu a nezminiti se o domě, jemuž říkají Libušina lázeň. Znalci ukazují na jisté známky toho, že stavba domu nebyla dovedena ke konci. Jak se zdá, vkročila nenadálá překážka do cesty a učinila přítrž dílu. Jež, kdybychom znali jeho původce, nazvali bychom jeho dvorem nebo věží, tak jako shledali jsme zmínky o dvoře nebo věži Racka Kobylky na stráni hory Vyšehradské nad Botičem. Protože zdi stavby zobrazeny jsou již na prospektě Sadelerově z roku 1606, kladou někteří badatelé původ jejich do 16. století. Naproti tomu míníme, že stavba může dobře pocházeti ze druhého desetiletí 15. století, a že věci, která zmařila její ukončení, byl výbuch války v roce 1420. Neboť, aby kdo v pozdějších letech budoval dům na skále pod zámek, na místě téměř nepřístupném, není po běhu Vyšehradské historie ani k víře podobno.

Horní město, přiléhající západní stranou ke královskému zámku, bylo na straně jižní a na straně východní obklopeno silnou hradební zdí. Kusy té zdi a jedna z postranic tehdejší brány, u níž hradby se sbíhaly, jsou až podnes zachovány. Na rozdíl od jiných měst, kdež opravovati městské zdi a brány náleželo městským obcím, Vyšehradští neměli takové povinnosti, protože hradby u jejich města byly majetek královský, a bránu držela obec Nového města Pražského, majíc od krále zástavní právo k vybírání tamního cla. Proti možným pokusům svalovati v té příčině nějaké břímě na sousedy Vyšehradské byla v soupise jejich práv poznamenána pravidla: „Item bránu Vyšehradskou kto by držal, aby zdi a věže opravoval . . . Item ktož by bránu Vyšehradskou drželi, aby od soused našich žádného cla v bráně nebrali, když by vino z lisuov sobě domuov vezli.“ Nicméně vzhledem ke bráně nebyli přes sousedé prázdni všech povinností. Za doby válečné, když potřeba kázala, bylo jim u ní konati pónůcky a i jinak státi brannému ku pomoci.

V jižní ohradní zdi, založené na mírném svahu, bylo několik věží. Podle toho, jak poloha jedné z nich jest označena v listě krále Jiřího z roku 1461 (kdež se praví: věž, ve které Štěch někdy přebýval, shlízející do kapitolní vinice, s městským, zahradou a vším příslušenstvím, ve zdi Vyšehradské pátá, totiž od královského domu k bráně jdouc), soudíme, že bylo věží aspoň šest prolože, kdyby jich nebylo více než pět, skladatel listu nebyl by psal „pátá“, nýbrž „poslední“, anebo místo počtu byl by užil řčení: věž ve zdi Vyšehradské u tamní brány stojící. Na prospektě Sadelerově spatřujeme ve zdi čtyři věže a dvě vysoká stavení, kteráž mají sice podobu obytných domů, avšak jsou nerozdílnými součástkami hradeb. Jest tudíž počítati věži šest o nestejném tvaru. Z nich jedna na blízku branky Podolské, druhá nejbližší kostelu sv. Martina byly v roce 1606 již hrubě pobořeny. Ke zkáze věže posléze řečené přičinila živelní bouře v den 5. června 1523, při níž „hrom zapálil na Vyšehradě věži, až krov spadl a podlahy tři zhořály, . . . nedaleko od kostela sv. Martina.“¹²⁾

¹²⁾ Staří letopisové čeští, str. 458.

V městských knihách Vyšehradských přicházejí sic zmínky o hradební zdi a věžích, ale tak úsečně, že pro místopis není z nich velkého zisku. Přece však o tom zpravují, že některé domky městské nebo zahrádky při nich vzdělané dosahovaly ke hradbám, a že ve věžích přebývali soukromníci. Věž Štěchovská zůstala asi v držení kapitoly. poněvadž výminka, od krále Jiřího stanovená, že věž má býti vrácena ke koruně, až kanovníci dojdou důchodů, jaké měli před válkou, nesplnila se, pokud staré hradby trvaly.

Jak se podobá, vedly k tomu vojenské příčiny, že byla zase zřízena dolní brána na Vyšehradě, snad právě v tom místě, kde bývala do roku 1420, nad úhlem cest, z nichž jedna nyní sluje Vratislavova třída, druhá Přemyslova ulice. První písemná zmínka o ní je v listě krále Vladislava II. z roku 1505. O několik let později uvádí se již jménem brány Jerusalemské. Toho názvu dočítáme se v soupise tak zvaných práv Vyšehradských, kdež je řeč o trestání svárlivých žen: „Item, kdyby se svadile dvě babě neústupné, mají žernovy nésti jedna a druhá ji má špicí bůsti od brány jedné, Jerusalemské, až do druhé brány, Vyšehradské, a druhá též zase má nésti a druhá ji tolikéž pobádati má.“ Že s branou obnovena byla také ohradní zeď nad bývalým podhradím, po severní straně horního města, je patrné z účelu brány, aby jinudy nevjíždělo se nebo nevstupovalo nahoru. Výslovně svědčí o tom článek Vyšehradských práv: „Item, kdy purkrabie na Vyšehradě seděl a (na) svůj zvonec zazvonil, po první hodině kto by nešel nahoru na Vyšehrad obyvatelé z huory, potom té noci nemají nahoru puštění býti; a na zajtří má tážán býti od purkmistra, kde jest té noci byl, a za tu vinu má dáti pokuty 5 gr. českých, a podruhé jestli by se téhož dopustil, potom má dáti pokuty 10 gr. českých.“

Z budov horního města nejprve dvě svatyně poutají k sobě pozornost, kaple sv. Martina a kaple Stěti sv. Jana. Kapli na prvním místě jmenované Vyšehradští říkali kostel nebo kostelík, a když v 16. století rozšířila se smyšlenka, že chrámy okrouhlého tvaru jsou z doby pohanské, přisuzovali jí pohanský původ. Jak těžce někteří z nich nesli, co učinil rychtář Jan Jiskra, že umístil vězenskou kládu „v kostele“ (r. 1497), lze poznamenati z jejich žalob. „Mnohokrátě žádán jest pán (purkrabí), aby Jiskra rychtářem nebyl, že v posvátném místě jest šatlavu a kládu měl. . . . neb jest to napřed proti pánu buhu i proti řádu křesťanskému mieti vězení v kostele, kdežto věrní křesťané dělají z šatlav kostely.“¹³⁾

Zbožná mysl měšťanů Vyšehradských skýtala i jinak ochranu kostelíku, tak že zachoval se ne-li neporušený, aspoň o celých zdech. Ani úraz bleskem jemu způsobený dne 5. června 1523, nebyl, jak se zdá, veliký. O té nehodě zapsal letopisec, že „hrom zapálil na Vyšehradě věži (ve zdi městské) . . . a vyskočil vrchem kostelem sv. Martina někdy pohanským nedaleko odtud (od věže); a to se stalo po nešpořích.“¹⁴⁾

Bývalá kaple Stěti sv. Jana na severovýchodní straně od kostela sv. Martina, asi 55 m. od něho vzdálená, je od roku

¹³⁾ AMP 2238, fol. 187.

¹⁴⁾ Starí letopisové čeští, str. 458.

1654 zasula hradebním náspem a slouží za příbytek nájemníkům. O ni někteří historikové napsali věci, k nimž dokladů se nedostává. Tak tvrdí Ekrť, že kaple Stěti sv. Jana připomíná se již ve 14. století, a že v probošt Václav Králík z Buřenic (r. 1397 až 1412) konal shromáždění kapitoly, ve kterém přijato bylo pravidlo, aby kanovníci ve sporných věcech neutíkali se k soudům světským.¹⁵⁾ I dodává, že ústní zprávu o tom podal mu probošt Václav Štule (r. 1871—1887). Dobře-li rozumíme slovům dodatku, Štule otázan byv, jsou-li jaké staré zmínky o kapli sv. Jana Křtitele na Vyšehradě, odpověděl, že se dočetl v listině o schůzi kanovníků s proboštem Václavem Králíkem, konané v kapli sv. Jana Křtitele, a naznačil také, o čem tehda kapituláři rokoval. Na základě té informace Ekrť usoudil, že kaple Stěti sv. Jana připomíná se již ve 14. století. Jistě však byl by v usuzování dbal větší opatrnosti, kdyby byl věděl, že kaple sv. Jana Křtitele byla v ambitě kostela sv. Petra,¹⁶⁾ kdež kanovníci scházeli se v kapitolu.

Podle našeho mínění neshledá se z doby předhusovské zmínka o kapli Stěti sv. Jana na hoře Vyšehradské, protože tehdaž svatyně toho jména tam nebylo, ale teprv o mnoho let později stará tamní kaple sv. Kříže přijala jméno Stěti sv. Jana. Již svrchu, v prvním díle tohoto pojednání, přivedli jsme svědectví, že kaple sv. Kříže na hoře Vyšehradské přetrvala vichřicí válečnou a měla svého kollatora panoše Václava z Vrabí (r. 1434). Ježto utrakvisté nepřipustili k ní kněze strany pod jednou, zůstávala osiřelá a pustla. Tak lze si vyložití zánik starého patrocinia jejího. Opouštěné kaple ujímala se kapitola, až konečně listem císaře Rudolfa II. z roku 1602 nabyla k ní práva.¹⁷⁾

Bez dokladu je také tvrzení Tomkovo, že „po novém obydlí Vyšehradu za krále Jiřího zřízena byla farní osada sv. Jana Stěti na hoře Vyšehradské,“¹⁸⁾ čili že „někdejší kaple Stěti sv. Jana stala se farním kostelem, . . . v němž služby boží konaly se dle řádu strany pod obojí.“¹⁹⁾ V písemnostech Vyšehradských z let 1434—1529 není o kostele Stěti sv. Jana ni nejmenší zmínky. A přec hodilo se, aby byl jmenován, zvláště ve spisech poslední vůle, kdež sousedé blízcí smrti, pamatují na místní chrám a obmýšlejí jej dary. Tu však směřuje štědrost jejich ke kostelům sv. Petra na Vyšehradě, sv. Vojtěcha v Podskali a sv. Alžběty pod Vyšehradem. I ptáme se, kterak by možno bylo, aby nikdo z nich nevzpomněl na kostel Stěti sv. Jana a nečinil odkazu k jeho záduši? Ověšem ke kapli pusté nevidělo se peníze poroučeti.

Kdyby bylo lze spolehnouti na letopočet uváděný od Berghaura²⁰⁾ a ujistiti se v tom, že zpráva k letopočtu přidaná je vážena z historického pramene, ač tak, jak ji Berghauer podává s pravdou se chybuje, věděli bychom, že kaple Stěti sv. Jana připomíná se nejprve k roku 1559. Píše totiž řečený auktor, že ze 16. století je kanovníků Vyšehradských velmi málo zejména zná-

¹⁵⁾ Posvátná místa kr. hl. města Prahy II. str. 502.

¹⁶⁾ Monumenta Vatic. I. str. 178.

¹⁷⁾ Karla ch, Paměti proboštů Vyšehr. str. 200.

¹⁸⁾ Dějepis m. Prahy IX. str. 96 n.

¹⁹⁾ Tamže IX. str. 125; VIII. str. 197.

²⁰⁾ Protomartyr poenitentiae I. str. 243.

mých, protože tehda děkani u kostela sv. Petra usídlili. a kdo tam jediné od roku 1559 zbýval. byl kaplan. jenž konal farní funkce v kostele sv. Jana na hradbách.

O zřízení duchovní správy na Vyšehradě povíme stručně toto: Obyvatelé horního města měli za svůj osadní chrám kostel sv. Petra. Když po roce 1485 ovládl v kostele církevní řád strany pod jednou, utrakvisté z horního města přidali se k osadě sv. Vojtěcha v Podskali. Od konce 15. století nezůstal na Vyšehradě, v horním i dolním městě, počet obyvatelů strany pod jednou, jimž přísluhovali kněží kostela sv. Petra. Roku 1509. kdy sjednán byl nový rozvrh kapitolních důchodů mezi kanovníky, děkan M. Bartoš z Roudnice (r. 1507—1519) uznal za svou povinnost zastávat duchovní správu při téměř kostele.²¹⁾ Potom v roce 1526 připomíná se již farář Vyšehradský, kněz Kašpar.²²⁾ Byl to kanovník přebývající na Vyšehradě vedle děkana Jiříka Přimdy.

Kostelík sv. Martina a kaple Stětí sv. Jana jsou oporné body starého místopisu Vyšehradského. Tyž význam má bývalý děkanský dům čili nynější kanovnická residence čís. pop. 14-VI. v Soběslavově ulici. O něm víme, že byl nedlouho před rokem 1465 obnoven a opraven (*domus decani noviter instaurata et reformata*).²³⁾ Z počátku 16. století bydlil v něm po svých předchůdcích děkan Dětrich z Tandorfu a oblíbil si bydliště tou měrou, že stav se proboštem (r. 1507). nechtěl ho postoupiti novému děkanu M. Bartošovi. I bylo třeba mocných smluvčí, aby páni preláti netrvali ve sporu. Rozhodnutí ze dne 21. listopadu 1509 vyznělo v ten rozum: Poněvadž probošt přiznává, že dům není jeho, a děkan dokazuje, že dům náleží jemu, nechať probošt přebývá tam až do sv. Havla nejprv příštího, a děkan ať se spokojí zatím horní světnicí a vedlejší komorou v téměř domě, zůstavě čeledí svou v domě, kdež posud bydlí.²⁴⁾ Za doby M. Bartoše děkanský dům nazývá se dvorem. což je znamením, že ke stavení přihrazen byl pozemek.

Ježto horní město vzniklo rozvojem hradské osady. a ne novým založením, seskupení sousedských domů v něm nebylo podle vzoru jiných měst, to jest Vyšehrad neměl náměstí a neměl ulic. Tomek píše sic o tamním rynku; avšak je jisto, že staří obyvatelé Vyšehradští žádnou část města tím slovem neoznačovali. Prostranství, jež Tomek nazývá *rynkem* čili *náměstím*, sáhlo od horní brány až téměř ke kapli sv. Martina a bylo vřkol jen pořádku obstoupeno domy. Před rokem 1529 napočítli jsme tam pět obytných stavení, později o dvě budovy více. I je na biledni, že ani společenský ruch ani obchodní v té končině nekypěl. Ožilo-li kdy prázdné prostranství, bylo to nejspíše o trzích, jichž periody oznámeny jsou v soupise práv Vyšehradských: „Item jarmark na Vyšehradě má držán býti na svatého Petra, jako v létě bývá. Item trh na Vyšehradě v sobotu, jako za starodavna tak jest bývalo.“

Jak vešlo se branou do města. byla po levé čili západní straně zahrada, zdí obehnaná, a v ní dům střelcův na blízku

²¹⁾ AKV XII. 2.

²²⁾ AMP 1128, fol. 22.

²³⁾ AKV Liber decis. fol. 44.

²⁴⁾ AKV XII. 2.

první hradební věže. O zahradě a domě víme z knih Nového města Pražského, kdež střelcové v letech 1434—1456 dávali si svou usedlost zapisovati. Později, když byly zavedeny městské knihy na Vyšehradě, střelci snad kladli dům a zahradu do nich. Jistě to říci nelze, protože neistatší kniha Vyšehradská je ztracena, a v mladší době střelce na Vyšehradě již nebylo. Nástupcem Matěje Planického připomíná se střelec Martin (r. 1474, 1487). Po něm dům u brány byl majetkem Anny střelcové (r. 1499, již náležela také zahrada v Podolí (r. 1495). K roku 1499 děje se zmínka o Blažkovi střelci. O devět let později Jakub střelec dal si zapsati vinici na Vyšehradě, kterou zdědil po svém bratru Havlovi střelci. Týž Havel r. 1501 a 1503 sedal mezi městskými konšely.

Vedle domu střelcova a již u samé věže byl domek, jež obec Vyšehradská r. 1499 prodala Mikuláši Netoličkovi tkadlci za 15 kop gr. miš. Po Netoličkovi drželi domek Štefan kožešník (do r. 1508), Matouš švec, později branný (r. 1508—1524), Jana, vdova po Matouši branném (po r. 1524).

Dále na sever u městské zdi mezi první a druhou hradební věží nebylo sousedských stavení. V tom místě, jak se podobá, měli řezníci Vyšehradští na počátku 16. století své krámy. Aspoň nařizují práva Vyšehradská, že „krámy masné mají na Vyšehradě nahoře býti u zdi za lisem kněžským;“ my pak nevíme o jiném lise kněžském než v kapitolní vinici za městskou zdi na blízkou druhou věž. Později ovšem byly řeznické krámy jinde. totiž ul „slachtaty“ vedle radnice nad Jerusalemskou branou.

Ani severozápadní stranu prostranství svrchu řečeného nevroubily domy. Tam dobihaly k němu jen zdi nebo ploty zahrádek. Je to patrné ze zmínek o uličce, která byla „vedle kostelíka sv. Martina“ a „za kostelíkem sv. Martina.“ Uličkou miní se cesta mezi zahrádkami, mající stejný běh s nynější Soběslavovou ulicí. Při ní byl jen jeden dům, jež v roce 1537 Kateřina zůvačka prodala Janu Hruškovi zámečníku za 30 kop gr.

Než přišlo se od horní brány ke kapli sv. Martina, z pravé čili východní strany padla do oka prostá venkovská louže. Dům u ní stojící byl v roce 1492 majetkem souseda příjmím Petra. Pozdější držitelka jeho Markéta Vondráková učinila dědici svými Kubu a manželku jeho Kateřinu r. 1510. Na konci doby, k níž popis náš se odnáší, dům na louži náležel Mandaléně, manželce Matouše Biskupa, od níž v roce 1530 koupil jej Jan kloboučník za 37 kop gr. V témž domě přebývali někdy nájemníci. Jeden z nich příjmím Havel zjednal si trhem viničku u Bráníka a zůstal držitelem jejím po čtyři léta (1492—1496).

Dále k jihu mezi domem u louže a branou spatřoval se dům výstavný jako dvorec, o jehož majitelích Václavu Kačerovi (r. 1491, 1496) a Pavlu Vrnovi (r. 1496, 1500) vypravovali jsme již na jiném místě. Onen byl držitelem pole a louky za kostelem sv. Pankráce a vzdělával 30 strychů pozemků na vrchu Habrové u Krče; tomuto náležel dvorec v Bránice. Po nich vystřídali se v držení domu Jan Žák řezník (r. 1520, 1527), Duchek, syn Valentina Vály z Podolí (do r. 1529), Václav, starý vážný (od r. 1529).

Tichá byla hladina života na zádi města Vyšehradu. avšak vrhl-li kdo kamének po ní, zle se rozvířila. Uvedeme příklad

z roku 1527. Dva sousedé Pražští Ondřej Adam zámečník a Jiřík Jílek z Opatovic vydali se na Vyšehrad k rychtáři tamnímu Kuželovi, jenž bydlil u brány. I setkali se s ním, an se domů vracel. Věc, o níž Ondřej počal mluvit s rychtářem, týkala se jeho žaloby na Petra Kotribu, bývalého purkmistra Vyšehradského, že nezaplatil Ondřejovi za ručníci. Ale rychtář odbýval Ondřeje hrubými slovy, a když bylo mu rovněž tak odpověděno, „sáhal k své šavli a obrátil se k Žákovu domu, i vyvolal jich ven množství. I sám Žák vyběh s kordy, s kyji a s kamením. A Adam potom, když naň házeli kamením a prali naň, vyhodil jest sekyrkou. A rychtářova žena křičela: Zabíte a rozsekájte lotra, jižťe mi muže zabil. A prve před tím, když sme my (tak svědčil potom Jiřík Jílek) počali s rychtářem mluvit, nebylo nikdy žádného člověka až do brány viděti, než sami sme tři stáli. A vida Adam velikou silu, utek jest, a oni množství se jich po něm hnali. A na tom bojišti já sem sám zuostal.“²⁵⁾

Obraťme zraky k západní části horního města. Tam, kde nyní je Štulcova ulice, vedla cesta, vycházející z příkopa za kostelem sv. Petra a dobihající ke dveřím kostelíka sv. Martina, jež byly na západní straně. Podle ní na straně jižní zdvihalo se čtvero domů. První z nich, nejbližší kapli, náležel Janu Novákovi, jehož jméno čteme nejprve v seznamu konšelů Vyšehradských z roku 1503. K živnosti své Novák vzdělával pole na Pankráci, až r. 1517 prodal pole a podělil syny z peněz za ně ztracených, koupil dva strychy vinice u Vršovic na nynější Gröbovce čili v Havlíčkových sadech. Majitelem domu u kaple sv. Martina byl do roku 1526, kdy prodal jej Volfánkovi hrnčíři za 22 kop gr.

Dům Novákovský stál sám o sobě, tak že mezi ním a vedlejším domem, Poltovským zvaným, mohlo se procházeti. O domě Poltovském neshledali jsme staršího zápisu než z roku 1546; avšak z názvu jeho zavíráme, že držitelem domu býval Ondřej Polt, jenž v roce 1500 pojal za manželku Kateřinu Bartoňovou, vdovu po plavci v Podskali, a pak veda obchod dřevní velice zbohatl. Mimo jiné náležel mu dům na Výtoni.

Vedle domu Poltovského byla chmelnice čili zahrada, kterou po Havlovi střelci r. 1508 zdědil Jakub střelec, bratr Havlův. Jak se podobá, Jakub vystavěl v zahradě dům, který pak vzal za své nejspíše ohněm. K tomu vztahuje se zápis městské knihy Vyšehradské, učiněný v roce 1546: „Jan Rohožník koupil jest grunt viničku od Markěty Střelcové za 54 kopy gr. Ale poněvadž týž Jan stavěti nechtěl na tom místě domu, jakož jest byl prve dům, i purgmistr a konšelé nechtějící tomu, aby tu místo pusté bylo, než aby tu duom (zase) byl postaven, i ujali jsou to k vobci v též summě 54 kop miš., a Jan Patero požádal jest toho na purgmistru a konšelích, aby jemu ten trh pustili v té summě 54 kop miš. na ten spůsob, aby on Patero tu duom postavil; pakli by nechtěl domu stavěti, aby to zase bylo k vobci uято.“²⁶⁾

K zahradě střelcově na západní straně přiléhal dům, v jehož držení vystřídali se majitelé: Václav kožešník (do r. 1506), Jan Bradáč pekař (od r. 1506), Martin Šilháček pekař (do r. 1513),

²⁵⁾ AČ XXVIII. str. 364.

²⁶⁾ AMP 2240, fol. 58.

Bartoš kožešník (r. 1513—1515). Mikeš, syn Jana Nováka (r. 1515 až 1532). Z nich Bartoš kožešník přikoupil grunt od souseda Kříže, tak že pak pozemek jeho při domě sáhal až ke zdi děkanova dvora. U domu byla studnice, z níž vážiti vodu směli také sousedé.

Grunt po východní straně zdi dvora děkanova náležel prve Matěji Šrámovitému. Od vdovy Mandalény Šrámovité koupil jej Kříž před rokem 1509. I nevíme, zda prodal on potom Bartošovi kožešníkovi (r. 1513) celý svůj tamní pozemkový majetek či jenom díl jeho. Buď jak buď, v mladší době pozemek někdy Křížův, osázený vinnou révou, byl majetkem Matouše Pulpita vetešníka a po něm Zikmunda řezníka (od r. 1529).

Cestou, jež vedla příkopem, však nemnoho hlubokým, přicházelo se k Podolské brance. Nedaleko od branky, přímo „proti páně děkanově světnici“ stál dům, jehož majiteli byli po řadě: Jan Bradáč pekař, Matouš kožešník (do r. 1514), Jan lékař ze Slovan (od r. 1514), Dorota lékařka (do r. 1518), Pavel čili Pavlíček tkadlec (r. 1518—1526). Vondráček nádeník (r. 1526 až 1531). Soudě podle trhové ceny 15—19 kop grošů dům nebyl tuze výstavný. Pavel tkadlec prodal jej třikráte; což ovšem jen tak bylo možno, že ti, kdož od něho koupili poprvé a podruhé, od trhu zase upustili, protože nemohli dostáti platebním výminkám.

Vedle domu právě dotčeného, po straně od branky vzdálenější, byla Vyšehradská škola. K ní, jak jsme již pověděli v prvním díle pojednání, paní Markéta r. 1483 učinila nadání ročního důchodu 2 kop 41 groše, jež měl děkan bráti od držitelů usedlosti v Chotčínách a vydávati ke škole. Od ustanovení panina v příčině platu kapitola později se uchýlila. Přijavši totiž v roce 1509 za pravidlo: „scolares provideantur de communi“, kladla peníze z Chotčín do své pokladny a odtud nakládala na žáky, kolik bylo třeba.²⁷⁾ Podle staršího snesení jejího z roku 1503 dostávalo se žákům za zpívání při službách božích dvou kop grošů ročně.

Za děkanským domem na straně jihovýchodní u městské zdi býval domek, jenž někdy z počátku 16. století zašel. Poustka, nevíme jak, vešla v držení kapitolního děkana M. Bartoše z Roudnice a byla od něho v roce 1516 dána Křížovi pod obvyklý plat roční 4 grošů miš. Kříž vzdělal v tom místě zahrádku, kterou pak prodal svému zeti Pavlovi r. 1521. O čtyři léta později koupil touž zahrádku Jan cihlář.

Vrátíme-li se na cestu, jež vedla z příkopu za kostelem sv. Petra ke kapli sv. Martina čili na nynější Štulcovu ulici, jsme povinni upozorniti nejprve na změnu, jakou znamenáme tam proti době starší. Kde nyní prostírají se Karlachovy sady na rovině, býval prve svah hory od cesty k jižní hradební zdi. V těch místech připomínají se v 16. století zahrady a viničky. V zahradě, jež byla proti nynějším kanovnickým residencím čís. pop. 81 a 82, měl dům Jan lékař. Týž dům se zahradou náležel potom Janu Hudcovi (r. 1507, 1510), Martinu Pehmovi zlatníku (r. 1510—1514), Matěji Šustovi bakaláři, zeti Pehmovu a měšťanu Nového města Pražského (r. 1514—1526). Anně Trubské, městce Starého města Pražského (r. 1526—1529), Jiříkovi z Jelče (r. 1529—1536).

²⁷⁾ AKV XII. 2.

Vedle zahrady prve řečené, po východní straně její, byl domek, v jehož držení vystřídal se Křiž (do r. 1509), Jan Bureš (r. 1509—1526). Jira Veliký (r. 1526—1551).

Dále k východu již na blízku nynějšího dvorce čís. pop. 16-VI. rozkládala se vinička, kterou v roce 1515 koupil Martin Pehm zlatník od Matěje literáta a děkana M. Bartoše za 6 kop gr. míš. Po Pehmovi vinička připadla jeho dceři Apoléně, manželce Matěje Šusty bakaláře, r. 1520. Od Apolény pak v roce 1550 získal ji trhem Matouš pasíř, měšťan Nového města Pražského, za 100 kop gr. míš.

Nynější dům čís. pop. 16-VI. vystavěn byl teprve po roce 1545. Staré obytné stavení na tom místě náleželo sousedu příjmím Uhrovi (r. 1515). Po smrti Uhrově bylo majetkem vdovy Doroty Uhrové až do roku 1533, kdy přešlo v držení Vavřince Dítěte, syna řečené Doroty. Od majitele posléz jmenovaného ztržil je za 20 kop gr. kanovník Vavřinec (r. 1540), jenž pak stav se děkanem dal zbořiti starý dům a zbudoval nový.

Po severní straně domu někdy Uhrova byla ulička a v ní dům, jehož starší držitelé nejsou nám známi. Ať dáme místo domněnce, zdá se, že dům náležel Matouši Biskupovi, ježto potomní majitel domu Pavel Řezáč (do r. 1553) má za manželku vdovu po Matouši Biskupovi, povinen byl vydati svým pastorkům 15 kop grošů podílem po jejich otci. K domu příslušela vinička prostírající se na svahu za stavením.

Vedle domu Řezáčova, stranou k úvozu, byl dům s viničkou náležitý Jiříku Smetanovi (do r. 1552). Úvozem míněna jest bývalá přímá cesta od brány Jerusalemské (čili od domu čís. pop. 8-VI.) k domu čís. pop. 16-VI. Cesta vedla ovšem dále po východní straně kaple sv. Martina na prostranství před velkou branou, avšak díl její mezi branou Jerusalemskou a domem čís. pop. 16, vyhloubený v břidličné skále, měl jméno úvozu. Tudy jezdilo se na Vyšehrad až do roku 1841, kdy došlo k založení silnice, jež oklikou obchází bývalý úvoz.

Povšimnutí zasluhuje, že na Vyšehradě v horním městě žádné stavení nepřiléhalo k dolejší bráně, ale i domy nejzáze na sever zbudované byly opodál brány. Příčinu toho hledati jest v nehojném zalidnění města. Kdo tedy vstoupil branou Jerusalemskou do úvozu, spatřoval nejprve po obou stranách zahrádky nebo viničky a za nimi teprve krajní domy městské. Věc napověděna jest v knihovních zápisech, kdež na označení krajních domů užívá se rčení „nad Jerusalemskou branou.“ Tak i o domě Smetanově praví se v zápisech, že stál vedle úvozu „nad branou Jerusalemskou“, to jest v nějaké vzdálenosti od ní.

Ježto není již zmínek o jiných domech v západní části horního města, překročme úvoz a zaběhne se do čtvrti východní. Tam „nad branou Jerusalemskou“ byl dům Pavlíčka zedníka. V roce 1527 Pavlíček prodal jej Matěji čili Matějkovi plavci za 20 kop gr.

Proti domu Pavlíčkovu, na straně odvrácené od úvozu, stála radnice. O ni učinili jsme zmínku již svrchu, vzpomínajíce, že Vyšehradští až do prvních let 16. století neměli rathouzu, pročež v té době jejich konšelé konali schůze v soukromých příbytcích.

Teprv v roce 1507 městská rada uzavřela koupiti dům. obci potřebný a k její poctivosti téměř nezbytný. Tehdejší purkrabí Vyšehradský Bohuslav z Újezdce schválil usnesení konšelů a nejen že osvobodil dům od pozemkového platu, ale i dvěma kopami grošů míšenských přispěl na jeho zakoupení. Při tom však nemohl si odepřít, aby nebodl radu dotazem, zda úmysl jejich v příčině radnice je opravdový, aby snad nemínili zjednatí domu svobodu od platu a potom za dražší peníz jej prodati. I dával výstrahu: „Jestliže kdy ten duom prodán bude, což by zadržáno bylo (ročního platu) v těch letech, že, pravím pod svou přísahou, že mi musíte dáti, byste měli u čerta vzieti.“²⁸⁾

U radnice byly masné krámy a „šlachtata“, však ne hned od počátku, neboť starším stanoviskem řeznických krámů připomíná se městiště „u zdi za lisem kněžským“. Jakkoli pak statut městský připouštěl, že „muože každý řezník na Vyšehradě na hoře doma na viku maso prodávati.“ mistři vystavěli krámce u radnice a drželi je týmž právem, jakým drželi domy.

Vedle „šlachtaty“ byl dům Mandalény, manželky Petra Bulana jinak Vlacha. Od ní v roce 1517 ztržil jej Mikuláš Kule řezník za 70 kop gr. S domem právě řečeným sousedil dům Jiríka Brunclíka tkadlce (r. 1550, 1556).

Proti masným krámům stál dům Hanzlovský zvaný, jež v roce 1562 Jan kroupník z Nového města Pražského prodal Vavřinci Pičovi řezníku za 23 kopy gr. Vedle domu Hanzlovského se strany jedné a „Bílého domu“ s druhé strany byl dům Vavřince Piči řezníka, jež on prve než koupil dům Hanzlovský, prodal Beneši Kelnerovi za 20 kop grošů (r. 1562).

Není ovšem dobře, že jmenujeme držitele domů Vyšehradských z mladší doby než je rok 1529, majíce přestati na době starší. Avšak na omluvu naši buď, že by nebylo možná dojiti úplnosti ve výčtu stavení a zhotoviti popis města nějak celistvý, kdybychom nebrali na pomoc dat mladších. Ostatně pravíme nyní, že lze ze zápisů knihovnich zvědět jména i leckterých starších majetníků, jenže pro nedostatek kritérii nikomu se nepovede vyzkoumati, kdo který dům držel. Ať uvedeme příklad, Martin Pehm zlatník, již svrchu jmenovaný, koupil dům od Matěje literáta (r. 1510) a hned prodal jej Petrovi zlatníku za 12 kop gr. Tých Martin r. 1510 koupil dům od Pavla Dýmala, syna soukeníkova ze Starého města Pražského, kterýžto dům pak byl přisouzen Apoléně, dceři Pehmově (r. 1520). V kterém místě ty domy byly, anebo kdo později je uvedl ve svůj majetek, zápisy ani slovem nenapovídají. Je-li pak kde jinde něco naznačeno, stopa šťastně nalezená ztrácí se v listech Vyšehradské knihy. Tak čteme ve spise poslední vůle Svaty, vdovy po Tobiaši Jinochovi, měšťanu Nového města Pražského, z roku 1502, že měla „na Vyšehradě zapsáno na domě Suchanově u božích muk 1 kopu grošů.“ I bylo by nám milo znáti, kde stály boží muky. Avšak v knize Vyšehradské neshledáváme než přepis zápisu asi z roku 1506 toho znění, že Václav Suchan vzdal grunt, jež koupil od Martina Krále za 12 kop grošů, Janu Suchanovi, bratru svému. Potom již o Suchanovi nebo jeho majetku zmínka se nedeje.

²⁸⁾ AMP 2238, fol. 23.

Ani o domě bývalé proboštské rychty knihy Vyšehradské nepřinášejí zpráv, než jen poznámku, po příležitosti učiněnou, že konšelská rada r. 1488 zasedala „v rychtě u pana Pavla Hasáčka.“ Tu však mlčení má svůj důvod. Rychta byla stavení výsadní, a proto trhové smlouvy o ni nezapisovaly se do městské knihy. Kdo ji prodával, dal sepsati list dobré vůle na postup výsadního listu k držení rychty, načež oba listy vydal svému nástupci. Tím činem trh byl uzavřen. Dobrou paměť o rychtě shledáváme v zápiscích kapitolních. Za děkana M. Bartoše (r. 1507—1518) držitel rychty Jan Cukrář lékárník neměl již původního výsadního listu, ale snad jen nějaký opis jeho. Děkan věda o tom, obeslal jej k sobě a ukládal mu, aby buď konal službu rychtářskou aneb nechce-li nebo nemůže-li, aby podvolil se k ročnímu platu. Proti tomu držitel rychty činil tuším námitky, že rychta je proboštská, a že by mu náleželo souditi proboštské poddané, což na ten čas není možné, ježto probošt nemá na Vyšehradě nebo na blízku Vyšehradu žádných poddaných; nicméně smluvil se přece s děkanem, že bude zatím, než najde se výsadní list v kapitole, uznávati děkana zasvou vrchnost a konati kapitole službu poselčí i jednatelskou na svůj peníz.²⁹⁾ Jak se zdá, rychta a „Bílý dům“ svrchu dotčený, stojící na blízku kostela Stěti sv. Jana, bylo stavení jedno a též. Zda tehda ještě trvala krčma, o níž praví se ve výsadním listě probošta Václava Králíka z Buřenic, že přísluší k rychtě,³⁰⁾ není nám známo.

Před válkou husovskou hora Vyšehradská opatřována byla vodou ze studánky Obzerky čili nynější Jezerky splývající do rybníčka nad Michli. V o d o v o d, na nějž kapitola nakládala, byl potom zkažen a opuštěn, ač jinak celá dráha jeho zůstávala znatelná. Na „trúbách“ pod Obzerkou měl louku Havel Myslik, povozník z Nového města Pražského. Když on v roce 1457 prodal ji Šimonovi z Libšic, nový majitel louky přivolil k výmince: „jestliže by kdy vedeny měly býti truby z Kunšovy vinnice přes lúku Šimonovu, týž Šimon nemá toho hájiti (tomu zbraňovati): i slibil proti tomu nebýti.“ Jak je patrné ze zápisu, který byl učiněn v roce 1463, zkažený vodovod pokládal se za majetek královský. V tom létě totiž Šimon z Libřic prodal louku Šimonovi sladovníku, dal poznamenati do spisu takové smlouvy: „Kdyby chtěla králova Milost na Vyšehrad vodu vésti, nemá svrchu psaný Šimon sladovník toho hájiti, aby kladeny byly truby.“³¹⁾ Však, trvám, ke kladení trub již nedošlo.

V dolním městě Vyšehradském, k jehož popisu nyní přistupujeme přední budovou byl špitál Pokory Panny Marie s kostelem téhož jména. Vystavěl jej biskup Olomoucký Jan Očko z Vlašimě (r. 1352—1364) pro chudé obojího pohlaví, kteří byvše někdy v bohatství a ve cti, potom upadli v chudobu. Řízení špitálu, jeho statkového nadání a chrámu bylo až do počátku války v rukou kněžských. Jak se podobá, zakladatel poručil vrchní správu kapitole Vyšehradské jako sboru, jenž některým členem svým mohl nejnáze pečovati o dobré chudinského ústavu.

²⁹⁾ AKV Liber decis. fol. 83.

³⁰⁾ Ruff er, Historie Vyšehradská, str. 170.

³¹⁾ AMP 2085, fol. D. 4, F. 5, O. 20.

Když v květnu r. 1420 žoldnéři královi zažihali stavení v Podvyšehradě, aby nesloužila nějak nepřátelům, pohorel vedle jiných domů tamní špitál. Obyvatelům jeho bylo opustiti milý útulek a hledati obživu způsobem, jehož chtěl je uchrániti biskup Jan Očko, maje o ně péči, „aby nemusili žebrati dům od domu na hanbu sobě a svým příbuzným.“³²⁾ Ježto od špitálu odběhli jeho správcové, spojené obce Starého a Nového města Pražského zvítězivše v bitvě na Pankráci, ujaly špitál ke svému držení. Při dělení kořisti v roce 1429 ústav někdy Očkův se zbožím k němu příslušným byl přiřknut Novoměstským. Odtud jeho dějiny osypávají se zase květem účinné lásky k bližnímu a vyznívají na chválu soucitných srdcí lidských.

I v době, kdy špitál byl ještě poustkou, pamatovali na něj dobrodinci. Tak probošt Vyšehradský Albik z Unčova r. 1425 čině poslední poručení, poručil ze svého statku Jenštejna 10 kop ročního platu do špitálu „klerikům kostela pro nemocnici.“³³⁾ Později, když utichla vichřice válečná, dary dobrodinců houstly a pozdvihovaly dům milosrdenství na bývalou míru jeho. Ježto by výčtem všech darů, o nichž víme, a zvláště odkazů vypravování naše příliš se rozšířilo, chceme přestat na nejlepších příkladech. Přitom nesmíme se zretele spustiti jiné děje, jež týkají se správy ústavu.

Rada Nového města Pražského ustanovila dva měšťany za úředníky čili hospodáře špitálu pod Vyšehradem, Jana Šitku a Václava z Hrobky. R. 1434 vydala jim 4 kopy grošů na opravu stavení. Že však brzy potom povodeň pobořila mostek u špitálu, vidělo se hospodářům naložiti dvě kopy na správu mostku a ostatek zůstaviti pro špitál.³⁴⁾ Za peníz tak nepatrný nebylo ovšem lze mnoho pořídit. Poněvadž ani v příštích letech rada většího nákladu nepovolila, oprava domu tuze se zdržovala.

Teprve roku 1442, jak soudíme z odkazů, na pomoc stavebnímu dílu učiněných, jevila se naděje, že záhy otevrou se dvěře asylu chudým. Poroučíť měštka Dorota, vdova po Jakubu Šilhavém sladovníku, 5 kop grošů „na jistbu špitálu pod Vyšehradem.“³⁵⁾ a měšťan Blažek z Litomyšle píše ve svém kšaftu: „Odkazuji dvě kole mlyně mé vlastně u svatého Vojtěcha pod Zderazem, kteréž sem koupil u Štastníka s dnem, s hutí, s břehem, s jezem, špitálu pod Vyšehrad . . . , aby úroky a požitky těch kol dávány byly na dílo a opravení a na stavení toho špitálu, dokavadž by zdělán a opraven nebyl, že by v něm chudí (a) nemocní bydleti mohli. A když by v něm chudí (a) nemocní obydlí měli, aby ihned deset kop gr. úroka a požitkuov svrchupsaných obráceno bylo každý rok na kněze bohobojného, kterýž by tu těm chudým a nemocným v službě boží posluhoval a jim tělo pána našeho Jezu Krista a krev jeho svatú rozdával skutečně pod obojí způsobú chleba a vína, a jinak nic; ostatek (pak) toho úroka aby byl dáván chudým a nemocným.“³⁶⁾

Roku 1447 naskytla se pánům Nového města příležitost získati ke špitálu za malý peníz dobrý poplužní dvůr v Herynku

³²⁾ *Prameny dějin českých* IV., str. 532.

³³⁾ *AKV* XI. 98.

³⁴⁾ *AMP* 2083, fol. J. 13.

³⁵⁾ *AMP* 2096, fol. G. 5.

³⁶⁾ *Tamže* fol. H. 2.

u Řičan. Nabídla jim její městka Regina, vdova po Mikuláši střelci, mající úmysl i ostatní jmění své zůstaviti špitálu, bude-li ji tam dopřáno trvalého bytu. Ježto výhoda trhu byla očitá, obec koupila dvůr pro špitál a vyhověla také dotčené žádosti Reginině.³⁷⁾ O čtyři léta později vidělo se pánům Nového města učiniti vděk řečené paní tím, že ji povýšili za hospodyně ve špitále. Rozhodnutí jejich zapsáno je v radní knize: „Pan purgmistr a konšelé zpraveni jsouce a znamenajíce, kterak paní Regina Střelcová vdova učinila jest dobrý a šťastný počátek k vyzdvižení špitála pod Vyšehradem, postúpivši k němu dvoru v Herynku vsi, kteréhož jest byla v držení, a potom se s svým statečkem do toho špitála přihnula a již tu od několika let v tom špitále pracuje robotně s chudými, vedúci hospodářství, svolili sú a mocí zápisu tohoto svolují, aby táž Regina byla hospodyně v tom špitále a bydlela v něm, tu s chudými potřebu majíc do své živnosti beze vše překážky, v tom což najedále může hledieci těch chudých dobrého obecného.“³⁸⁾

Ke dvoru v Herynku úředníci špitálu zjednali nájemce, jenž dával ročního platu 8 kop grošů, dva strychy žita, strych hrachů a vůz sena. Když pak nájemci Kuba, rychtář v Herynku, a společník jeho Jan Kučera mladý požádali za to, aby dvůr s jeho příslušenstvím byl jim prodán, úředníci špitálu se svolením obce vyhověli žádosti a dvůr zcizili (před rokem 1493).

Příkladu vdovy Reginy Střelcové následovala paní Anastazie z Třebíče. „Přiložilať do špitálu pod Vyšehradem 40 kop grošů svých vlastních peněz, mající velikú žádost, aby mohla chudým posluhující, za to věčnú odplatu jmieti, a tu potřebu tělesnú majíc, své kosti složití. Protož (r. 1460) páni purgmistr a konšelé znamenajíce její dobrou, nábožnú, spravedlivú a slušnú vuoli i žádost rozumnú a spasitedlnú, i se pány obecními a úředníky dali k tomu svú plnú vuoli a ji za hospodyně přijali, aby tu chudé opatrujíc, živnost mohla jmieti, dokavadž by jic pán buoh živnosti ráčil prieti.“³⁹⁾

Vedle matron, jež prály si bytu ve špitále, mnozí jiní lidé majetní otevřeli ruku lidumilnému dílu. Ano lze říci v pravdě, že ve druhé polovici 15. století nebylo v Novém městě Pražském souseda poněkud zámožného, jenž by nepřispěl odkazem k rozmnožení špitálního důchodu. I někteří sousedé Staroměsti, vládnoucí majetkem v Novém městě, vstoupili v řadu dobrodinců. Dary pak byly rozmanité. Kateřina, vdova Mařika Bezrukého, postoupila špitálu třetí díl svých dvou pivovarů ve Vodičkově ulici r. 1453. Za ten díl, když pivovary se prodaly, úředníci špitálu přijali 50 zlatých Uherských.⁴⁰⁾ Kristina, vdova Matěje Žateckého od hřebenů ve Starém městě, poručila ke špitálu díl vsi Tuklat, vydávající ročně 10 kop grošů, r. 1459.⁴¹⁾ Mikuláš Vajíčko, písař v Novém městě, odkázal do špitálu kromě 4 kop gr. hotových peněz „peřinku, pod kterouž ležal“, r. 1460.⁴²⁾ Petr Čech, měšťan Starého města, pořizuje

³⁷⁾ AMP 88, str. 120; 2084, fol. A. 47.

³⁸⁾ AMP 2084, fol. E. 2; 88, str. 672.

³⁹⁾ AMP 2085, fol. J. 6.

⁴⁰⁾ Tomek, Dějepis m. Prahy IX, str. 109.

⁴¹⁾ Emler, Reliquiae tabul. II, str. 303 n.

⁴²⁾ AMP 2094, fol. B. 21.

o svém majetku. uložil. „aby Dorota. manželka jeho. z statku jie odkázaného vydala plátna chudým pod Vyšehrad za dvě kopě gr. a týmž chudým od každého varu z těch sladuv budto pšeničných anebo ječných. což jich jest nyní na sladovně. když se variti budú. aby od každého dala větel piva.“⁴³⁾ Jan Ječmik. měšťan Nového města. odkázal chudým do špitálu „lůčku s chmelnicí a s políčkem ve Psárich“ a „všecko seno a otavu na lúce Prokopově. někdy pisare Nového města Pražského. pod Vyšehradem. kteréž u něho koupil.“ r. 1469.⁴⁴⁾ Když potom řečené polnosti Ječmikovy vydány byly pod plat, špitál měl z nich roční důchod 5 kop grošů.⁴⁵⁾ Jan z domu Varholtova. měšťan Nového města. odkázal do špitálu „jednu krávu mladú“, r. 1470.⁴⁶⁾ Zeman Jan ze Sibiriny poručil ke špitálu 10 kop ročního platu ze svého statku v Sibirině (r. 1470).⁴⁷⁾ Václav Kriváček. měšťan Nového města. oddal chudým ve špitále svůj lázeňský dům pod Půčkou v Podskali. jednak aby mohli užiti teplé koupele. jednak aby jim na dobré vycházel nájemný plat z domu (r. 1472).⁴⁸⁾ Marik od hřebenu. měšťan Starého města. postoupil špitálu kopu grošů ročního platu na vinici. která mezovala s vinicí Andělovskou u nynějších Riegrových sadů na Královských Vinohradech. r. 1471.⁴⁹⁾ Jakub Žlutický. měšťan Starého města. poručil ke špitálu polovici vsi Záluží. z níž byly dvě kopy ročního platu (r. 1478).⁵⁰⁾ Zeman Hrdibor Lopatský z Veletic odkázal špitálu díl užitku z půldruhého kola v mlýnech Štastníkových. r. 1482.⁵¹⁾ V těch mlýnech již předtím úředníci špitálu. Tobías z domu Jinochova a Marek. koupili půldruhého kola od Prokopa mlynáře za 300 kop gr. miš. (r. 1480). Jak se zdá. užitek z kol byl zvláště dobrý. Z té příčiny asi úředníci právě jmenovaní směnili v r. 1481 lázeňský dům někdy Kriváčkův za půldruhého kola v mlýně Šerlinkově. Obojí mlýny byly na pravém břehu Vltavském proti Žofínu.

Špitálnímu chrámu. jenž byl založen ve jménu Panny Marie. dostalo se sice nejnutnější opravy před rokem 1450. avšak zbývalo ještě mnoho učiniti. aby stavení bylo důstojným domem božím. K tomu dílu nejprve přiložila ruku pani Alžběta z Načeradce. Davši sobě se svolením obce Nového města Pražského udělati pokoj ve špitále a přebývajíc tam. pečovala o úpravu chudého chrámu. Jak se podobá. založila v něm oltář k poctivosti své patronky sv. Alžběty. podle něhož potom špitální chrám slul kostelem sv. Alžběty. Roku 1451 oznámila své rozhodnutí. že „po její smrti vešken její statek má přitom špitále zuostatí ku opravení špitálského kostela. a že toho statku jejího kněz Václav od svatého Štěpána a Šmardoch (tehdejší úředník špitálu) mají býti poručníci.“⁵²⁾ Kromě statku právě řečeného bylo majetkem jejím 8 kop grošů. jež u ní vydlužil Matěj. střelec na Vyšehradě. I po-

⁴³⁾ Tamže fol. D. 68 n.

⁴⁴⁾ AMP 2094, fol. E. 1.

⁴⁵⁾ AMP 2088, fol. C. 1.

⁴⁶⁾ AMP 2094, fol. E. 4.

⁴⁷⁾ Emle r. Reliq. tabul. II. str. 361.

⁴⁸⁾ AMP 2094, fol. D. 59; 2087, fol. B. 15.

⁴⁹⁾ AMP 2119, fol. R. 4; 2003, fol. M. 6.

⁵⁰⁾ Emle r. Reliq. tabul. II. str. 376.

⁵¹⁾ AMP 2094, fol. H. 4.

⁵²⁾ AMP 2084, fol. E. 6.

ručila z nich 5 kop ke kostelu špitálnímu na opatření oleje do lampy a 3 kopy k farnímu chrámu sv. Vojtěcha v Podskali na touž potřebu.⁵³⁾

Na špitální kostel pamatovala také Kateřina Táborka, vdova po Janu Kuklovi, měšťanu Nového města. V roce 1451 pořizující o svém jmění, odevzdala 10 kop grošů přítelkyni své Anničce Krehovské vdově. „aby kalich koupila za 6 kop gr., k tomu dva postavniky (svíce k oltáři) za 2 kopy gr. a ubrus na oltář... do špitálu pod Vyšehrad.“⁵⁴⁾ Darem sic menším, ale přece zmínky hodným obmyslila špitální chrám Dorota z Třebíče r. 1463. Odkázala plášť svůj černý, aby byl prodán po její smrti, a za peníze by kupován byl olej do kostela.⁵⁵⁾

O jiné dárkyni Anně, vdově Michala z domu Stěpánkova ve Starém městě, zapsáno je k roku 1466, že „pamatujíc na smrt a na přenesení z tohoto údolí plačtivého na onen svět budoucí, dobrovolně dala jest kalich stříbrný i s patenú za duši manžela svého i také za duše předkuov svých, a to do špitálu pod Vyšehrad k tomu záduši k paměti budoucí.... aby se v tom kalichu na každý den od kuže v tom špitálu obývajících obět slavná dala Syna božieho. A toho kalichu učinila jest mocného a nejvyššího poručníka opatrného muže Jana Vodičku takovýmto obyčejem, dokavadž by v tom špitálu rozdávána byla krev božie, aby tu vždy ten kalich při tom záduši zůstal: pakli by to kdy změněno bylo, aby poručník svrchuspaný měl moc plnú beze všeliké překážky světských i duchovních ten kalich odtad vzieti a jej dáti k jinému záduši, kdež by se krev božie rozdávala lidu obecnému. A jestliže by pán buoh poručníka prve psaného smrti neuchoval, aby měl moc jiného místo sebe ustanoviti.“⁵⁶⁾

K vedení duchovní správy ve špitále kněz ustanoven byl krátce před rokem 1466. Zásluhu o to měl měšťan Václav Kriváček, jenž poručil do špitálu 200 kop grošů, „aby za ně plat byl kúpen k dědictví, a z toho platu aby najprv knězi tu v špitále potřeba dávána byla neb pět kop gr. určeného (platu) do roka, aby činil služby božie svaté mše i jiné modlitby, jakož na řádného kněze slušie, za duši řečeného Václava i za jeho předšie, a ostatek těch peněz aby chudým lidem v špitálu dáváno bylo na potřeby kúpití a k jídlu neb na oděv.“⁵⁷⁾

Týž dobrodinec oddáváje ke špitálu svůj lázeňský dům v Podskali, nařídil, aby z výnosku domu kopa grošů ročně náležela knězi ve špitále, jenž tam po službách božích bude se modliti s chudými za pokoj duše Václavovy a spásu jeho předků.

V době, kdy král Vladislav II. počal práti církevním ústavům strany pod jednou, proslechlo se v Praze, že kapitola Vyšehradská pracuje o to, aby byl jí ke správě vydán nebo navrácen špitál v Podvyšehradi. Jest to patrno z poznámky nebo klausule, kterou ke svému odkazu přičinil Hrdibor z Veletic, oddávaje ke špitálu díl ažitku z půldruhého kola mlýnského. „Jestliže by kdy,“ vece, „na

⁵³⁾ Tamže fol. E. 18.

⁵⁴⁾ AMP 2096, fol. Q. 1.

⁵⁵⁾ AMP 2086, fol. A. 2.

⁵⁶⁾ Tamže fol. J. 18.

⁵⁷⁾ AMP 2094, fol. D. 59.

to přišlo, že by špitál ten obci této odjat byl zase k Vyšehradu, a potom páni a obec jiný špitál pro lidi chudé udělali, (chtě) aby ten plat z toho špitálu pod Vyšehradem byl obrácen na špitál obce Nového města Pražského.⁵⁸⁾ Pověsti o snaze kapitoly ve věci svrchu řečené nebyla asi lichá; ano, jak se podobá, nechybělo mnoho v roce 1483, že by bylo došlo ke změně ve správě špitálu. Ale bouřlivé události, jež tehdaž staly se v městech Pražských a směřovaly proti silení katolictva, vkročily tomu v cestu. Potom již povedlo se obci Nového města dosáhnouti listu od krále, kterým dávalo se jí svolení k dalšímu držení a řízení špitálu. Než aby ani kapitolu neminula naděje na získání špitálu, král v řečeném listě, vydaném dne 25. května 1486, propůjčil obci Novoměstské jen své právo a „svrchnost“, jaká jemu příslušela ke špitálu, podotýkáje, kdyby obec jakýmkoli jiným právem z držení špitálu byla vyvedena, že bude směti odňati od něho všechno, co by po vydání listu králova k němu přidala, i také vyhledávati náhradu za to, co by na opravu jeho vydala.⁵⁹⁾

(Dokončení.)

Pře o polovici statku odoumrtního, neřízeného a nekšaftovaného po Jakubovi Lhotovi z Šebína,

(Z archivu m. Loun vynesl Fr. Štědrý. Pokračování.)

Za p. purgmistra Jana Vávrovic JMC. p. rychtář Jiří Dědek z Vlkové na místě a k ruce JMC. položil dolíčení své proti Anně Vesecké z Vesec po neb. Jakubovi Lhotovi z Šebínu pozůstalé vdově v pondělí po n. Invocavit leta 96. [4. března].

V. Mti slovučné opatrnosti p. purgmistře a pp. radní!

Kdyby paní Anna Vesecká z Vesec poz. vd. p. n. J. Lh. z Š. někdy měštěninu a s městem trpícím v m. Lib. na sebe pozor s zástupcem svým Janem Kobišem z Bytýšky měla a na se přání v rozepři o přípověď k polovici statku odoumrtnímu neřízenému a nekšaftovanému po již jmenovaném manželu jejím při právě m. Lib. a na témž panství k zámku Hazmburku příslušejícímu, kteréhožto polovici já jsem tůž přípověď pořádnú na jistě a milostivé poručení jmenem a na místě J. M. C. J. Mti pp. rad zřízené komory v král. čes. a sročení vedle artykule privilegium předešlého pána téhož panství uroz. p. p. Jiřího Popela z Lobkovic na odoumrt m. Libochovic a na nápad pána téhož panství vydaného a od JMC. milostivě potvrzeného učinil, bedlivou by pamět měla, nikdy by v zbytečné a daremné ouskočky se nevydávala, nýbrž vedle téhož se přání zjevného a patrného in Replica, Duplica et Triplica přiznalého po svém by právě kráčela. Nebo ačkoliv ona při začátku té rozepře (85 fol.) poněkud poručení J. Mti pp. rad zřízené komory v král. čes. jmenem J. M. C. učiněné a sem odeslané zlehčovati a na přípověď mů pořádnú na místě a k ruce JMC. polovici statku odoumrtného neřízeného a nekšaftovaného při m. Libochovicích v městě i jinde mohovitého i nemohovitého po témž Jakubovi Lhotovi z Šebínu pozůstalého a na JMC. právem dědicským jako na vrchnost připadlého učiněnou za

⁵⁸⁾ Tamže fol. II. 4.⁵⁹⁾ Čelakovský, Privilegia měst Pražských I. str. 292.

nepořádnú, skrze Jana Kobiše z Bytíšky pokládati. Ji ku právu přijímati a publikovati zbraňovati směla: však (jakož jsem to svědky mými k ruce JMC. pořádně zavedenými Janem Šflem z Wossršteina, Janem Michlenem zástupcem a plnomocníkem jejím, Florianem Rakovnickým, Benešem Nyčem jinak Huspekou to dostatečně provedl) jest na přednášení mé podstatné potomně od svého odporu dobrovolně upustila a aby pro ubytí dalších pojezdův a outrat, jak poručení J. Mti pp. rad zřízené komory, tak přípověd má k polovici dotčeného statku publikovány byly, povolila s tím doložením, kdyby se toho tehdáž toho dne nestalo, že by potomně to vykonáno vždy býti muselo. A protož jest Jana Michlena a Mikuláše Chloubu ne k excepci, než k hlavní při o přípověd k polovici statku již oznámeného splnomocnila. I kterakž tehdy pořádně v spisích svých po spokojení v místě radním před V. Mti o týž odpor nepořádně od ní začatý mohla se na túž excepci proti všemu vyměření právnímu navracovati. *Quod quisque sua voce dilucide protestatus est, ut in eiusdem casum proprio testimonio impugnare non potest. C. per . . . et C. de non num. pent. l. generaliter.* Jen takové upuštění od odporu právo nazývá věcí přesouzenou. *Legitime facta transactio non minoris est auctoritatis, quam res iudicata. L. minore C. de transactionibus.* Žeť jest pak ona proti témuž právu o to se zástupcem svým vydala, v odpovědi své na přípověd mů contestando litem negative danou odpor svůj zbytečně i všetečně znovu zdvihala, naproti tomu ujíti jmenované terminu k průvodům k hlavní roze při opět v středu po Božím Těle jinak ultima Maii l. P. 1595, jakž na třetím jejím spisu písmem ruky přísežného písaře vlastní naznamenáno jest, od téhož odporu upustila, poručení J. Mti pp. rad zřízené komory v král. čes. jako i cedulím svým vlastním (o nichž ode mne v impugnaci dostaveno) k slovutnému panu Janovi Kaňkovi Poříčkému, ouředníku na Libochovicích odeslaným místo dala k nim se neimpugnujíc jich vlastně přiznala. Protož z té příčiny na sebe pokutu temere litigantium uvedla. Neb právo jest: *Qui iniuste litem movet, ad expensas tenetur. L. omnes infine C. de epi: et de dex: et C. de pede l. proferendum § Si vero.*

A takž ti nálezové její nějací proti její protestaci vlastní a osobní ku prava složení minouti a v nic obrácení jako zmateční a všetečnost její pokutované býti mají podle práva. Aníž toho pomínouti mohu, kterak impugnací své stíhati smí jak svědky pořádně vedle práva zavedené tak instrumenta k ruce J. M. C. pořádně skládaná a přijatá, jakoby to obé proti zřízení zemskému přijaté bylo a to v příčině té, že jsou před pohnáním a obesláním k té roze při přijímání a zapisování. To pak pravé a pravdivé jest, račte vážiti, sepření, že žádné býti bez pohnání a obeslání nemůže, jest věc právní a tu patrná. Anna Vesecká od J. Mti pp. rad zřízené komory v král. čes. skrze poručení, kteréhož jsem hodnověrný vidimus za průvod předložil jmenem JMC. vyšlé (jehož datum na hradě hradě praž. v pondělí po n. Laetare leta 95 a kteréž publikované slyšela, jemu místo dala) za dostatečný půhon nebolížto obeslání ujala. Přípověd mou k polovici statku neřizeného a nekšaftovaného po J. Lh. někdejším manželu svém při právě a na panství Libochovském zůstalého a na J. M. C. ja-

kožto p. p. dědičného připadlého čtenou slyšela, ji od práva vzdvihla, odpověď svou patrnou litem negative contestando vedle práva dala, totiž že té mé připovědi a ohlášení, aby na JMC. jakožto pána našeho nejmilostivějšího jakožto krále českého a pán panství Libochovského připadnouti měla, místa nedává a touz odpověď svou, k níž se sama v impugnaci své seznává polovice všeho statku odoumrtného po Jakubovi Lhotovi pozůstalého a právní sepření skrze svědky a instrumenta provozovala. I poněvadž jest ona odpověď svou po sročení a sepření měla moc a právo proti mně provozovati (pročež by mi nemělo se připovědi mé takové proti ní pravé činění a provozování dostati) quod licet reo, licet et actori. Protož průvodové ode mne proti Anně Vesecké vedení jako i instrumenta pořádná vedle nálezu právního ku právu skládaná ani proti zřízení zem. ani proti právu činěna vedena, a přednešena jakožto vše pořádné nejsou. A takž to její štrafování mých průvodův i zlé užívání zřízení zemského a práva zatmělé natahování zbytečné jest a ji platnosti žádné proti právu vésti nemůže. Neb pravím regule jest: Litis contestationem facta propositio et responsio. Spec. Sax. l. II. d. lib. III. Artic. 30. Což vš při začátku té rozepře v skutku se stalo. Mimo týž zbytečný oumysl nemajíc čím jiným Anna Vesecká práva zaneprazdňovati utiká se v své impugnaci k stíhání a nařikání svědkův mých z města i panství Libochovského k svědomí k ruce JMC. položených, jako bych já týmiž měšťany Libochovskými a poddanými k témuž panství (jednak klade že na místě a k ruce J. M. C. jednak že od osoby své a v příčině své vlastní) spolku a užitku svého vyhledával, pročež by jich svědomí k ruce J. M. C. vedené postačovati nemělo. Ale že toho ničímž neprovozuje zvláště aby týchž svědkův mých tak k ruce J. M. C. vedle práva uvedených, táž rozepře, kterouž ona s obcí a záduším m. Libochovic má, jich (86 fol.) osobní býti a na jich osoby vlastně a zejména se vztahovati měla a mohla, v tom své ouskoky daremní vyjevuje. Provozuje z práv městských Art. B. LXI. Num. VII. IIX. IX., že svědkové býti nemohou Suspectus propter participationem lucri vel damni, socii criminum, socii bonorum. Kdyby s zástupcem svým tomu artykuli zdravě rozuměti uměla, nikdy by mne a též svědky k ruce J. M. C. vedené v takové nepravé a nedůvodné vejklady, jak v spisích svých tak i v té impugnaci své všetečně s tím nějakým zástupcem svým Janem Kobišem jakobyh proti jistému JMti pp. rad zřízené komory v král. čes. poručení týmiž svědky v statku pozůstalým po Jakubovi Lhotovi spolek měl, i odtud čekancem zisku a škody byl, nedávala. Ale přijdeť na zlého rádce ta nenadalá chvíle: že tomu jakkoli pozdě vyrozumí: Consilium malum consultori pessimum. A teprv zví, že přináší zlého nařikání a zlehčování nenáležitě dobrých lidí a co zlého přináší převrácenému smyslu práva v sobě dobrého i zřízení zemského, jakž pak i on zříz. zem. artikul D. XXIII ven z smyslu jinam provozovati a k svému rozumu natahovati smí. Ale však když jsou jiným v podobných příčinách podobní svědkové zavozující k platnosti sloužili, jsem té naděje, že ona Anna Vesecká sobě svým předsevzetím proti J. M. C. nic neprovede. Nebo jest se toho v podobné příčině (Jiříkovi Uždilu měštěninu a prymasovi m. to-

hoto Luna při právě m. Litoměřic před stolicí p. rychtáře a kmetův což i vrchním právem stvrzeno jest dostalo — když nebožtík JMC. rychtář Jakub Sokol z Meziklas a ouředníci nad důchody obecními v m. Luna zbraňovali Václavovi Nosidlovi vydávati proti sobě svědomí z příčiny té, že jest při nich proti Jiříkovi Uždilovi o statek Anny Králky stával, v spisích se podpisoval a radu o touž věc s nimi držival, však jsou toho nikterakž zbrániti nemohli z příčiny té, poněvadž již Václav Nosidlo v takovém povolání nebyl a ta věc jeho osobní neb vlastní nebyla než obecní téhož m. Luna. K tomu také on Jiřík jednoho z týchž ouředníkův totiž Jana Tučka k vydání svědomí proti sobě JMC. p. rychtáři na jistej způsob v obranách a v spisu jeho doložených jest připustil. Protož jest JMC. takového svědomí vydání proti sobě Václavovi Nosidlovi brániti nemohl podle práva: při kterémžto výnosu od vrchního práva potvrzeném k ruce JMC. zůstaven býti žádám podle práva. Abych pak já měl na místě a k ruce JMC. jaké průvody buď na živě neb in instrumentis, ven z rozepry a na lehkost Anny Vesecké, an toho potřeba neukazovala, a nač se spisy nevztahovaly, vésti, toho jest ničímž s zástupcem svým za pravé neučinila a neučiní. A jakž jí Anny Vesecké náležité bylo, aby obrany v odpovědi své přivedené to jest že jest s Jakubem Lhotou pořádné zdání před vydáním privilegium m. Libochovicům a řízení a zadání i kšaftování pořádné statkův z dovolením dědičné vrchnosti statky poddacími a kmetskými a též zadání v registra persrechtní m. Libochovic vtělené měla, item že jest on Jakub Lhota statek svůj od pána dědičného osvobozený měl, že žádných břemen poddacích nesnášel (Privilegium od předešlého pána Libochovským měšťanům a poddaným nadané, že se na něho nevztahovalo podle práva vedle pochlubení svého) provedla, tak abych já přípověď svou na jisté a dostatečné jmenem JMC. poručení k polovici statku po Jakubovi Lhotovi někdejším manželu jejím pozůstalého odoumrtného neřízeného nekšaftovaného, mohovitého i nemohovitého učiněnou a což mi dále o témž statku provozovati náleželo, i což dále od ní pod sepřením v témž statku se způsobilo, pravou činil, povinnost má ukazovala. Ale aby se co toho od ní na schválení práva stalo, skutek toho nikterakž neukázal a neukazuje a jak měla, jaké pořádné statky společnému zadání provésti, poněvadž někteří svědkové k tomu od ní pohnaní vysvědčovali, že jest Jakub Lhota, když jí sobě za manželku pojímal nic neměl. I což jest jí pak daroval? Qui nihil habet, non habet, quod donet. Nad to žádné jistoty hodnověrné ku právu nepředložila, že by předešlý a na ten čas dědičný pan panství Libochovského p. Jirí Popel měl k tomu dovolení své, maje directum dominium, jim manželům aby statky poddacími a kmetci se spojili, dáti, že jsou pak oba dva jako nesvobodní v statku tehdejším poddacím a kmetcím bez povolení vrchnosti tak svobodně a v té moci neměli, tak šafovali, což jich nebylo, zdávali a v předsevzetí neslušné bez přítomnosti ouřadu m. Libochovic a jen v přítomnosti dvouch přespólních osob a některých kněží (jimž náleželo s zákonem a ne svadebními smlouvami se obírat: ne sutor ultra crepidam) se vydávali. Tak sou ty smlouvy nějaké svadební jako pokoutní mezi sebou proti právu tropili a v pode-

zletlost dali. Třetí byť toho jaké povolení měli, proč by nebožtík Jakub Lhota k předešlému pánu svému leže na smrtebné posteli pana Juliusa hofmistra téhož pána o dovolení kšaftu činění o statku svém odsílal a takové dovolení s ponížením žádal. I když jest k kšaftování o témž statku moci bez dovolení vrchnosti neměl, nadtož jest jim manželům svoboda žádná před výslem (!) privilegium o spolčení se statky dána nebyla. Artikule zřízení zemského a právo od ní přivedené ty na tři stavy panský, rytířský a městský v král. čes. a ne na poddané panský i jiné se nevztahují. Protož zle téhož zřízení zemského užívá, já pak naproti tomu, co jsem dostatečně k ruce J. M. C. provedl, že jest on Jakub Lhota poddaným spoluměštěním a jedním z obce m. Libochovic nad Ohří s městem trpící byl. Prvotně předloženým Vidimus hodnověrným privilegium p. Jiřího z Lobkovic Libochovským na řízení statkův a na odoumrtí daného a od J. M. C. pp. téhož panství dědičného v témž artykuli o řízení a odoumrtí milostivě potvrzeného ku právu též předloženého. V témž privilegium zajisté s prvopočátku dostatečně stojí: že jsou před téhož pána svého předstoupili purgmistr a konšelé i všecka obec m. Lib. n. Ohří, věrní poddaní jeho milí, jeho poddané sami od sebe i také skrze některé dobré lidi prosíc a žádajíc, aby jim a potomkům jejich z dobrotivé štědroty a (87 fol.) lásky některé milosti a živnosti městské, čímžby budoucně vzdělání býti mohli, dal a osvobodil. Odkudž patrně jest, poněvadž to privilegium na všecku obec Libochovskou, jako na poddané bez výminky úhrnkem se vztahuje, že jest Jakub Lhota jako s městem trpící a vedouc živnost zouplna městskou netoliko měštěním m. Libochovic, ale i poddaným pána tehož panství byl, kteréhož jest týž pán jeho, jak z jiných svědků se vynadchází, i chlapem jmenoval a tak polovice statku odoumrtního, neřízeného a nekšaftovaného po něm jako poddaným pozůstaného (!) na JMC. dědičným právem podle téhož privilegium připadla.

I zdalíž též privilegium svědkové jejich, že jest poddaným nebyl, jako i vidimus majestátu jeho a zachovacího listu i jiných instrument jejich nepodvrací a v nic neobrací? K čemu jest která obec skrze vrchnosti své privilegium a nadání všecka zavázána, k tomu jsou zavázáni i měšťané a obyvatelé. Obec m. Libochovic, v níž měštěním Jakub Lhota byl, zavázána skrze privilegium od vrchnosti jí nadané k věrné poddanosti i jiným živnostem městským jako břemenám a zavázána byla a jest. Tehdyž i Jakub Lhota za svého živobytí k též povinnosti zavázán jako i k břemenům byl a takž i nápad v statku odoumrtném po něm pozůstalém podle znění téhož privilegium a potvrzení od J. M. C. na JMC připadl. A že jest taková jha, břemena jako i povinnosti měšťanské a poddaci, roboty, poplatky při jiných měšťanech m. Libochovic podnikal za učiněnou milost o odoumrtí, řízení statkův a nápady m. Libochovic nadané zapravoval a každoročně dával, což i v poznamenání do register důchodních šlo, to z svědkův mých p. Jana Kaňky Poříčského, J. M. C. ouředníka Libochovského, Jiříka Škorničky, purkrabě téhož panství, Floriana Rakovnického, Tomáše Rabužky jinak Trampešky se vynadešlo, jako i to, že jest živnosti městské obsahoval a provozoval, to z týchž

svědkův svých i z jiných vysvědčení, jmenovitě z Beneše Nyče jinak Huspeky, měštnína m. Libochovic, Václava Mičana, Martina Sládka z J. M. C. v m. Libochovicích pivovaru, Jana Květoně, Pavla Kudrny, ode mne dostatečně provedeno jest. My pak do plného a nabytého statku (jakž Šebestián Koreš Polomec z Polomi svědek její vysvědčovati směl po p. Jeronýmovi z Denína k paní Anně Vesecké pozůstalé vdově po témž p. Jeronýmovi dostati se měl, to sem dostatečně odvedl a jakož prvé bylo, dovedl. Neb jste ráčili z průvodův mých k ruce JMC. vedených a publikovaných vyrozuměti, že jest p. Jeroným z Denína koupil statek od Šťastného Jankovic a Reginy Neřádky prvé nežli jest sobě Annu Veseckou pojal za manželku a p. Jan z Lobkovic, někdejší hofmistr král. čes. že jest mu půjčil na závdavek 200 kop míš., kteréž potomně Jakub Lhota koupiv takový statek pánu platiti musel, jakž pak to vše vysvědčení Jiříka Škorničky, Beneše Nyče jinak Huspeky, Bartoloměje Albina a z odpovědi ouřadu Libochovského na supplikaci Mikuláše Chlouby dané plněji se jako i z Vidimus register panství Libochovského nových a vysvědčení uroz. p. Vilíma staršího Odkolka vynadchází a v impugnaci toho jsem též dostaviti nepominul. Ale že jest ona Anna Vesecká proti právnímu instrument[u] ku právu skládání vyměření jakás stará registra proti Vidimus register pořádných ode mne ku právu složených od předešlé vrchnosti panství Libochovského zkažena, zrušena a vyzdvížena, do kterýchž Jakub Lhota, jakž Lidmila Chloubova z Denína vysvědčuje, v místě neobyčejném na straně svou vlastní rukou, což se mu líbilo, poznamenal, jest ku právu složila: ty, poněvadž jsem v impugnaci své jako podezřelý a zfalšovaný a kterýmž věřeno jako registrum obecním publicis instrumentis býti nemůže, (Publica enim instrumenta non nisi publice id est a publica persona veluti notario, aut coram magistratu confecta valent. Kon. B. C. 5) zavrhl, při příčinách mých právních zachován býti žádám podle práva. Aníž jí Anně Vesecké natabování zřízení zem. artykul K. III. IX. K. XII. (!) S. S. 6. item sněmovního snešení, též práva Saského jur. Sax. lib. I. Art. 52. ku pomoci sloužiti jakoby vedle nové milosti od vrchnosti nadané m. Libochovicům nebožtík Jakub Lhota žádnému statku svého vlastního, an jemu zápisové v pořádných registrách téhož města purgkrechtních na všechny grunty postřešní i bezstrešní od něho a sobě k ruce skoupené svědčily a svědčí, nemohl kšaftovati, řídití nebo dáti vedle práva. Ti artikulové K. III. K. 9. K. 18 zřízení zemského nevztahují se na statky poddací a kmetcí, než na statky pozemský, kterýchž rozdílly mají dckami zemskými, načež se pak i sněmovní snešení vztahuje, řízení býti. S. S. pak 6. Nevím v kterém zřízení zemském zástupce její čítal, neb v tisknutém v l. P. 1554. jako i v novém toho artykule není. Co se dotýče práva Spec. Sax. lib. I. Art. 52. text, ten artykul jest zrušen articulus est reprobatus Viadose. Iste articulus est erroneus et per sedem apostolicam reprobatus. Protož jí k žádné platnosti sloužiti nemůže. Mělť jest zajisté Jakub Lhota svobodu vedle dovolení sobě od vrchnosti daného a podle nového privilegium od též vrchnosti obci města Libochovic vydaného a od J. M. C., jakož výš dotknuto potvrzeného statky své mohovitě i nemohovitě skrze

výpisy zápisův ode mne při právě přednesené publikované a v inventáři statku po něm pozůstalého poznamenané. A což ona Anna Vesecká při inventování toho statku, jakž svědkové moji Václav Kunatko, Beneš Nyč, Volf Krejčí, Jakub Petřík písař radní m. Li bochovic vysvědčují zamlčela, i což z toho statku jinam vedle svědomí Václava Škorničky, Víta Chraštiny, Jiříka syna Václava Škorničky, Martina podruha od Kateřiny Vocáskovy, Pavla syna někdy Prozská? z Malých Vuniček, Ursily Bečkovy, zeti svému Mikulášovi Chloubovi do Biliny odvezli po inventování téhož statku dala, i dluhy na jistotách a skrze vysvědčení provedené kšaftovati a řídit. Ale že prvé jest nežli kšaft sobě sepsati a pořádně k místu přivést dal, jakž z svědků mých p. Jana Kaňky, Floriana Rakovnického a Jakuba Petříka, písaře radního se vynadchází, smrti zachvácen byl a tak statku neřízeného a nekšaftovaného po sobě zanechal. Protož tehož statku, když (88 fol.) jest žádných krevních přátel a příbuzných tu v městě bydlících a s městem trpících po sobě nepozůstavil, ani se nevynadcházelo vedle již často připomenutého privilegium od J. M. C. o nápadích a odoumrtech milostivě potvrzeného všeho a všelijakého tak neřízeného a nekšaftovaného jedna a pravá polovice na J. M. C. připadla a náležitosti JMC. má plným právem. A poněvadž V. Mti p. purgmistře páni spoluradní já jsem o této rozepři s paní Annou Veseckou o statek odoumrtní po Jakubovi Lhotovi z Šebínu manželu jejím, jehož polovice na JMC. jakožto dědičného pána p. panství Libochovského připadla, nic jsem se o své ujmě nedočinil, nic jsem před sebe všetečně nevzal, nýbrž na jisté poručení, jehož vidimus hodnověrný ku právu za průvod složen ode mne jest, od JMti p. prezidenta a pp. rad zřízené komory v král. českém jmenem J. C. M. p. p. nás všech nejmilostivějšího učinění a odeslané přípověd k často jmenovaného statku odoumrtního polovici k ruce J. M. C. vedle privilegium od předešlé vrchnosti měšťanům i vši obci, jakožto věrným poddaným, jichž spoluoudem Jakub Lhota byl, městu Libochovic daného, i v artikulích a nápadích a odoumrtní od J. M. C. milostivě potvrzeného a schváleného jsem učinil a jakby právo nápadné k též polovici JMC. jakožto král a pán dědičný téhož panství Libochovského se míti pravil, to dostatečně a na schválení práva jsem provedl. Naproti tomu pak Anna Vesecká pozůstalá vdova po Jakubovi Lhotovi z Šebínu měšťaninu m. Libochovic a poddaným téhož panství, na něhož se rčené privilegium jako na jiné měšťany a poddané vejslovně vztahovalo a na týž statek vztahuje. A on Jakub Lhota za tůž milost jistý roční plat vrchnosti své při jiných měšťanech poddaných té vrchnosti jako věrný poddaný skládal a odvozoval, odporu svého proti mé přípovědi pravého jest neučinila, nýbrž zlým užíváním zřízení zemského týž odpor svůj potratila, a smlouvy svadební bez dovolení dědičné vrchnosti a bez přítomnosti ouřadu m. Libochovic pokoutně činěné nesvobodné a to o to ještě, čehož obapolně v moci neměli, v nic obrátila. Protož V. Mti jmenem a k ruce JMC. žádám, že k orteli v též rozepři podle mých průvodův spravedlivému zpráva den a termín brzký jmenovati a tůž přípověd a odoumrť týmž ortelem spravedlivým nás strany podělití ráčíte. V čemž dotčenú přípověd mů a obrany k ruce JMC. přednášené

k bežlivému uvážení a spravedlnosti JMC. dědičné a odoumrtní vyhledání dopomožení a opatření V. Mtem poručené činím. Actum v m. Luna v pondělí po n. postní Invocavit 4. martii l. 1596.

JMC. rychtář v m. Luna

Jiřík Dědek z Vlkové.

Za p. purgmistra Jana Vávrovic Anna Vesecká z Vesec a v m. Libochovicích pozůstalá vdova p. J. L. z Š. položila dolíčení proti JMC p. rychtáři Jiříkovi Dědkovi z Vlkové v pondělí po n. Invocavit leta (15)96.

Slovůtné Opatrnosti V. M. p. purgmistře a páni milí! Kdež jest JMC. p. rychtář tohoto m. Luna Jiřík Dědek z Vlkové impugnací ku právu tomuto ve spisu předložil, v kteréž všecken můj průvod povrchně toliko štrafuje a ztenčuje a svou přípověď, kterouž na místě a k ruce JMC. z strany polovice statku po někdy Jakubovi Lh. z Š. pozůstalého ku právu tomuto v spisu předložil velmi zvelebují a za pořádnou bejti pokládá. Tou příčinou je by p. zástupce můj v přítomnosti mé l. pominulého 95 v středu po družebné neděli touž přípověď při právě tomto čísti dopustil, jakoby tím nezpůsobem jeho nepořádný předsevzeti stvrzeno bejti mělo. Ježto příkladové ukázání mezi Janem Roučkem a Ambrožem Netterem z Glauchova, mezi staršími šmejdíři a vačkaři od práva Starého m. praž. ukázaný to v sobě obsahují, že jsou tolikéž žaloby prošly odpovědi na ně daný, ale když jsou toho pořadu práva pominuli, neobsílali, jsou skrze reformací vrchního práva podle té regule: Citatione ommissa processus iuris ipso iure nullus est, spravedlivě vyzdviženy a tolikéž že tuto není činiti samo čtení přípovědi, anebo J. Mti z komory poručení, ale jest o to činiti, že jest mne p. rychtář k té přípovědi neobsílal, aniž jsem od práva tohoto jako s Libochovskými k témuž dni, abych jakou přípověď slyšela, sročena nebyla a tak zřízení zemského X. 18. jest pominuto. Za kteroužto příčinou spravedlivě ta přípověď se vši akcí vyzdvižena býti má. Dále v té impugnací některé svědky mé, že by se o vysvědčování chudoby nebožtíka Jakuba Lhoty manžela mého, o jehožto osobu mrtvou činiti není, nežli o statek, nesrovnali. A když v taková svědomí bedlivě nahlídnouti v povážení svém míti ráčíte, to se patrně nachází, kterak se v tom srovnávají, že nebožtík Jakub Lhota, když se mně na přímělu p. Jiřího z Lobkovic dostati měl, za pisáře byl, jinýho statku žádnýho krom chatrnejch šatků v nichž chodil, neměl a že jsem ho do společnosti statku mého za mocného hospodáře k živému obdržení přijala, jakž toho obsírněji v tomto dolíčení mém dotknouti neopominu. Nic méně dosti neušetřlivě štrafuje předně svědomí p. Šebastiána Korše Polomce proti přísné záповědi zřízení zem. V. 5. Ješto to štrátování jeho z svědomím p. doktora Jana Benedykta Getuly, p. Jiříka Ondrausa z Litoměřic, kněze Matěje Strakonického, p. Jana Tetického z Šouova, Anny mlv. nářky z Budyně, Vavřince Mlynáře patrně přemáhá a štrafování smluv svadebních mezi mnou a týmž nebožtíkem Jakubem Lhotou v přítomnosti z obojí strany pp. přátel duchovních i světských vykonané a stvrzené, kteréžto smlouvy tak v spisu ku právu tomuto složené lidmi poctivejmi vysvědčené právy, zřízením zemským i mnohými ortely stvrzené za podstatu společnosti naší do-

konale zůstávají a summou coby mně koliv k dobrému k této při-
ukázaného sloužití mohlo na jiné smysl obrací. Toho dokládá, že by
byl jiná smlouvy svadební lidem městským svobodnými a jiná lidem
kmetcím a poddaným sloužití měly, ale toho v nejmenším artykuli
neukazuje. abychom s nebožtíkem Jakubem Lhotou manželem (89 fol.)
mým v jaké nesvobodě a poddané vrchnosti Libochovský zůstávali
měli. Nic méně že se toho patrně v tom privilegium od p. Jiřího z
Lobkovic na odoumrť daném nachází, aby všickni měšťani m.
Libochovic obojího pohlaví muži i ženy, vdovy i sirotci všecky
statky mohli mezi sebou jedni druhým dáti, prodati, odkázati,
kšaftovati tím způsobem, jakž o řízení statkův práva městská
král. tohoto českého plněji svědčí a ukazují. I jestliž se lidem
poddanejm Libochovským tak jako svobodnému stavu městskému
podle práv městských o smlouvách svadebních nařízení podle
téhož privilegium, jehož datum v pondělí po n. Laetare l. 1591.
dostati má: proč bychme my tolikéž jako lidé svobodní užiti
nemohli, aby nám ty smlouvy svadební dostatečně provedené a
prokázané sloužití neměly. Dáleji v své impugnační důtklivě mne
stihá, když jsem prej Jakuba Lhotu do statku mého přijala, že
jsem v Praze kofliky své rozestavovala, tímto dotvrzujíc, kterak
jsem téhož Jakuba Lhotu do statku svého přijala, i to jsem proto
učinila, když se nám peněz nedostávalo a nebožtík Jakub Lhota se
mnou jsme peněz do živnosti potřebovali, grunty i jiné statečky
přikupovali, abychom lidem právi bejti mohli, jsem na hotové
summě do 400 kop míš. do živnosti shledala, vobílí, vína
překupovala a co jsem v nebytu jeho doma nebožtíka
uprodala, několik vozův toho před manželem sjejm nekryla,
netajila, nýbrž jako věrná manželka pořádně počet z toho
činila, tímž jsem proti povinnosti manželské nic nezhrěšila a
tudý o mou pouhou spravedlnost se nepřipravila. Z strany
rejster anebo kněh starých Libochovských, jimiž se oni
Libochovští nad paměti lidský řídili, domy z Libochovic i z
vesnic pod jistými tituly zapisovali, v nichž se zápis
gruntu nebožtíka Jeronýma z Denína, prvního manžela
mého koupení domu od Rejny Neřádky a Šťastného Jankovic
leta 65 za 900 kop míš. nachází, při kterémžto zápisu in
margine též Jakub Lhota svou vlastní rukou napsal slova
tato: Pamět leta 70. Jakub Lhota ujal ten grunt po
nebožtíkovi Jeronýmovi z Denína společně se mnou manželkou
svou, což netoliko svědky, ale i v jiných vejpišech ku právu
tomuto složených vlastním jeho rukou poznamenáním se
provozuje. Toho roku totižto 70 přiznal sem se k paní
Anně Vesecké z Vesec do statku jejího a sirotčího po
pp. Jeronýmovi z Denína zůstalých přijat jsem na
podíl její za mocného hospodáře, všeho statku, co ho
má a mlti budeme společně a nerozdílně užívali až do
smrti, to všecko, co nám koliv P. Bůh naděliti ráčil,
zůstavujeme sobě i klínoty k živému obdržení. I to
jest usvědčeno, že Libochovští těch rejster anebo
kněh purgrechtních od mnoha let užívali, kteréž
Jiřík Dědek klade za nepořádná a falešná a že by
prej nebožtík Jakub Lhota máje je za sebou, co by se
jemu líbilo, do nich psáti mohl, hodněji věřiti
svědkům nežli jeho holému štrfování-beze všech
průvodův. Když ráčíte v ty knihy neb rejstra
nahlédnouli, najde se titul knihy m. Libochovic i
vesnic k panství Li-

bochovskému, v nichž mnoho set zápisův na grunty Libochovských a jiných vesnic, kteréž se na soudech činivaly, jakožto v knihách purgrechtních, kteráž podly vyměření vrchnosti Libochovské vždycky za každým úředníkem zůstávala. A poněvadž on Jakub Lhota z Šebínu, tolikéž ouředník panství Libochovského byl, pánu ve všem se dobře a věrně choval, (a ne jak to strana všetečně vykládá a o něm píše) i za nejvyššího regenta všech panství posazen, tehdyť jest mohl spravedlivě v ty knihy purgrechtní za sebou míti, z nichž potom poslednější ouředníci nová rejstra zalcžili, co se jim vidělo z těch starých rejster vybrali, co se jim libilo vypustili, změnili jako zápis gruntu a domu Neřádovského od neb. Jeronýma z Denína, prvního manžela mého, všečen na Jakuba Lhotu převede[n], jakž vejpis těch nových rejster za průvod od Jiříka Dědka položený to v sobě obsahuje a když do jednoho i druhého zápisu nahlédnouti ráčíte, to se uzná, která rejstra za oodvodná a falešná jmína býti mají. Neb o tom vysvědčují Beneš Huspeka z Libochovic, Vavřinec Mlynář z Budyně, Anna žena jeho, Kříž ze vsi Klapího, Jiřík Ondraus z Litoměřic, že jest neb. Jeroným z Denína l. 94 ten dům Neřádovský za 900 koupil a potom teprv l. 70 Jakub Lhota spolu se mnou jakž jeho vlastního rukou poznamenání dotvrzuje, na ten trh jsme nastoupili. O jinejch bezpotřebných věcech v té impugnaci obsažených není potřebí V. Mti zbytečně zaneprázdnovati, ale podle mé odpovědi a obran, které jsem proti přípovědi téhož JMC. rychtáře provedla a prokázala, skrze doličení pořádné vypravovati nepominu. I. že leta pomínulého 96 na poučení JMC. p. p. našeho nejmilostivějšího byvší o středě po n. Laetare 8. Martii s Libochovskými pořádně sročena, jsem se osobně s pp. přátely svejmi tu právu tomuto postavila za jiné nemaje, nežli že toliko s týmiž Libochovskými při právě tomto podle JMC. poručení slyšána budu. Ale že jest se pak JMC. rychtář Jiřík Dědek k tomu přimísil, jakés poručení z komory a potom přípověď svou beze všeho obeslání i jakého sročení čísti dal, a mne nenáležitě okřikoval, toho jsem mu nikterak zbrániti nemohla; nebo jsem o jeho předsevzetí nepořádném na mále, na mnoze nic nevěděla. I bezpochyby v takové nenadálosti, muselat jsem na pomyslení za hojemství zažádati, abych se proti takovému jeho Jiříka Dědka nenadálému předsevzetí mohla poraditi, slušně-li a spravedlivě měl by v tom svého neslušného průchodu užítí. I teprva jsem vyrozuměla a s pp. přátely svejmi se uradila, i také v podobnejch k tomu nezpůsobů pohledala, že kteří jsou se koliv toho dopustili při kerémkoliv soudu neb právu bez pořádného vstoupení sročení neb obeslání jakýms trefuňkem aneb náhodou, nětco toho proti zřízení zem. K. 18. před sebe brali, že to nikdá průchodu svého nemělo a pro dobřej řád jest míti nemohlo, jakž toho příkladové při právě Starého m. praž. (skrze reformací vrchního práva mezi Janem Roučkem a Ambrožem Netterem z Glauchova; též staršími šmejdíři a vačkáři se nacházejí, když jsou jedni k druhým při právě Star. m. praž. bez pořádného obeslání aneb sročení o některé věci v radě činiti měli, to jim vrchním právem bylo vyzdviženo podle té regule: Citatione omissa processus iuris ipse iure nullus est. Již pak JMC. rychtář své nepořádné předsevzetí jak chce premuje, napravuje, i ty nohy

k tomu natahuje, nemůže jináče bejtí, nežli že jsem tím jeho předsevzetím z strany polo(90 f.)vici statku mého, kteréhož mi shromažďovati a vypracovati neponechal, pod formou statku nějakého, neřízeného a nekšattovaného po někdy Jakubovi Lh. z Š., manželu mém pozůstalého nevinně a nespravedlivě stížena, toho toliko račte povážiti do svého statku jak po Jeronýmovi z Denína, tak mého vlastního na klínotech, hotovejch penězích, vobílí, svršcích, nábytcích, jsem ho přijala, s ním se podle manželství ve všem statku spolčila, z toho více statku dobejvati, vypracovati až do smrti jeho shromažďovati pomáhala, leta svá tu trávil, téhož Jakuba Lhoty v jeho velikých nemocech jako věrná manželka opatrovala. I byloliž by to spravedlivé, kdyby se J. M. C. jedna polovice, an můj nejmilostivější pán toho ode mne potřebovati neráčí, a Libochovským druhá polovice, kteříž na to nepracovali prisouzena býti a já votra ruce ode všeho jíti měla. Mezi pobany, Turky, neznaohy o tažovém ukrutenství slejcháno nebylo, a není. A k čemu by to usilování Jiřína Dědka a těch Libochovskejch nespravedlivě bejtí chtělo, buď P. Bohu požalováno, kterýž milosrdně vsecky sirotky a vdovy obzvláštním opatrováním svým Božským míti ráčí, jakožto B. milosti JM. M. C. p. p. mému nejmilostivějšímu a tomuto spravedlivému soudu silnou víru a naději mám, že toho na mně sirou, zarmoucenou, mnohejní těžkostmi souženou vdovu dopustiti neráčí.— Dále v jakém způsobu v tomto mém nelitostivém zaneprázdnění ochráněna a při své pouhé spravedlnosti zůstavena býti žádám. To jest ode mne podle odpovědi na přípověd JMC. rychtáře dané dostatečně provedeno a ukázáno. V jakém způsobu jsem se podle řádného manželstva s týmaž někdy Jakubem Lhotou z Šebína manželem mejm statkem svejm ostatním spolčila a v též společnosti až do smrti zůstávala, netoliko svědomím ctihodného kněze Matěje, p. faráře Kladenského a p. Jiříka Ondrousa, Sedleckého m. m. Litoměřic, Kříže Kučkastarého ze vsi Klapího, Anny mlynářky z m. Budyně, Vavřince mlynáře z m. Budyně, též cedulemi svadebními, v nichž se smlouvy svadební leta 70 v outerej po třech králích v přítomnosti pp. přátel duchovních i světských vykonané obsahují, ta dostatečně provozují. Ale i jinejmi v nemalém počtu svědky, kteráž jsem téhož Jakuba Lh. z Š. m. mého, mládence potřebného k manželství do statku svého přijala, k veselí svadebnímu šactvem pro poctivost pfiodíti musela, jsa s ním v manželství na klínotech, vobílí, po prvním manželu mém zprodati a do živnosti k překoupení vin, obílí a jinejm handlům obrátiti musela. z čehož potom P. Bůh požehnati ráčil, že jsme v té společnosti některé grunty zkupovati, dobré lidi v potřebách půjčkami fedrovali, že jest na mne některejch zápisův jistot zejména psáti nedal jsa manželka a vězeň jeho jsem mu rozkazovati nemohla. Tím jest mne takové společnosti zbaviti nemohl, aniž by žádné právo za spravedlivé toho uznati nemohlo, abych společně shromážděného statku z mého statku poslého a ode mne věrně shromážděného měla zboha darma zhavena a odcizena býti. Poněvadž právo zřízení zemský pod lit. K. 9—10 vyměřuje, že společník umřelý vsecke statek jeho po něm zůstalý na jiné živé společníky připadnouti má a v takových příčinách netoliko zřízení zemský, ale i práva císařská

těž Spec. Sax. dotvrzují: quod donationes propter nuptias sine omni insinuatione saltem per testes probatae locum tenent. Regulariter enim utile per inutiles vitari non debet. Et Sax. lib. 5. articul. 52. Donationes facte etiam in loco ubi non sunt site res propter nuptias valent et in generali obligatione bonorum ne dum veniunt bona praesentia sed etiam futura ut C. fex C. pign. ob: pon: quod l. prima f. f. de pigno: Načež někteří vejpisové ortelův ku právu Star. m. praž. vrchním právem stvrzení v spisu náležitém ukázání k dotvrzení spravedlnosti mé jsou, že smlouvy svadební živěji svědky kdykoliv se provozovati mohou, příkladem Anny Králky, kteráž na smlouvách svadebních Jiříkovi Uždilovi, manželu svému předně polovici statku všeho svého zadala a když by o druhé polovici neřídila a nekšaftovala, aby tolikéž při něm manželu jejím po smrti též Anny zůstala s plnějm právem, při kterýchžto smlouvách svatebních týž Jiřík Uždil vrchním právem zůstaven a tudy proti svejm nepřátelům s pomocí věčného P. Boha vítězství obdržel. Jehož bohda silnou nadějí maje ku P. Bohu a spravedlivému soudu, že u mne osiřalé a tak velice soužené vdově spravedlivejm soudem toho se dostati bude moci a dostane, abych při své společní spravedlnosti vlastní zůstavena byla. Ač strana odporná skrze svou impugnaci k tomu vede, jak bych v podobném způsobu ortelův od práva starého m. praž. ukázaných v m. Libochovicích pro nesvobodné požití nemohla, jest to dostatečně ukázáno svědomím p. Jana Benedykta z Tulipán, v lékařství doktora, p. Jana Tetického z Šonova, hejtmána Konopištského, p. Matyáše Strzelce z Levenperku a Šebestiána Polomce z Polomi, též listem zachovacím Jakuba Lhoty z Šebínu jsa člověk svobodnej žádnému pánu Libochovskému žádnou poddaností a člověčenstvím nikda zavázán, ani v počet poddanejch obyvatelův a sousedův Libochovských potahován nebyl. Nýbrž jsa sobě na službě svobodnej, jakž svědkové seznávají tu na Libochovicích předně za písaře obročního, potom důchodního za ouředníka — naposledy i za nejvyššího regenta všech panství p. Jiřího z Lobkovic vystaven až do smrti zůstával, čehož by se člověku poddanému od žádného pána dostati nemohlo. Pro stvrzení té svobody týž pan Jiří z Lobkovic od J. M. C. jakožto krále českého jemu nebožtíkovi na erb majestát vyjednal a nám společně po ta všecka leta tu v m. Libochovicích živnosti přál, grunty kupovati dopouštěl, nerozumím, proč bych tedy takových smluv svadebních požití neměli. Jestližeť tohle to privilegium p. Jiřího z Lobkovic Libochovským lidem poddanejm, jehož datum v pondělí po n. Laetare 91 na odoumrť dané té svobody propůjčuje, aby všecken a všelijaký statek svůj vlastní na ten způsob mohla řídit, jakž práva městska král. tohoto čes. buď v městech Pražských aneb jinejch městech třetího stavu svobodného v tomto království vyměřují, mnohem podstatněji my manželé takového řízení smlouvami svadebními o statku našem společném požití máme. K tomu přistupuje zápis koupení domu od někdy Jeronýma z Denína, prvního manžela něho řečeného Neřádovského, do kteréhož jsem nebožtíka Jakuba Lhotu manžela svého přijala, vejminky platila, a společně s Jakubem Lhotou v té summě 900 kop mš., jakž jest vlastní poznamenání v knihách starých purgrechtních Libochovských ku právu

tomuto k této při složených se nachází, jsem ujala. Nadto vejše, že v jeho obzvláštních rejstrách pro domácí potřebu též ku právu tomuto složených tu verba formalia napsané se nacházejí toho roku totižto: 70. přiznal jsem se k paní Anně Vesecké z Vesec do statku jejího a sirotčího po neb. p. Jeronýmovi z Denína zůstalých, přijat jsem na podíl její za mocného hospodáře, abychom všeho statku, co ho má a mítí budeme, společně a nerozdílně užívali až do smrti toho všeho, co nám P. Bůh naděliti ráčil koliv zůstavujem sobě i klínoty k živému obdržení. Nadto od druhé strany psaní téhož Jakuba Lhoty z Šebínu Mikulášovi Chloubovi, zeti mému učiněné, jehož datum ve čtvrtek po sv. Vavřinci leta 94 k této pře (!) ukázané to v sobě patrně obsahuje. In verbis formalibus. Než kdyžby mne P. B. neuchoval od smrti, kteréž na sebe každého dne očekávám, tehdy statek, kterej bych Anně manželce své zanechal ona bude mocí svejm vládnouti a činiti, jak se jí koliv dobře líbiti bude, buď jí Ludmile, aneb dceři svý druhé. já jí toho přeji a přiti budu velmi rád a bych nechtěl, po smrti musím. K tomu p. Matyáš Štřelec z Levenperku, co jest od nebožtíka Jakuba Lhoty slejchal dokládá, že týž Jakub Lhota mluvil, kterak dcerám pastorkyním svým spravedlnost jejich vyplacuje a vejše, pokudž ho poslušny jsou, dobře činí; tak že v statku svém toliko s tou babicí (míníc paní Annu manželku svou) zůstává a že nemá, komu jinému dáti, poněvadž přátelé jeho při něm byli a v tom, k čemu je vedl, zůstati nechtí; neb jí že se dobře stane z jejího, v tom jí vždycky vychvaluje, že v svých ukrutných od kamene a jinejch bolestných trápení by on nejvíce z bolesti své zuřivý byl, bez osteychání ona mu posluhuje a kdyby jí nebylo, že by již dávno pod drnem ležeti musel. Netoliko vlastními psaními, ale i oustními řečmi že jsme ten statek společně nashromáždili, jměli, drželi, užívali, před mnohejmi dobrejmi lidmi seznával. Nerozumím tehdy, jak bych vejšeji a hojněji, podstatněji svou spravedlnost mohla provozovati. Jako per evidentiam facti, que super ad omnes probationes per testes instrumenta tam publica quam privata, libros rationum, scripta registra, Antypochas, Apochas, epistolas concessionum, což se v mé probaci dostatečně všecko nachází, že proti smyšlenéj cavillation strany odporné svou spravedlnost dostatečně provozují v spravedlivé uvážení V. Mtem poroučím, kterak tehdy JMC. p. rychtář J. D. by mne s dobrým svědomím mohl mého vlastního statku zbaviti.

Naposledy co jest zde sobě strana do své přípovědi vložiti dala, že bych prej po smrti téhož Jakuba Lhotky (!) statku jeho zcela a zouplna zinventovati nedala, nýbrž na hotových penězích, na klínotech, koflicích a jinejch svršcích, nábytcích nenáležitě ukryla, tím nedůvodn[ě]ejm, krivejm a nepravejm nářkem chtějíce mne netoliko statku mého vlastního, ale i poctivosti zbaviti čekává, že o mále se nepokusí. Ale toho nic v nejmenším artykuli na mne provedeno a ukázáno k této při nebylo a není. Nebo jsem svejm svědomím dobře jista, právo pak patrné jest: že actore nihil probante reus absolvitur, ale já to dostatečně odvozují svědomím p. Matyáše Jizbického z Jizbice, p. Šťastného Jelínka z Lovče jakožto komisařův, kteříž jsou ten statek všecken popisovali, zinventovali, cokoliv na penězích, klínotech, svršcích, nábytcích, vobílí a jinejch věcech pozůstalo, pořádně poznamenali, mimo kterežto inventář

podle ukázaných ortelův mezi Janem Roučkem i na místě Mariany sestry jeho a Ambrožem Netterem neměla jsem tu tak nespravedlivě od JMC. pana rychtáře Jiříka Dědka dotejkána a stíhána bejtí. A tak toto doličení, tímto zavírám, poněvadž jsem to dostatečně v této pře (1) svědky, jinejmi instrumenty provedla a ukázala, že na onen čas l. 69 po smrti p. Jeronýma z Denína a prvního manžela mého se dvouma sirotky Marthou a Ludmilou osířala, ve všem tom statku po něm pozůstalém v dědictví zůstala. Fotom na přímlovu p. Jiřího z Lobkovic jakožto vrchnosti a pána panství Libochovského jsem l. 70 v outerý po trech králích za manžela i na umluvách svadebních do všeho svého statku za mocného hospodáře k živému obdržení v společnost a nedílnost přijala, s ním v manželství jsa, abychom živnosti vyhledávali, co jsem měla na klínotech, šactvu, vobilí i jiných nábytcích rozprodala, peněz do několika set nashromáždila, z toho skrze rozličné handle, ladunky, překupování vín živnosti vyhledávati po ta všecka léta věrně a právě pomáhala, s ním v společnosti zůstávala a nikda až do smrti podle jeho Jakuba vlastního jak per instrumenta tak oustné přiznání v žádném statku nedělila, jeho jakožto manžela svého v nemocích, v těžkostech, beze všeho ostejchání upřímně opatrovala, svá leta s ním strávila, spravedlivě tehdy toho všeho statku tak společně shromážděného pravou dědičkou jakožto vlastního svého zůstatí mám a JMC. p. rychtář Jiří Dědek že jest nám nic do toho statku nepřidal, k žádné živnosti nepomáhal, nemůže se tehdy žádnéjm právem odoumrtním na ten statek potahovati a mne smyšlenejmí cavillatímí mého vlastního statku zbavovati. V tom ve všem od V. Mti spravedlivého právního opatření očekávati budu.

Datum v m. Libochovicích v sobotu první postní 2. Martii l. 96.

Anna Vesecká z Vesec po někdy Jakubovi Lh. z Š.
pozůstalá vdova v m. Libochovicích.

Sborník Adamitů (Ariánů) z Chrudimska.

AUG. NEUMANN, O. S. A.

I.

Ariáni skládají císaři Josefovi své vyznání víry a prosí jej za ochranu.

(Fragment I., str. 1.—14.)

Jeho vysoce vyhlášený (?) jeho milosti císařský a královský v nejhlubší poníženosti k nohám padáme.

Nejmilostivější dědičný země kníže a pán, vaši milosti císařské a královské v nejhlubší pokore a poníženosti se prohlašujeme a dýle tajiti nemůžeme, kterak se s námi děje, za milost [1] žádáme, my nejponíženější a nejhrůšnější oudové jeho milosti císařské a královské.

Ačkoliv jeho císařská a královská majestátnost, náš nejmilostivější dědičný země kníže a pán skrze ono toleranční generale, v nejhlubší pokore a poníženosti se hlásíme jeho milosti [2] císařské a královské, jakožto oudové nejponíženější jeho milostivé

hlavě oudů našich. Dýle prodlévati a tajiti nemůžeme, kterak my mdlé oudové trápení velik(á) a pronásledování milerádi trpíme a snášíme ode všech lidí ve vsích u nás v tomto světě.

Jakožto hlavu oudů našich v jeho milosti císařská generál-ského snešení v nejhlubší [3] pokoře a poníženosti žádám(e):

Za první.

Abychme mohli v té milosti, která je nám proukázána, že jest všudy s námi jeho milostný císařské slovo; nebo jest moudrost, spraved(l)nost a pravda i milost svědectví a pokoj v tom slově, v jeho milosti císařské a královské poznáváme, že Syn jest v Otci a Otec v Synu.[4]

Za druhé.

Tak abychme mohli stáli býti až do konce, abychme mohli umrtviti toho červa, zlé svědomí; neboť poznáváme v jeho milosti císařské a královské, jakožto hlava našich oudů mdlých, že zlé svědomí jest peklo. Abychme se mohli vystříhati, aby nám jeho milost císařská a královská uškoditi nedala.[5]

Za třetí.

Abychme ode všech lidských nepřátel vysvobozeni (byli), kteří by nám uškoditi chtěli. Jakož by nás zkaziti chtěli, o to usilují, neboť jsou nepřátelé; nebo kdyby s námi v jeho milosti císařské a královské slovo nebylo, hned by nás tělo a krev zahubilo.

Za čtvrté.

Nebo nám ani v cestě, ani na žádném místě pokoj nedají a pokřikují na nás [6], že jsme jako hovada a jako Ariáni jméno nám dávají, tupěj, jak můžou. Proto my všechno milerádi trpíme v pokoře a poníženosti, nebo my mdlí oudové poznáváme v tom slově jeho milosti císařském a královském to tajemství skryté před očima lidskýma.

Za páté.

Nebo poznáváme božství s člověčenstvím a učiněným a svědectvím od zákona.[7]

Poznáváme, jakožto mdlí oudové, že Duch svatý jest Bůh.

Poznáváme, že Panna Maria jest moudrost, že při duchu býti musela.

Že jest bytnost a že jest věčnost, která cožkoliv spatrujeme, že ve všem je tak věčnost; že jest bez počátku a be konce, neboť pohybuje oudama našima všema, neboť jest ta bytnost a věčnost nesmr(t)elná.[8]

Za šesté.

Poznáváme, jakožto mdlí oudové v jeho milosti císařské a královské, jakožto hlava oudů našich.

Připouštíme v Kristu dvě natyry, aneb podstaty, totižto člověčenství a božství pod jednou osobou, neb Kristus jest Bůh a člověk spolu.

Za sedmé.

Poznáváme v tej věčnosti, která jest život nás všech, nebo my poznáváme [9] božství s člověčenstvím, poněvadž nohami na zemi stojíme. — Všichni na tomto světě to poznáváme člověčenství a hlav(a) nebe dosahuje.

Poznáváme božství, nebo v tej milosti a v tej věčnosti není počátku ani konce.

Za osmé.

Nebo od počátku světa pro rozličné náboženství veliké krveprolívání bylo.

Poznáváme [10] jakožto mdlí oudové, že duch nepochopitelný znamená satan. (V) nejhlubší pokore a poníženosti padáme, že jak pocítujou trápení cudové, též i hlava pocítuje. Nebo, že našeho v tomto světě nic není, ani se k čemu hlásiti nemůžeme, nebo v jeho milosti císařské a královské jest všecka ta moudrost skrytá, jakožto hlava osudů našich mdlých.[11]

Za deváté.

Poznáváme, jakožto mdlí oudové v jeho milosti císařské a královské, že jest hospodář vinice, v němž jest i to slovo.

Poznáváme v tom slově, že jest živý a pravý chléb s nebe stupující jediná moudrost.

Poznáváme v té moudrosti, že jest slovo tělem učiměný, to jest, moudrost věčná to tak [12] zřídila, že psáno býti muselo.

Za desáté.

Za milost žádáme, jakožto největší hříšníci, aby od nás mdlých oudů ponížených ta žádost přijata byla vod jeho milosti císařské a královské neodcházela, nebo my se hádat nechceme a nebudeme, ale za milost žádáme jeho milosti císařské a královské (v) nejhlubší pokore [13] a poníženosti my největší hříšníci, aby našim nepřátelům i nám hříšným odpuštěno bylo.

V Čechách, v chrudimském kraji, co se nás nachází, kteří vyhledávají pravdu věčnou.

II.

O počátku světa.

(Fragment II., str. 18—31.)

(Co znamená ráj?)

Znamená potěšení a rozkoš, svobodná vůle těla jednoho každého stvoření žádajícího.

(Co znamená strom vedení dobrého a zlého?)

Ten strom znamená, že jest tělo a krev. Ten strom za povodni, když povstal na nohy a hlava dosahovala k obloze. [18] Znamenala božství a člověčenství spolu. Tuž tělo a krev po člověčenství začaly přemáhati ducha a hned (v) okamžení milosti a tej radosti a rozkoše zbavený bylo. Tělo a krev do země vstoupiti muselo. U fikuře Bůh, jméno má ten duch, který nemohl přemoci tělo a krev, nebo Bůh také se u fikuře jmenuje pouhý [10] duch.

Když zapověděl z toho stromu požívat, tak proto Adam dostal duši živou, že se stromu těla požíval.

Ten had, ďábel chytrý, to jest moudrost lidská, kteráž je z krve a z těla.

Po nynější chvíli z toho stromu požíváme všickni. co je nás na zemi a skrze ten strom ztratili jsme strom života [20] a připodobnění nyní jsme lidským stvořením. Nic nemá před hovadem, protože všickni hyneme, protože jsme svedení podle krve a těla.

Vyjádření toho stromu zapovědného vyjadřuje duch boží, kterej se snášel nad vodami a že ten strom je víra; kdo požívá z těla a krve, [21] umírá časnou a věčnou smrtí, nebo věří víc člověku, který jméno své má nazvaný had a tvář člověčí. Nebo ten jest falešný prorok, jest z krve a z těla, jakož i my jsme.

Vystříhejme se toho stromu pro lásku a pro milost věčného života, abychme mohli nalézt zase ten strom života věčného. Ne-požívejme toho stromu nešťastného.

Na hříšné cestě nestůjme, žádnýmu člověku ne-věřme, (v) žádného člověka nedoufejme a posměvači nebudme. Za soudce se nezasazujeme a krvi nemluvíme, to jest neříkejme: „Kdybychme věděti mohli dobrý věci, ale doufejme.“

Nelžeme v nicnosti(?) [22], zlost nemějme, nečinme nepravost, aby nikdy zlost, závist v srdci našem nebyla. Myšlení to zlé zanechme, který je pro tělo, toho se vystříhejme, aby ne-bylo nalezeno nad jedním každým, že sloužil dvoum pánům, tělu a krvi. Nebo mrtvý nevzpomíná v hrobě na věčnost odkud posel; tam jde, nebo posel z těla a z krve (v) zem [23] a prach se obrací . . .

Ne v zlosti a pejši, ani v hněvě svém nehledejte, ale v lásce a milosti Ho hledejte. Nebo Ho hledali od počátku světa a ne-hledali proto, že ho hledali v těle a krvi a moudrosti lidský a v pejši a v boji, v modlářství; nebo [24]; každý člověk hledá světa, to jest člověka čest, oslavu. Ani se nezlobme sami na sebe, ani slovem na všechno stvoření, nebo víme, že ty nepravosti jeden každý při sobě máme.

Nebo nynější chvíli mnoho by se mělo psáti o tom stromu, až by se srdce lekalo a kosti trásly, můžeme to sami v sobě poznat.[25] Závist, hněv je pejcha, je zlost, nic neodešlo od nás..

(Svět deseti slovy učiněn.)

to jest, desateré pokolení od Adama až do Noe desaterou věc pán Bůh přikře deset slov stvořil, když již všecek svět stvořen byl. Tak ty slova se jmenují: 1. cesta země, 2. pramen studniční, 3. cesta oslice, 4. luk aneb kuší, 5. manu [26], 6. hůl, aneb prut, 7. červa, 8. písmo aneb psaní, 9. litery, aneb slova, 10. tabule, aneb desky.

A od toho času sobě přivlastňoval duchem podobenství k obrazu svému a posledně člověka sobě přivlastnil, rozkoš těla a strom svého života také dobrého . . . [27]

(O potopě.)

A řekl (Bůh): Vejdi ty, i všechna čeleď tvá do korábu a ze všech hověd čistých vezmeš sobě sedmero.

Samce a samici, to znamená sedm církví, aneb sedm králů při jednom každým obzvlášť ženu, to jest církev. A že řekl: „Vezmeš z hověd nejčistší [30] dvě a dvě,“ to znamená v obci sprostej lid, kterýž právě: „Co Bůh spojil nerozlučuj“ a tak všechno, jak nebeské i zemské stvoření podmanil a pod moc uvedl . . .

A zastaven jest přívál s nebe, to znamená, zastavení církve tělesný a zastavení břemena, aneb propuštění člověka z poddanosti.

Když se zastavily vrchy hor, znamená, že králové své koruny složití musej, kde je přijali, tam zase složej.[31]

III.

O pekle a o deseti pannách.

(Fragment III., str. 3—6.)

Peklo znamená věčné zatmění, které se zatmí v člověku (v) den posledního soudu, že nebude moci umřít, ale věčně od ducha trápen bude. Proto, když mu osvěcoval a světlo mu vydával, poznati ho nechtěl, tak při soudu věčným nepozná, když Ho při světle neznal. Věčnou tmou obklíčenej bude a trápenej.[3]

Pejcha znamená marnost a smrt, to jest, tělo nezná, co je život věčný. Po své vůli všecko činí, co se tělu líbí, nebo neví, že tělo jest smrt, myslí, že je moudrý a pomine i moudrost jeho.

Dva halíře znamenají: láska a pokora. Abysme v jedný lásce a pokoře se srovnávali, to převyšuje [4] všechny jiné dary a skládání, nežli jiní skládali z ohledu lidského marné chvály žádaly.

Pět moudrých panen znamená: Kteří nečekají na den posledního soudu a žádají za moudrost, oleje milosrdenství a láskou skutkem oděni byli. Tak se odívejme tou láskou věčnou dříve, než přijde čas. Prosím vás za to, odívejme se láskou [5] věčnou, čas se blíží, abyste neřekli, když čas přijde, že jsem vás neprosil, pamatujte si to!

Pět bláznivých panen, znamená o těch lidech, kteří nehledají, již je nebe otevřené a dovoleno maj a nežádají za moudrost olej milosrdenství, v pokoji a lásce sobě nenalejvali [6] do srdce svého. Přijde na ně z nenadání sebrání nebeské i zemské. Zavržení budou, protože skutku neměli. Přijde počet jim klásti z jejich časných věcí. Tu budou prositi a plakati, aby jim pověděli, co činiti mají, když ten čas přijde, dostavte se živí i mrtví! Oh, jak hrozno bude, prosím vás, nedlete! [6]

O tří monarchách.

Maří Magdalena znamená monarcha římská.

Maria Jakubova znamená řecká monarcha.

Maria Salome znamená perskou monarchu, nebo nazpátek všecko jíti musí [7] a nový hrob připraven býti musí. To znamená nové zrození z ducha pravdy, aby tělo umrtveno bylo a skrze umrtvení těla z mrtvýchvstání třetího dne. To je (v) třetí monarche, v neděli.

IV.

O vzkříšení.

(Fragment II., str. 8—10.)

Neděle znamená propuštění z temnosti, nebo na žádost lidského pokolení a moci veliký žádali, aby vojáci ostríhali hrob, aby moc lidská zrušena nebyla, najednou mlčet zapověděli [8] o vzkříšení z mrtvých těla; aby jeden druhému nemluvil o tom a nehádal se. Aby tudy nepřišlo velký vzbouření v lidu.

Až přijde na jednoho každého vyřízení, kdo by znal Boha a člověka spolu v skutku Jeho. Nebo, kteří Ho poznají vzkříšeného, ti stejným skutkem mluvíti budou, že s nima jest z mrtvých Pán vstal. „Jak nás [9] vidíte, tak duch kostí nemá skutkem a pravdou a spravedlností a pokoj a milosrdenství zůstává. Kteří jsme slav-

ného a radostného vzkříšení přišli, nebo věčný Pán s námi jest se všemi, kteří v lásce věčný zůstati chceme věčně.“

Vejchod slunce znamená: Spravedlnost a pravda pokračovati bude od člověka až do hovada a což živého jest, všechno se ulekne.[10]

V.

Drobné výklady.

a) O řebříku Jakobovu.

(Fragment III., str. 18—19.)

Protož jistá věc jest, že tento řebřík něco jiného vyznamenává. A tak při tomto řebříku to ukázati (se) musí, že Kristus od tohoto Jakuba pojíti měl. Chce-li kdo Boha zač prositi, že to Kristus jest, tu také Bůh jest, Kristus pak všudy jest [18] a kdo zač prositi chce, tento skrze Krista učiniti musí, neb On jest dům a chrám Boží, v němž nohama na zemi stojí, to vyznamenává člověčenství a hlavou nebe dosahuje, to znamená božství.

b) O satanovi.

(Ibid., str. 24.)

Ukázáno jest, že tento had satan jest, duch nepochopitelný, kterýž jen z těla a krve narozen [24] jest, aby ducha přemoci mohl.

c) Dobytí země zaslíbené.

(Ibid., str. 24—25.)

Jaké naučení bereš z vybojování země zaslíbené? Vyobrazuje království nebeské, že to my pod vůdcem Kristem Ježíšem bojujeme, násilou rovně dobývati musíme, odkudž leniví a váhaví křesťané na něm dílu [25] míti nebudou.

d) O světě.

(Ibid., str. 25.)

Svět, zlost, žádost těla, království tohoto světa, ďábelství pomine, svět i žádost těla, ale světlo věčné svítiti bude.[26]

e) O původu a konci poddanství.

(Ibid., str. 26—27.)

Blud a nepoznání člověka sebe samýho, od Adama až do Noe poznal sebe samýho, postavil moc svou nade vším lidským pokolením, pokud nepřijdou [26] k poznání skrze sebe samýho, ne-naleznou odpočinutí na zemi, pod mocí budou u králů, i knížatům a hrabatům.

f) Význam jmén.

(Ibid., str. 27—29.)

Betlém znamená obec, sprostej lid. Srdce lidské knížata nepřijala, a z lidu přijala moudrost Josefa, to jest Mariu.

Jeruzalém znamená lid hříšný a pyšný, lehkomyšlný a nevážený. Na poručení císařské přiznávají se nechtěli, zapsati se nedali pro potupu Marie a Josefa.

Sodoma znamená nepravost a nespravedlivé soudy. [27]

Egypt znamená zvýšenost kněžstva. Ze všech národů jedni učili jinak, každé nejvyšší kněz vydával učení jinak svému lidu. Nemohli se srozumět.

Joza fat znamená soud spravedlivý.

VI. Zlomky.

Zlomek I.

Návod, kterak odpovídati námitkám komisařů.

(Fragment Ib., str. 20.)

Kdyby jinak při komisi nebyli, že bys musel odpovědět na víru, tak tedy: „Já jsem tej víry živý neumírající, která nemá počátku, ani konce.“

Zase tázaný kdyby bylo: „A kdybys duchovní potřeby potřeboval?“, odpovíš: „Připoj ducha živého k duchu živému, toť jest volání mé.“

A on by ti řekl: „I toť je naše!“ i odpovíš: „Vždyť já vás neodluzuju, já vám přeju.“

Zlomek II.

O neprospěšnosti obřízky a neobřízky.

(Fragment II., str. 1—2.)

Ačkoliv jeho císařská a královská majestátnost, nejmilostivější, dědičný země kníže pán a pán skrze Stvořitele otce věčného pravdu povoliti a vyhledávati dovolila, jeho císařská a královská milost jednomu každému člověku povoliti ráčila.

Kdo zůstává ve mně a já v něm,¹⁾ nebo v Kristu Ježíši ani obřízka neproispvá, ani neobřízka; ale nové stvoření a kteřížkoli toho pravidla následují, pokoj přijde na ně a milosrdenství i na lid boží israhelský.²⁾

Zlomek III.

Rozmlouvání o životu věčném.

(Fragment II., str. 11—13.)

Prosba.

Prosím vás za krátkou trpělivost, co vám koliv povídati míním, bedlivě poslechněte, pro lásku věčnou pilně pozorujte. Však ale nevím, jestli slova ta někomu vám protivná nebudou, nebo dobře pravdu říci a vyřknouti musím, že: Všickni, cokoliv vás je na světě, všickni máme svůj oumysl, že dobře děláme i mluvíme, ale [1] vyznávám, kdo lásku a trpělivost má, kde jest, hledejte ho, aby se nehněval a trpělivost měl. Kdožkoliv by nechtěl poslouchati naše rozmlouvání o životu věčném, ať odejde, aby se snad pro slovo nepohoršil. Však my ale žádného souditi nebudem, nechť je(n) on si ten nevěří protivník náš, nebo my jsme byli nepřátelé proti pravdě, nebo pravda jest život. Prosíme vás, kteří posloucháte [2] ty slova, která se vám mluvit budou bedlivě rozsuzujte, uctivě vás žádáme, abyste porozuměli, nebo každý máme dar k rozsouzení o těchto slovích:

Nastal zákon podle smyslu lidského pokoleří a moudrosti lidský, Šalomoun tělesný.

¹⁾ I. ep. sv. Jana, 4, 15.

²⁾ ep. ku Galat., 6, 15—16.

Zlomek IV.

Výpisky z Krameriových novin.

(Fragment Ib., str. 18—19)

Z novin.

Roku 1801, dne 25. červe(nce) stojí v čtvrtém punktu, aby se kněžské bezženství vyzdvihlo a zrušilo.

Za páté, aby stav manželský svátostí býti přestal [18], poněvadž prej manželstvo toliko městská smlouva jest, o kteréž světské vrchnosti pečovati náleží, aby se řádně zachovala.

Za třetí, aby v francouzské zemi na způsob staré řecké církve patriarcha ustanoven byl, kterýž by se papežem v žádné věci nespravoval.³⁾

VII.

Píseň z historie.

(Fragment II., str. 40—43.)

Ach naříkám, hořekuji,
vždycky sobě opakuji,
co se nyní děje
vypravití možné není.
Ó, jak lidé pochybují,
že by s svobodě stát mohli,
proti světu odpor vedli,
nemají doufání.

Prorok z dávná prorokoval,
všemu lidu oznamoval,
co se nyní děje.
Efesští jsou zbláznění
a Galatští zmámení,
do poddanosti se dávají,
na svobodě nepřestávají [40]
a daleko se jím smějí.

Jistotně se vyjevilo,
co se z Boha narodilo,
všecko přemáhá) svět,
toť jest to pravé vítězství.
božství též i člověčenství,
samého sebe poznání
ďábel nikdy nepodmaní
se svou falešností.

Znejte ty, kteří jsou živí,
ty nemají žádné víry,
s ďáblem odpor vedou,
ale podle zasloužení ty jsou,
synové svobodní nejsou [41]
z těla ani krve,
tiť mají svědectví živé.

Z Boha splozeni jsou,¹⁾
nebo jsou rod vyvolení,
národ svatý, lid dobytý
a královské kněžstvo,
abyste to zvěštovali,
neb jsem vás ze tmy povolal,
své přejediné světlo.

Ničkom se pozastavuji,
jak se mnozí vyjevují
kterak nemocní jsou,
dávají se uzdravovat,
svědkama to potvrzovat,
až na věčné [42] zatracení
do ukrutného trápení,
svou krev uvádějí.

³⁾ Jedná se o doslovný opis z titulní (229.) strany Krameriových novin, ze dne 25. červ. 1801. Někteří veřejní listové nečiní, tajemství víc nedělají z těch punktů, kteréž francouzské zemské zřízení sv. Otci, Piovi VII., podle měšťana Kakulta předneslo:

¹⁾ 1. ef. sv. Petra 2, 9.

... 3. Aby v francouzské zemi na způsob staré, řecké církve patriarcha ustanoven byl, kterýž by se papežem v nižádné věci nespravoval.

4. Aby se kněžské bezženství vyzdvihlo a zrušilo.

5. Aby stav manželský svátostí býti přestal; poněvadž (prý) manželství toliko městská smlouva jest, o kterouž světské vrchnosti pečovati náleží aby se řádně zachovávala.

Lito je mně, bratři milí, nařkám si v tuto chvíli. „Ah, což tak činíte, bez nucení v poddanost a dáváte se na věčnost! Vždyť (k) vám prorok víc neprijde, vyvádět vás víc nebude, jaká vaše moudrost?	Moudrost vaše je která dycky živá byla, komu hůř, jako vám! Světa jste se chytili, s ním v hospodách tančili, co pak z toho mít budete? [43] Však si brzy poslechnete, že je nařkání!
--	--

Ničkom i . . . nemějte,
 co jsem napsal přezpívejte,
 však já nejsem svatý,
 jsem tak člověk jako vy.
 Na to se vám odpoví:
 „Již očekávám v trápení
 nesmrtelného života dojití.“

VIII.

Píseň o štěstí.

(Fragment II., str 44—45.)

Myslí vaši rozjímejme, co se plete, to poznejme, známe všichni v tomto světě, že nás vsudy se vším plete.	Budem spolu jako jeden, ať nejní od nás rozdělen, a když přijde to dělení, jaké tu bude kvílení, jen dělejme, jak kdo chceme, však my toho neujdeme!
S tímto světem jsme se obývali, pokud jsme svět nepoznali, teď ale silně doufejme, milost věčnou poznejme	Kdo zachová dětem život, a skrze svou trpělivost, [45] ten se bude radovati, že nepřišly k zahynutí.
My ale silně doufat budem, že zavržený nebudem, my ale silně doufáme, že pravé světlo poznáme. [44]	A ty milý již děťátka a rozmilé pacholátka, ty budou silně doufati milost věčnou vyznávati, že nepřišly k zahynutí.
A tak kdybychme se radovat přestali, byli bychme již zkažený, mějme již v sobě upřímnost, ta bude trvat na věčnost.	Ale věčnost je vyvede a z poddanosti vytrhne, nebudou věčně poddaný, nebo přišly k zaslíbení.

A budou nás věčně ctíti,
 rod po rodu vyznávati,
 že nepřišly k zahynutí.

IX.

O svatbě krále marokánského.¹⁾

(Fragment II., str. 32—39.)

Tu hned všechny potence
budou k soudu pozvaný.
aby válečné nástroje byly vše-
cky složený
u Rejna Kolína jistě.
Kdež králové to zajisté
začnou nové věci konat,
po dvanácti pannách se ptát.

Které panny v Rejně Kolíně
v jednom sklepe zavřený,
sem jsou od východu slunce
přišly
všem ku znamení,
aby všechněm pověděly,
co vejhodný v sobě mají. [32]

Čtyry . . . živé k soudu
volat budou v tuto dobu.
Jedné jméno . . .
druhé jméno Rafije
a třetí Alesterost,
čtvrtá Fousteny sluje.

A tak dvanáct panen
nyní od východu jest vyšlo,
ve veškeren svět světem
krásným v jasnosti se rozešlo.
Tu v Paříži, když poznali,
hned se po pannách ptali, [33]
aby daly svobody,
o čem lidé nic nevědí.

A to jsou ještě v Kolíně Rejně
převelice zavřený,
v kterémžto hrozném, tmavém
smutku,
až tam všechny usnuly.
Jen ta dvanáctá nespala,
na milého vždy čekala.

„Pojď, můj milej synáčku mocný
a vyveď nás tejto noci,
neboť jsme nyní zavřený
v Rejně Kolíně.

Jistě přijď z Paříže
a vyveď nás. [34]
Dáme ti klíč zajisté,

kterým budeš odmíkat
všecky babylonské vazby.

A nás též vyvedeš.
proti vejchodím půjdeš.“
Protož nyní od východu
Josef k soudu přijde
též i také od Paříže
svatba krvavá se pohne.

Při kteréžto svatbě
nyní lidu k zahynutí
šestkrát sto tisíců [35]
zahynout má při tom času.

A když se to vše . . .
teprv polední mocnáři
dva a třicet se jich pohne,
tiť jsou v líbezně již tváti.
A půjdou k té svatbě slavné,
tu již půjdou na východní
i na ty mudrce slavný
k přelíbezně svatbě
. . . a národy rozdělovat.

S lucernami po vší zemi
visitaci učiním.
Dva budou spát na posteli [36]:
a ty smutné rozdělím.

Jeden vzatý do jasnosti
a druhý spát na věčnosti.
Blaze tomu, kdo bude vzat,
běda tomu, kdo spát.

Dvě ve mlejně mleti budou
a ony nic nevědí,
až tam s lucernami přijdou
. . . rozdělí, ty dvě ve mlejně
teď stojí,
zase jaký vobestojí.
Jedna zákony své víry,
druhá světla, že bez míry. [37.]

A protož vy, pojdte
a popatřte k východu!
Však již potom uslyšíte
ten hlas čtyrech andělů,
jenž z ostrovů Medijánských
maličko ví jen o nich.

¹⁾ Text rukopisu mnohdy úplně nečitelný.

Až sem nyní přes řeku jdou
a nás odsud pryč vyvedou,
do té země zaslíbený,
jenž v jasnosti v své stojí.

Maličko jest komu známa,
sluncem ji nazývají,
pro všechny je připravena,
až jen bude připojena. [38.]

Tu, kdež bude . . . státi
a nikdy se víc měnit.
Tak se hleďte přistojiti,
byste byli, jako jeden
a mohli v tu zem přijíti.

Kdežto bude věčný den,
kdež nebude vojny žádný,
ani v lidech rozdělení.
Samé světlo, samá jasnost
trvat bude až na věčnost.

Protož všichni, vy svobodní,
k té svobodě pospěšte,
která nemá již počátku,
ani žádného zármutku,
ale věčně trvat,
nebude poruchy brat. [39.]

Protož nyní všichni trubte,
kteří jste zachováni,
na harfy svého srdce hrejte
v tomto krásném shledání.

Že vás osvítila jasnost
a ta má trvat přes věčnost.
Trubte, hrajte a zpívejte,
neb to vaše upřímnost.

Okres Vlašimský.

Dr. M. Navrátil.

(Pokračování)

Příspěvky k dějinám Zdebuzevse.

R. 1402 v listopadu farář do Bedřichovic ustanoven.

Feria quarta prox. post f. s. Katherine die penultima m. Novembris. Constitutus p. coram d. Ogerio correctore in judicio d. Petrus de Haczek presbyter in termino remissionis cride ad ecclesiam parochialem in Bedrzichowicz de persona d. Johannis dicti Gregora facte idem d. Petrus protestatus est expresse, quod de facto et certitudinaliter de non jure Maynussii de Zdebuzevess ad predictam ecclesiam de ipso factis (sic) non intendit quoquomodo litem seu causam super eadem ecclesia inire aut attemptare, et ibidem statim predictus d. Johannes accusata contumacia omnium quorum interest . . . petivit eosdem reputari contumaces et se ad predictam ecclesiam juxta termini exigenciam institui et confirmari. Quid. Ogerius omnibus quorum interest vel qui credunt sua interesse non comparentibus contumacibus reputatis prefatum d. Johannem ad predictam ecclesiam receptis ab eo juramentis solitis et consuetis instituit et confirmavit, presentibus magg. Conrado de Bracis, Jacobino de Krnowia, advocatis, Johanne Orben procuratore consistorii curie archiep. Prag., Thoma de Sobieslaw notario publico et aliis.

(Tadra IV. 188., Soudní akta.)

1393 Maynussius de Zdebudiewsy vendidit monasterio s. Procopii. (Pozůstatky I. 549.)

1391. 12. Nov. Johannes de Tozycz d. Maynussius de Zdebudiewes patres commissarii orphanorum olim Zdislay de Bedrzichowicz, p. s. c. b. P., quod hereditatem orphanorum predictorum in Bedrzichowicz, in Ondrzejow et in Peczluiow villis quidquid ibidem dicti

orphanii habuerunt, cum agris, pratis, silvis, rivis, piscinis et omni libertate ad ea pertinente, vendiderunt Martino dicto Skrzycczka de Pietichwost et domino Colmano plebano de Rowaich pro 200 sex. gr. et fassi sunt, se easdem pecunias ab eis plene percepisse; et ambo in solidum. Actum a. d. 1391, in crastino Martini. (Pozůstatky I, 542.)

1382 20 Apr. In villa Wessczy Miksso decessit. Habuit villam Bahnów, Czaków, Lhota, Wlkow et Byelczyczy. A. d. 1391 fer. 2. post Dominicam Reminiscere (20. Febr.) Johannes de Strzelicz miles nomine Henrici et aliorum orphanorum olim Henrici de Kozmecz docuit per tabulas terre, quod Gitka relicta Nicolai de Zdebuzewssy hereditatem suam. in Wesscze curiam arature cum municione et totum, quidquid ibi habuit, in Wlkowiczy et in Zabonoss totum, quidquid ibi habuit, cum agris, pratis, silvis, rivis, molendinis et omni libertate ad eas pertinente vendidit Henrico marito suo de Kozmecz pro 100 sexag. gr. prag. sibi plene persolutorum. Actum a. d. 1382 dominica post Ostensionem reliquiarum. (Pozůstatky desk I. 472.)

Johannes de Nesper conqueritur super Dorotheam de Zdebuzewssy, quia fecit ei dampnum suo posse sine jure in ejus hereditate in Zdebuzewssy; tu kdež jest jemu sahala a sahá na ty dědiny v Zdebuzevsi přes přátelskú smlůvu, nemajíc sahati; pro eo recepit dampnum in diversis impensis et in promptis pecuniis pro CC. mar. arg. Post hoc dampnum actor solus.

Imposicio fer. 4. ante Purificationem s. Marie; útok pro dampnis CC. marcarum. Camerarius Jan, terminus fer. 4. post Gregorii (13. Mart.); camerarius Johannes citavit sabbato ante Georgii (20. Apr.), terminus quatuor temporum Penthecostes (25. Ma.). Ibi citato non astitit; actori datum est pro jure obtento; dedit memoriales. Relacio omnium beneficiariorum. Camerarius Johannes fuit apud citatum in monicione.

Item a. d. 1437 fer. quinta in die s. Jacobi (25. Juli) Johannes Oducz de castro Pragensi vicejudex regni Bohemie cum camerario Johanne ex parte totius beneficii induxerunt Johannem actorem super hereditates Dorothee citate in Zdebuzewssy, municionem curiam arature, villam integram, curias rusticales cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis, jure patronatus ecclesie et omni libertate ad ea pertinente, ac super totum, quidquid ibi habet, in CC. mar. arg. et beneficio tantumdem, obtentis, ut premittitur, pleno jure. Relacio eorundem vicejudicis et camerarii.

Item a. d. 1437 fer. 2. post Mathei Apostoli et Evangeliste (23. Sept.) Johannes actor cum camerario Benessio dominatus est in hereditatibus in Zdebuzewssy in induccione contentis obtentis et inductis, ut premittitur pleno jure; sed nihil receptum. Relacio ejusdem camerarii.

Item anno quo supra fer. 2. post Francisci (7. Oct.) Johannes de Kunstat defendit contra hoc jus obtentum, et dominatum et hereditates in Zdebuzewssy in induccione contentas dicens, quod sunt hereditates sue et est in possessione earum pacifica prius, quam citatam citacio apprehendit, et citata sibi ibi nihil perdere potuit, quia sibi easdem hereditates dedit et dare potuit. Docere vult coram dominis baronibus litera cum pendentibus sigillis, vel sicut sibi barones invenient in istis terminis s. Jeronimi et per illos terminos, donec beneficiarii sedebunt, et petit, quod jus non ducatur super dictis hereditatibus usque diffinicionem dominorum baronum. Visa per actorem, quia non docuit defendens et barones judicio presiderunt.

Item a. d. 1437 fer. 5. post omnium Sanctorum actor cum camerario Marssone dominatus est in hereditatibus citate in Zdebuzewsy in induccione contentis obtentis, inductis et dominatis in censu s. Galli proxime preteriti et zájem videlicet 7 vacce, 4 juvenculli et duo thauri juvenes taxati in 10 sexag. gr. Relacio ejusdem camerarii.

Item a. d. 1454 fer. 2. ante Kyliani (1. Jul.) Wikerz de Chmelneho tamquam unitor per tabulas Johannis de Nesper de mandato domini Alssonis de Stermberg supremi camerarii cum camerario Benessio dominatus est in hereditatibus in induccione contentis obtentis, inductis et dominatis, sed nihil receptum. Relacio ejusdem camerarii.

Anno quo supra fer. 4. ante Ad vincula Petri (31. Jul.) Johannes Dupowecz de Dupow vicecamerarius regni Bohemie cum camerario Johanne taxaverunt hereditates Dorothee citate in Zdebuzewsy, curiam arature, villam integram, curias rusticales, cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis, jure patronatus ecclesie et omni libertate ad ea pertinente Wikerio de Chmelneho et suis heredibus in CC. mar. arg. et beneficio tantum ad verum jus hereditarium, obtentum, inductum, dominatum, ut premittitur, pleno jure. Relacio eorundem beneficiain et camerarii.

Anno ut supra fer 6. post ad Vincula Petri (2. Aug) Johannes de Kunstatu defendit contra presentem taxam hereditatum in Zdebuzewsy, que facta est Wikerzoni de Chmelneho et suis heredibus, dicens, quia sicut Johannes de Nesper citat Dorotheam de Zdebuzewsy, a že je ji neprávě pobnal, vzav jí list muže jejího mocí bezprávně a kázal jej sobě zase (?) obnoviti Zdenkovi z Tichonic, a k tomu jej mocí přitiskl, aniž jesti jemu ten list prvně svědčil, a to chce okázati coram dominis baronibus svědomím hodným juxta eorum invencionem, quam primum judicio presidebunt. Visa defenditur per Artleb de Kostnik commissarium orphanorum olim Wikerii de Chmelneho ex eo, qua defendens non docuit et domini judicio presiderunt in crastina Jeronymi a. d. 1455 fer 5 post Simonis et Jude (30. Oct)

(Pozůstatky I. 108.)

1437 30. Sept. Já Jan Olešák z Nesper odjinud ze Stebuzevsi vyznávám tímto listem, že jsa zdrav s dobrým rozmyslem a přátelskou radou poručil jsem i dal a tímto listem činím mocnou poručnickou svých dětí i všebo svého jmění, což jeho mám, málo neb mnoho, slovnou a poctivou ženu, p. Dorotu, manželku svou věrnou a prosím všech dobrých lidí a zvláště svých přátel, aby jí na tom nepřekáželi ani jí v tom žádným právem sahalí, neb sem jí nad jiné svěčil jako své věrné manželce. A toho všeho na potvrzení svou sem vlastní pečeť k tomuto listu přivěsil a pro lepší svědomí připrosil jsem slovných panoší Jan z Suché seděním na Štěpánově, Jana Čbera z Radikovic seděním na Štěpánově, Sigmunda z Kramolína, aby své pečeti podle mne k tomuto listu přivěsili na svědomí. Dán na Vlašimi l. 1433 v sobotu před sv. Václavem (26. Sept.) Act. a. d. 1437 f. 2. in die Jeronymi.

(Pozůstatky II. 178.)

1437 25. Okt. Dorothea, relictā Johannis Olessak de Nesper, p. e., quod hereditatem suam in Zdebuzewsy, munitionem, curiam arature cum araturis, villam, curias rusticales cum censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis, jure patronatus ecclesie, et omni libertate, etc, cum pleno dominio, ita et in eo jure, prout sibi tabule et litera tabulis terre inserta plenius testantur, nihil etc., vendidit Johanni de Kunstatu et suis

heredibus pro 400 sexag. gr. Disbrigare debet ipsamet vendens tantum etc.
Act. a. d. 1437 f. 6. ante Simonis et Jude.

(Pozůstatky II. 185.)

Statek Soutice.

Statek Soutice leží v záp. části býv. kraje Čáslavského na levo od Sázavy mezi panstvím Kácov a statkem Zruč na severu, panstvím D. Kralovice na východě, panstvím Vlašim na jihu, panstvím Č. Sternberk a Kácov na západě.

Panství Soutice koupil na počátku 20. st. od rodiny Jahnovy velkostatkář Fr. Bedřich Nolč. Po jeho smrti prodala ho vdova.

Výměra plodné půdy dle katastrálního sumáře:

	Dominikální		Rustikální	
	jitra	sáhy	jitra	sáhy
orné pole	327	838	772	1295
rybníky srovnány s polem. .	1	1508	—	220
lada	—	—	4	565
louky	40	56	98	763
zahrady	8	1004	13	1304
rybníky srovnáno s lukami .	—	442	—	48
pastviny	72	1093	42	476
lesy	395	138	8	806
dohromady	846	279	940	677

Dle udání soutického úřadu veškerá rozloha činila 2005 jiter.

Statek má hornatou polohu. Severní hranici tvoří od Zruče tekoucí Sázava, východní z panství dolnokralovického plynoucí Želivka, jež stékají se u Soutic u skály Homole. Bývalé rybníky proměněny v louky.

Statek čítal 771 obyvatel, mezi nimi 5 židovských rodin. V Dubčovicích bylo několik německých obyvatel. Osadníci živilí se rolnictvím. V letech třicátých 19. století počaly pěstovati se více ušlechtilé druhy stromů ovocných jak v širém poli tak v zahradách.

Stav dobytka 30. dubna 1837:

u vrchnosti	u poddaných
koně 2	21 (12 starých, 9 hříbat)
dobytka hovězího 94 (2 býci, 5 býčků, 43 krav, 28 jalovic, 10 volů, 5 bulíků)	248 (2 býci, 11 býčků, 113 krav, 19 jalovic, 78 volů, 25 bulíků)
ovce 527 (401 starých, 126 jehňat)	328 (220 starých, 108 jehňat)
vepřového —	139
koz —	28
včel 10	47

Zvláště pěstovaly se ovce, když Soutice náležely rodině Jahnové zdejší stádo náleželo k nejlepším v celém království. V Souticích byl dvůr s ovčínem.

Lesy měly 379 jiter. Tvořily 2 revíry soutický a kloučovský. Byly tu smrky, borovice, jedle a břízy. Porážeti bylo možno ročně až 300 sáhů, které kryty vlastní potřebu. Dříví se nevyváželo, jelikož okolí je bohaté na lesy. Stav zajíců a koroptví odpovídal rozloze. V lese hájí na Sázavě je vápenný lom.

Živnostníci byli tito: 2 pekaři, 2 senkýři, 1 sládek, 1 řezník, 1 horkynář, 1 tkadlec, 1 mlynář, 1 draslař, 1 zámečník, 1 kovář, 4 krejčí a 6 obuvníků. Obchodem živí se 1 kramář a hauzírník.

Lékařskou pomoc skytal 1 panský ranlékař v Souticích a 2 porodní baby, (Počet žen 449.)

R. 1827 založený ústav chudých měl r. 1840 kmenového jmění 2271 zl. 5 kr. m. m. Příjem téhož roku činil 563 zl. 16 $\frac{1}{4}$ kr. r. m. Rozdáno z toho 520 zl. 15 kr. 12 chudým týdně obdržel každý po 12 kr., 18 kr., 24 kr. a 30 kr.

Nejbližší pošta byla v Čáslavi.

Místa:

Soutice. 7 hod. jihozáp. od Čáslavi. Ves čítala 81 domů, 612 obyv., z nichž 6 domů bylo na pravém břehu Želivky a sluly Podolí. V místě byl pivovar na 6 sudů 3 $\frac{22}{40}$ věder, 2 dominik. vinopalny, 1 dom. dráselna, 1 myslivna, 1 hostinec a 1 mlýn s pilou. Hajovna Kloučov ležela $\frac{1}{2}$ hod. vých., pohodnice a 2 dominikální domy $\frac{1}{4}$ h. sev. záp., panská cihelna s vápenou pecí $\frac{1}{8}$ hod. jihových.

Ves Černýš $\frac{1}{2}$ hod. na záp. od Soutice, měla 20 domů, 145 obyv. Měla 1 kontribuční sýpku obilní a 1 hospodu. $\frac{1}{4}$ hod. stranou v lesu Borek leží panská hajovna.

Ves Kalná $\frac{1}{2}$ hod. jihových. od Soutice, měla 14 domů a 99 obyv., z nich bylo 7 čísel svobodnických. Byly ty 2 žid. rodiny. Byli zde svobodníci.

Ves Dubějovice $\frac{1}{2}$ hod. již. od Soutice, na hranicích Kouřimského kraje, měla 14 domů, 69 obyv., z nichž 6 čísel patřilo k panství Vlasimskému. Byla zde panská vinopalna, 1 hospoda a 1 žid. rodina. Byli zde svobodníci.

Příspěvky k dějinám Soutic.

1397 v únoru. Item die predicta Marsso civis Nove civitatis Prag. nomine decani Stiepanoviensis plebani in Suticz racione cathedralium pro termino s. Pauli conversionis reposuit, aput acta presencia X. (sic.) (Tadra III. 234.)

1392 v říjnu. Pro ecclesia in Janowiczek 70 grossi in Zehub. Constitutus personaliter coram d. Nic. Puchnik officiali et vicario ac discretus vir Crux campanarius de Janowiczek prope Zbraslawicz non compulsus ac sano et deliberato animo pro remedio et salute animarum progenitorum et predecessorum suorum, anime sue et consortis sue Lide, suo et dicte Lide nomine consortis sue 70 grossos gross. den. Prag. census annui et perpetui quos habet et habere dinoscitur super uno homine dicto Mikuss in villa Zehub et successoribus ipsius, d. Przibico plebano ecclesie ibidem in parvo Janowiczek et suis successoribus ibidem donavit perpetuo . . .

Item die ultima m. Novembris veniens Jodocus de Suticz cliens suo et Sdenconis de Suticz fratris sui germani nomine dicte donacioni consensit et eam ratam et gratam habuit et contra eandem ullo umquam tempore per se vel heredes suos promisit contravenire.

(Tadra III. 90.)

Bohuslav Balbín na Svaté Hoře.

Příspěvek životopisný.

V „*Diarium residentiae in Sacro Monte ab anno 1647—1669*,*) nacházíme několik podrobných zpráv o známém Jesuitovi Bohusl. Balbínovi a sice, v kterých letech zavítal na Svatou Horu u Příbrami.

První zpráva přichází dne 19. září r. 1658, v kterémžto roce přijel Balbín z Jindřichova Hradce spolu s Mag. Janem Pileriem, doprovázejíce uroz. mladého pána Jana Paradise de la Saga z Černovic. Zdrželi se na Sv. Hoře do 30. září.

Balbín měl každého dne tichou mši sv. a o svátku sv. Václava a sv. Michaela zpívané mše sv.

Dne 30. září 1659 byl opět na Sv. Hoře z Jindřichova Hradce. Byl tu ještě 2. října, pak asi se vzdálil ze Sv. Hory, načež dne 12. a 13. října opětně zde sloužil mši sv.

Dne 21. června 1664 přišel Balbín s P. Kozeliem a p. Hochem na Sv. Horu. Dne 22. června měl zde zpívanou mši sv.

Dne 8. května 1665 na cestě z Krumlova do Prahy zastavil se Balbín na Sv. Hoře. (Toho roku vydal spis o Sv. Hoře.)

Dne 20. října 1668 přišel Balbín s P. Chlumeckým a s několika studenty pražskými na Sv. Horu.

Dne 21. října t. j. v neděli 22. po sv. Duchu měl mši sv. na Sv. Hoře. V pondělí, dne 22. října odešel se studenty do Prahy.

Posudky.

Pessina Thomas, *Memorabilia ab a. 1665 usque ad a. 1680*, ed. Dr. Ant. Podlaha. (Editiones archivii et bibliothecae s. f. metropolitani capituli Pragensis XIII.). Praha 1916, nákladem v. v. metropol. kapitol. 8°, II-104, K 4.—.

Sbírka uveřejněných rukopisů v. v. metropol. kapitoly v Praze rozmnožena byla péčí neunavného a vynikajícího archiváře o číslo 13 (o dřívějších viz Sb. H. k. I 112, VI 254, XIII 111). Paměti proslulého děkana Tomáše Pešiny vydány jsou dokonale a podávají také zprávu o jeho práci Apologie nebo Dialogus ve prospěch svátků, jichž ritus arcib. Ferdinand 1674 snížil, ač 1676 byly již zase v direktáři uváděny dle starého obyčeje. Rovněž řeč jeho při intronisaci arcib. Jana Bedřicha Waldsteina nebyla dosud uváděna mezi jeho spisy. Pešina byl ritualista, arcib. uváděn k intronisaci pod baldachýnem (str. 80), také zpěv se povzněl za jeho doby, Te Deum zpíváno ve 4 chorech, ano 1679 od 200 zpěváků. Paměti podávají důkaz, jak dovedl Pešina hájiti práva kapitoly a starý breviář pražský (str. 5). Pešina byl jmenován od císaře biskupem Semendrijským (str. 75), ale konsekrován nebyl, poněvadž by nebyl opomenul dodati to. Rejstřík podrobný osobní i věcný přidán. Těšíme se na další edice.

Paměti Františka J. Vaváka ed. Jindřich Skopec kniha třetí, část II. (1795—1797). (Děd. sv. Jan č. 136) Praha 1916, nákl. děd. sv. Jana. 8°, 92. K 250.

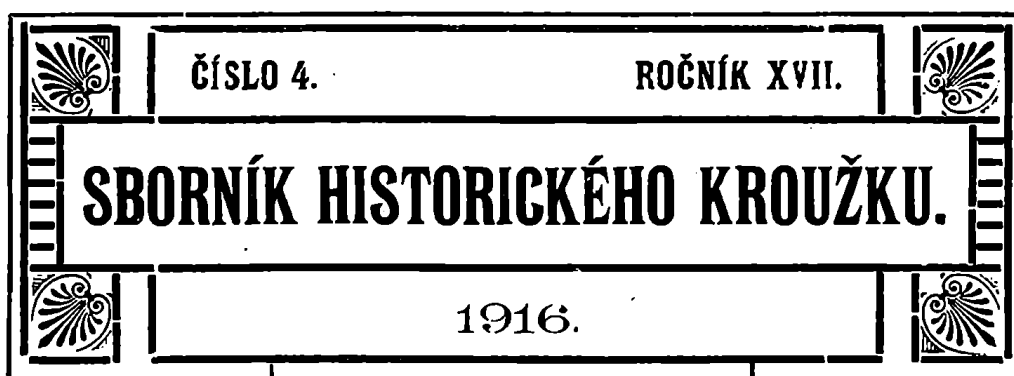
Zajímavých pamětí souseda a rychtáře Milčického z let 1770—1816 (Sb. H. kr. 1907, 111) vyšel právě sešit šestý, obsahující tři léta z válek napoleonských, jež se dotýkaly i krajů českých. Pečlivý způsob vydání zasluhuje úplného uznání. Sešit ozdoben jest osmi obrázky přílehlými. Následující svazek bude opatřen rejstříkem.

Zpráva.

Seminář pro církevní dějiny při bohoslovecké fakultě české university v Praze povolen byl rozhodnutím c. k. ministerstva kultu a vyučování 6. května 1916 č. 10645. Tím dostalo se dávno nutného a nezbytného doplnku k přednáškám církevních dějin, neboť jen v semináři možno podati podrobnější a praktický návod k vědecké práci ve velice rozsáhlém oboru tomto. Nový úslav bude hlavně přihlížeti k církevním dějinám českým. Pro seminář potřebí jest zvláště knihovny, a poněvadž dotace za nynějších poměrů nelze žádati, bylo by velikou zásluhou, kdyby vdp. spisovatelé darovali své spisy historické vlastním nákladem vydané, starší tisky historické českých i obecných dějin, také umění se týkající spisy a tak přispěli k důkladné přípravě historiků katolických. Laskavé nabídky přijímá redaktor Sborníku jako ředitel c. k. semináře pro církevní dějiny.

*) *Diarium* toto zapůjčeno bylo před léty sběrateli těchto zpráv nynějším veleřed. p. provinciálem řádu S. R. P. Aug. Bendou, tehdy rektorem na Sv. Hoře, začež mu vzdávám svůj nelčený dík.

Jan P. Hille.

Královský Vyšehrad v 15. a 16. století.

(Dokončení.)

Od té doby obec Nového města vykonávala vrchnost nad špitálem na místě králově. Vrchnosti rozuměla se jednak ochranná moc, které král jako panovník křesťanský povinen byl dáti užiti církevním ústavům v zemi, jednak presumpce práva řídití statky takových ústavů. byla-li církev během válečným od správy jejich odstrčena. Co v listě podotknuto jest o možnosti, že bude obec Nového města Pražského vyzuta z držení špitálu, ukazuje na pořad práva zemského, podle něhož rozhodoval zemský soud na základě deskových zápisů, kdo je vlastníkem statku, i kdo smí statek, jehož není vlastníkem, držeti nebo kdy je povinen a komu jej propustiti. Ovšem, aby k rozhodování nebo rozhodnutí došlo, bylo třeba popudu od osoby za spornou stranu způsobilé, jež by k soudu pohnala držitele statku, žádajíc na něm, aby ukázal své právo k držení toho statku.

Páni Nového města chápali nejistotu v příčině držení špitálu sv. Alžběty, i pomýšleli na založení městského špitálu, jehož by jim nikdo přiti nesměl. Uvedení úmyslu ve skutek urychlil král Vladislav tím, že v roce 1505 vzdal se Podvyšehradi a navrátil je Vyšehradské kapitole. Hned v tom létě tedy páni Nového města koupili dům na rozcestí pod Slovany s městištěm k němu příslušným „k vystavění špitálu pro lidi chudé a nedostatečné.“ Z roku 1510 jest pak smlouva, kterou uzavřeli s mistrem Václavem kameníkem o zbudování kostela sv. Bartoloměje při novém špitále pod Slovany.⁶⁰⁾

Z odkazů učiněných ke špitálu sv. Alžběty po roce 1486 uvádíme aspoň některé znamenitější. R. 1487 zemřelý Petr Slovák malíř, měšťan Starého města Pražského, poručil díl jmění svého na dobré skutky: načež poručníci od něho zřízení koupili za 20 kop gr. roční plat 1 kopy 15 grošů na chmelnici Ládevské u Smíchova a postoupili jej špitálu pod Vyšehradem za duši Petra Slováka a jeho předků.⁶¹⁾ V letech 1495—1496 k témuž špitálu odkázali Jan Pežolt, měšťan Starého města Pražského, 20 kop gr., Tobiáš Jinochův, bývalý úředník špitálu, 20 kop gr. a Petr Kopet, měšťan Nového města Pražského, 100 kop gr.⁶²⁾ Když pak kněz Prokop, syn a přední dědic Tobiáše prv řečeného, otálel splniti odkaz otčův, předešla jej matka jeho Svata, poručivši do špitálu 20 kop

⁶⁰⁾ AMP 2133, fol. 98.

⁶¹⁾ Tamže 2004, fol. M. 3.

⁶²⁾ AMP 2107, fol. 95; 2095, fol. 146. 152.

gr. hotových peněz, r. 1502. Při tom vůle její byla, aby za částku peněz asi $1\frac{1}{2}$ kopy gr. koupili úředníci korouhve do kostela sv. Alžběty.⁶³⁾ Před rokem 1507 Anna Pečeňová vzdala špitálu své pole u Olšan v míře $\frac{3}{4}$ strychu; ale že po ní zůstal nesplacený dluh, úředníci špitálu Prokop Prase a Turek propustili pole věřiteli Janu Hnátovi.⁶⁴⁾ R. 1512 kněz Marik, bývalý plebán na Pankráci, poručil 15 kop grošů ze svého domu na Vyšehradě, aby za ně pořízen byl stříbrný kalich do špitálního kostela sv. Alžběty.*) V roce 1527 Václav Košťál, měšťan Nového města Pražského a tehdaž úředník špitálu, daroval chudým do špitálu 9 strychů pole v Habrové u Krče na půdě Vyšehradské kapitoly, to jest 7 strychů, které zdědil po svém tchánu Janu Sedlákově z Podvyšehradí, a 2 strychy, „jež sobě vyklučil a vykopal na svůj náklad.“ K tomu darování kapitola Vyšehradská přivolila na výminku, že nebude ji zadržován roční plat z pole 27 grošů.⁶⁵⁾

Za přebytky důchodů správa špitální zjednávala jednak stále roční platy, jednak pozemky. Tak v roce 1492 úředníci Tobiáš Jinochův a Kříž koupili za 93 kopy 52 groše roční plat 4 kop 52 grošů na vinici Pláteníkovské u Smichova od Jany, vdovy po Janu písaři Nového města Pražského.⁶⁶⁾ Podobně o tři léta později úředníci Tobiáš Jinochův a Valentin Valda koupili za 16 kop gr. roční plat 1 kopy gr. na vinici Duchka postřihače za Horskou branou od Kateřiny, dcery někdy Jana střelce, a Matěje muže jejího.⁶⁷⁾ R. 1501 úředníci Lukeš krejčí, Mikuláš Dobřenský a Kříž Michelský bytem pod Slovany zvětšili pozemkovou državu špitálu o zahradu, ležící za Sviňskou branou a držící $2\frac{1}{2}$ strychu, kterou jim za 29 kop gr. prodal Jan starý písař.⁶⁸⁾

I po založení chudobince u sv. Bartoloměje špitál v Podvyšehradí zůstal v moci obce Nového města Pražského. Tomu na odpor tvrdí kdosi přípiskem učiněným buď v roce 1531 aneb málo později, že páni Nového města v letech 1507—1527 špitálu sv. Alžběty pozbyli. Vzpomíná totiž zemského sněmu z roku 1531, uváděje, že bylo sněmu předloženo „poznámenání far. z nichž kněží pod jednou vytištěni jsou.“ a mezi „farami“ takovými jmenuje „špitál svatý Alžběty pod Vyšehradem, kterýž pan Jetřich z Tandorfu nebožtík, proboštem jsa Vyšehradským na páních Pražanech vysoudil.“⁶⁹⁾ Kde aneb jaký soud byl o špitál konán, původce přípisku nepraví. Jak se zdá, věděl on, však jen z doslechu, o listě krále Vladislava II. ze dne 6. února 1505, kterým týž panovník na žádost kapitolního děkana Dětricha z Tandorfu vrátil pod panství kapitole lidi osedlé v Podvyšehradí, i vykládal si omylem, že také špitál sv. Alžběty byl vrácen ke správě Vyšehradským proboštům. Jinak, kdyby byl býval v letech svrchu jmenovaných vydán rozsudek v příčině držení špitálu nějak významný, za potomního sporu

⁶³⁾ Tamže 2095, fol. 182.

⁶⁴⁾ AMP 2005, fol. R. 5.

^{*)} Tamže 2238, fol. 177.

⁶⁵⁾ AKV XII. 5.

⁶⁶⁾ AMP 2004, fol. Q. 24.

⁶⁷⁾ Tamže fol. T. 1.

⁶⁸⁾ AMP 2005, fol. G. 19.

⁶⁹⁾ AKV XV. 25.

mezi probostem Vyšehradským a obcí Nového města ta neb ona strana nezdržela by se na rozsudek ukázati. Toho však, jak víme, žádná z nich neučinila.

Od historie špitálu sv. Alžběty jako přední budovy v dolejších městě Vyšehradském přestoupiti jest k popisu tamních soukromých stavení.

Řada domů dolního města, přiléhajících k patě hradu Vyšehradu, počínala se u nynější uličky za domem čís. pop. 23-VI. Pohříchu prvý dům tamní není v pramenech označen důkladněji než jedním slovem. Práví se totiž o druhém domě, že stojí vedle Přílepka se strany jedné a Šimona krejčího s druhé strany (r. 1507, 1509). Ježto dům Šimona krejčího byl třetí ve zmíněné řadě, prvý dům tedy náležel Přílepkovi. O sousedu toho jména neshledali jsme jiné zprávy ani jaké zmínky o jeho nástupcích v držení domu.

Druhý dům asi v místech nynějších domů čís. pop. 24 a 25 měl po řadě tyto držitele: Dorotu Heptišovou (do r. 1507), Dorotu Straškovou a syna jejího Mikuláše (r. 1507—1509), Jiřika bečváře, měšťana Nového města (r. 1509—1520), Jakuba z domu Broumova (r. 1520), Beneše, vinaře u pana Skalského (r. 1520 až 1531). Trhová cena domu, 16 $\frac{1}{2}$ kopy grošů, ukazuje, že stavení bylo jen domkem. Po roce 1531 připomíná se u něho vinička.

Třetí dům býval majetkem Martina Slunéčka, jehož syn Mikuláš r. 1497 zastával na Vyšehradě povinnost konselskou. V roce 1506 Dorota Slunéčková prodala dům Šimonu krejčímu za 18 kop gr. Z dalších držitelů uvádíme Martina Batika, syna Šimona krejčího (r. 1524—1525), Václava Rathouzského řezníka (r. 1525) a Linhartu zámečníka (r. 1525—1552).

Čtvrtý dům náležel do roku 1505 Vondráčkovi nádeníku: načež směnou postoupen byl Bartoši Důrasovi za jeho dům v Podskali proti škole u sv. Vojtěcha. Nad to ještě Důras doplatil Vondráčkovi 35 kop gr. Po smrti Bartoše Důrasa vdova jeho Mandaléna provdala se za Václava Součka a učinila jej „plným hospodářem“ v domě r. 1511. Souček držel dům, k němuž příslušela vinička na svahu vrchu, do roku 1534.

Pátý dům byl z počátku 16. století majetkem Křížovým. V roce 1506 Kříž prodal jej Janovi zámečnicku za 80 kop gr. O čtyři léta později Jan zámečník postoupil dům trhem Václavu Rathouzskému řezníku, jenž podržel ho až do smrti (r. 1542.) U domu byla vinička.

Šestý dům připadá v místa nynějšího domu čís. pop. 31-VI. čili bývalé radnice Vyšehradské. O jeho majiteli Janu Homolkovi (r. 1503) zvidáme ze zápisu, že půjčiv peníze Bonuši, ujal od ní v dluhu viničku, r. 1508. Jak se podobá, vinička ta byla za jeho domem. V roce 1529 od Homolky koupil dům Bartoš pekař za 65 kop gr.

O sedmém domě, jenž byl proti špitálu sv. Alžběty, máme zprávu teprve z roku 1539, kdy od Václava Kvasničky ztržil jež Kliment krejčí za 35 kop gr. Ostatně buď připuštěna domněnka, že domu potom Kvasničkova týkají se knihovní zápisy, podle nich, zeman Ctibor z Bukůvky jsa majitelem domu někdy Vávry Macáka v dolním městě Vyšehradském, vzdal jej v roce 1519 svým dětem

Jiríkovi a Dorotě; když pak řečené děti zemřely, poručil dům jemu dědictvím připadlý Anižce, služebnici své, r. 1524.

Osmý dům, stojící též proti špitálu sv. Alžběty, náležel Petrovi čili Pechovi puškaři, měšťanu Nového města Pražského. Když Petr zemřel, poručníci sirotků po něm zůstalých, Bartoš zvonář a Jira mlynář, prodali dům Jindřichu Hudcovi za 46 kop gr. (před rokem 1520). Po Hudcovi zdědila jej Lidmila, vdova Hudcova a potom manželka Matějova (r. 1521). Od ní pak v roce 1522 koupil jej Matouš Pulpit. Nový majitel přestavěv dům, prodal jej Václavovi, šenkýři vedle radního domu Nového města Pražského, r. 1529. V zápisech nemnoho mladších dává se tomu domu název Na Šabatci.

Za domem Na Šabatci byla stezka na Vyšehrad „hřebenem“. Po západní straně její, v místech, kdež jsme my pamětníci domů čis. pop. 33 a 34, skalnatý ostroh hory dobíhal až k cestě, to jest k nynější Libušině ulici. Teprve v roce 1567 vyžádal si na „pánech“ Havel nožír, aby mu propůjčili tamní městiště, ležící mezi cestou a stezkou, že hodlá vystavěti tam dům.

Ve starší době řada domů přiléhajících k patě hradu Vyšehradu na západní straně počínala se asi v místech bývalého domu čis. pop. 35-VI. Prvních pět domů tamních stálo „pod horou“, čtyři další byly „pod skalou“. Prvý dům pod horou náležel Lukšovi plavci, pokud víme, již v roce 1512. Od něho koupil jej Jiřík plavec za 35 kop grošů, r. 1532. Týž Jiřík byl poslem pánů plavců v Novém městě Pražském.

Druhý dům pod horou prodala Marta Benešová rychtářka Jirovi Hrdému plavci za 26 kop gr. (r. 1508). Jira podržel dům čtyři léta; načež postoupil ho trhem Kubovi Bernartovu, plavci. Potom v roce 1546 od Mandalény, vdovy Kubovy, koupil dům Průša plavec.

Třetí dům pod horou náležel Havlu Klaudovi, ne-li dříve, aspoň již v roce 1511. Dalším majitelem jeho stal se Mikuláš Pěkný, koupiv jej od Havla Klauda za 33 kopy gr. (r. 1520). Pěkný r. 1548 poručil dům svému synu Václavovi do spolku s matkou jeho Martou.

V držení čtvrtého domu vystřídali se Jan Sedlák (ve druhé polovici 15. století), Anna, vdova téhož Jana (do r. 1495), Alžběta, dcera Jana Sedláka, do spolku s manželem svým Václavem Košťálem řezníkem, měšťanem Nového města Pražského (r. 1495—1511), Jan Turek, jenž v roce 1511 koupil jej za 66 kop grošů. Havel Klaud (od r. 1520). V roce 1549 Kateřina, dcera někdy Havla Klauda, prodala dům Kryštofu Vajdnerovi od Hory sv. Anny za 100 kop gr.

Pátý dům pod horou byl z počátku 16. století majetkem Václava Hládky (r. 1511). Od Anny, vdovy Hládkovy, v roce 1513 koupil jej Václav Vlk ze 23 kopy gr. Po smrti Václava Vlka vdova jeho Dorota provdala se za Matouše, měšťana Nového města Pražského, a přijala jej za spoludržitele domu. Týž Matouš pak prodal dům Matouši, synu pisařovu, do spolku s jeho matkou (r. 1518). V letech 1533—1549 dům sluje majetkem Doroty Pisařky.

Z domů pod skalou stojících dva byly u zadní stezky, jež vede po stráni na Vyšehrad, tudíž asi v místech nynějšího domu

čís. pop. 42-VI. O jednom z nich se pravi, že je mezi domem Hládkovým a domem Jana Chrudimského a proti domu pana Jakuba. Protože k němu příslušely vinička vystupující do vrchu a trávník dosahující k domu pana Jakuba, nelze o tom pochybovati, že stál v jedné řadě s domy „pod horou“. kdežto dům pana Jakuba byl mimo řadu, buď výše nad ní nebo níže stranou k řece. Dům, o kterém mluvíme, náležel z počátku 16. století Štěchovi. Od děti Štěchových, Jiřika a Kateřiny, koupil jej Pavel barviř pláten za 38 kop grošů. r. 1514. Dalšími pak držiteli domu byli Jan Chmel (r. 1522—1533) a Blažek Kuchta (od roku 1533).

Dům pana Jakuba připomíná se k roku 1514. Potom není zmínky o něm až v letech 1540—1548, kdy nazývá se majetkem Kuby Černého. Po Kubovi zdělila dům dcera jeho Dorota „stará pradlí“, jež v roce 1556 rozstavná se na smrt, poručila jej své matce nebo maceše Anně. R. 1562 Anna Kubová Černá prodala dům zeti svému Martinu Vrkňčkovu za 100 kop gr.

Vedle domu Štěchovského na jižní straně byl dům Zikmunda plavce, jenž v roce 1499 byl purkmistrem na Vyšehradě. R. 1506 ztržil jej od Zikmunda Vávra plavec za 40 kop gr. Z nástupců Vávrových v držení domu jsou nám známi Jan Chrudimský, měšťan Nového města Pražského (od r. 1511), Anna Veselíková, vdova (do r. 1524) a též Anna do spolku se svým manželem Vavřincem (od r. 1524).

Čtvrtý dům pod skalou stál již téměř na břehu řeky. Protože nad ním na hradě býval žalář, říkali mu dům pod žalářem. Na sklonku 15. století dům ten náležel Mikuláši Slunečkovi, synu Martinovu, jenž v roce 1508 prodal jej Berkovi za 44 kopy gr. O čtyři léta později Kateřina prv Berková a již manželka Václava, měšťana Nového města Pražského, prodala jej Pavlu Kuchynkovi. Potom v roce 1529 od Kuchynky ztržil dům Šimon krejčí.

Na břehu řeky, po západní straně cesty, jež vedla podle domů stojících pod horou a pod skalou, čili nynější Libušiny ulice prostíraly se chmelnice a zahrádky. Před válkou husovskou největší chmelnice tamní byla majetkem špitálu Pokory Panny Marie. Když v roce 1420 spojené obce Starého a Nového města Pražského zmocnily se panství nad špitálem, kázaly chmelnici odprodati. Pokud víme, držel ji pak Jan Lašek, soused v Novém městě Pražském. Od jeho dědiců polovici chmelnice ztržil Jan Beránek, měšťan téhož města, r. 1434; kdežto druhou polovici zjednal si Václav Knínský, poručník statku někdy Laškova.⁷⁰⁾ Po nějakém čase Knínský postoupil polovici chmelnice svému zeti Janovi. Však též Jan rozpočítav se, že chmelnice bývala příslušenstvím špitálu a sloužila potřebě chudých, nechtěl ji podržeti, nýbrž se souhlasem manželky své Máni navrátil ji špitálu.

Podle toho, co spisem poslední vůle z roku 1448 ustanovil Jan Beránek prv zmíněný, chmelnice, kterou měl on v Podvyšehradě, připadla vdově jeho Petruši a dětem Beneši a Dorotě.⁷¹⁾ Mimo nadání nebylo možno dědicům užiti odkazu déle než tři léta. O překážce, jaká jim v cestu vkročila, podává zprávu radní manuál Nového města Pražského z roku 1451: „Když Chmelík, hospodář

⁷⁰⁾ AMP 2081, fol. 83.

⁷¹⁾ Tamže 2096 fol. N. 8: N. 10.

špitála pod Vyšehradem. jménem a slovem těch chudých (a) nemocných nařekl právem paní Petruši, nebožce Jana Beránka manželku, aby těm chudým jich chmelnice dědičně, kteráž leží pod horů Vyšehradskou u řeky, postúpila, právě, že sú ti chudí nikdy od obce neutiekali, než že jsú odtud násilím, mocí a ohněm vytištěni: proti tomu paní Petruše odpovéděla, že jest Beránek tu chmelnici kúpil i zaplatil. Páni slyševše jich žaloby, odpovědi, i také práva s uobů stranů váživše, podali toho na obec jednu i druhé, nechtiac bez obecného vědomie a vuole jich nic v takové při říci. Pak obec také tu při váživši, pánuom jest poručila i rozkázala, aby těm chudým spravedlnosti dopomohli, neb sú to největší sirotci, také k spravedlnosti panie Petruše nahlédnuce i k jejím sirotkuom, tak totiž, aby chudým ta chmelnice k dědictví byla navracena. A jakož Jan Beránek s nebožcem Václavem Kninským kúpili tu chmelnici za 5½ ss. gr., a Jan Kninský, zeť téhož Václava, svú polovici těm chudým jest propustil, i paní Máňa, jeho manželka, k tomu kněz Václav, farář z Opatovic, vyznal jest, kterak jest Jan Beránek, chtě jieti s tohoto světa na budúci, žádost měl, aby ta chmelnice pod časem k tomu špitálu byla navracena, tak jest obec nalezla, aby paní Petruši za jejie právo bylo dáno s jejími sirotky 6 ss. gr., aby se jim vždy žádná krivda nestala. Páni Václav kožíšník purgmistr, Václav Čvok, Daniel s Tuchorazi, Jan Vschodecký, Jan od mečuov, Jíra Majnuškonis, Beneš Sixtus, Václav Ostatek, Václav Bradáč, Jan Poláček, Pavel Suchopal a jini konšelé vedle toho nálezu obecného vyřkli sú ortelem ve jméno božie, aby ta chmelnice chudým zase byla ihned postúpena, a Chmelík hospodář neb ti chudí aby dali paní Petruši s jejími sirotky 6 ss. gr. za jich právo i za náklady, kteréž jsú na tu chmelnici učinili, a což jsú jie požili, to aby minulo, a ty penieze aby jim plněny byly rozdielně... Tu ihned z rozkázanie panského Chmelík jest zveden na tu chmelnici Hynkem z Lúněkovic, rychtářem zdejšího města, těm chudým k držení, k ruce a ku požívání dědičnému.“⁷²⁾

Příčiněním Chmelíkovým rada Nového města Pražského byla také na to upozorněna, že ke špitálu přísluší ještě jiná chmelnice v Podvyšehradí, kterou nyní (v roce 1451) drží Jan Brada, soused Podskalský. Na to páni obeslali řečeného souseda a poručili mu, aby předložil své spravedlnosti k držení pozemku. Brada vyžádav si lhůtu, přivedl potom v radě svědectví, že Markvart, předchůdce jeho, koupil tu chmelnici, ležící vedle jeho chmelnice, od Mikuláše Křivoústého za 4 kopy grošů a vor dříví. Ježto Bradovi bylo zjevno, proč páni dotazují se na pozemek, neopomenul dodati, že Markvart musil mnoho práce vynaložiti na opravu chmelnice, když povodeň strhla ohradní zeď, zničila roštiny a zanesla pozemek hromadou pisku a bahna. I oznámili mu páni své rozhodnutí, že smí držeti chmelnici i nadále, ale za roční plat ke špitálu. Kdyby však časem chudí téhož špitálu chtěli chmelnici ujmouti, že bude povinen jim ji postoupiti a přijmouti v náhradu peníz od rady ustanovený.⁷³⁾ Došlo pak na to, co páni vymínili, hned po smrti Bradově r. 1452, kdy snesla se rada Nového města Pražského, aby vdově Dorotě

⁷²⁾ AMP 88, str. 616 n.; 2084, fol. D. 40 n.

⁷³⁾ Tamže 88, str. 608 n.

Bradové dáno bylo za chmelnici, ležící vedle její chmelnice na rohu, 4 kopy 50 grošů.⁷⁴⁾

V mladší době, když spravovali špitál úředníci Tobiáš z domu Jinochova. Ondřej Řešeták a Marek, nevidělo se již za potřebné, aby chudí měli dvě chmelnice; ano ochotně bylo přijato nabídnutí Jiříka, syna někdy Jana Brady, že koupí jednu z chmelnic špitálních a zaplatí za ni 25 kop gr. K tomu trhu konšelé i obec Nového města dali svůj souhlas r. 1474. Na označení polohy praví se v zápise, že chmelnice je u břehu Václava Chrasta a vedle druhé chmelnice špitální.⁷⁵⁾ Potom neshledali jsme zmínky o chmelnicích v Podvyšehradě, na straně obrácené k řece, než jen v kšaftě Václava Měchyře, měšťana Nového města, jenž poručil manželce své Elišce a synu Jiříkovi na rozdíl chmelnici pod Vyšehradem a vinici (tuším v Podolí) mezi vinicemi Jana Němce a Jiříka Brady (r. 1483).⁷⁶⁾

Při výtoku potoka Botiče do Vltavy, na levém břehu potoka, v místě, kde do nedávna byla knížecí Schwarzenberská pila a dřevní sklad s domem čís. pop. 49-VI., rozkládala se Vyšehradská vápenice. O jejím vzniku máme zprávu z péra kapitolského děkana Jiříka Přimorského. Píše on: Tam, kde nyní je vápenice, byl v době předhusovské lázeňský dům, z něhož kapitole vycházel roční plat 2 kop gr. Ve válce lázeň zašla, a místo stalo se poustkou. Potom, když purkrabové Vyšehradští zmocnili se kapitolských městských na hoře i pod horou a vydávali je lidem pod plat, vysadili též poustku lázně s jejím příslušenstvím na založení vápenice.⁷⁷⁾ Stalo se to nepochybně na sklonku 15. století za vzrostu stavebního ruchu na Vyšehradě.

Zakladatel vápenice není nám znám svým jménem. Dobře-li tušíme, byl to zeť Václava Selika, souseda v Podskalí a městského úředníka nad Výtoněm, čili manžel dcery jeho Magdalény. Řečená Magdaléna jsouc již v roce 1511 vdovou po něm a matkou dospělých dcer, řídila mocně Vyšehradskou vápenici. Života bylo jí přáno do roku 1527, kdy v nemoci poručila vápenici i jiný svůj majetek svým synům Ondřejovi a Václavovi. Po její smrti bratři podělili se tak, že Ondřej přijal za svůj díl vápenici se vším příslušenstvím jejím, dědinami, hliništěm, koni, vozy „a jiným se vším nábytkem, což k vápenici sluší.“ a dal z toho Václavovi 50 kop českých, Václav pak obdržel dům Selikovský ve Spálené ulici (jejž mu poručila teta jeho Dorota r. 1518) a vinici v Týnci u Břevnova vedle vinice Jana Byšického. Jejich dělení zapsáno jest v městské knize k roku 1529.⁷⁸⁾

Podle tehdejšího způsobu vápenice Ondřejova zahrnovala v sobě vápennou pec, cihelnu a sklad stavebních potřeb: kamene, cihel, vápna a dříví. Při východním kraji jejím u cesty pod horou čili v nynější Libušině ulici připomíná se „váha dolu vápeničního“ (r. 1567). Po jihozápadní straně vápenice, na břehu řeky, a tudíž nejspíše v místech potomní Libušinky čís. pop. 48-VI. zdvihal se dům, jehož majitelem do roku 1537 byl Jiřík Skalský z Dubu. Potom od Jiříka koupil jej Ondřej vápeník a přidružil k vápenici.

⁷⁴⁾ AMP 2084. fol. E. 32.

⁷⁵⁾ Tamže 2087. fol. F. 19.

⁷⁶⁾ AMP 2094. fol. H. 10.

⁷⁷⁾ AKV Liber decisionum. fol. 93.

⁷⁸⁾ AMP 2240. fol. V. 8.

Jaký vzhled měla Vyšehradská vápenice na počátku 17. století, víme z obrazu Sadelerova. Těmuž obrazu děkujeme za znázornění jak polohy tak podoby bývalého špitálu sv. Alžběty. Aspoň dvě budovy špitální dobře se na něm spatřují: obytné stavení v místech potomního domu čís. pop. 50-VI. a kostel po východní straně téhož stavení. Z jiných svědectví je zjevno, že ke kostelu přiléhal špitální hřbitov se strany východní a severní. O dvou domech u hřbitova stojících, z nichž jeden byl Jakuba Vojhy, druhý nebožtíka Štastného, dochází zpráva teprve z roku 1552; i není možno usouditi, byly-li domy ty nového či starého původu.

Podle městiště přihrazeného ke špitálu plynul potok Botič, tehdaž o čisté vodě a hojně rybnatý. Přes něj v těch stranách byly dva přechody, jeden lávkou směřující od vápenice k Výtoni, druhý mostkem na cestě z Vyšehradu do Nového města Pražského. Od husovské války mostek Botičský pokládal se za hranici mezi řečeným městem a Vyšehradem, jakkoli předtím půda Vyšehradská sahala až k mlýnskému náhonu, jenž tekl po pravém břehu Botiče; a tudíž ne můstek Botičský, nýbrž mostek položený přes mlýnský náhon u nynějšího domu čís. pop. 416-II. byl na hranici mezi Novým městem Pražským a Vyšehradem. Před posunutím hranic obec Nového města zmocnila se pravomoci nad dvěma domy, poplatnými kapitole Vyšehradské, to jest nad mlýnem (nyn. čís. pop. 54-VI.) a nad domem, z něhož přístavbami vznikl potomní dům čís. pop. 416-II.

Mlýn v Podvyšehradí (nyn. dům čís. pop. 54-VI.) náležel asi do roku 1362 přímo kapitole. Potom děkan Vilém s vědomím a vůlí ostatních kanovníků vysadil jej kapitolnímu pekaři Velislavovi v právo emfyteutní. Když za války kapitola byla vzdálena Vyšehradu, nástupcové Velislavovy v držení mlýna dávali si zapisovati mlýn do knih Nového města Pražského. Při tom pak zůstalo až po rok 1620. V době, k níž naše pojednání se odnáší, majiteli mlýna byli Petr (r. 1436), Jan Šípek (po roce 1436), Alžběta, vdova Šípková, se synem Karlem (do r. 1443), Jíra Světlík (r. 1443—1451), Matěj Smolík (1451—1461), Matěj Smolík do spolku se svým synem Petrem (r. 1461—1466), Vávra (r. 1466—1471), Prokop Slanský (r. 1471—1475), Jan Kus (r. 1475—1480), Prokop (r. 1480—1488), Jan, zeť Vačkářův (r. 1488—1490), Havel (r. 1490—1491), Jan Kutnohorský (od r. 1491), Marta, prv. vdova Jana z Kutných Hor a potom manželka Eliášova se sirotky po Janovi (do r. 1501), Václav z Radotína (r. 1502—1511), Jan rourmistr (r. 1511), Tomáš z Prostiboře, pisar menších desk zemských (r. 1511 až 1514), Václav (r. 1514—1524), Fabián, zeť Václava mlynáře (od r. 1524).

Kus městiště u mlýna, Skalka zvaný, náležel k protějšímu špitálu. Na něm špitál měl stroj na zdviž vody z mlýnského náhona, která jsouc zdvižena stékala po žlabech do špitálního stavení a zásobila tamní lázeň. Po nějaké smlouvě správa špitální dovolila mlynáři, aby na Skalce vystavěl si obytné i hospodářské stavení, ovšem se zachováním čerpadla pro špitál a se závazkem ročního platu chudým. Když pak v roce 1451 mlynář Jíra Světlík prodal mlýn „s domem, se skalkou, zahradou a vším příslušenstvím“ Matěji Smolíkovi za 98 kop grošů, neoznámiv jemu, jaká služebnost trvá v příčině Skalky, vzešla různice mezi stranami; a to taková, „že jest Matěj Smolík nechtěl plniti peněz Jirovi Světlíkovi za ten

mlýn pod Vyšehradem. kterýž jest u něho koupil, až by jemu vysvobodil skalku. na niež jest duom nebo stáje dobytku postavena, a tečení nebo jiti vody od té skalky do lázně k špitálu. V tom Mařík Šmardoch. hospodář, a chudí s špitála s jedné strany a Jíra Světlík mlynář s strany druhé o vykúpenie té skalky. kteráž jest prve k špitálu příslušala. i o spuštění té vody do lázně přes potok přišli jsú toho mocně na panské vyřízení. A páni (purkmistr a konšelé Nového města Pražského) slyševše jich žaloby. odpovědi, poddávání i zprávu. takto sú mezi nimi konečným rozsúzením vyřkli, aby ta skalka již k tomu mlýnu věčně a dědičně beze všeho platu příslušala. a voda aby s struhy přes potok po žlebiech do lázně více nebyla púštěna. ale aby sobě vážili chudí vodu. neb komuž bude potřebie. do té lázně. A za to právo neb za ten plat, kterýž jest byl s té skalky k špitálu témuž pod Vyšehradem. aby Jíra Světlík dal k tomu špitálu 8 kop gr. A tuto výpověď obě straně jsú vděčně přijeli.“⁷⁹⁾

Kdežto mlýn po roce 1620 navrácen jest k Vyšehradu. dům čís. pop. 416-II.. o němž jsme prve zmínku učinili, zůstal při Novém městě Pražském. Založen byv na louce mezi Botičem a náhonem mlýnským, měl do roku 1529 tyto držitele: Maříka koželuha (do r. 1436). Martinka koželuha (r. 1436, 1461). Markétu, vdovu po Martinkovi (do r. 1482). Dorotu, vdovu po Matěji Hoškovi, do spolku s dcerou Kateřinou (r. 1482—1487). Jíru koželuha, zetě právě řečené Doroty (od r. 1487). Kateřinu, vdovu Jíry koželuha (do r. 1525). Blažka (ypříše (od r. 1525).

Od Botičského mostku vedla silnice čili vozní cesta k bráně Jerusalemské. Směr její jest naznačen pořadím domů čís. pop. 56, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 66-VI.. dílem posud jsoucích. dílem bývalých. jakož i dalším čili jižnějším během nynější Vratislavovy třídy. Zda již v 15. století byl dům v dolejší městě. který by přiléhal k dotčené silnici. nemůžeme říci. Naproti tomu jisto jest, že v té době shledávala se řada čtyř domů opodál silnice. po severní straně její. Knihovní zápisy označují polohu jejich řečením Nad Botičem. Podle našeho dohadu řada domů Nad Botičem byla za nynějšími domy čís. pop. 60 a 62-VI.

Prvý dům v řadě náležel Brožovi. V roce 1509 koupil jej od Brože Petr řezník za 22 kopy gr. O tři léta později též Petr prodal dům Janovi tkadlec. jenž připomíná se držitelem domu nad Botičem ještě v roce 1554. Jak se podobá. je naznačen i starší majetník domu tím. co se praví o Petru řezníku. že má povinnost dopláceti gruntovní peníze Janu Skákalíkovi.

Druhý dům byl Kubika Doktůrka. Vyšehradského konšela z roku 1498. Vdova Kubikova Kateřina se synem Mikulášem prodali jej r. 1518 Martinu Holému za 43 kopy gr. Martinu Holý. jemuž pak říkali Doktůrek. podržel dům do roku 1532, kdy postoupil ho trhem Danieli Mlynáři.

Třetí dům byl Jana Kotrče. Vyšehradského konšela z r. 1495. Po smrti téhož Jana vdova jeho Kateřina umensila zahrádku při domě o hráz a v roce 1508 prodala dům Valentínovi čili Valentovi za 27 kop gr. V letech 1515—1535 vládla domem Kateřina, vdova Valentova.

⁷⁹⁾ AMP SS. str. 665: 2084. fol. E. 6.

Majitel čtvrtého domu Mikuláš Milúrný ujal od susedky Kateřiny Kotrčky hráz „za tři vesla zdělí“, vzav při tom na sebe, že bude udržovati hráz v dobrém způsobu, čili jak se praví v zápise, ujal hráz, „aby hradil, i potom jeho po něm aby hradili na časy budoucí.“ Úmluva o hráz stala se před rokem 1508. Mikuláš Milúrný podržel dům do roku 1536, kdy prodal jej Matěji Rouskovi za 52 kopy grošů.

Že domy právě uvedené nebyly hrubě vzdáleny od silnice čili nynější Vratislavovy třídy, jde ze zápisu o domě Petra Jini. Poloha domu Jiňova naznačuje se rčením: vedle domu Valentovského se strany jedné a podle vozni cesty s druhé strany. Dům Valentovský byl třetí v řadě domů nad Botičem, a vozni cestou rozumí se dojista severní pokračí nynější Vratislavovy třídy. Dodejme, že řeč o domě Petra Jini je k roku 1561, kdy Jiňa prodával dům Petru Mrázovi z Dobřina.

Ze silnice vedoucí od mostku Botičského k bráně Jerusalemské vznikala ulice teprve v 16. století. Nejstarší řadu domů po severní straně silnice shledáváme v místech nynějších domů čís. pop. 2, 3, 4, 5, 8-VI. Prvý z nich byl majetkem Jakuba čili Kubička řezníka (r. 1557). Kubiček vedl sice řemeslo na Vyšehradě již v první polovici 16. století; ale kde tehda přebýval, se nedovidáme. V roce 1550 vzpomíná na něj vdova Dorota Rathouzská, odkazující mu masný krám, ježž nebožtík manžel její Václav Kubičkovi pronajal. Jak je z okolnosti patrné, dům Kubičkův skládal se ze dvou stavení, jednoho o jednom pokoji, druhého asi o více místnostech. Kubiček r. 1560 odprodal stavení o jednom pokoji Jiříku Liškovi pasíři za 26 kop grošů.

Na blízku domu Kubičkova stál dům Ondřeje Punta krejčího. Bylo to stavení nevelké, ježž Punt v roce 1540 rozšířil tím, že přikoupil vedlejší dům s viničkou od Jana Pitušného za 60 kop gr. O rok později Punt koupil ještě „kus zahrady, ležící vedle domu svého, od Prokopa Berana za 12 kop, a to jmenovitě po vořech, kterýž stojí u studnice, a ten vořech má ve zdi státí, kteráž se má na hráz postaviti, a od toho vořecha má rovně šnorou vyměřeno býti až ke zdi, kteráž jest na ulici.“ R. 1557 Punt prodal větší díl domu Janovi, synu Pavla Vozky, zůstaviv si komoru a staveníčko viničného lisu.

Vedle domu někdy Jana Pitušného byl dům kněze Jana (r. 1540). Dům ten stál nejspíše na rohu, kde sbíhá se ulice Přemyslova s třídou Vratislavovou. V roce 1557 sluje domem kněžským. Později „vedle domu Puntova se strany jedné a podle stezky k Botiči s druhé strany“ měl položení své dům Václava kožešníka (r. 1561). I nevíme, byl-li to někdejší dům kněžský či jiné stavení.

V místa nynějšího domu čís. pop. 8-VI. připadá dům Kolářovský. Jeho název uvádí nám na mysl Václava koláře, konšela Vyšehradského z posledních let 15. století. Podle knihovních zápisů majitelem domu Kolářovského do r. 1506 byl Kuba. Od něho ztržil jej Jan Hudec za 20 kop 15 grošů a podržel do roku 1531.

Po jižní straně silnice byly dva domy. Jeden z nich připomíná se nejprve k roku 1545 jako majetek Prokopa čili Průši plavce. Jeho poloha je pověděna dosti zřetelně: „pod vrchem proti Hůnkovi kožešniku.“ Ježto Hůnek kožešník měl tehdaž dům Heptišovský asi v místech nynějších domů čís. pop. 24 a 25-VI., zdá se,

že dům Průšův byl tam, kde nyní je dům čís. pop. 22-VI. Průša r. 1545 prodal dům Kryštofu Fridrichovi, jenž buď nějak získal anebo přistavěl k němu druhý dům na straně severozápadní. V našem prameni nepraví se sice, že druhý dům Fridrichův je na severozápad od prvního domu, ale praví se, že první dům je nad druhým domem čili výše podle cesty do vrchu vedoucí. Poněvadž cesta má směr k jihovýchodu, vzájemná poloha domů nemohla být jiná, než jak jsme svrchu pověděli. Druhý dům připadal tudíž nejspíše v místa domu čís. pop. 23-VI.

Nynější Přemyslova ulice byla „stezkou k Botiči.“ Při ní v hořejších částech, snad hned na rohu v místě nynějšího domu čp. 5. zdvihl se dům Václava kožešníka (r. 1561). K dalšímu běhu stezky dosahovala od západu vinice Bludovská zabírající 3 strychy země. V jejím držení vystřídal se Václav sýrař z Nového města Pražského (od r. 1425), Beneš řezník, měšťan téhož města (do r. 1451), Václav řezník, syn Jana Poláčka ze Starého města Pražského (r. 1451 až 1460), Mařík Vozka huntěř, měšťan Nového města Pražského (r. 1460—1470), Petr švec z Podvyšehradí (r. 1475—1488), Kateřina, manželka Petra ševce, a synové její Burián a Šimon (r. 1488 až 1489), Ondřej od anděla, měšťan Starého města Pražského (r. 1489—1490), Lukeš z Poričí v Novém městě Pražském (r. 1490), Ondřej od anděla, prve uvedený (r. 1490), Marta Bludová (do r. 1505), Matěj Maštálka kovář, měšťan Nového města Pražského (r. 1505—1507), Václav Hrbek, měšťan Starého města Pražského (r. 1507—1509), Tomáš z Prostiboře, písař menších desk zemských (r. 1509—1514), Matěj Maštálka (r. 1514—1515), Žofie Maštálková vdova a syn její Jan Dýmál (r. 1515—1528), Bohuslav krejčí od modrého lva, měšťan Pražský (od r. 1528). Vinice byla štípena na pozemku Vyšehradské kapitoly, a podle výsadního listu držitelé její měli povinnost dávat roční plat kapitole. Když v roce 1420 zabírán byl majetek sousedů, kteří neznali se ke straně pod obojí, obce spojených měst Pražských vzaly ve svou moc vinici Bludovskou, jež tehda náležela Mikuláši mečíři, a prodaly ji za svobodný statek Václavu sýraři. Tím činem roční plat z pozemku pomínil.

Ve vinici Bludovské připomíná se obytné stavení nejprve k roku 1489. I ono bylo svobodno až do léta 1505, kdy kapitola Vyšehradská dosáhši znova vrchního práva nad lidmi osedlými v Podvyšehradí, nalezla na majitele vinice, aby dal dům zapsati do městské knihy Vyšehradské a přiznal se k ročnímu platu z něho. Činil pak plat ten 4 groše.⁸⁰⁾ Dům zůstal součástíku vinice do roku 1514. Potom Tomáš z Prostiboře prodav vinici, podržel dům, jak vidno je ze spisu poslední vůle jeho, kdež majetkem Tomášovým počítá se „domek s zahrádku u Slupi, knihami městskými (t. j. Nového města Pražského) zapsaný, item druhý domek nad ním též s zahrádku... knihami Vyšehradskými zapsaný“ (roku 1523).⁸¹⁾

Z dějin vinice Bludovské prosvítá pamět o zahradě anebo snad o domě a zahradě, sousedících s řečenou vinicí. Praví se totiž k roku 1490, že vinice Bludovská leží nad potokem Botičem se strany jedné a vedle Valentina s druhé strany. Dotčený Valentin,

⁸⁰⁾ AMP 2005, fol. N. 16.

⁸¹⁾ AG XXVI, str. 6.

jak vime odjinud, byl sousedem v Podvyšehradí a po nějaký čas před rokem 1490 držel nájmem vinici Bludovskou. když majitel její Petr švec, též souseď z Podvyšehradí, opustiv svou manželku a děti, zabral se do světa. V roce pak 1521 je řeč o tom, že dveři do vinice Bludovské nově udělaných mají společně užívati Žofie Maštálková, majitelka té vinice, a Ondřej Punt.⁹²⁾ Byl-li Punt nástupcem Valentinovým v držení zahrady a domu, historie domu jeho, svrchu přednesená, posouvala by se do druhé polovice 15. století.

Podle toho, co lze vyšetřiti ze zachovalých písemností. Vyšehrad na počátku 16. století byl město asi o 50 domech. V tom počtu shledávala se velká většina stavení méně výstavných čili pouhých domků. Nad počet domů vystupoval počet měšťanů, protože i bývalí majitelé domů, když v městě setrvali, požívali městského práva. O přijímání do obce stanovila práva Vyšehradská: „Kto chce u nás měšténinem býti, ten má list svého zachování přinéstí a potom 15 gr. dáti, rok svobodně seděti a dvě potom s městem trpěti.“ V roce 1524 „příjemné“ nových sousedů uvedeno bylo na menší míru, totiž na 12 grošů. Vedle sousedů přebývali na Vyšehradě hosti čili lidé hostinští, kteří s městem netrpěli, ale za to ve svých potřebách právních byli přidržováni k poplatkům mnohem větším než měšťané. Tak platil-li souseď radním pánům za ztvrzení kšaftu 12 grošů, host povinen byl dáti celou kopu gr.

Městská rada na Vyšehradě skládala se ze 12 osob. O čekatelích konselské hodnosti bylo pravidlo: „Nemá nižádný konselem býti, leč by prve duom zaplatil aneb v uobci tři léta byl a městské právo aby měl.“ Více pak při obírání konselů záleželo na vůli pana správce (v době, k níž popis náš se odnáší, Vyšehradského purkrabí) než na přání měšťanstva: neboť on nejen potvrzoval radní osoby, nýbrž i řídil výběr jich. Byl-li již tím dosti stlumočen poddanský poměr měšťanů k náměstku královu, nescházelo další ustanovení, podle něhož purkrabí nebo jeho úředník směl býti přítomen radním rokům. Toho práva purkrabí užíval asi jen zřídka; poněvadž častým přisedáním jeho k rokům radním menšil by se počet appellací a tudíž i peněžný zisk, jaký mu plynul z rozsudků poapellačních.

Purkrabí Vyšehradský Bohuslav z Újezdce, ač byl jen zeman-ského rodu, vyrovnal se v tom, jak shlížel na měšťany, nejpřednějším pánům své doby. Vypravovali jsme na jiném místě, kterak zesekal mečem tři sousedy Vyšehradské, o nichž bylo mu řečeno, že nejsou spokojeni s městským rychtářem a proti němu brojí. Při tom až do roku 1498 kvetla mu přízeň krále Vladislava II., načež opadla. Bohuslav přestav v tom létě býti hejtmanem hradu Pražského, nedošel již jiného úřadu, jakkoli podle věku, schopností a sil byl by zastal leckterou hodnost. Vyšehradského purkrabství pozbyti nemohl, protože bylo mu propůjčeno do života. Nieméně i v něm potkala ho věc tuším nemilá. Roku 1499 král Vladislav zapsal řečené purkrabství panu Václavu Bezdrůžickému z Kolovrat, tak sice, aby se v ně uvázal po smrti Bohuslavově. I míníme, že tak časně jmenování nástupce nebyl čin Bohuslavovi lhostejný.

Příznivých okolností užila Vyšehradská kapitola, aby zjedнала si obnovu aspoň částky někdejšího panství ve svém sídelním místě.

⁹²⁾ AMP 2004, fol. P. 9; N. 16; 2007, fol. 13.

Když po smrti děkana Jana z Popova kanovníci splnili přání královo, zvolivše na děkanství Dětricha z Tandorfu, syna nedávno před tím zemřelého královského číšníka Jindřicha z Tandorfu, bylo se nadíti, že panovník dá užiti své milosti kapitole. Mluvěme za ni a tlumočником přání jejího byl ovšem nový děkan. Ať vypovíme věc slovy listu, vydaného dne 6. února 1505, vznesl on ke králi žádost, aby „jim ty lidi okolo hory Vyšehradské z obů stran i pod horů přebývající, jmenovitě s řeků až do mostu Botičského u špitála a od mostu až do brány po silnici a cestu starodávnú počítajíc, kteréžto lidi nyní slovný Bohuslav z Újezdce, purkrabie Vyšehradský, drží až do své živnosti podle zápisuov, kteréž na to (od krále) má, k témuž kostelu se všim jejich příslušenstviem zase dáti a navrátiti ráčil, zvlášť poněvadž jsou k témuž kostelu od starodávna vždycky příslušeli.“ K té žádosti král Vladislav II. svoliv, dal a navrátil kapitole „nadepsané lidi se všemi a všelijakými jich užitky, duochody a příslušenstvími tak, aby hned po smrti nadepsaného Bohuslava v svrchupsané lidi se uvázali, je k témuž kostelu jměli, drželi a požívali,“ ano i k tomu svůj souhlas projevil, „pakli by se von děkan a kapitula Vyšehradská s týmž Bohuslavem některak vo ty lidi, aby jim je za živnosti své postúpil, srovnati a smluviti mohli,“ aby tak učinili.⁸³⁾

Listem královým ze dne 6. února 1505 bylo tudíž dolní město Vyšehradské propuštěno z korunního jmění, de iure odděleno od horního města a přikázáno pod vrchní moc kapitole. De facto neměnilo se v něm zatím nic, pokud kapitola nesmluvila se s purkrabím Bohuslavem. Jak je patrné z Vyšehradských pamětí, Bohuslav nelpěl na dalším držení dolního města, nýbrž za náhradný plat postoupil Podvyšehradí děkanu Dětrichovi. Řečené paměti vykládají však omylem, že rozdělení Vyšehradu bylo způsobeno purkrabím samým. Jejich auktor nevěděl tedy o rozhodnutí králově. Kdyby byl o něm věděl, nebyl by psal takto: „A po některém létě dal se pan Bohuslav do zákona na Strakonice (stal se rytířem Svatojanského řádu) a poručil Vyšehradské na svém místě panu Ctiborovi, kterýž byl na Vyšehradě v zámku, a panu Tandeffárovi, proboštu Vyšehradskému, aby je oni spravovali a poplatek vyberouc jemu posílali. A když sou radu sadili, chtěl míti tyto pan Ctibor za konšely, a pan probošt nechtěl, než aby jini byli, a tak udělali roztržku na Vyšehradě, tak že jeden vzal sobě jednu polovici Vyšehradu k správování, a druhý druhú: ale však proto poplatky oboje posílali panu Bohuslavovi.“⁸⁴⁾

Roztržení města Vyšehradu na dvě přineslo sice hmotný zisk kapitole, ale po jiných stranách provázeno bylo nedobrymi účinky. Na jeden z nich ukazují Paměti, uvádějice, že vrchnosti nemohly se pak shodnouti o ustavení městské rady, jednak asi o poměrný počet konšelů, jednak o jejich osoby. Druhého zlého účinku vzpomíná list z roku 1529 slovy jistě až nad pravdu jdoucími: že se dály v městě „mordové i jiná lotrovství a neřádové,“ kterýchž purkmistr a konšelé zastavovati nemohli. Však o některých zbužnických nebo výtržných činech tamních měšťanů víme zejména. Roku 1507 Václav kovář jednal tak nešlechtně proti svému sou-

⁸³⁾ AKV IV. 1; AČ XXVIII. str. 362 n.

⁸⁴⁾ AMP 2238, fol. 26.

sedu Matěji Láskovi, že měl za to býti sťat: a jen na velké přimluvy bylo mu přisouzeno, aby odprosil pány a Lásku a pozbyl věčně práva Vyšehradského. V roce 1510 Václav Škaredek „zbil rychtáře Jana Chmele, nechťe do panské kázně jíti.“ Tyž Škaredek přerazil ve rvačce tesák o svého protivníka a o purkmistru a rychtáři, kteří prohlásili, že je psancem. mluvil: „Psal purgmistr s rychtářem, co chtěli. Purgmistr zrádce jako i rychtář.“ Roku 1514 soused Vondrák „pobral jest klíče od rathouzu a s nimi pryč ušel.“⁸⁵⁾ Ostatně za slabé vlády Jagellonů v Čechách rozhojnil se počet výtržných skutků. „mordů a jiných lotrovství“ i v královských městech.

Pravili-li se, že městská rada nemohla zastavovati zločiny, dlužno tomu rozuměti tak, že zástupci vrchnosti nepodporovali rady v její snaze dokračovati přísnými tresty proti pachatelům, nýbrž namnoze ujímali se těch, kdož měli býti trestáni. Doklad shledáváme ve článku Vyšehradských práv, který stanovil: „Item soused kdyby který nařčen byl zlů pověsti a s toho že by se vyvésti nemohl na roku, buďto zlodějstva aneb něco horšího, tehdy purgmistr s konšely mají moc a právo jemu se kázati vyprodati do čtyř nedělí, jako jsú to učinili Kašovi slepci pro krádež. a úředník (ať) jim v jích práva nesáhá.“⁸⁶⁾

Třetím zlým následkem rozdvojení města Vyšehradu bylo, že vrchnosti omezovaly „svobody, práva a starobylé zvyklosti“ měšťanstva, to jest ukládaly mu platy a povinnosti, jakých prve nemělo, a ubíraly mu výhod, kterých před tím užívalo. Kdežto, ať uvedeme příklady, práva Vyšehradská tomu chtěla. „aby každý soused mohl svobodně šenkovati hostinské víno i své domácí, i pivo, a z toho (že) nemá nic placeno býti,“ obě vrchnosti městské svorně hájily zásady, že „ze šenkuov“ má jim býti placeno. Proti samodílné výsadě týchž práv, „item hlinu, písek (a) kámen aby sousedé té Hory mohli svobodně bráti tu, kdež z města (Nového města Pražského) lámí kámen a písek berú.“ kapitola opatřila si písemný zákaz králův z roku 1514 toho znění: „A jakož mnozí tu na grunttech kostelních a kapitulních kopají, též i na vinnicích a dědinách, a odtud písek vezúce škody činí držitelóm týchž gruntův, ješto z toho tyž kapitule plath vychází, a za to nic nedávají, a tudy i skrze to, že i drahné plathu jim ubývá a budúcne zhynúti by musilo, i nechťice, aby taková záhuba na túž kapitolu Vyšehradskou, nynější i budúci, přijíti jměla, tuto ještě milost jim činíme a jmiti chceme, plnú moc i povolení naše královské dáváme, aby oni nyní i potomní časy toho každému brániti, hájiti a takových škod sobě na týchž gruntích činiti nedopouštěli.“⁸⁷⁾

Když před rokem 1521 zemřel vladyka Bohuslav z Újezdce, nástupce jeho v purkrabství již dávno jmenovaný, pan Václav Bezdrůžický z Kolovrat na Košátkách, nedomníval se jinak, než že jemu připadla správa horního města Vyšehradu. Zatím však předešel jej nejvyšší kancléř pan Ladislav ze Šternberka, zjednav si řečenou správu výprosem u krále Ludvíka. Teprv po smrti téhož pana Ladislava r. 1521 připuštěn byl pan Václav z Kolovrat k zastávání vrchnosti nad polovicí města. Na něj žaluji Paměti Vyšehradské,

⁸⁵⁾ Tamže 2238. fol. 184. 182: 1046. fol. 56.

⁸⁶⁾ AMP 2238. fol. 9.

⁸⁷⁾ AKV IV. 6.

že „si vymyslíl nějaké věci na měšťany nepříjemné“ a že činil krivdu sousedům. nejspíše asi ukládáním nebo zvětšováním poplatku ze šenků. „I vznesli sou to na JMt kníže Karla (Minsterberského) a na pana Lva (z Rožmitálu), ty časy nejvyššího pana purghrabi, tak že nebylo dopuštěno pánu Košáteckému. aby svou vuoli provozoval s sousedy: až pak byl i s zámku utekl a skrze to zbaven jest Vyšehradu. A byli poručeni panu Augvicovi, hajtmanu hradu Pražského.“⁸⁷⁾ Z toho pravda jest, že pan Václav z Kolovrat zřekl se vedení vrchního práva nad hořejším městem Vyšehradem a měl nástupcem Delfina Hougvice z Biskupic, hejtmana hradu Pražského; avšak purkrabství Vyšehradské podržel, pokud byl živ.

Kterak za kapitolu vykonávali vrchnost nad dolním městem děkani Bartoš z Roudnice (r. 1507—1519) a Jiřík z Přimdy (r. 1519 až 1529). o tom zpráv se nám nedostává.

Po smrti probošta Dětricha z Tandorfu doporučen byl k přízni krále Ferdinanda I. Jiřík z Jelče, bývalý písař v kanceláři zemských hejtmanů, jenž předstíraje náklonnost ke stavu duchovnímu. uměl hladkým zevnějškem ukrýti svou ošemetnou povahu a získati si mocné příznivce. Dosáhl pak toho, že byl jmenován proboštem Vyšehradským. ovšem na závazek, že do času výslovně jmenovaného přijme svěcení. Jeho pletichářské umění prozírá hned z listu, který si vyžádal od krále na potvrzení výsad proboštských a kapitolních v roce 1528. Na rozdíl od všech písemností toho druhu mluví se v listě o „proboštu a jeho kapitole Vyšehradské“ (prepositus et ipsius capitulum) a ni slovem nevzpomíná se hlavy kanovnického sboru a hospodáře kapitoly. totiž děkana.⁸⁸⁾ Taková nejen neobvyklá, ale i právu odporující stilisace listiny nemohla vzniknouti v královské kanceláři, leč návodem osoby, které šlo o ponížení děkana a kapitoly.

Jiřík z Jelče, když se mu nahodila příležitost mluvit před králem o městě Vyšehradě, přednesl věc od pravdy úchylnou, tvrdě, že za předešlých časů probošti měli vrchní správu města, a vykládaje, jak by zase na dobré vyšlo městské obci tamní i kostelu a kapitole, kdyby předešlý způsob vrchní správy byl zaveden. Král Ferdinand spolehl plně na výroky obratného řečníka, tak že nakloniv se k tomu, aby učinil podle jeho návrhu nebo žádosti, nedal ani zavéstí setření o skutečném stavu věci při městě Vyšehradě, původu rozdělení města, navrácení dílu jeho pod panství kapitole a přikázání druhého dílu ke správě hejtmanu hradu Pražského. Ano měl-li vědomost o tom, že předchůdce jeho, král Vladislav II., vrátil kapitole vrchnost nad Podvyšehradím, byla mu jakost děkan-ské správy označena za nedostatečnou a proboštsví škodlivou. Tak dochází výkladu rozhodnutí jeho, aby hejtman hradu Pražského Delfin Hougvic vzdal se správy horního města Vyšehradu, a celé město Vyšehrad by vešlo pod správu probošta Jiříka z Jelče.

Na konci měsíce června r. 1529 Jiřík z Jelče příjev od dvora z Lince, předložil městské radě na Vyšehradě tento list JM Kské: „Opatrni věrní naši mili! Vězte, že jest nám, oznámeno, kterak byste vy předešlých časuov skrze nezprávu držiteluov mnohá protivensví a ouzkosti snášeti až i posavad měli. I protož majíc my lítost nad vámi a chtíce abyšte zase v předkuov našich starobylé

⁸⁷⁾ AMP 2238, fol. 23. 26.

⁸⁸⁾ AKV IV. 8.

svobody a zvyklosti přijíti a řád (a) právo zachovávajíc, pokojně živi býti mohli, vězte, že jsme vás již zase slovutnému Jiříkovi z Jelče. proboštu kostela Vyšehradského. věrnému našemu milému, dáti a mocně navrátiti ráčili. I prikazujeme vám pod milosti a tak konečně (chtíti) míti ráčíme, abyšte vy se k témuž Jiříkovi proboštu tak jak k předkuom jeho ve všem poslušně. poddaně a věrně zachovávali a žádným jiným mimo jeho se nezpravovali. Kdo by pak jinak chtěl, věděli bychom se k takovému každému jak zachovati, ač o žádném té víry nejsme, než že vy se všichni podle vuole a rozkázání našeho tak, jakž psáti ráčíme. zachováte, a my vás dále v spravedlnostech a starobylých zvyklostech a svobodách našich milostivě ochraňovati, při nich zachovati a ruku svou nad vámi držeti ráčíme. Dán v Linci v středu po svatém Vítě léta 1529 a království našich třetího. Ferdinand m. p.“⁹⁰⁾

Brzy potom z rozkazu královanej vyšší písař zemský Radslav Beřkovec ze Šebířova obeslal „oboji stranu. všecky Vyšehradské“ na hrad Pražský, kdež v přítomnosti hejtmana Delfina z Hougvic a probošta Jiříka Jelče „spojen jest zase Vyšehrad v jedno právo“, a městská obec tamní přijala Jiříka z Jelče za pána.⁹¹⁾ Zmiňme se i o tom, že jsou zprávy o řečích, které přitom byly proneseny. Podle jedné z nich probošt Jeleč sliboval měšťanům, že se chce k nim chovati jako předešli páni a ve starobylých svobodách je zůstaviti; podle druhé pan hejtman Hougvic obrátiv se k Jelčovi pravil: Starý pán Košátecký vymyslí si nějaké věci na Vyšehradské nepřijemné a skrze to Vyšehradu jest zbaven. Já jsem jich nechtěl obtěžovati, zvláště ne platem ze šenků. aniž na chudou obec jejich jaké nové těžkosti vzkládati. I vás prosím, pane Jiříku, abys jich neobtěžoval, zvláště z těch šenků.⁹²⁾ Jak se nám zdá, jest zpráva o řeči pana hejtmana z míry tendenční a pochází z doby, kdy Jiřík z Jelče tiskl již měšťany platem z propinace.

Prvý čin nového pana správce byl, že obnovil městskou radu a potvrdil osoby za konšely obrané: Jakuba Bernartova, Václava Vápenického, Matouše Šlechtu, Jakuba tkadlce, Matouše Pulpita, Zikmunda řezníka, Michala vedle Šlechtu, Ondřeje Vajdu, Vávru krejčího. Hrona ševce, Mikuláše Milourného a Bečváře. Potom ponukl je, aby poděkovali JMKské, že dal obci okusiti otcovské péče své a vrátil ji žádoucí jednotu. I byl sepsán list ke králi asi o těchto slovech: „Děkujem, že milý Pán Buoh srdce VKMtí milostí svou svatou k nám nakloniti jest ráčil, že VKMt nás tak rozptylené v jednotu zase uvéstí, spojití a (v) starobylé zvyklosti a způsobu navrátiti rozkázati jste ráčili, davše vám velebného pana Jiříka z Jelče, probošta Vyšehradského, za pána a za správci našeho, čehož jsme vděční a vedle psaní a rozkázání VMtí královské mu se tak zachovavše, jeho jsme rádi podnikli a (za) správce přijali. Dále také, nejmilostivější pane, žádali jsme pana probošta k VKMtí za přimluvu, abyste VKMt nás chudé lidi, kteří svých živností, po zboření a skažení Vyšehradu až posavad podle starobylých zvyklostí jich jmiti a dosahovati nemohúc, jsme zbaveni, milostivě opatřiti ráčili, tak abychom jsouce od VKMtí k starobylým právům. řáduom, zvyklostem a dobrým vobyčejům zase navraceni, mohli býti VKMtí.

⁹⁰⁾ AMP 2440, fol. 4.

⁹¹⁾ Tamže 2238, fol. 26.

⁹²⁾ AMP 2238, fol. 26, 23.

Mti. a což by ke cti a chvále pána Boha všemohoucího mohlo býti, to řediti, ustavovati, způsobiti a učiniti mohli. Též také . . . když jsme byli od dávního času skrze nesprávu držitelův roztrzeni i skrze rozličné jiné týchž držitelův obtěžování ze svých starobylých práv, svobod, řádův a zvyklostí (vytrženi, jich jmiti) držeti (a) užiti nemohouc, ješto mordové (i) jiná lotrovství a nerádové (se dáli, kteréž my) zastavovati jsme nemohli: jsouce VKMtí z toho na tento čas vytrženi a vysvobozeni, za to VKMtí prosíme, že nás V. K. Mt jakožto král křesťanský a spravedlivý při těch, svobodách, rádech a starobylých zvyklostech zachovati ráčíte.⁹²⁾

Uvedení města Vyšehradu pod vrchní správu proboštovu je událost významná jak v historii toho města tak v dějinách Vyšehradské kapitoly. Zprvu sic, jak dlužno vyznati, nepřinesla dobra nikomu, ani obci městské ani proboštu (mineme-li mlčením jeho důchod) ani kapitole ani purkrabímu. Obec nevyšla ze své chudoby, a měšťané nepolepšili svých živností. probošt Jiřík z Jelče ukázal se správcem nedobrým a čirě sobeckým. i musil po čtyřech letech vzdáti se úřadu, kapitola nesla přetěžce své odstrčení od správy dolejšího města a pokládala čin Jelčův za „oloupení kostela“, a purkrabí Vyšehradský zůstal již jen držitelem jména někdy mocného úřadu a trosek slavného zámku. Nicméně potom již zachovaná jednota města pod vrchností probošta, děkana a kapitoly byla dobrem obci a posilou v jejím snažení o lepší budoucnost.⁹⁴⁾

Pře o polovici statku odoumrtního, neřízeného a nekšaftovaného po Jakubovi Lhotovi z Šebína,

(Z archivu m. Loun vynesl Fr. Štědrý. Pokračování.)

(95 f.) O polovici statku neřízeného po Jakubovi Lhotovi z Šebínu pozůstalého: mezi plnomocníky záduší a obce m. Libochovic z jedné a Annou Veseckou z Vesec z strany druhé.

Plnomocenství.

My purgmistr a konšelé i vseckna obec m. Libochovic nad Ohří známo činíme tímto listem všem vůbec a zvláště tu, kdež náleží. Jakož jest JMt. pán náš všech nejmilostivější jistým dekretem, kteréhož datum na hradě pražském v sobotu po památce obrácení sv. Pavla na víru křest: leta tohoto 95 slovně opatrnosti pp. purgmistru a radě m. Luna o tom milostivě naříditi a poručiti ráčil, aby nás s paní Annou Veseckou z Vesec, kdo by lepší právo a spravedlivost k statku po nebožtíkovi Jakubovi Lhotovi pozůstalému měl, ku právu svému na jistý den sročili a tu při právně vésti slyšeli, i také potom s výhradou vrchního práva ortelovali tak, jakž týž dekret v sobě šíř obsahujíc zavírá. Podle kteréhožto oni p. purgmistr a rada m. Luna nás strany k středě po n. postní družebné l. t. 95 přítomného jsou sročili. Za kteroužto příčinou k té hlavní při, i k jiným všechném interlocutoriím, kteréž

⁹²⁾ Tamže fol. 25. List má datum v neděli den sv. Prokopa 1529.

⁹⁴⁾ O p r a v y: Na str. 114, řádek 4. čísti jest „v provozování, místo „provovování“; str. 116, ř. 22. „pobořen“ místo „položen“; na str. 119, ř. 43 „zdech“ místo „zdeeh“; na str. 120, ř. 4. „v ní“ místo „v“; str. 121. ř. 1 „nesidlili“ místo „usidlili“; str. 121. ř. 8. „vzrůstal“ místo „nezůstal“; str. 124. ř. 43 „severní“ místo „jižní“; str. 127. ř. 30 „Liběle“ místo „Libčic“ str. 127. ř. 36 „trhové“ místo „takové“.

by z ní pojíti mohly, mocné a dokonalé poručníky a plnomocníky nařizujem, Beneše Nyče jinak Huspeku a Floriána Rakovnického z konšelův, Jana Bělotu Vlacha z obce, Šimona kožišníka z kostelníkův a Krystyána Čurhalíka z Cejnova měštěnína m. Litoměřic nad Labem tak, aby oni při témž právě m. Luna buď všickni společně, anebo jeden z nich obzvláštně, jak by toho kdy potřeba ukazovala, tu při hlavní i interlokutorní vedli, zastávali a procedovali nic jináče než jakobychom my všickni nahoře jmenovaní purgmistr a konšelé a vobec m. Libochovic přítomni byli a to k zisku a k ztrátě. Pro lepší toho ku právu důvěrnost k tomuto listu pečet naši městskou sme přitiskli. Jehož datum v m. Libochovicích v outerej po n. družebné l. P. 1595.

Plnomocníci v spisu zejména položení na místě a k ruce záduší i vší obce m. Libochovici nad Ohří předložili právní přípověď k druhé polovici statku pozůstalému po Jakubovi Lhotovi z Šebínu. v středu po n. postní Laetare l. 1595.

Vaše Mti, slovutné opatrnosti p. purgmistra a pp. spoluradní m. Luna. Jakož jest JMC. p. p. náš všech nejmilostivější jistým dekretem, jehož datum nahradě praž. v sobotu po památce Obrácení sv. Pavla na víru křest. l. t. 95 přítomného nás s urozenou paní Annou Veseckou z Vesec o právo a spravedlivost k statku po někdy p. Jakubovi Lhotovi manželu jejím a spolusousedu našem, komu by ta spravedlivě náležela, k rozsouzení právnímu ku právu V. Mti podati ráčila. Vedle kteréhožto dekretu J. M. C. ste nás ku právu svému k dnešnímu dni sročiti ráčili. Protož my nařízení k té při poručníci a plnomocníci na místě a k ruce záduší i vší obce m. Libochovic nad Ohří přípověď právní činíme k druhé polovici domu vedle p. Jana Kaňky ouředníka Libochovského a Valentina Chladného z strany druhé v témž m. Libochovicích ležícího, k dědinám, vinicem, zahradám i k jinému všemu a všelijakému statku mohovitému i nemohovitému, k hotovým penězům i klenotům na zlatě i stříbře, k dluhům zápisným, na jistotách, listech hlavních, řezaných cedulích ujištěných, k vobílí v stozích, v stodolách nevymláčenému, na půdách a komorách vymláčenému, item ke dvoru ve vsi Poplzech řečené, nicméně i k těm zlatým a hotovým penězům, kteréž jest ona paní Vesecká z Vesec sine justo titulo hned po smrti jeho jest se ujala a před právem bez pořádného popisu ukryla, zastřela a za sebou zanechala. K tomu ke všemu, na čem by ten koliv záležel a jakýmkoliv jmenem by jmenován bejti a vyhledati se mohl, jakožto k statku nekšaftovanému a nezřízenému, což vše podle milosti a privilegium témuž záduší a obci m. Libochovic odoumrtí od předešlé vrchnosti dáno jest, při čemž i J. M. C., jakožto pán a držitel týchž gruntův nás milostivě zanechávati a pozůstavovati až posavad ráčí. A jak vejš dotčeno přípověď právní k tomu činíme, lepší právo a spravedlivost nežli ona paní Anna Vesecká z Vesec mti se pravíme. Nad to i k tomu přidáváme: By pak i ona paní Anna jakou spravedlivost k tomu měla (jakož nemá), tehdy toho ničehož užití nemůže a to z příčin: předně poněvadž privilegium a obdarování naše to v sobě zjevně a patrně obsahuje, že žádný z obyvatelův obce naší, kterej by se v jednostejným náboženství, to jest v pravé, křesťanské, svaté katolické víře a řádném velebné svá-

tosti pod jednou způsobou k užívání s námi se nesrovnával, těch a takových dobrodiní a nápadův nížádný užiti nemá. Ona pak paní Anna Vesecká z Vesec v tom v ničemž s námi (96 str.) se nesrovnává, a jiného náboženství jinde užívá. Druhé, že ona toho všeho statku bez pořádného popisu a inventáře o své ujmě bez práva se jest ujala a peníze hotové i na zlatě zastřela a zasebou zanechala, z těch příčin ona jakožto v náboženství s námi se nesrovnávající toho nijakž užiti nemůže. A jest tak koli na hotových penězích před námi jako nápadníky skryla, a k sobě přijala, polovici těch uvedouc to v pořádný popis, že jich méně nebylo, přísahou právní na svatých spraviti a nám navrátiti jest povinna. A nechtěla-li by vejšpsaným věcem položeným místa dáti, tehdy to prokázati v času právním se uvolujem. Podle toho další proces právní vyhrazujem, škody odpovídáme.

Beneš Nyče jinak Huspeka, Florian Rakovnický z konšelův, Jan Bělota Vlach z obce, Šimon kožišník z kostelníkův a Krystyan Čurhalík z Cejnova m. m. Litoměřic nad Labem, plnomocníci.

Odpověď Anny Vesecké z Vesec proti předepsané přípovědi složená v radě v středu po n. provední l. P. 95. Čtěna téhož dne, též i přepis od plnomocníkův způsoben.

Slovútné Opatrnosti, V. Mti pp. spoluradní m. Luna.

Kdež jsou podle milostivého JMC. p. p. našeho nejmilostivějšího poručení, jehož datum na hradě pražském v sobotu po památce Obrácení sv. Pavla na víru křest. l. t. přítomného 95 poručníci a plnomocníci zejména Beneš Nyč jinak Huspeka, Florian Rakovnický z konšelův, Jan Bělota Vlach z obce, Šimon Kožišník z kostelníků, Krystyan Čurhalík z Cejnova m. m. Litoměřic na místě a k ruce záduší i vsí obce m. Libochovic nad Ohří v středu po družebné neděli vše l. t. 95 8. Martii při právě tomto k druhé polovici všeho a všelijakého statku movitého i nemovitého, na čem by ten koliv záležel, uptán a jakým jmenem jmenován býti mohl po někdy Jakubovi Lhotovi z Šebínu, manželu mém tu v m. Libochovicích, aneb kdekoliv jinde pozůstalého, přípověď ku právu tomuto v spisu složili, ohlašující se podle nějaké milosti a privilegium témuž záduší a obci m. Libochovic na odoumrť od pře-dešlé vrchnosti daného ku polovici téhož statku, jakožto neřízeného a nekřesťovaného lepší právo a spravedlnost nežli já Anna Vesecká z Vesec manželka téhož Jakuba Lhoty jmíti jakž týž spis ku právu tomuto složený to v sobě šíře obsahuje a zavírá. Ač bych podle vyžádaného s jistou vejminkou hojemství proti témuž spisu ni exceptione některé obrany podstatné a právní k neodpovídání předložiti a ty dostatečně provésti mohla. Ale aby z mnohého zaneprázdnění, outrat i škod s obojí strany sjíti mohlo, tuto světlou a neukrytou proti vejšpsaných plnomocníkův zbyteč-nému předsevzetí odpověď dávám: aby vejšpsaní poručníci a plno-mocníci na místě a k ruce záduší i vsí obce m. Libochovic nad Ohří k jaké polovici všeho a všelijakého statku zejména v témž spisu položeného po tomž někdy Jakubovi Lhotovi z Šebínu man-

želu mém pozůstalého lepší právo a spravedlnost nežli já rádná manželka jeho s týmž Jakubem vším statkem spolčená, po kteroužto nedílnost a společnost jest o žádném statku našem společném řídití a kšaftovati nemohla moci neměl, jakejm odúmrtím nápadem jměli, tomu z příčin nížepoložených místa nedávaje zjevně a světle odpírám: předně: že já leta 70. po smrti pana Jeronýma z Denína na onen čas ouředníka panství Libochovského prvního manžela mého ve všem a všelijakém statku po něm pozůstalém, kteréhož se na svrscích a nábytcích podle inventáře za třinácte set kop míš. vyhledalo, se dvěma sirotky jmenovitě Martou a Lidmilou let nemajícími, zůstáváje na vdovské stolici, když jsem s týmž Jakubem Lhotou k manželstvu pristoupila, jsem jeho jakožto člověka potřebného do společnosti všeho a všelijakého statku mého vlastního, i co jest mi na díl můj s dotčenými sirotky po témž Jeronýmovi z Denína manželu mém milém připadlo, jmenovitě do domu v m. Libochovicích mezi domy p. Jana Kaňky ouředníka Libochovského a Valentina Chladného z obou stran ležícího od téhož někdy p. Jeronýma z Denína manžela mého leta 65 při času sv. Bartoloměje se mnou společně za 900 kop míš. na 200 kop závdavku a po 20 kop. vše míš. ročních vejminku placení od Reginy Neřádky a Šťastného Staníkovice zeté jejího se vším k němu příslušenstvím koupil. Též i jiného statku všelijakého, mohovitého i nemohovitého, což hokoliv, klínotech, zlatě i stříbrě, hotových penězích, svrscích, nábytcích, všelijakém hospodářství vobilí v stozích, v stodolách, nevymláčeného, na půdách i v komorách vymláčeného jakožto mého vlastního za mocného hospodáře a společníka přijala, v kteréžto společnosti a v rádném manželství nikdy se se mnou statkem nedělivši až do smrti zůstáváje, cožkoliv P. B. z požehnaní svého z oužitku v společnosti naděliti ráčil, spolu se mnou manželkou svou jakž vejšpsaný dům v m. Libochovicích ležící se vším k němu příslušenstvím pozůstalé vejminky od l. 70 až do l. 94 doplacoval, k tomu uprodávši mého vlastního statečku na klínotech, šatstvu, všelijakém vobilí vejše nežli 600 kop míš. svého vlastního aniž 1 kop míš. nemaje jako člověk chuděj živnosti sme společně vyhledávali (97. fol.) a z práce společní jiné grunty, též dvůr ve vsi Poplzech kupoval, lidem na jistoty, listy hlavní, řezané cedule, některé summy půjčoval a se mnou v témž společným statečku se nedělil, ale do smrti v té společnosti se mnou zůstával. Po jehožto smrti já jakožto věrná manželka a pravá společnice ve všem a všelijakém statku jsem plnějm právem v držení a užívání, i v dědičném vládnutí zůstala, z téhož statečku nikdo pořadem práva od žádného vyvedena nebyla, aniž jest v té nedílnosti o takovém statečku kšaftovati a někam jinam mimo mne manželku svou obračovati neměl. Právo pak a zřízení zemské království tohoto českého, na něž se privilegium od p. Jiřího Popela z Lobkovic vztahuje, pod lit. K 9 toho vůbec propůjčuje, kteří se jedni s druhými statky spolčí, když by který z nich umřel, tehdy všecken statek po něm pozůstalý, jakýž by koli byl, a odkud koli jemu přišel, kromě toho statku, kterýž by po ženě vzal, na jiné společníky živé připadnouti má, jakž též zřízení zemské i druhé K 3 o společnosti bratří, to v sobě šíře obsahuje a zavírá bezpochyby, že takovou společnost mnohem vejše mezi manžely průchod svůj

má. A kdybych já jakožto pořádná manželka s týmž Jakubem Lhotou z Šebína manželem mým v manželství v společnosti všeho a všelijakého statečku až do smrti zůstáváje měla tím nespůsobem od Libochovskejch podle nějaké milosti, privilegium privatae personae, od žádné pořádné vrchnosti JMC. jakožto krále českého nepotvrzeného a nevysuzeného zbavena býti (nemalé ukrutenství by nade mnou zarmoucenou a osířelou vdovou i vejšpsanejmí sirotky Martou a Lidmilou, kteréž ze statku po témž někdy p. Jeronýmovi z Denína, vlastním otci svém a prvním manželu mém toliko po 50 kop míš. a více nic přijaly) provedeno bylo, ano záduší i vobec Libochovská nám manželům žádného statečku namále namnoze dobejvati, vypracovati, aniž nám v jakém přátelství byli, nepomáhali.

Druhé: Že v každém neřízeném a nekšaftovaném po komkoliv pozůstalém statku, kdyby in linea recta vel obliqua žádnéjch krevních přátel nepozůstávalo, tehdy uxor ad successionem mariti et e contra maritus ad successionem uxoris beneficio juris admittuntur. Quia mulier est privilegiata quoad hypothecam in bonis mariti ut habetur Sax. lib. I. artic. 20. in Apost. et lib. I. artic. 24. Weich. et 2. assiduus etc. Si quidem praetor considerans inter conjuges individuum vitae consuetudinem rerum humanorum, vicissitudine et in constantiam aequitate motus superstitem conjugem ad praemortui conjugis successionem vocat. I. 1. f. f. et C. eo. V této pak případnosti já byvši s Jakubem Lhotou manželem svejm statky spolčená, mnohem vejše jakožto společnice a rádná manželka právem nápadním odoumrtním všeho statku našeho společného pravou dědičkou zůstávati podle toho práva povinně mám, ne abych měla skrze Libochovských neslušné a nekřesťanské předsevzetí všeho všudy zbavena bejtí a votru ruce jako svého vlastního odstoupiti. Ano kdyby té společnosti a nedílnosti mezi námi nebylo a že bych od nebožtíka manžela mého ničímž opatřena nebyla, tehdy secundum universalem consuetudinem et Spec. Sax. k třetímu dílu všeho a všelijakého statku právo a spravedlnost bych měla: Poněvadž ta milost p. Jiřího Popela z Lobkovic Libochovskejm na odoumrtní daná zřetelně na práva městská král. Čes. o nápadích se vztahuje a tak Libochovští v svém předsevzetí na velikém omylu a nedorozumění zůstávají.

Třetí: Vejš psaní plnomocníci na místě a k ruce záduší i vši obce m. Libochovic nad Ohří připovídají se na všecken a všelijaký statek po častopsaném Jakubovi Lhotovi manželu mém milém pozůstalým (!) podle milosti a privilegium k témuž záduší a obci m. Libochovic obojího pohlaví se vztahujícího poddané téhož panství, ješto týž Jakub Lhota nikda poddanosti a človecenství témuž p. Jiřímu Popelovi z Lobkovic, ani žádnému k tomu panství nesliboval. Tolikéž od ouřadu Libochovskýho purgmistra a konšelfů i vši obce za měšťana, ježtoby podle takového privilegium jakého nápadu k záduší a obci Libochovské požití mohli, nikda přijímá(n)l nebyl, aniž jsou jemu kdy městskýho práva spůsobem městským aby v společnosti jich zůstával, udělovali, aby takového nápadu polovici odoumrtní nějakého neřízeného a nekšaftovaného statku po témž manželu mém dosáhnouti mohli. Nýbrž jsa on Jakub manžel můj osoba erbovní a sobě svobodná

v společnosti statku mého se mnou až do smrti zůstává, aby z něho na záduší a obec m. Libochovic, též pána jich jako z lidí poddanejších a s městem trpicích jíti měl, žádným právem k tomu, jakž za živnosti své tak i po smrti zavázán nebyl, že ta milost a privilegium na poddané a měšťany v m. Libochovicích a ne na lidi svobodné se vztahuje.

Čtvrté: Uznávají dotčení plnomocníci, že jsou v tom svém předsevzetí vysoce pobloudili a rozumějí (é! sic), že by žádným právem nápadním zholá nic zejskati nemohli dotejkají mne v náboženství, že bych podle téhož privilegium obdarování jejich s Libochovskými v jednotejném náboženství v pravé křesťanské katolické víře a řádném velebné svátosti pod jednou způsobou užívání (se) nesrovnávala, jiného náboženství jinde užívala, proto že statku společně vejpravovaného, ani jakého nápadu a dobrodiní užítí nemám k tomu směřující, kdybych se s nimi v přijímání velebné svátosti pod jednou srovnávala, že bych v pokojném vladarství a v užívání téhož statečku zůstávala. Dobře-li jest ta příčina k zbavení mne mé pouhé spravedlnosti od Libochovských předsevzata, to já spravedlivému soudu k rozvážení poručím a tomu zjevně a světle odpírám, abych mimo křesťanské katolické náboženství zůstává v Libochovicích od leta 64 až do těchto časů přes 30 let, jakž od p. Jiřího z Lobkovic tak od žádného jsem tím dotejkána nebyla, jakého cizího náboženství býti jměla. Že pak v přijímání a užívání velebné svátosti Těla (98 fol.) a krve Pána Jezu Krista pod obojí způsobou až dosavad zůstávám toho vobecná svatá concilia všem vůbec propůjčují, předně leta 1437 na Basilejském Concilium (!) osvobozeno, z rozkázání císaře Zigmunda a legátům Basilejských v kostele Božího Těla v Novém m. praž. v rynku ležícím česky, latině a německy ohlášeno, že Čechové a Moravané Tělo a krev Boží pod dvojí způsobou přijímající jsou věrní křesťané a praví synové církve svaté. Item opět skrze legáty povoleno 1446, též l. 1562 a Pro 4. dovoleno všem dědičným zemím císaře Ferdinanda in consilium (!) Tridentinum sess. XXI. 16. Julii anno 1562 titulo de communione sub utraque specie eiusque reformatione toho patrně dotvrzují. S věrností a lásky o víře pod jednou a obojí způsobou jak jedni druhých haněti, mnohem vejše o vlastní statky a pouhé spravedlnosti připravovati nemají, zřízením zem. pod literou A. 32. 33. 34. patrně vůbec v tomto království vyměřuje, k čemuž JMC. eis. Rudolfa jakožto krále českého, nynějšího pp. našeho nejmilostivějšího milostivý mandát městům Pražským vydaný, jehož datum na hradě praž. v pátek po sv. Lucii l. 90 že obyvatelé království tohoto čes. tak strana pod jednou a pod obojí přijímající jakožto věrní poddaní v upřímné lásce, v pokoji a v svornosti i v dobrém srozumění vždycky a každého času zůstávají a pod ochranou JMC. jakožto krále a pána křesťanského jedenkaždý obchodu a živnosti své pokojně a náležitě vyhledávati mohli a beze všeho náboženství svého sub utraque (tak jakž od starodávna bývalo) vyhledávali a v povolání svým pobožně živi byli, přistupuje. Jestliže to privilegium p. Jiřího z Lobkovic na poddané a měšťany m. Libochovic se vztahuje, vůbec jiným proti právu duchovnímu i zřízení zem. též svrchu dotčenému milostivému mandatu na škodu jich spravedlností býti nemůže, quia privilegium cum jure

publico ex diametro pugnare non debet et presertim sub conditione et modo concessum deficientibus solvitur et precipue, quod in detrimentum publicae utilitatis fit, a nemine confirmari debet“ aniž jsem já od Libochovských tak nevinně a důtklivě stihána v tom spisu bez potřebně bejti neměla. Neb to privilegium od JMC. jakožto krále českého, nejvyšší vrchnosti, nikda utvrzeno není.

Naposledy že pak v tom spisu bezpotřebně naříkána a do-
tejkána jsem, jak bych po smrti téhož Jakuba Lhoty manžela mého bez pořádného popisu a inventáře o své ujmě bez práva se ujímati, peníze hotové i na zlatě zastříti a za sebou zanechati měla a co jsem koli na hotovejch penězích před nimi jakožto nápadníky skryla a k sobě přijala polovici uvedouc to v pořádněj popis, že jich méně nebylo přísahou právní na svatých spraviti a jim navrátiti že bych povinna byla, jakž týž artykul to v sobě šífe obsahuje a zavírá, nerozumím. Zdali se v tom nepamatuji, že hned brzo po smrti téhož Jakuba Lhoty manžela mého vyslání od JM. p. p. presidenta a pp. rad komory král. čes. jsou všechen statek můj, na čem by ten koliv záležel, beze vší překážky popsali a zinventovali a při témž popisování od žádného abych co ukryti anebo čeho se bezprávně v tom statku ujímati měla, stěžováno nebylo. Nýbrž to mnozí vůbec z ouřadu konšelského i jiní Libochovští seznávali, že jest mý všecko a téhož Jakuba Lhoty manžela mého, člověka chudého a potřebného do téhož statku svého že jsem přijala a žádnému jinému že nenáleží, nežli mně. Kterýžto statek jak za živobytí manžela mého tak i po jeho smrti v své moci a opatrování maje jako své vlastní byla bych velmi nesmyslna, abych se před někým měla ukrejavati, čehož jsem prve iusto titulo et legitimo jure v pokojném držení a užívání s povolením pána a vrchnosti těch gruntův zůstávala, když toto daremní proti všemu právu častopsaných plnomocníkův předse-
vzetí své skončení vezme a spravedlivým soudem rozeznána budu, dá Pán Bůh, že i ten nátek pořadem práva sobě k slušné ná-
pravě přivedu. A nechtěla-li by strana této mé odpovědi místa dáti, k průvodům se volám beneficia právní vybražuji a škody opovídám. Datum v m. Libochovicích v outerý po n. provední den sv. Ambrože 4. Aprilis l. 1595.

Anna Vesecká z Vesec a v m. Lib. po někdy
Jakubovi Lhotovi z Šebínu pozůstalá vdova.

Beneš Nyč jinak Huspeka, Florián Rakovnický, Jan Bělota Vlach, a Krystián Čurhalík z Cejnova plnomocníci pře položili druhý spis svůj proti Anně Vesecké z Vesec z strany připovědi k jedné polovici statku pozůstalého po někdy Jakubovi Lhotovi z Šebínu, k ouřadu za purkmistra Jakuba Zákostelského z Bilejova na místě p. Jiřího Uždila primasa ouřad držícího. Actum v středu po n. Jubilate 19. Aprilis l. P. 1595.

(99 fol.) V. Mti. p. purgmistře a pp. spoluradní m. Luna!
Paní Anna Vesecká z Vesec pozůstalá vdova po neb. p. Jakubovi Lhotovi z Šebínu položila jest pět příčin proti připovědi naší právní k jedné polovici statku po témž Jakubovi pozůstalému učipěné, v kterýžto obšírnými slovy, že by lepší právo a spravedlnost k tomu ke všemu nežli my na místě záduší a vší obce m. Libochovic měla, dotvrditi chce a usiluje.

První příčinu klade tuto, že by ona leta 70 po smrti p. Jeronýma z Denína prvního manžela svého ve všem a všelijakém statku po něm pozůstalým, kteréhož by na svrších a nábytcích vedle inventáře za 1300 kop míš. bylo, se dvěma sirotky Martou a Lidmilou ovdověla a potom jeho Jakuba Lhotu do téhož statku, totiž domu vedle p. Jana Kaňky ouředníka Libochovského s jedné a Valentina Chladného ze strany druhé ležícího i také jejího statku vlastního přijala. Kterýžto dům že jest společně s prvnějším manželem svým leta 65 při času sv. Bartoloměje za 900 kop míš. na 200 kop míš. závdavku a po 20 kop míš. ročních vejrunků placení od Reginy Nerádky a Šťastného Stankovic zeté jejího se vším k němu příslušenstvím koupila. A do téhož domu jejího vlastního že jest dotčeného Jakuba Lhotu za mocného hospodáře a společníka přijala, v kteréžto společnosti a v řádném manželství nikda jest se s ním nedělila a až do smrti jeho v takové společnosti pozůstala a vejmínky za vejš jmenovaný dům od l. 70 až do l. 94 uprodavši statku jejího vlastního na klínotech, šactvu a vobillí všelijakého za sumu 600 kop míš., nemaje on sám ani jedné kopy vlastní, grunty jiné a dvůr ve vsi Poplzech společně platil a kupoval. Nic méně lidem na jistoty, listy hlavní, rezané cedule, některé summy peněz půjčoval a s ní se v témž společném statku nikda nedělil, po jehožto smrti že jest jakožto věrná manželka a pravá společnice plnejm právem v dědičném vládnutí zůstala. A on také že jest v témž statečku kšaftovati a jinam ho mimo ni nikam obracovati nemohl přivozujíc k důvodu svému zřízení zemské pod literou K. 9. o společnících a druhý artikl C. 3. o společnosti a bratřích. A to privilegium JMti. p. p. Jiřího z Lobkovic jakožto a privata persona od žádné pořádné vrchnosti JMC. jakožto krále Českého nepotvrzeného a všemu m. Libochovic z strany odoumrti daného, že jí ani sirotkům jejím na škodu nic býti nemůže. A z té příčiny že ona k tomu ke všemu lepší právo a spravedlnost nežli záduší a obec Libochovská má. Proti této první obraně my nařízení plnomocníci tuto svou repliku předkládáme a pravíme: Aby ona paní Anna s p. Jakubem Lhotou jaké společné dání mezi sebou měli měli, a při právě, k kterémužto tento statek řídit se náleží, sobě to ujistiti a zapsati dáti měli, tomu my světle odpíráme a ona také toho pokud živa vedle pořadu práva, co se spolčení statků mezi nimi dotýče, neukáže. Nýbrž my to dostatečně provedem, že jest on Jakub Lhota netoliko ten dům, jiné grunty a dvůr ve vsi Poplzech, ale i roční peníze za mnohá leta k ruce své vlastní koupil, i také pod roky platil a aby v týchž koupích a trzích jaká zmínka o paní Anně manželce, že jsou to společně kupovali, byla, se z register purgrechtních nikoliv nevyhledá. Anobrž pokaždé se od nás to, že co jest koli po neb. p. Jeronýmovi z Denína manželu jejím spravedlnosti pozůstalo a na děti jeho Martu a Lidmilu připadlo, to jest týmž dětem vedle jistých kvitancí on p. Jakub vyplnil a zaplatil a mimo to také jim jistá peněžitá spravedlnost na témž domě, kterýž posavad zaplacen není, uctěna a zapsána jest. A ta, když ti, kteříž tu před ním spravedlnosti své na něm mají, doberou po letech, také jim odtud vydávána bejti má. Nebo vejš jmenovaný p. Jeroným mimo závdavek 200 kop míš., kteréhož jest

jemu JMt. pán jsa u něho ouředníkem dříve nežli jest za ten dům koupený a nahoře jmenovaný dosti málo jest vyplatil, na němž jest přes 4 leta i s tím, co jest jej před snětím s paní Annou v stavu manželském držel, neseděl. A když potom p. Jakub Lhota ten zase k své ruce koupil a 200 kop míš. závdavku složil, takový závdavek JMt. pán jakožto témuž Jeronýmovi půjčený zase jest vzal. A tak jsme my na žádný její vlastní, aneb společný statek připovědi právní neučinili, nežli na statek vlastní p. Jakuba Lhoty. Co se pak jistot, hlavních listův a řezaných cedulí na skrovnej peníz, kteréž jemu lidé povinovati jsou, ty se v jednom punktu jak na vlastní osobu paní Anny, ani k společnosti nevztahují, nežli na vlastní jeho osobu p. Lhotu, což se i těmi jistotami provede. Vobilé nevymlácené ve stozích a v stodolách, i vymlácené na půdách to též z dědin jeho Jakuba Lhoty vlastní jest. A má-li pak ona paní Anna co svého vlastního, ať prokáže, na to my se nepotahujem a toho také jakž ona nás nevinně v tom vykládá užiti nežádáme. Při závírce první své strany dotejká privilegium a milost nám Libochovským strany odoumrtní danou, jako by pán a vrchnost svých gruntů a lidí mimo potvrzení JMC. jakožto krále čes. moci nemělo. Na tom se ona velice mejlí. Nebo jedenkaždý pán a držitel gruntů a lidí poddaných svých můž své vlastní dáti, prodati vedle své libezné vůle, jakož i pán náš z strany té odoumrtní a nápadův jest nám darmo nedal, nýbrž jemu každého roku jistej plat vobilnej proti tomu dávati sme se uvolili a (100 fol.) všickni i p. Jakub dávati a až posavad JMC. p. p. našemu nejmilostivějšímu dáváme, při kteréžto svobodě a vobdarování nás milostivě zůstavovati ráčí.

V druhé příčině předkládá a praví p. Anna, že v každém neřízeném a nekšaftovaném po komkoli pozůstalém statku, kdyby in linea recta vel obliqua žádných krevních přátel nepozůstávalo, tehdy uxor ad successionem mariti et contra maritus ad successionem uxoris ex beneficio juris admittuntur. Quia mulier est privilegiata quoad hypothecam in bonis mariti ut habetur. Sax. lib. I. Art. 20 in Apost. Q lib. 1. art. 24 Weich. et L. assiduis et ... Nad to že byvši ona s manželem svým v statku společna. Kdyby jí ten statek všecken nenáležel, že by jí aspoň pro vopatření kšaftem vedle téhož privilegium od p. Jiřího z Lobkovic, kteréžto se městské právo vztahuje jim Libochovským dané, třetí díl náležeti měl. Proti této druhé příčině pravíme, že to právo v latinském jazyku a v jistém artikuli totiž lib. I. artic. 20 in Apost. et lib. 9 artic. 24. Weich. et L. assiduis od ní přivedené, aby, kdyžby žádných přátel in linea recta vel obliqua nebylo, tehdy že by muž po ženě a žena po muži všecken statek obdržel. V té příčině ona na velikém omylu jest a ta celá dvacátá kapitola v první knize práva Saského vo takovém způsobu nápadu a obzvláště v textu žádné zmínky nečiní, vo věně jakým způsobem s čím a kdy vydáváno býti má. Nebo in glosa též kapitoly malo ... (kdež od ní pí. Anny tento text důvod položen jest (qua mulier est privilegiata quoad hypothecam in bonis mariti) položeny jsou slova tato: Et nota, si mulieri non esset dos constituta, aut dotalicium in certis bonis mariti, quod ipse moreretur, tunc non cogitur relinguere eius aedes, nisi prius sibi sit sua dos in certis

bonis assignata. A po těchto slovech jakž vejš dotčení od ní slova ty: quia mulier est privilegiata quoad hypothecam in bonis maritali doložena jsou: a takž tehdy ne všeho podílu manželka po manželu béře nežli věno před jinejmi všemi přátely a věřiteli. A protož to slovo hypotheca jest pignus, základ v statku pozůstalém. A poněvadž pak ona paní Anna sebe stavu rytířského, čehož my jí rádi přejeme, býti pokládá a že on nebožtík p. Jakub měšťánem s námi nebyl, nýbrž člověk erbovní že byl praví: nebude tedy té třetiny statku vedle práva městského, moci nápadu užiti, nežli věno, vedle práva a zřízení zemského, kteréž že jest k němu přenesla prokázati povinna bude.

Jakž pak i v třetí příčině obšírněji dokládá, že by týž p. Lhota manžel její nikda poddanosti i člověčenství p. Jiřímu Popelovi z Lobkovic zavázán býti neměl, protož že by se to privilegium na něho vztahovati nemělo a nemohlo nežli na samé Libochovské. I nechť ona pak vykládá tu svou třetí příčinu jak chce, byl-li jest on člověk rytířský, i ona také jest, o to my s ní nic činiti nemáme nežli toto k obraně naší proti její třetí příčině přidáváme, že ten všecken statek po něm pozůstalý nebyl jest svobodný, který by se dskami zemskými řídil, nežli kmetci a poddací k panství a jurisdikci právní Libochovské náležející, z kteréhož jest také p. Jakub všecky daně platil, povinnosti a roboty panské, ponůcky a případnosti obecní činil a vykonával.

Čtvrté: příčinu k obraně bere: ačkoli se s námi v náboženství pod jednou způsobou užívání večeře Páně nesrovnává, však tou příčinou o svou spravedlnost a nápad přijíti nemá a nemůže z příčin:

předně že od 30 let jakž od pána tak od žádného tím jako od nás dotejkána nebyla.

A druhé že by concilia vobecní jedno i druhé od ní citované jednomukaždému toho propůjčovaly a dotvrzovaly a to i v kostele Božího Těla v Novém m. praž. v rynku ležícím česky, latině, uhersky a německy napsáno by býti mělo. Kterak Čechové a Moravané Tělo a krev Boží pod dvojí způsobou přijímajíce jsou věrní křesťané a praví synové církve svaté. Item právo a zřízení zemské pod literou A. 32 33.34. jak by spolu ti, kteříž pod jednou tak i ti, kteříž pod obojí způsobou přijímají, v svornosti a lásce býti měli a jeden druhého netupiti, nehaněti, neb o tom ovšem jisté vyměření učiněno jest. Proti kterýmžto připomenutím Concilium ani také zřízení zemského artikulům my nic nečiníme, žádného ani ji v tom nepotupujem a že by zle, kteří pod obojí způsobou přijímající činili, toho nepravíme, ani jich od církve svaté neodcizujeme, jakž pak toho se tak v příčinách připovědi naší nenachází, nežli zastáváme privilegium nám od vrchnosti dané a dosti draze koupené. Kterážto se na žádného jiného, jak se nám to připisuje a vejklad obšírněj tím textem pražským nevinně činí, nežby na nás samé Libochovské a ty, kteříž jsme se s vrchností naší na tom snesli a dobrovolně svolili, a k tomu přistoupili, se nevztahuje, jakož pak i p. Jakub od prvnější své religii pod obojí způsobou odstoupil a k této naší, jenž pod jednou sluje přistoupil. Jestliže jest tehdy on tak svobodný byl, s námi v měšťanství nezůstával, proč jest k náboženství našemu mezi námi svolenému

a nad pamět lidskou založenému přistoupil. Ješto my žádného mezi námi ani ji paní Annu k tomu, aby s námi zde v m. Libochovicích pod týmž artikulem jaké obtíženství měl anebo měla, nenutíme; nežli že ho jsme se my jednosvorně i předkové naši přidrželi, jiní k tomu přistoupili, smlouvou jistou ujali, toho nám žádnéj, poněvadž JMC. p. p. náš nejmilostivější nás také při tom milestivě zůstavovati ráčí, zrušiti ani ona pl. Anna moci nebude. A tak i za tou příčinou ona paní Anna vedle téhož privilegium, by pak jí tu co jakýmsi domnělým nápadem svědčilo, pro nesrovnání s námi v náboženství to vše potracuje.

V poslední příčině vymlouvá se, že by hned brzo po smrti Jakuba Lhoty vyslaní od JMti. p. p. presidenta a pp. rad komory král. čes. všecek statek její, na čemby ten koliv záležel, beze vší překážky sepsali, a zinventovali a při témž popisování od žádného, aby co ukryti, anebo čeho se bezprávně v tom statku ujímati měla, stěžováno nebylo. Nýbrž to mnozí vůbec z ouřadu konselského i jiní Libo (101. fol.) chovští že jsou seznávali, že by její to všecko bejti mělo. Tou příčinou chtěje to všecko sama vzíti a za sebou jako své vlastní zanechat, a jiným inventářem k spravení toho na svatých povinna nebýti. Proti tomu pravíme: ačkoli některý popis skrze vyslané z komory král. čes. se jest stal — ale však ten jest nětco vedle spatře. í věcí ukázaných a nětco na její toliko slova věrice oznámení jejímu vykonán a to po několika dnech po JMti. pp. rad zřízené komory království čes. A protož poněvadž se tomu rozumí, že jest mnohých věcí pominula a o nich nic neoznámila, skrze to v nemalé podezření se jest dala. Za kteroužto příčinou povinna bude novej inventář s přísahou vykonati a vedle vyměření práv městských F. 48 a jistého rozsudku skrze revisí od pp. JMC. i práva Menšího m. praž. rozeznaného před rozsudkem, že jest se ona paní Anna téhož statku ujala, pokutu spravedlivou podniknouti, povinna bude. A poněvadž jednakaždá spravedlnost ne na dlouhém psaní neb mluvení záleží, ale na prokazu: my což tu koli na místě záduší a obce m. Libochovic proti odpovědi replikujem, to také dostatečně provésti se uvolujem. A vedle toho další proces právem vyhrazujem a škody opovídamé.

Beneš Nyč, jinak Huspeka, Florián Rakovnický,
Jan Běleta Vlach, Krystián Čurhalík z Cejnova
plnomocníci té pře.

Anna Vesecká z Vesec a v m. Libochovicích po někdy J. Lh. z Š. pozůstalá vdova, položila druhý spis svůj proti Benešovi Nyčovi jinak Huspekovi, Floriánu Rakovnickému, Janovi Bělotovi Vlachovi, a Krystiánu Čurhalíkovi z Cejnova plnomocníkům pře o statek po témž J. Lh. pozůstalý k ouřadu za p. purgmistra Jiřího Uždila, primasa v středu po pam. ssv. Filipa a Jakuba 3. Maji l. P. 1595.

Slovútné Opatrnosti V. Mti. pp. a p. m. Luna.

Vyrozuměla jsem ze spisu od Beneše Nyče jinak Huspeky, Floriána Rakovnického, Jana Běloty, Krystyana Čarhulíka z Cejnova plnomocníků k této při o neporádnou přípověď od m. Libochovic nařízených in replicatione mé bohdá pravdivé odpovědi

proti jich nepořádné přípovědi, tolikéž v spisu ku právu tomuto předložené. Kterak proti první obraně že bych s týmž nebož. Jakubem Lhotou manželem mým jakž v pořádném manželství tak ve všem statku spolčeno bejtí a téhož Jakuba Lhotu na onen čas mládence chudého a potřebného do společnosti statku mého za hospodáře mocného přijíti neměla, zjevně a směle se ná odpor postavují tím toho dosahující, že by při právě Libochovském, k kterémuž týž statek náležel, ujistěno a zapsáno není, jakž táž replika v příčině první též v sobě šíře obsahuje a zavírá. Dosti obšírně v prvním spisu svém vysvětleno jest, kterakž a jakým způsobem týž někdy Jakub Lhota podle řádného manželství se mnou v společnosti všeho a všelijakého statku až do smrti své zůstával, z mého statku grunty platil, kupoval, lidem na jistoty hotových peněz zapůjčoval, kteréžto z mejch rukou vydávány byly a se mnou se též do své smrti žádným statkem nedělil, co jest jeho, to mýho a co mýho, to jest jeho bylo, protože žádnéjch peněz a z mého statku z nadělení Božího a z práce mý vyhledával, jemuz jsem jako věrná manželka všeho toho věrně a spravedlivě dobývati i pracovati pomáhala, byla by věc nespravedlivá, abych z dělání svého, co jsme společně s týmž Jakubem manželem mým skrze požehnání Buoží vyzejskali, tou příčinou, že by nějaké privilegium od p. Jiřího Popela z Lobkovic na onen čas pána svýho Libochovští lidé poddaní na odoumrť měli, aby v svou nesvobodu a poddanost lidi svobodné potahovati a kdyby kterej člověk svobodnej koupě sobě v Libochovicích z dovolením pána dědičného jakejm koliv statek, bez dědicův z tohoto světa sejda, aby manželka jeho řádná všeho všudy zbavená bejtí měla a votra ruce pryč jíti musela, ve všem křesťanstvu neslýchaná ukrutnost, by k té podobna najíti se nemohla. I také sněmovní snešení, kteréž se stalo leta 77 ode všech tří stavův tohoto království českého s potvrzením JMC. v nápadích by minouti musilo. Dosti jest společného zdání, když manželka manžela chudého a potřebného do svého statku přijme, s ním společně živnosti vyhledává. Jakož pak leta 70 v outerej po třech králích, které jsou se smlouvy svadební mezi mnou a týmž Jakubem Lhotou v přítomnosti přátel od obojí strany dožádaných staly a v cedule řezané sepsány, pokudž ještě někteří smlouvcové živi jsou, to se i že týž Jakub Lhota téhož leta 70 společně se mnou ten dům, jak jej nebožtík p. Jeroným z Denína koupil, v té summě na doplacení ostatních vejminků ujal, ukázati moci bude. Čímž z odporu plnomocníků bohdá sjíti musí, že se o to plnomocníkům nebude potřeby mnoho se starati, které pak koliv grunty dědiny, zahrady, vinice, dvůr ve vsi Poplzech kupoval, z mého vlastního statku jakž ty grunty, tak roční peníze platil a do té společnosti že spravedlivě náleželo a náleží, tím že jest na sebe toliko zápisy převozoval, z té společnosti vytažena bejtí nemohu, a aby Jakub Lhota poslední manžel můj za Jeronýma z Denína prvního manžela mýho jaké dluhy půjčené p. Jiřímu z Lobkovic platiti měl, toho není a tomu místa nikoliv dáti nemohu. Z strany jistot, hlavních listů, cedulí řezaných na summy peněz od dlužníkův vzdělanejch, by se pak ze jména na osobu mou nevztahovaly, ale peníze na ty jistoty z mejch rukou a z mýho nachování vydávány a vyčítány těm jistcům v ji-

stotách postaveny byly. Tehdy podle téhož zřízení zemského K. 9., které jsem se v nejmenším punktu všeho a všelijakého statku s týmž Jakubem Lhotou nedělila, v té společnosti spravedlivě takové jistoty, jiné obilí, jakékoliv buď nevymlácené v stozích a v stodolách, i vymlácené na půdách při mně zůstávati povinně má. Aniz jsme (102 fol.) my manželé jakožto lidé svobodní tím privilegium od p. Jiřího z Lobkovic Libochovským lidem poddaným na odoumrtní danejm mohli v jaké nesvobodě i statky svými bez potvrzení JMC. jakožto krále českého, nejvyšší všeho křesťanstva vrchnosti, zůstávati, pánu aneb záduší i obci Libochovské statky svejmi, čím zavázání bejti. Nebo v témž privilegium z počátku toho se patrně dokládá, že jsou před p. Popela Jiřího z Lobkovic purgmistr, konšelé i všecka obec m. Libochovic nad Ohří věrní poddaní předstoupili a za též privilegium žádali. Kdež k žádosti měšťanů m. Libochovic obojího pohlaví taková milost učiněna, ale Jakub Lhota manžel můj ani já s ním v měšťanství v poddanosti páně jsme nezůstávali, tehdy ani žádným takovým odoumrtním jakž manžel můj tak i já k též obci a záduší zavázání nejsme. Tak štrafování první obrany a příčiny za dostatečné a za podstatné bejti nemůže podle toho práva *ratum que habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum et quod alicui suo nomine non licet, nec aliendo licebit*. Však to všecko ne tak dokonale z repliky, dupliky, tripliky, quadrupliky, jako z průvodův vohledati se bude moci.

K druhé příčině štrafuje se právo citované v artikuli 20. lib. I. Juris Sax.: jakoby týž artykul na nětco jiného nežli do odpovědi položeno vztahovati se měl. Ale kdyby se nahlídlo in Jus provinciale a Carolo Magno Saxonibus statutum, quod Friderico imperatore confirmatum, kteréž potom leta Buožího 1531 měsíce máje v městě Krakově k vytištění v latinském jazyku od starodávna užívali a při takovém právě se táž města do milostivé vůle J. M. C. jakožto krále českého a všech tří stavův tohoto království zůstávají a že na nynější práva německá, kteráž se v německejch krajinách skrze přídavky aneb ujímání často mění žádnejch vejsad nemají. Tehdy by se to v pravdě co do druhé příčiny podle té co ti položeno najíti mohli, ale na tom mnoho nezáleží, aniz také na vejkladu plnomocníkův přestáno bejti nemůže. V té svobodě, v kteréž jsem jak s prvním tak i z(!) druhým manželem zůstávala, potřebí mne se Libochovskejm spravovati nikda nebylo, ale co jsem v té druhé příčině doložiti dala, to jest v skutku a v pravdě tak. Dále co se k té příčině předkládá a jak se zřízení zemské natahuje, na ortelování plnomocníkův nepřestávám. Že pak k druhé příčině i třetí na té replice připojena a přimíšena jest, s tím doložením, že by ten všecken statek po Jakubovi Lhotovi pozůstalý svobodný a spurný ješto by se dskami zemskými řídil, nebyl, nežli kmetci a poddací k panství a jurisdikci Libochovské náležející, nerozumí se, k čemu by opět vztahovati chtělo a jaká rohož se tu plete, jednak chtějí jakéhos odoumrtní užití podle privilegium na osoby Libochovské obojího pohlaví se vztahujícího, jednak žeby statek svobodný nebyl a pro tu nesvobodu že by jim polovice všeho statku odoumrtním(!) záležela(!) ale co jest nám od pána gruntu dědičně osvobozeno a s svolením

prodáno a že společnosti z statku mého od manžela mého zapláceno, toť v nějakou neobyčejnou nesvobodu uvedeno býti nemůže. Podle toho práva possessor bonae fidei et iusto titulo omni tempore prescribit.

K čtvrté příčině z strany náboženství v své replice jsou sobě plnomocníci velmi odporní. Nejprv co jest v čtvrté obraně ode mne položeno, tomu všemu místo dávají, víru a náboženství pod obojí způsobou schvalují, však hned zase smrtedlného člověka privilegium sobě za obranu berou, že bych já. by mně pak co v Libochovicích nápadem svědčilo: pro nesrovnání s nimi v náboženství to vše potratiti měla. Duo contraria in uno et eodem subjecto simul esse non possunt, confirmare fidem sub utraque specie communicantium et negare sunt in hac replica duo contraria: ergo simul in eadem replica valere non possunt. Jestližeť jest beto (!) privilegium na Jakuba manžela mého a na mne nevztahovalo a s nimi v poddanosti a v měšťanství sme srovnání nebyli: kterak bych slušně a spravedlivě pro takové s Libochovskými v náboženství nesrovnání tu všecku svou spravedlnost potratiti mohla a zvláště že jak zřízení zem. král. tohoto čes. o víře pod jednou a pod obojí tak ani práva Spec. Sax. pro nesrovnání žádného spravedlnosti nezbavují. Libochovští právy Saskejší kdež víry pod obojí se bejtí praví, se řídí, hodné a slušné příčiny ani jaké spravedlnosti mně tím způsobem vlastního statku společně s mým manželem nashromážděného zbavovati chtěli, ano já jsa od 31 leth v držení a užívání téhož všeho statku s oběma manžely mými jiného jsem náboženství jako nyní nebyla, jakž od pána, tak od žádného tím jsem stěžována nebyla jako od nich nyní po smrti manžela mého. Že by pak týž Jakub manžel můj od prvnější své religii pod obojí způsobou odstoupiti a k víře pod jednou způsobou přistoupiti měl, jako by se tedy v jejich nesvobodu a v měšťanství uvolil, absurda argumentatio, o kteréž nesluší dále co psáti. Já jsem víry manžela mého, poněvadž jest víra dar Boží, nespravovala, ale o něm, že jest dobřej katolický křesťan, jako i on mně, věřila a tak v společnosti s ním do smrti zůstávala.

V poslední příčině skrze repliku ztenčuje se popis skrze pány komisaře od JMti. p. p. presidenta a pp. rad komory král. čes. zřízené bedlivě vykonanej, nařkajíc ty osoby; jakoby povrchně, co by jim oznámeno bylo, ten statek popisovali a v tom se nebedlivě a nespravedlivě na poručení J. Mti. zachovali, již tu bude potřebí, aby na ty dobré, poctivé lidi to vedli a ukázali ne tak před právem, že štrafujíce a v náákém domnění JMti. uvozujíce aniž já takového štrafování a dotejkání že bych se před rozsudkem nespravedlivě cizího statku nenáležitě ujímati měla, toho tak mlčením pominouti nemíním a což jsou koliv před týmiž pp. komisaři jak osoby konšelské tak i z obce pomlouvali, to se tehda dostatečně provésti a ukázati bude moci. Jakož mi Libochovští tak i já k průvodům se volám a beneficia právní (103 fol.) vyhrazují a škody opovídám. Datum v m. Libochovicích v outerý po památce sv. Filipa a Jakuba l. 1595.

Anna Vesecká z Vesec a v m. Libochovicích
po někdy Jakubovi Lhotovi z Šebínu
pozůstalá vdova.

Okres Vlašimský.

Dr. M. Navrátil. (Pokračování.)

Smlouva o věno Elišky, dcery Hrocha Čabelického
ze Soutic.

1402 v květnu. Constitutus personaliter coram d. Jaroslao de Porzessin decret. doctore canonico eccl. Prag. vicario in spirit. strenuus vir d. Hrocho de Suticz residens in Czabelicz, miles unacum d. Johanne filio suo presbytero ac Elzka dicta Kaderzawa conthorali sua noverca ejusdem d. Johannis in presencia honeste puelle Elcze nate ejusdem d. Hrochonis proposuerunt, qualiter ipsi super porcione heredetaria ipsam Elzkam puellam concernente viam litibus deinceps precludere volentes inter se ordinaverunt et disposuerunt ita videlicet, quod prefatus d. Hrocho quam diu vitam duxerit in humanis eisdem Elcze singulis annis divisim in duobus terminis, videlicet tribus septimanis post festa ss. Georgii et Galli, 5 sexag. gross. den. Prag. census annui de bonis infrascriptis, videlicet de villis Czabelicz, Radykowicz et Wsseborzicz ac pertinentiis earumdem villarum et omnium aliorum bonorum nunc per ipsum d. Hrochonem habitorum vel in futuris habendorum solvat et ad solvendum sit obligatus et astrictus, solucionem hujusmodi tribus septimanis post f. s. Georgii nunc venturum inchoando. In casu vero ubi memoratus d. Hrocho in aliquo termino ac hujusmodi censum predictae Elcze non persolverit aut persolvere non curaverit, quod extunc nomine pene dabit singulis septimanis 15 gross., ad quorum persolucionem ac poterit et debet compelli per sententiam excom. et alias penas ecclesiastice censure, quibus se sponte et libere submisit. Postquam vero memoratus d. Hrocho diem suum clauserit extremum ipsa Elzka vivente, de predictis bonis habebit et habere eadem Elzka debet 50 sexag. gr. den. Prag. infra unum annum cum medio a die obitus ipsius Hrochonis computando et intra eundem unum annum cum medio ipse census prescriptus debet eidem Elcze per successores et signanter d. Johannem fratrem ipsius prescriptum et alios successores, bonorum ipsius d. Hrochonis possessores, persolvi et assignari in terminis prescriptis cum effectum. Ad quarum 50 sexag. gr. post lapsum unius anni cum medio ac census infra eundem annum cum medio persolucionem memoratus d. Johannes presbyter et Elzka noverca ipsius ceterique heredes et successores, prescriptorum bonorum possessores, poterunt compelli per sententiam excom. et alias penas ecclesiastice censure prescriptas, quibus penis se ac submiserunt. De quibus quidem 50 sexag. ipsa Elzka puella disponere et ordinare poterit pro libito sue voluntatis contradiccione cujuslibet non obstante. Est etiam specialiter expressum, quod in casu, si memoratam Elzkam puellam prius quam Hrochonem patrem ipsius de hac luce migrare contigerit, quod extunc ipse d. Hrocho pro anima ejusdem Elcze filie sue debet et tenebitur dare et assignare ad locum seu ad loca; ad quem seu qua eadem Elzka in vita vel in morte deputaverit seu legaverit, 10 sexag. gr. sub penis prescriptis et amodo ab ulteriori solucione census aut aliarum quarumcunque pecuniarum predictus d. Hrocho aut possessores eorumdem bonorum debent esse liberi penitus et soluti. Demum est signanter adjectum, quod in eventum in quem post mortem d. Hrochonis sepedicti bona prescripta aut alia per eum relinquenda, de quibus se heredes et testamentarii sui intromittent, se ad tantam summam extendere non possent,

quod predicte 50 sexag. gross. eidem Elzcze persolvende haberi in eisdem bonis non possent dotalicio predictae Elzcze noverce ipsius excluso, quod extunc deperencie in eodem dotalicio possint repeti et requiri ad que se ipsa Elzka noverca sponte et libere submisit, sic quod ad hoc possit compelli per sentencias excom. et alias penas prescriptas, legi velegiane expresse renuncians nec ea uti voluit quoquomodo sub penis prescriptis. Acta sunt hec a. D. 1402 die 10 m. Aprilis, presentibus Johanne notario supremi magistri Henrici de Novadomo ord. s. Johannis Jerosolimitani, Valentinus de Sadek, Hessone de Chyss, Petro de Mokraske, notariis publicis, et aliis cc. (Zápis tento v orig. jest přeskrtán a připsáno:) Anno Dom. 1402 die 22 m. Decembris prefata domicella Elzka in presencia dicte Elzcze noverce constituta, dicens sibi pro dicto censu fore per assignacionem 50 sexag. satisfactum, eandem Elzka et bona sua a dicto censu libera dimisit et ad delecionem obligacionis consensit, presentibus Johanne Korczek de Wozicz, Dominico, Sislone notariis. (Tadra, IV. 124).

Jan Janovský ze Soutic 14. října 1510 prodal hrad Žumberk s dvorem a městečkem, tvrz Lukavici s dvorem a ves, vsi Prostějov, Částkov, Vížky, Bošov, Švihov, Havlovice, Hořejček, Smrček, Bratroňov, Krupín, Ctětín, Strkov, Vranov, Rvačov, Všeradov, Lukavičku, Radechlín, Loučky, Potlýšťany, Libanice za 2000 kop Mikuláši ml. Trčkovi z Lípy. Ale těch ten po několika letech byl zrušen, neb se Janovští ze Soutic opět v držení Žumberka dostali.

R. 1529 totiž se dělili o Žumbersko, Orelsko a Zaječicko čtyř Janovští ze Soutic, a to dva bratři Aleš a Petr, a dva strýcové jich Karel a Hynek, synové některého bratra jich zemřelého. (Reg. kom. soudu púh. (6 F.) 1530—33.). Bratr jeden Jan zůstavil po sobě dcery Čemutu a Annu.

Tito dva podrželi za svůj díl jen hrad Žumberk s jeho ohradou, městečko s podacím, vsi Prostějov, Částkov, Bošov, Švihov, Havlovice, Hůrku, Krupín, Bratroňov, Ctětín, Strkov, Vranov, Rvačov s podacím, Všeradov, Potlýšťany. Aleš vzal Orel a Lukavici a Petr Zaječice. Všichni se ještě co držitelé těch zboží uvodí v tituláři r. 1534. Pozdější listina — mluví o nějakém novém rozdělení 1544 10. ledna, jímž se Žumberk od Aleše a Petra dostal Hynkovi, tedy jen jednomu z bratrů, což asi tak vykládati lze, že se potom Karel a Hynek ještě mezi sebou rozdělili. Dědičkou Hynkovou, jenž bezděk zemřel, byla sestra jeho Kateřina a ta postoupila r. 1552 30. prosince zámku Žumberka se vším příslušenstvím manželu svému Ctiborovi Mazancovi z Újezdce, ale tak aby v držení jeho vešel teprv po její smrti.

(Dačický I, 111. Desky z. 6 F. 13., 10., J. 15., 42. M. 2.)

Jan Kekule ze Stradonic, majitel panství Stradov a Nasavrky, měl první manželku Krystinu ze Soutic, dědičku statku Orle, kterýž převzal ku svému držení. S ní měl dcery Annu a Barboru. Roku 1589 zemřel.

R. 1529 dostaly se Alšovi Janovskému ze Soutic tvrz Orel, tvrz pustá Lukavice, ves Orel s podacím, vsi Kunč, Lukavice, Lukavička, Radechyně, Vížky a Loučky. Tyž Aleš měl r. 1546 při s obcí Chrudimskou o vedení vody, pak byl hejtmanem kraje Chrudimského. Manželku měl Anežku z Úsaný († 1579), již věnoval r. 1552 1250 kop.

na Orli tvrzi a dvoru poplužném (kromě sladovny a pivovaru) a vsi s příslušenstvím. Též poručil manželce své děti a statek svůj, kdyby zemřel dříve než ona. Zemřel ještě téhož roku a poněvadž jeden z jeho dvou synů Petr již r. 1556 z tohoto světa vykročil, stal se samostatným dědicem druhý syn Jan. (Desky zem. 42 M. 1. 10. F. 3.)

Jan zemřel 1574. Jak tehdejší pověst pravila, jedna žena z Libanice skrze čáry a kouzla jej sušila a trávila. Sestry a nápadnice Janovy Johanka, Ludmila a Krystina ze Soutic prodaly dědictví zděděné r. 1575 za 9500 kop gr. č. Janovi Kekulovi ze Stradonic, jehož žena Krystyna zemřela r. 1579. (Sedláckovy Hradý I. 168.)

R. 1552 zastavil král Ferdinand Rychemburk Jachymovi z Hradce, Jiřkovi z Gerstorfu, Petrovi Janovskému ze Soutic, Marjáně Robmhákové ze Soutic a Valšovi Robmhápovi jakožto poručníkům dětí n. Sigmunda Robmhápa ze Suché, ani mu byli k potřebám jeho 10.000 kop gr. půjčili. Položena při tom podmínka, aby zástava jen pro l. 1552—53 platila a poručníci aby v tomto čase do komory král. 700 kop ve lhůtách polouletních zaplatili. (Hradý I. 83.)

Vác. Robmháp ze Suché po mateři své Marjáně Janovské ze Soutic zdědil třetinu statku jejího Zaječického totiž Smrček a Svídnici 1580. (Hradý I. 155.)

R. 1529 při dělení dostaly se Petrovi Janovskému ze Soutic za díl tvrz Zaječice s její ohradou, ves Svídnice, ves Smrček s tvrzí pustou a podacím a ves Libanice. Tyž připomíná se do r. 1552, požívaje vážnosti dosti značné, pročež mu všelijaké úřady a čestná poselství svěfovány. S manželkou svou Likardou z Ronovce splodil syna Štěpána, jenž po něm v držení dotčených statků následoval. Tyž pojal Johanku z Královic, již věnoval 1250 kop na tvrzi Zaječické s příslušenstvím, také se vyrovnal r. 1560 s mateří svou o věno její 1200 kop mš. na Zaječicích zapsané. Roku 1565 byl již mrtev a dědicem jeho byla Marjana ze Soutic provdaná za Sigm. Robmhápa ze Suché na Seči, s nímž měla syna Václava a dcery Markétu a Eufemii. Táž paní držela mimo Zaječice také Zábělčice, Vohančice a jiné vsi zápisné u Jenškova, jež r. 1566 prodala.

Po smrti matky své obeslaly sestry Robmhápovny bratra svého, aby jim položil díly ze statku mateřského. Rozdělen tedy celý statek na 3 díly 1580, při čemž si vzal Václav za třetí díl dvůr ve Smrčku. Markéta, manželka Jana Myšky ze Žlunic, vzala si jeden díl Zaječic, rovněž také Eufemie, manželka bratra jeho Kryštofa Myšky. (Hradý I. 168.)

Tvrz Lukavici u Nasavrk držel Jan Janovský ze Soutic, jemuž Jiřík Býchorský ji r. 1509 vypálil. (Hradý I. 169.)

Chrudimští r. 1531 od hejtmanů zemských zjednali si list k Alšovi ze Soutic na Orli o svobodný tok vody k městu. (Hradý I. 214.)

Johanka ze Soutic byla provdána za Albrechta Příbka z Otoslavie 1583—98. (Hrady I. 222.)

1394. 2. Maji. Hynko dictus Tluxa de Czezticz protestatus quod hereditatem suam in Tupadlech cumiam cum duabus agriculturis et subsidibus, toto, quidquid habet, cum agris, pratis, silvis, rivis, piscinis, jure patronatus ecclesie in Chorzowach, et omni libertate ad ea pertinente, nihil sibi ibidem reservando, vendidit Benessio de Smrdowa et suis heredibus pro 310 sexagenis gr. Et fassus est. Disbrigare debet ipsemet vendens et cum eo Cunassco de Czihost et Wylem de Suticz omnes . . . ita si . . . Actum a. dom. 1394 sabbato post Reliquiarum, (Pozůstatky I. 554.)

Štěpan Tetaur z Tetova pohání Johanku Čabelickou z Oušany na Tejně jakožto poručnici dětí a statku někdy Prokopa Čabelického ze Soutic, aby postavila před J. Mstmi pány a vladykami na plném soudu zemském Jakuba jinak Kubu Hořáka ze vsi z Voplan, člověka svého, kteréhož týž Štěpan viniti chce z nátku cti, a to z takového, že jest týž Jakub mluvil o něm Tetaurovi, že jest on Štěpan kůň jemu ukradl aneb valach, a tak těmi slovy vysoce jest na poctivosti jeho nafekl, toho spravedlivě učiniti nemaje.

Juxta: Vložen útok v pondělí na Nanebevzetí p. Marie (16. Aug.) Ambrož kanovník. Stání na zejřtí sv. Jeronyma (1. Okt.) 1540. (Pozůstatky I. 352.)

Kvatern obeslání ke dni úternímu.

30. Vedle toho obeslání, kdež Jan a Bernart bratři z Valšteina a na Krupce obeslali listem ke dni úternímu Prokopa Čabelického z Soutic o vejplatu zámku a městečka Tajna na Vltavě . . .

D. zem. ČC. XLIX B 14. (Pozůstatky I. 378.)

Jan z Sútice podepsán na zápisu a listu mírném všech stavů království českého na sněmu obecném v Praze 1440 29. ledna.

V Praze 1400 29. ledna. (Archiv český I. 245.)

Týž čte se na zápisu na mír zemský čtyř spojených krajů, kouřimského, čáslavského, chrudimského a hradeckého 17. března 1440 na sjezd, v Čáslavi. (Archiv český I. 254.)

Jan Čabelický ze Sútice vybrán za hauptmana v kraji kouřimském r. 1440 na sjezdu čáslavském. (Archiv český I. 258.)

1437. Sept. Exeun. My Sigmund, z boží milosti římský císař . . . mnohem více a pilněji zavázáni jsme k tomu možnost naši přičiniti, aby to město Hor Kutny . . . bylo vyzdviženo.

Pak o ty statky starých horníkův, kteréž nynější horníci drží, mají každý z obou stran po příteli vydati a jestliže by se ti ač mluvíti nemohli, tehdy toho slovatný Jan z Sútice mincmajstr, aneb jiný, kdož by na témž úřadě po něm byl, má býti na vyzší rozdíle vždy hledě a obojí straně vedle milosti. A toho obů stranů řekli sú, mají poslušni býti. (Pozůstatky II. 174.)

1453 7. Dec. Já Jan z Popovic vyznávám, jakož mám na Žišově na tvrzi, na dveře, na vsi, na dvořích kmecích, v Chmelistích na dvořích kmecích, na rybnících, na potocích, na lesích i na tom na všem, což k Žišovu přísluší, 500 kop gr. dluhu dskami zapsaného, šfe jakož dsky zemské o tom svědčí, od slovního panoše Rudolta ze Žišova, ujce mého dobré paměti, ten dluh 500 kop gr. mně zapsaných, i to všecko mé právo, kteréž mám na tom zapsáno, jakož se ve dskách plněji shledává, také 7¹/₂ kop gr. platu ročního, kterýž mám v menších Bečvářích, na Prokopovi 2 kop gr. a 26 gr. na Křičovi, kterýž sedí na Velkově, 2¹/₂ kop a 2 gr. a na Holém u větších Bečvářích ¹/₂ 2 kopy to v 60 kopách gr., a v 5 kopách gr. dobrých stříbrných, zapsal sem a mocí tohoto listu zapisuji na Žišově i na tom na všem, což k tomu přísluší, jakož se svrchu píše, i na již psaných lidech v Bečvářích to vše, jakož se svrchu dotýče, slovnímu panoši Václavovi ze Žišova, syny Rudoltovu, a urozenému p. Janovi z Sútice takové, jestližeby kterého z nich pán bůh buďto V. z Žišova neb p. J. z Sútice od smrti neuchoval, jehož pane bože rač zachovati, tehdy druhý pozůstalý, aby k tomu dluhu a zápisu na Žišově, i na tom, což k tomu přísluší, jakož u výše vypisuje, i k tomu platu u Bečvářích a k zápisu měl plnou moc i plné právo, jakožto oba společně, aby s jednoho po smrti na druhého spadlo. Kterýžto dluh i své všecko k tomu právo, jenž mi v dskách na Žišově i na tom, což k tomu přísluší svědčí, i ten plat již psaný v Bečvářích mám i slibuji nadepsaným Vác. ze Žišova a p. J. ze Sútice ve dsky zemské vložiti a zapsati vedle obyčeje zemského na prvé, na druhé a konečně na třetí suché dni pořád zběhlé, a dokavadž bych jemu to ve dsky zemské nevložil, dávám tomuto listu plnou moc a právo i chci a svoluji, aby tento týž list a zápis nadepsaným Vác. z Žišova a p. J. z Sútice měl, obdržel a zachoval plnou moc i celé právo ke všem věcem svrchupsaným tak úplně a mocně, jakobych jim to ve dsky zemské přiznaje a před úředníky Pražskými u desk zemských osazenými vložil a zapsal se vši opatrností a ohradou, kteráž z obyčeje i z práva má při tom zachována býti. Také jakož bych měl rybník v Lúči urozenému pp. Janovi Zajimačovi z Kunstatu ve dsky zemské klásti vedle listu, který jemu od již praveného Rudolta svědčí, tu moc dávám tímto listem nadepsanému p. J. z Sútice, aby on to místo mne, ač by mne bůh neuchoval, mohl zříditi a zřídil i vložil ve dsky zemské p. Janovi z Kunstatu dříve psanému, a to aby učiniti mohl tou mocí, jakož bych já to sám učinil z té moci, kterouž já mám k tomu. Na potvrzení toho všeho pečet svou vlastní přivěsil sem k tomu listu a prosil sem slovných panošů p. Zbynka z Soběšína, Jindř. z Suché, Vanku z Klokočné a Pavla z Prašivé, aby na vědomí pečeti své přivěsili k tomuto listu. A my Zbyněk ze Soběšína a Jindř. z Suché, Vaněk z Klokočné a Pavel z Prašivé prošení jsouce a osobně žádání od napřed psaného Jana z Popovic k jeho prosbě a k žádosti pečeti naše přirozené na svědomí přivěsiti k tomuto listu dali sme. Jenž psán na Ratajích po narození syna božího 1451 v pondělí po sv. Brikci. Presens littera intabulata est ex mandato dominorum baronum ad hoc specialiter deputatorum Act. a. 1453, f. 6. post Nicolai. (Pozůstatky II. 231.)

Johannes Czabelicz ky de Suticz, zeman, jmenován k soudu
1454 15. Mart. (Pozůstatky II. 245.)

Jan Čabelický ze Soutic p. Oldřichovi z Rosenberka zprávu dává o p. Ptáčkovi a o prospěchu války panské proti p. Koldovi.

Na Ratajích 11. Juli 1441.

Urozenému pánu, p. Oldř. z Rosenberka, na mě laskavému.

Služba má napřed, urozený pane! Od T. Mti list i dušku hned sem pánu poslal, neb mi pilně psal, kterak jest to, že jemu dotud poselství od T. Mti žádné neučiněno. Za to mám, že T. Mt. ví, kterak se nyní na Tábor zbírají. Rač pane pomněti na Jankovo poselství. A věřím T. Mti, že tak učiniti ráčš i s svými přátely. A bychť psal, kterakť sú Črniekowice dobyty, rozumím, že to T. Mt. ví; a Richmberk sú již obehnali v středu minulou, a Slezáci tu s nimi leží. Takť porozumívám, bašty tu zdělajíc, všichni spolu chtějí k Náchodu přitrhnutí. Dat. Rataj, fer. 3. ante festum S. Margarethe virginis gloriose. Jan z Sútice.

(Duška.) Psal mi pán, že Tusma jest již prázden smluvů, kteréž sú páni učinili mezi Hradčany a Wyzdvihovačem; a že Hradčané mají na poli: Bohuše Kostka ležeti a že měli jako včera vytrhnúti na pole ku pánům.

Jan ze Soutic pana z Rosenberka napomíná, aby s Tábořským příměřím nečinil, pokud válka proti panu Koldovi trvá.

Na Ratajích 16. Juli 1441.

Urozenému p. p. Oldř. z Rosenberka na mě laskavému.

Služba má napřed, urozený pane milý! Rač věděti, že tyto noviny zde v kraji počaly sou jíti, že T. Mt. učinil příměřím s Tábořskými do nového léta a čtyři neděle napřed. Jáť toho odpírám, i zakládati sem se o to chtěl, pamatuje na poselství od T. Mti. A za to mám, že T. Mti tajno není, kterak Tábořští strhše včera, okolo Pelhřímova brali, a spálili 4 vsi, a Koldovi ku posílení lidí jednají. Protož milý pane, rač pomněti ač se poselství od T. Mti naplní. O těch všech věcech, i o příměřím, rač mi brzkú odpověď dáti, kterak se v tom mám míti, kdež se mnú o to budú mluviti. Dat. Rataj, dominica ante festum s. Alexii.

(Archiv český I. 371. 372.)

Jan ze Sútice.

Zdeněk ze Sútice, Závise a Beneš ze Sútice podepsání jsou na zápisu na mír zemský čtyř spojených krajů, kouřimského, čáslavského, chrudimského a hradeckého na sjezdě v Čáslavi 17. mart. 1440.

(Archiv český I. 256. 257.)

Páni Jednoty Poděbradské na sněmu Kutnohorském nebraní, mezi jiným Jan ze Sútice, hejtman kraje Kouřimského, pánům kraje Plzeňského osvědčují se v tom, čeho k obecnému dobrému žádají, 30. apr. 1446.

(Archiv český I. 292.)

Král Ladislav poručil urozeným a statečným . . . Janovi ze Sútice a z Čabelic, aby od Jiřka z Poděbrad, správce a hofmistra v království českém počet slyšeli.

(Archiv český I. 297.)

Jan Čabelický ze Soutic na místě p. Hynce Ptačka z Pirkšteina Tábořským na předešlé psaní odpověď dává (1441.)

Službu svou vzkazují, přátelé milí! Jakož pánu píšete, že by k útisku páně Koldovu strožil se ku poli vytrhnúti atd. Pána doma není; než vězte, že my p. Koldy neutiskáme; ale p. Kolda tu utiská svévolně, s kterýmiž v zápisu lantfridniem stojíme zavázáni; a toho jim nikoli opravití nechtěl, než vždy přes to více je utiská do siez chvíle. A častá napomínání od nich majíce, abychom jim podle lantfridu pomohli, musíme svým zápisům dosti učiniti a z práva podle zapsání společného v lantfridu jich útisku máme sic pomoci brániti. A pro takové útsky: Němci jsou proti němu přijati ku pomoci. Datum etc. Jan z Sútíc.

(Archiv český I. 364.)

Jan Čabelický ze Soutic ve jménu p. Hynce Ptačka z Pirkšteina píše panu Oldřichovi Rosenberku o Tábořských, a proti nim jeho popouzí.

Na Ratajích, 27. mai 1441.

Urozenému pánu p. Oldř. z Rosenberka, na mne laskavému.

Služba má napřed, urozený pane milý! Rač věděti, že jest pán nemohl v tak krátké chvíli odpovědi dáti pane na své listy: než psal mi, žádaje, abych T. Mt. obeslal a dal věděti, co Tábořští píší, jichž listu přepis posílám; v němž pane porozumíš, což míní. I prosí pan, aby T. Mt. ráčil ku poli bez meškání býti hotov, a p. Krušinu s Plzáky i p. Hanuše aby ráčil k témuž s pilností obeslati, i jiné všecky přátely své. Neb jestliže se neráčíte přičiniti spěšně k tomu svou snažností, žeť v tom vši této koruny i vaše zkažení záleží. A na to pane sám rač šíře pomysliti, nebť sem neměl času o tom široce vysati, maje na koně vsedati; jakož již dnes na pole táhnemy. Datum Rataj, Sabbato post ascensionem Domini. Jan z Sútíc.

(Archiv český I. 860.)

Kvatern obeslání ku dni úternímu.

Vedle obeslání, kdež Jan a Bernard bratři z Valšteina a na Krupce obeslali listem ke dni úternímu Prokopa Čabelického z Soutic o vejplatu zámku a městečka Tajna na Vltavě, i také vesnic a rybníků, lesů, s kurmi, vajci, ospy, i se všemi a všelijakými k témuž zámku a městečku i vesnic k tomu příslušnostmi, pravíce se též nadepsaní bratři k té vejplatě spravedlnost míti, a na to ukázal on Jan majestát krále Vladislava slavné paměti, kterýmžto majestátem J. Mst. týmž bratřím tu vejplatu jest dáti ráčil, žádaje on Jan z Valšteina od sebe sám a na místě strýcův svých, synů nadepsaného někdy Bernarta bratra svého, podle takového majestátu a obdarování tej vejplaty zachován bejti, a že se oni zase k témuž Prokopovi, což budů míti jemu za tu výplatu spravedlivě dáti, rádi zachovati chtějí; proti tomu on Prokop obeslaný odpíraje dal jest čísti některé majestáty krále Jiřího a krále Vladislava obů slavné paměti, a zvlášť majestát nadepsaného krále Vladislava, kterýž svědčí s dobrou volí, kterýmž J. Mst. šťastné paměti na svrchupsaném zámku a městečku Tajna na Vltavě s jich příslušnostmi vejplatu jest dáti ráčil Janovi z Roupova a dědicům jeho, při tom jemu a jeho dědicům týmž majestátem

tuto milost činíce, že J. M. Kská ani budoucí králové čeští nemají ani budou moci na nich dávatí nižádné vejplaty žádnému na již psaných zbožích, při tom dále právě, že otec téhož Prokopa starý Čabelický ten majestát a to právo všecko s dobrou vůlí naň sobě a svým dědicům dané má, žádaje on Prokop jakožto dědic nadepsaného Čabelického starého při tom majestátu s dobré vůlí naň učiněné zachován býti; proti tomu Jan z Valšteina pravil, že ten majestát krále Vladislavova svědčí, že jemu Janovi z Roupova tu milost činí, kdyžby on to zboží vyplatil, ale poněvadž týž Jan jest toho zboží nevyplatil, že jest nemohl, dokudž jest toho sám neměl, toho práva svého žádnému dávatí ani prodávati; zase proti tomu on Prokop Čabelický mluvití dal, že otec jeho byl jest prvé toho zboží v držení, a nebylo mu potřebí žádného majestátu na vejplatu téhož zboží jednati než toliko chtě v jistším držení toho býti, aby splacován nebyl, zjednal jest sobě od Jana z Roupova týž majestát a dobrou vůlí naň, kterýmžto jest všecko právo naň a na jeho dědice převedl s něho, a kdož na který majestát sobě daný dobrou vůlí má, že vši té spravedlnosti i všech věcí v něm zapsaných užiti jakž dobrá vůle v témž majestátu se vztahuje; protož jest otec téhož Prokopa i on Prokop po něm tou spravedlností podle jiných majestátů to zboží častopsané bez vejplaty držal a spravedlivě držeti mž, nejsa z něho od žádného splacován, leč tak, dokudž týž majestát ukazuje, žádaje, J. Msti při tom též i nyní zachován bejti, — tu páni J. Msti a vladyky na plném soudu zemském slyševše strany a jich z obů stran při líčení a nahledše s pilností v majestátu téhož Prokopu i s tou dobrou vůlí, kterúž jest někdy Jan z Roupova otci jeho na ten majestát, kterýž jemu dal, učinil, o tom takto naléztí ráčili i poněvadž v majestátu tom krále Vladislava slavné paměti, kterýž dává jemu Janovi někdy z Roupova vejplatu téhož zboží Tajna, stojí, že témuž Janovi Roupovskému tuto milost činí další při tom a dává, když by to zboží on Jan vyplatil, že J. K. Mst ani J. Msti budoucí králové čeští nemá moci na něm na Janovi a dědicích jeho na týchž zbožích dávatí nižádné vejplaty, a on Jan Roupovský nevyplativ toho zboží než toliko spravedlnost svou všecku s těmi klausulemi v něm dotčenými, na téhož Čabelického převozuje maje prvé sám ta vedle téhož majestátu znění vyplatiti, a toho jest neučinil, a také poněvadž životové jeho Čabelického na též zboží sú dáním poslednější, ne to dání vejplaty jeho Janaz Valšteina, i z těch příčin J. Msti dávají jemu Janovi z Valšteina za právo, tak aby on Jan jemu Prokopovi Čabelickému z Soutic vedle znění majestátu a zápisu krále Jiřího té vejplaty rok napřed věděti dal, a jemu sumu vedle znění jeho Prokopa majestátův položil, kteráž v těch majestátech témuž Prokopovi spravedlivě náleží, že on Prokop Čabelický povinen jest jemu Janovi toho zámku a městečka Tajna s jich všelijakými příslušnostmi těmi majestáty obsaženými postúpiti, a listy a majestáty na též zboží jemu vydati bez odporosti. Dal památné. Actum fer. III. ante Petri et Pauli 1519 (28. Jun.) Relatorové Jan z Vartenberka z panuov a Opl z Fictum z vladyk.

D. zem. CCXLIX. B. 14. (Pozůstatky desk I. 378.)

Stavové na sjezdu horském sebrání pánům pražským stížnost svou na veškeré kněží pražské oznamují 1448 2. Jul. Podepsán též Jan z Sútice, hejtman kraje Kouřimského. (Archiv český II. 238.)

Stavové čeští na sněmu Pražském sebrání ohlašují králi Fridrichovi sjezd svůj všeobecný uložený do Jihlavi, týden po sv. Jakubu r. 1449 10. Juni. Podepsán též Jan z Sútice, hejtman kraje Kouřimského.

(Archiv č. II. 257.)

V zápisu na smlouvu valdšteinskou se strany Jednoty strakonické učiněném 11. jun. 1450 čteme vedle Jiříka z Poděbrad. podpis Jana z Sútice.
(Archiv český II. 274.)

Na listu přiznávacím ku příměří a ke smlouvě Wildšteinské s strany Poděbradské 1450 11. juni čte se Jan z Sútice.

(Archiv český II. 280.)

Na ceduli obsahující popis jednotných Poděbradských r. 1450 čte se Jan z Sútice.

(Archiv český II. 282.)

List s majestátem císaře Sigmunda, svědčící Mikulášovi, Zbyňkovi a Hynkovi, synům Běty vdovy po nebožci Zbyňkovi z Křesic, na stavení Onomyské vsi arcibiskupství Pražského l. 1436.

Ten list okazali Jan z Sútice a Kuneš z Dubé jménem sirotek Kerského a praví, že to můž svědomím provedeno býti, že jest Zbyněk ten list dal Kerskemu osobní dobrou vůlí.
(Archiv český II. 188.)

List s majestátem císaře Sigmunda, v němž zapisuje Barboře císařovně římské, hrad Potštýn r. 1437.

Ten list okazal Jan z Sútice jménem svým a sirotka Hyncova Ptáčkova z Pirkšteina, a praví, že jej měl týž Hynec Ptáček od císařové z její dobré vůle; ale té jsme my neviděli. Registra zápisů z r. 1454.

(Archiv český II. 188.)

List s menší pečeti krále Sigmunda, svědčící na Radlice, ves kostela Pražského, Prokopovi a Rudoltovi z Žisova r. 1421.

Ten list okazal Jan z Sútice jménem svým a sirotka Rudoltova.

(Archiv český II. 189.)

Jan z Sútice a Kuneš Rozkoš z Dubé, jménem sirotek Kerského, okazali nám list s majestátem císaře Sigmunda, svědčící Mik. Sokolovi z Lamberka jeho dědicům, na právo královské na vsi Březové, na dvoře tudíž s poplužními, rybníky, lesy, potoky i se vším jiným příslušenstvím, po smrti Bernarta Kreber, horníka od Hory, dané bez pohoršení každého člověka na jeho právu; a kdož by měl list s dobrou vůlí. Dat. l. 1437 v pondělí před sv. Alžbětou.

Není v registrech. A vedle toho list dobré vůle na ten majestát, od Mik. Lamberka, svědčící Ondřejovi a Římovi, seděním na Pálenicích.

(Archiv č. II. 202.)

Jan z Sútice čte se ve výpovědi na sjezdu v Pelhřimově 1450 3. Aug. o pokoj v zemi učiněné.

(Archiv český II. 285.)

Jan Čabelický ze Sútice ze zemanů vyslán ke králi Fridrichovi s posly od sněmu sv. Kateřinského 1451 6. ledna.

(Archiv český II. 301.)

1490 21. Maii. Anna z Radonic a z Soutic, dcera někdy Jana Bůvola, svým a dětmi svých jménem s jedné, a Johanka odkudž sestra její, svým a dětmi svých jménem s strany druhé, prohlašují, že dědictví jich, kteréž spolu po napředpsaném Janovi Bůvolovi dskami zemskými zapsané mají, takovýto mezi sebou rozděl učinily, takže ona Anna s dětmi svými za díl svůj má tyto dědiny dolepsané, totižto: v Souticích tvrz hořejší, dvory poplužní s poplužními, s dědinami, lukami, lesy, potoky, rybníky, řekou, s podacím kostelním, což tu k též tvrze přísluší, i se vším zvolí; dvory km. spl., na kterýchž sedí Klisovec, kterýž platí 26 gr. pl. r., Matěj Hrubý 50 gr., Mach Čecátův v 1½ kopě. gr., Pařížek 48 gr., a Říha 50 gr.; v Přestavcích 1/3 dvoru km., na kterém sedí Beneš, kterýž platí 1 k. 2 gr.; item pod Radonicí půl mlýnu, na kterém seděl Křišťan, který platí 40 gr.; v Radonicích dvory km. s pl., na

kterýchž sedí Mikeš, který platí 70 gr., Vrána 50 gr., Tůma 56 gr., Kněz 50 gr., Janek z Kalné Šimanův 75 gr., a na témž Jankovi zbývá 5 gr. pl. r. napředpsané Johance a dětem jejím, s dědin. luk. 22 kurmi, robotami 32 půl dnem, a v Malovce s pustotín jednou kopou bez 1 gr. pl. r., a i se vši zvolí, což k tomu přísluší, s plným panstvím; a napředpsaná Johanka s dětmi svými za díl svůj míti má dědiny nížepsané, totižto: tudíž v Súticích tvrz dolejší, dvory popl. s poplužními, s děd. luk. lesy, pot. s řekou, rybníky, s kostelním podacím, i se vši zvolí; dvory km. s platem, na kt. sedí Pašek, kt. pl. 50 gr. pl. r., rychtář 50 gr., Machek mlynář půl K 5 gr., Hnědek 50 gr., Zakanina 40 gr., v Přestavlicích v $\frac{1}{2}$ dvoru km., na kterém sedí Beneš, kt. pl. 1 K 2 gr., item pod Radonicí $\frac{1}{2}$ mlýnu, na kterém seděl Křišťan, s kteréhož se platí 40 gr.; v Zderadinách dvory km. s pl., na kterýchž s. Jan, na Mackovi, kt. pl. 1 K gr., Janek mlynář pod Střechovy $\frac{1}{2}$ K gr., Váňovi synové 3 K gr. a Janek z Kalné 5 gr., Jíra z Kalné 1 K gr., s dědin. luk. kurmi, robotami; it. z Malovce s pustín 1 K bez 1 gr. pl., i se vši zvolí etc., s pl. panstvím — a slíbily jsou s obou stran za se i za své děti, že strana strany dědicův ani dědin strany druhé nařkati ani napomínati nemají a moci nebudou z kterého dalšího dílu etc. Stalo se l. b. 1490 v pátek po sv. Žofii. (Pozůstatky II. 441.)

Jan ze Soutic, urozený, statečný, slovný a opatrný pán, na sněmu pražském 1452 27. dubna zvolen vedle 11 k radě správce zemského Jiřka z Poděbrad. (Archiv český II. 311.)

Jan Sosnovec okázal nám listy Cvokovy na mlýny na kameni svědčící, čtvrtý list, v němž Jan Velvar ty mlýny s těmi listy nato již dotčenými dává svú dobrou vůli Janovi ze Soutic.

Pátý list, v němž Jan z Sútic ty mlýny prodává dědicky Václavovi Cvok řečenému i jeho dědicům budoucím.

(Archiv český II. 456.)

Oldřich z Rosenberka a synové jeho žádají Jiřka z Poděbrad a některé jiné pány české o glejt pro posly své do Prahy ke sněmování poslané.

Na Krumlově 1453 11. Maji.

Službu svou vzkazujeme, urození páni a přítelé milí! Píšem panu Jiřkovi prosíce, aby služebníkům našim Janovi Rúsovi a Mik. Přískovi, od 10 koní až 30 koní klejt dal a od měst Pražských zjednal, aby mohli na sněm do Prahy bezpečně přijíti a odjíti na tom sněmu s tebou i s jinými valně o potřebné věci rozmluviti. Věřmeť vám, jakožto přátelům našim milým, že se k tomu přičínáte, aby jim tak klejt dán byl.

Panu Janovi Čabelickému ze Soutic. (Archiv č. VII. 207.)

Jindřich Víthá ze Rzavého pohoni Jana Čabelického ze Soutic pro nedržení smlouvy. Stání feria II. po Svátosti. (Archiv č. X. 544.)

Purkrabí Hlubocký Vokovi z Rosenberka: o sporu s panem Týnským.

Na Hluboké 1491 17. Okt.

Urozený pane, pane milý! Službu svou vzkazuji V. Mti. Oznamuji V. Mti, že Týnský (Jan Čabelický ze Soutic) měl na rukojmích člověka pána mého J. Mti (Vil. z Pernšteina), Zejzara, pod úřadem mým, od několika let, a vždy mu se stavěl na sv. Havla, teď mu stavěl opět; i poslal sem s ním služebníka pána mého J. Mti, Vaňka Čerta, žádaje, aby jeho propustil, a dále mu z čeho vinu, že mu práv bude; přes to jest jej

vsadil a sedl. I milý pane! V. Mti věřím, že ráčíte psáti panu Týnskému, ať člověka pánu mému J. Mti propustí, a vdy, dále mu z čeho vinu, že mu práv bude: neb sem já člověk rozkázal, aby se nevyrukoval.

(Archiv český X. 59.) Vojtěch z Jivovice, purkrabí na Hluboké.

Svěd omí Albrechta Růta z Dirného o spolku Čeňka z Wartmberka s Oldřichem z Rožmberka.

1463. 8. ledna.

Já Albrecht Rueth z Dirného, vyznávám tímto listem každému, kdož jej čísti nebo čtouce slyšeti budou, že mi jest to svědomo, v těch časích za slavné paměti císaře Zigmunda a krále našeho milostivého, a p. p. Oldř. z Rožmberka dobré paměti, a když sou ze slavné paměti již psaného císaře dsky zemské otevřeny byly a k nim přístup byl vedle práva, tu dobré paměti p. Oldř. z Rožmberka kázal hledati ve dskách spolku svého se p. Čeňkem z Wartmberka dobré paměti Matějovi Štěrbovi a Ondráškovi, té chvíle úředníkům u desk zemských. A když sou hledali a na ty dsky přišlo, které jest měl Roháč na Sioně a potom je Čabelický vrátil k jiným dskám a v těch dskách také jest hledáno spolku pana Čeňka a p. Oldř. z Rožmberka. . . (Archiv český XIV. 120.)

Petr z Rožmberka píše Prokopovi Čabelickému, že chce s ním státi na rok s Jaroslavem Míčanem.

V Krumlově, 14. července 1523.

Prokop Čabelický Petrovi z Rožmberka: že rok s Jar. Míčanem položen ve Dřítňi.

Na Týně, 1523, 18. července.

V. Mti, urozený pane, pane můj milostivý: Službu svou vzkazují V. Mti, zdraví a v něm všeho dobrého, toho bych věrně přál. Ode psaní, které ste mi ráčiti učiniti, co se toho jednání dotýče mezi panem Jaroslavem a manželkou mou, že ráčíte pro poctivost mou i manželky mé státi, z toho V. Mti děkuji. Než toliko že by v mém psaní bylo zamazáno, kde by to jednání býti mělo, že ste V. Mt. tím psáním se spraviti nemohli: i račtež V. Mt. věděti, že ta věc má býti jednána u p. Jana Malovce Dříteňského v Dřítňi, tuto středu nejprv přísti na den sv. Maří Mandaleny (22. července): i za to V. Mti vždy prosím, že mne v tom opustiti neráčíte a na ten čas že tu V. Mt. býti ráčíte pro mé potomní V. Mti odsloužení. Dán na Týně, v sobotu po rozeslání sv. apoštolů j. 1523.

Prokop Čabelický z Sútice a na Týně.

(Archiv český XIV. 313.)

1499 m. maio. Kdož zápis udělá ve stu kopách neb v jiné jakékoli zejména sumě a moc sobě v témž zápisu pozůstaví, že bude moci dáti a odkázati do sumy, pokudž se jemu zdáti a líbiti bude: na tu věc může každý větší sumu nežli v jakéž jest zapisoval dáti a odkázati. (Mezi Marketou z Valdeka a Janem z Soutic, kdež týž Jan pohání tůž Marketu k odporu.)

(Pozůstatky II. 509.)

1500 17. Mart. Jan Janovský z Soutic prohlašuje, že dědictví své ve Rtyni, ves celou, dvory km. s pl.; v Semonicích 12 gr. pl. r. bez panství, kteréž platí Kylgiar, s dědinou, luk, kurmi, plecemi i se vši zvolí, s panstvím etc., tak jakož jemu dsky od Petra z Sloupna pl. sv., prodal Mik. ml. Trčkoví z Lupy a z Lichtmburka a j. d. za 400 K gr. č. V kvat. trh. l. b. 1500., v úterý po sv. Longinu.

(Pozůstatky II. 526.)

Řehoř Klaric Vokovi z Rosenberka o půjčkách peněžitých.

V Třeboni, 1479. 5. Jan.

Raďte mi dáti věděti, co V. Mti pan Popel odepsal a co pan Tejský. (Jan Čabelický ze Soutic).

Týž témuž o vzatcích z Rakous a věcech hospodářských!

V Třeboni, 1479 7. Jul.

Raďte věděti, že p. Cinendorfer z Ilmavy v tento pondělí ráno na usvitě sebral p. Tejskému (Janu Č. ze Soutic) ves dobrou Klečaty a po-
bral za některé s to v ní. (Archiv č. X. 30.)

Týž témuž: drobné zprávy o loupežích a skůdcích.

V Třeboni, 1479 5. Sept.

Bude-li V. Mti psáti pan Tejský (J. Č. ze Soutic) a prositi za ohaře; dali jsme jemu odtud z Třeboně jednoho; a doptali jsme se tento týden u něho 3 ohařů vašich a jeden jesti sledník, ježto je loni nyní rok lovcímu na honě ukradli. (Archiv č. 36.)

Zdeňka Lva z Rožmitálu cedule Václavovi Trčkovvi z Vilenče, písaři svému na hradě pražském.

Věz, že jest mi oznámeno, že kraje chrudimského jsú hejtmané pan Slavata jako na Košmberce a pan Jan Janovský z Sutic a na Žumberce, i posli jim tento list, kterýž jim svědčí i také co do toho kraje píši; pakli by toho k sobě nechtěli přijíti, tehdy ať posel předce k Andělovi jde, pakli přijmou, tehdy k Andělovi nebude již třeba jíti. A jestližes prvé k Andělovi s těmi spisy, kteří do kraje Chrudimského býti mají, poslal a on je přijal, při tom stůj; pakli jich nepřijal, tehdy také to posli těm hejtmanům toho kraje Chrudimského.

(Archiv český VII. 69.)

Zdeněk Lev z Rožmitálu na Blatné 1514 21. srpna urozeného vladky pana Jana Janovského z Sutic a na Žumberce, hejtmana kraje chrudimského, přítele svého milého, aby listy jeho pánům a rytířům na krajském sjezdu shromážděným oznámil.

(Archiv český VII. 71.)

První a druhá svobodnická čtvrt kraje Kouřimského.

Usedlosti král. svobodníků kraje Kouřimského ležely v jižní části jeho, roztroušeny mezi osadami různých panství, částečně na hranicích Čáslavského, Tábořského a Berounského kraje. Tvořily 2 tak zv. čtvrtě, Řimovickou a Vesteckou, z nichž ona více k východu neb ke kraji čáslavskému, tato spíše k západu neb ke kraji berounskému se rozšiřuje. Obě čtvrtě stály každá zvlášť pod vlastním starším, od r. 1806 však byly sloučeny tak, že měly jen jednoho staršího.

Ústav chudých I. čtvrti měl koncem r. 1841 kmenové jmění 320 zl. 32¹/₂ kr. a v též roce přijal 14 zl. 49¹/₂ kr. k. m. Jmění u 2. čtvrtě bylo 183 zl. 41 kr. a příjem 11 zl. 37¹/₂ kr. k. m. Několik málo chudých vyživováno bylo od zámožnějších obyvatelů. Oba ústavy chudých r. 1827 založil Karel Přibyl, tehdejší starší.

I. čtvrt neboli Řimovská.

Řimovice.

Krasovice 1³/₄ hod. sevých. od Vestce, 13 čísel, 94 obyv., 4 domy patřily k panství Vlašim.

Petřín.

Kromě toho patřilo k této čtvrti ve Vlašimském okrese z cizích vsí od Daměnic (panství Načeradec) 9 domů a 54 obyv., 2 žid. rodiny, 1 vinopalna.

II. čtvrt čili Vestecká.

Sedlečko $\frac{3}{4}$ hod. sev. od Vestce, mezi Popovicemi a Louňovicemi, 15 domů, 85 obyv., z nichž 8 domů s 47 obyv. mezi tím 2 žid. rodiny tvoří dvůr Sedlečko. Přifařeno do Velšse. Ke dvoru patřila vinopalna, hostinec a mlýn. V počtu domů dvoru obsažena je $\frac{1}{4}$ hod. stranou vzdálená samota Sedlečkova Lipina s 14 domy. Dvůr Sedlečko měl 67 j. 345⁰ polí, 3 j. 190⁰ rybníků s polemi srovn., 7 j. 1532⁰ luk, t. j. 1083⁰ zahrad, 22 j. 603⁰ pastvin a 15 j. 860⁰ lesů, dohromady 117 j. 1413⁰.

Kromě toho patřily k této čtvrti dle následujících vesnic:

od Velšse 1 dům,

od Dubu 1 dům.

Literácké kůry.

V okrese vlašimském měly literácké kůry při svém zrušení jmění na kapitálech ve Vlašimi 191 zl., v Kondraci 23 zl., v Domašíně 74 zl. 25 kr., v Zdislavicích 77 zl. 59 kr., v Štěpánově 87 zl. 8 kr., v Divišově 32 zl.

Po jejich zrušení strženo bylo za prodané předměty těchto bratrstev ve Vlašimi 26 zl. 55 kr., v Kondraci 15 zl. 42 kr., v Domašíně 9 zl., v Zdislavicích 9 zl. 33 kr., v Štěpánově 62 zl. 12 kr., v Divišově 9 zl. 36 $\frac{1}{2}$ kr.

(Riegger, Materialien zur alten u. neuen Statistik X.)

Obširnější zprávy o bratrstvech podávají Dějiny Vlašimě a Dějiny Domašína od F. A. Slavíka, zvláště pak Konradovy Dějiny posvátného zpěvu staročeského.

Okres vlašimský dle sčítání lidu r. 1890.

Bolina Velká čísel 29, obyv. 200, p. Zdislavice, Bolina Malá čísl. 20., obyv. 160, p. Zdislavice.

Býkovice č. 28, ob. 203, p. Louňovice, Hrajovice č. 17, obyv. 104, p. Louňovice, Rejkovice č. 6. obyv. 36, p. Louňovice.

Čtiboř č. 30, ob. 188, p. Vlašim, Hrádek č. 10, ob. 82, p. Vlašim, Nemíz č. 33, obyv. 177, p. Vlašim.

Daměnice č. 51, ob. 350, p. Načeradec, Bozejny č. 6, ob. 37, p. Načeradec.

Domašín č. 157, ob. 1019, p. Domašín.

Drahňovice č. 37, obyv. 263, p. Divišov, Čefenice č. 34, ob. 244, p. Divišov.

Dubějovice č. 43, ob. 264, Sedmpany č. 46, ob. 352, p. Soutice, Chlum č. 35, ob. 249, p. Štěpánov.

Chotýšany č. 56. ob. 461, Křemení č. 9, obyv. 83, Pařezí čísl. 8, ob. 56, Vonšovice č. 11, ob. 54, p. Postupice.

Javorník č. 37, ob. 289, p. Štěpánov.

Kladruby č. 24, ob. 201, Petřín č. 12, ob. 63, Tehov č. 25, ob. 193, p. Vlašim.

Kondrac č. 48. ob. 360, Dub č. 23, obyv. 175, Krasovice čísl. 13, ob. 91, p. Vlašim.

Křížov č. 38. ob. 249, Karhule č. 18, ob. 101, Lesáky č. 13, ob. 85, p. Louňovice.

Lhota Hražená č. 20, ob. 130, Znosim č. 19, obyv. 174 p. Vlašim.

Lhota Nesperská p. Vlašim, Hradistě č. 15, ob. 106, Chobot č. 27, ob. 165, Polánka č. 11, ob. 59.

Libež č. 62, ob. 409 p. Vinšov.

Libouň č. 63, ob. 404, Otrádov č. 4, ob. 30, Laty č. 15, ob. 90, p. Louňovice.

Louňovice č. 112, ob. 798.

Měchnějov č. 17, ob. 114, Sternov č. 12 ob. 130, Všechlapy č. 49, ob. 365, p. Divišov.

Městečko č. 25, obyv. 242, Lhota Veselka č. 14, obyv. 94, p. Postupice.

Načeradec č. 200, obyv. 1486.

Ostřov, Lhota Mrkova, Světlá č. 14, obyv. 91, p. Louňovice.

Pavlovice č. 42, ob. 293, p. Vlašim.

Pravětice č. 41, ob. 270 p. Načeradec.

Psáče č. 46 ob. 314 p. Kácov.

Radošovice č. 69, obyv. 484, Lipiny č. 7, ob. 57, Slověnice č. 28, 174, Vondřovice č. 6, ob. 29, p. Domašín.

Rimovice č. 54, obyv. 307, p. Zdislavice

Soutice č. 81, ob. 671, Černejš č. 19, ob. 123, Kalná č. 16, ob. 97, p. Soutice.

Střechov č. 48, ob. 339, Dalkovice č. 51, ob. 273, Dubovka č. 18, ob. 107, p. Kácov.

Štěpánov č. 211, ob. 1220, Lhota Štěpánova č. 14, obyv. 90, p. Štěpánov.

Sternberk č. 60, obyv. 463, p. Divišov.

Takonín č. 26, obyv. 140, Bílkovice č. 52, obyv. 349, Moravsko č. 6, obyv. 45, p. Divišov.

Tichonice č. 27, ob. 187, Pelíškův Most č. 6, ob. 44, p. Kácov.

Třeběšice č. 42, ob. 340, Litichovice č. 26, ob. 193, Sv. Jan č. 13, ob. 93, p. Divišov.

Třemošnice č. 42, ob. 288, Křešice č. 20 ob. 136, p. Divišov.

Velíš č. 46, ob. 313, Hřín č. 16, ob. 133, Lipiny č. 7, ob. 51., Nesperý č. 29, ob. 215, Sedlečko č. 14, ob. 87, p. Louňovice.

Vlašim č. 312 obyv. 2884.

Vracovice č. 50 ob. 370, Malovidy č. 23, ob. 166, p. Zdislavice.

Vračkovice č. 30, ob. 167, Volešná č. 25, ob. 158, p. Načeradec.

Zdebuzevy č. 37, ob. 237, Chochol č. 9, ob. 51, Kácov č. 21, ob. 173, Radonice č. 26, ob. 185, p. Kácov.

Zdislavice č. 108 ob. 700.

Poslanci ve sborech zákonodárných.

Na říšském sněmě v Kroměříži r. 1848

zastupoval okres vlašimský

Alois Jelen, býv. ředitel žofínské akademie v Praze, skladatel a později úředník ministerstva vnitra († ve Chvalech)

Na sněmě českém

za okres Benešov, Neveklov, Vlašim byli:

Jan Staněk, profesor na české technice ve Vídni (* 29. května 1828 v Poříčí n. Sázavou † 1868 v Praze.) Byl i říšským poslancem.

Kar. baron Villani, velkostatkář na Střížkově, deklarant, (*1818 † 1883) zvolen r. 1867 do sněmu, 1870 do říšské rady.

Fr. Neubauer, okr. starosta, stavitel, purkmistr ve Vlašimi († 1883 v Döblingu v Vídně).

Jan Feršman, statkář v Dlouhých polích, v l. 1883—89. Všichni ti byli Staročeši.

Karel Loula, rolník v Dnespekách, okr. starosta v Benešově, v l. 1889—1907, Mladočech.

Fr. Máša, rolník v Ouročnici, agrárník, zvolen 1908—10. Zemřel.

Ad. Prokůpek, statkář v Kutlířích u Kolína, agrárník, l. 1911—13.

Na říšské radě:

Fr. Neubauer při všeobecných volbách r. 1879 zvolen, účastník se činně života parlamentárního.

Em. Tonner, říd. českoslov. obch. akademie v Praze 1883—85.

Jan Pleva, statkář v Skryšově u Polné, okr. starosta 1885—91. Byli Staročeši.

MUDr. Em. Brzorád, advokát v Ném. Brodě v l. 1891—1903, Mladočech.

Fr. Staněk, rolník v Strmilově, agrárník v l. 1903—07.

Václav Myslivec, redaktor v Praze, z katolické strany lidové od r. 1907—11.

Fr. Mašata, domkář a bednář v Divišově, agrárník v l. 1911.

Nejstarší učitelé v kraji podblanickém.

Škola stará ze dřeva vystavena v Kondraci pod Blaníkem r. 1685; ale již před tím vyučovalo se zde. V nejstarších matrikách z doby, kdy Kondrac patřila k Vlašimi, čteme, že r. 1652 29. Sept. byl kmotrem Lorenz, kantor v Kondraci. (Příjmení nebylo poznamenáno). R. 1653 17. Dec. uveden opět za kmotra Vavřinec, kantor kondracký, patrně táž osoba. R. 1650 15. Nov. zapsána Alžběta, rektorka z Kondrace, jako kmotra. Byl tedy již r. 1650 první známý učitel v Kondraci.

Z ostatních učitelů a učitelek v krajině podblanické zaznamenáni jsou v matrikách vlašimských ti jako kmotři:

1648 Vít starý rektor z Velíše, jindy Vít Horský, rektor Velíšský. Dále se tam uvádí Ludmila, manželka P. Jeremiáše, kantora louňovského, jindy pouze Ludmila kantorka z Louňovic, Ludmila, kantorka ze Zdislavic,

Dorota Časlavská, kantorka vlašimská, jindy pouze Dorota, kantorka vlašimská.

1649 Šimon Jignides Časlavský, kantor vlašimský.

1649 Jan Volinský, kantor Domašínský.

1660 pan Johannes preceptor (snad na Vlašimi).

1679 Jakub Alauda, kantor vlašimský.

1650 Joannes, kantor ze Zdislavic.

1651 Jan Hřebíček Sušický, kantor ze Zdislavic, totožný s předeslým.

1650 Ludmila, manž. Jana Sušického t. č. kantora zdislavského.

1654 Ludmila, kantorka, manželka pana kantora vlašimského.

1654 Ludmila, manželka Jeremiáše, kantora vlašimského.

1680 Rosina Arietinova, kantorka Vlašimská.

1652 Jak. Prajndl, varhaník v Domašíně.

1679 Adam Arietini ml., kantor vlašimský.

1651 Jeremiáš Malecký, kantor t. č. vlašimský, r. 1653 pouze Jeremiáš, kantor vlašimský.

1685 Martin Pokorný, kantor vlašimský.

1652 Ludmila kantorka Rainštatova z Vlašimi.

Zásluhou vynikajícího pracovníka v místopisu Fr. A. Slavíka vypátrání učitelové z dob nejstarších ve Vlašimi a v Domašíně, Dr. Burian vypsal učitele z Louňovic. O učitelích z Kondrace bylo známo z pamětní knihy pouze od r. 1759. Teprve z matrik se zjistilo, že v Kondraci byla škola již po třicetileté válce a učitelové udrželi se tam nepřetržitě až do dnes, kdežto na př. r. 1717 ve Zdislavicích byla škola pusta a Velická patrně také zanikla.

1694 Blanický Pavel z Vlašimi, pomocník v Berouně.

1604 Perkreichensteinský Vavřinec,)
1605 Zachariáš,) správce školy
1605 Štastný Vavřinec,) ve Vlašimi

1614 Jan Semonius z Domašína byl předním správcem školním v Jemnici.

1616 11. června rektor a consilarii učené Pražského žádají paní Marii Magdalenu Trčkovou z Lobkovic na Lipnici, aby Jana Semonia Domašínského, ouda akademie Pražské, na ten čas správce kůru v městě Žatci, z poddanosti propustila.

1687 13. října podává zprávu purkmistr a celá obec města Načerace chování se jich faráře, že na žádnou slavnost aneb výroční svátky za nynějšího kantora dokonce žádného nešporu ani také katechismu nedrží, a tak dítky naše, sotva které co tak katechismus v sobě obsahuje, nevědí a tak, kterak, poněvadž jak staří tak také mládež příkladného a pobožného cvičení od něho nepožíváme, může náležitě vůli boží věděti. (Archiv arcibiskupský.) (Dvorský, Paměti o škol. str. 398.)

Stav školství koncem 18. a počátkem 19. století.

Rozšířeny a zlepšeny byly školní budovy v Kondraci a ve Vlašimi r. 1789.

Stav škol v koutimském kraji v letním běhu 1789.

Jméno panství	Místo školy	Počet povinných dětí - Školu navštěvovali		
		v l. 1789	v l. 1788	
Statek Ctibor města Vlašimě	Trivialní škola v Hrádku	120	14	—
Kníž. arcib. panství Louňovice	Triv. škola v městečku Louňovicích	144	98	87
Hr. Tannenbergské panství Načerac	Triv. škola v městečku Načerac	183	100	39
Hr. Čejkovské panství Šternberk	v městečku Divišově Triv. škola v Šternberce	172 60	40 20	36 15
Statek benediktinů emauzských Třeběšice	Triv. škola v Třeběšicích	66	20	16
Panství kn. Marie Josefy Auerspergové Vlašim	Triv. škola v městě Vlašimi	152	105	89

v Kondraci	90	12	12
v Radošovicích	82	7	6
v Zdislavicích	124	25	2
v městečku Štěpánově	139	57	41
v městečku Domašíně	86	27	15
ve Velíši	129	22	—

(Riegger, Materialien X. 185.)

Stav obecných škol ve vikariátě bystřickém r. 1814.

R. 1814 zvláště zasloužilými se stali o školství oni duchovní a světské učitelé, jimž okr. školní dozorcí pro jich plní, s jakou udělili vyučování vydali nejlepší vysvědčení:

Ant. Navrátil, učitel v Kondraci pod Blanškem,

Jan Ilichmann, učitel v Louňovicích,

Jan Johannis, učitel v Domašíně.

Z kněží pak jmenovitě uveden Jos. Hanický, farář v Kondraci pod Blanškem.

V časopise »der Schulfreund Boehmens« r. 1816 jsou historické zprávy o stavu obecných škol v Čechách. Tam děje se zmínka o mužích, kteří byli zvláštními příznivci škol a o nichž podali zprávu vikariátní dozorcí školní ve svých podáních o stavu německého školství arcib. konsistori a prostřednictvím této zem. guberniu, ano až k nejvyššímu dvoru.

V okrese vlašimském byl to zejména Fr. Hartmann, majitel panství Načerac, který na vlastní útraty zřídil budovu školní v Načeraci, takže odpovídala zákonným předpisům, nežádaje při tom žádných příspěvků od přískolených.

Mimo to odváděti dal učitel a jeho nástupcům k jeho lepší výživě každoroční příspěvek na věčné časy a to 3 dolnorakouské míry pšenice, 6 měr žita, 1 a půl míry ječmene, 1 a půl míry ovsa, 4 dolnorak. sáhy dříví k topení. Kromě toho tehdejšímu učiteli za příčinou panující drahoty dal přídavek 60 zl. a 2 sudy piva na 3 příští leta.

Dále pak r. 1816 ošatil 13 chudých školních dětí, jež z nedostatku oděvu školu nemohly navštěvovati.

Konečně zavázal sebe a budoucí majitele panství Načerace k ročnímu příspěvku 12 zl. k opatření nutných školních knih pro chudou mládež, již vůbec udělováním učebných premii nabádá k pilnosti.

Školy a učitelové v okrese vlašimském r. 1908.

Zástupce učitelstva v okr. školní radě Benešově volený na r. 1905 až 1911 Jan Jech, říd. učitel v Zdebuzevsi.

Virilista Ant. Chalupa, říditel měst. škol ve Vlašimi.

Stav škol oproti onomu z r. 1789 se značně rozšířil. Přibýly školy v Bílkovicích, Čeranicích, Vsechlapech, Drahňovicích, Chotýsanech, Libži, Střechově, Tehově, Třemošnici, Vracovicích a Zdebuzevsi.

Vlašim (počet obyv. 3065). Městanská škola chlapců 3 třídní a m. škola dívců 3 třídní. Říd. Ant. Chalupa (* 1844) zkoušku dospělosti r. 1866 v Praze a 1869 spůsobilosti, zkoušen pro I obor měst. škol.

A. Hendrich (* 1849) v Praze 1876 zkoušku spůsobilosti I. a III. odbor, F. Smutný (* 1866 v Příbrami) 1884 mat., 1886 spůsob. I. odbor, Lud. Šaffek (* 1871) v Soběslavi 1890 mat., 1892 spůsob. II. odbor,

M. Čeledová (* 1874) v Praze 1893 matur., 1895 spůsob. III. odbor, E. Ohrensteinova (* 1865) v Praze I., 1884 mat., 1886 spůsob. I. odbor, R. Chalupova (* 1879) v Praze, 1901 mat., 1903 spūs. II. odb., P. Al. Šmakal, katecheta a Al. Štechrova, ind. učitelka (* 1855).

Obečná škola 5 třídní smíšená a 5 poboček.

J. Petr (* 1851) v Soběslavi, mat. 1873, spūs. 1876, Em. Krotíl (* 1860 v Praze), 1879 mat., 1882 spūs. F. Hásler (* 1857) v Soběslavi, 1880 mat., 1884 spūs., A. Preuss (* 1861 v Praze 1882 mat., 1885 spūs., L. Bureš (* 1872) v Praze, 1891 mat., 1896 spūs., M. Vondráčková (* 1868) v Praze mat. 1891, spūs. 1894. Lid. Schroecková (* 1867) v Praze, mat. 1893, spūs. 1895, M. Pazderová (* 1878 v Praze), 1899, spūs. 1901, R. Filounová (* 1884) v Praze 1904 mat. A. Pekárková (* 1887) v Kladně 1907 mat.

Pokračovací škola průmyslová: Preuss, Hásler, Smutný, Šaffek, Bureš.

Bilkovice p. Divišov (335 ob.) 2 třídní A. Jindra (* 1861 v Praze, 1880 mat. 1883 spūs., Jan Vobořil (* 1875) 1896 mat. v Praze, 1898 spūs., Ter. Poustkova (* 1856), ind. učitelka, vyučuje též v Radošovicích.

Čeřenice p. Šternberk (248 ob.) 1 třídní Cyr. Brázda (* 1865), matur. v Praze 1885, spůsob. 1887, Ant. Brázdová, ind. učitelka.

Čes. Šternberk (540 ob.) 2 třídní J. Bartl (* 1855) v Soběslavi, 1876 matur. 1878 spūs. F. Vála, (* 1864 v Hoře) 1885 matur. 1888 spūs., M. Bartlová (* 1882) ind. učitelka.

Divišov (ob. 1716) 5 třídní, A. Jindřich (* 1847 v Praze 1866 mat. 1871 spūs. I. odb. měšť., V. Procházka (* 1861) v Soběslavi 1881 mat. 1885 spūs., J. Suma (* 1868) v Jičíně 1890 mat., 1893 spūs. Jan Holoubek (* 1884) v Hoře 1904 mat., 1906 spūs., Bož. Krejčova (* 1887), maturovala 1906 v Plzni a A. Soudkova. ind. učitelka.

Expositura ve Vsechlapech p. Divišov (420 ob.) J. Drahota (* 1876) v Hoře K. mat. 1895, spūs. 1897, Mat. Peckova, industriální učitelka.

Domašín (ob. 1018) 3 třídní, Jul. Krupička (* 1853) v Praze mat. 1872, 1874 spūs., Vojt. Louda (* 1858), v Hradci mat. 1878, spūs. 1880. Al. Chalupa (* 1864), v Hoře 1885 mat., 1887 spůsob. L. Chalupová, ind. učitelka (* 1881).

Drahňovice, p. Šternberk (279 ob.) 1 tř., F. Špala (* 1864), v Příbrami 1884 mat., 1887 spūs., A. Hrabánková ind. učitelka (* 1877).

Hrádek p. Vlašim (ob. 66) 2 tř. Th. Pivoňka (1857) v Soběslavi 1877 mat., 1879 spūs., Jar. Petr (* 1881) v Soběslavi 1900 mat., 1902 spūs., J. Mickova, ind. učitelka (* 1860).

Chotýsany p. Postupice (638 ob.) 3 třídní Longin Fous (* 1863) v Soběslavi 1883 mat., 1886 spūs., Em. Remta (* 1881), v Praze 1901 mat., 1904 spūs., Jak. Krasnický (* 1884), v Soběslavi 1907 mat., Gab. Hořejšová (* 1873) ind. učitelka.

Kondrac p. Vlašim (ob. 723) 2 třídní, Jos. Vaněček (* 1863) v Hradci mat. 1883, spūs. 1886, A. Dvořák (* 1873) v Praze 1894 mat., 1897 spūs., Ter. Jeřátova, ind. uč. (* 1844) vyučuje též v Louňovicích.

Libež p. Divišov (412 ob.), 2 tř., Vinc. Kršík (* 1856), 1877 v Praze mat. 1880 spūs., Fr. Setunský (* 1883) v Soběslavi mat. 1903, spūs. 1905, A. Hrabánková, ind. učitelka (* 1875).

Louňovice (ob. 750) 4 tř. F. Zelenka (* 1845) v Soběslavi 1882 mat., 1884 spūs., Jan Janda (* 1873) v Příbrami 1898 mat., 1901

Radosovice p. Domašín (634 ob.) tř. Fr. Macouška (* 1850), v Praze 1872 mat., 1882 spůsob. A. Vobořil (* 1876), v Soběslavi 1896 mat., 1898 spůsob, T. Poustkova, ind. učít.

Soutice (720 ob. 4 tř. Jan Hladil (* 1885) v Praze 1878 mat., 1981 spůsob., A. Šimáček (* 1855) v Jičíně 1892 mat., zkoušku ze zpěvu pro nižší střední školy, A. Weigl (* 1865) v Praze 1892 mat. zkoušku ze zpěvu, F. Váška (* 1884). v Hoře 1904 mat. 1906 spūs., Mut. Seidlová, ind. uč. (1887).

Střechov p. Soutice (323 ob.) stř. Jan Zdvihal (* 1864) v Praze 1884 mat., 1886 spůsob., Anež. Zdvihalová, ind. uč. (* 1868).

Štěpánov (1328 ob.) 5 tř. Boh. Křečan (* 1861) v Soběslavi 1881 mat., 1884 spūs. Josef Manek (* 1864) v Hradci 1882 mat., 1886 spūs., F. Hataš (* 1980) v Hoře 1890 mat., 1892 spūs., K. Pel-lak (* 1873) v Hoře 1894 mat., 1896 spūs., Fr. Kozlík (* 1881) v Hoře 1901 mat., 1908 spůsob. Fr. Vysušil (* 1886 v Soběslavi 1907 mat., T. Mánková, ind. učít.

Expositura Tehov p. Štěpánov (176 ob.) Jan Maršiček (* 1886) v Jičíně 1905 mat., 1907 spūs.

Třebešice p. Divišov (ob. 287) 3 třídní: Hynek Volgner (* 1885) v Praze 1879 mat., 1882 spūs., Jar. Jech (* 1886) v Hoře 1905 mat. 1907 spūs., Kon. Ossendorf (* 1885) v Praze 1905 mat., M. Vondrákova, ind. učít. (* 1885).

Třemošnice p. Divišov (ob. 260) 2 třídní Jak. Tůma (* 1850) v Soběslavi 1883 mat., 1887 spūs., F. Kratina (* 1879), v Praze, 1899 mat., 1903 spūs., Mat. Peckova, ind. učít. (* 1876),

Velís p. Louňovice (329 ob.) 4 tř. J. Krejsa (* 1855) v Soběslavi 1876 mat. 1878 spūs., K. Linhart (* 1882 v Hoře 1901 mat., 1904 spūs., F. Mirovský (1834) v Jičíně 1905 mat., 1907 spůsob., Ferd. Jech (1888) v Hoře 1907 mat., A. Jarolínková, ind. učít.

Vracovice p. Vlasim (ob. 394) 1 stř. Ant. Brázda (* 1864) v Praze 1884 mat., 1886 spůsob., Fr. Brázdová, ind. učít. (* 1871).

Zdebuzeves p. Kácov (obyv. 316) 3 třídní Jan Jech (* 1859) v Praze 1883 mat., 1773 spūs., Al. Štěpán (* 1869) v Soběslavi 1891 mat., 1893 spůsob., Fr. Valach (* 1877) v Soběslavi 1901 mat., 1903 spůsob., M. Štěpánová, ind. učít. (8168).

Zdislavice (696 ob.) 5 třídní: F. Čechota (* 1852) v Soběslavi 1881 mat., 1883 spůsob., J. Vondrák (* 1855) na dov., v Praze 1880 maturoval, 1885 spůsob., Vavřinec Podhajský (* 1856) v Soběslavi 1884 mat., 1888 spůsob., Jan Souhrada (* 1877) v Praze 1899 mat., 1902 spůsob., Jar. Janovský (* 1884) v Praze 1903 mat. 1906 spůsob., R. Stihorová (* 1883) v Příbrami 1906 mat., A. Vondráková (* 1858) ind. učít.

Bylo tudíž r. 1908 1 měšťanská dívčí a 1 chlapecká ve Vlašimi, škol 5 třídních obecných smíš. ve Vlašimi,

5 třídních 3: v Divišově, Načerači, Štěpánově,

4 třídních 3: v Louňovicích, v Souticích, Velísi,

3 třídních 4: v Domašíně, v Chotýšanech, Třebešicích, Zdebuzevsi.

2 třídních 7: v Bílkovicích, Č. Štenberku, Hrádku, Kondraci, Libži, Radošovicích, Třemošnici.

1 třídních 3: v Čerčenicích, Drahnovicích, Střechově, Vracovicích.

Expositury byly: ve Vsechlapech a v Tehově.

Celkem bylo 6 tříd měštanských a 69 tříd obecných = 75 tříd proti 13 třídám v r. 1789.

Učitelé na školách měštanských byli 4, 3, učitelky, 1 ind. učít. a 1 katecheta. — Učitelů na školách obec. bylo: 69. Učitelek lit. 7. Ind. učitelek bylo 20. Některé z těchto učily na více školách. Úhrnem 105 učitelských sil proti 13 v roce 1789. Jak obrovský to rozdíl.

Příchod a počátky řádu dominikánského v našich vlastech.

(Vzpomínka jubilejní.)

M. JAKUBIČKA.

Řád kazatelský sv. Dominika — ordo Praedicatorum — slaví letos 700leté výročí svého trvání, an 22. prosince 1216 papež Honorius III. bullami „Nos attendentes“ a „Religiosam vitam eligentibus“ potvrdil dílo sv. zakladatele a postavil tím několikaletou jeho práci na pevný základ právní.

Ač ode dne toho uplynulo ještě asi 10 let, než první synové sv. Dominika přišli a usídlili se v krajích našich, přece slaví i česká provincie dominikánská jubileum to spolu s celým řádem. Bylo v úmyslu vydati k oslavě té i dějiny řádu u nás, ale válka světová, jež přetrhla vše spojení s cizinou, kde skrývá se ne jeden vzácný pramen i českých dějin řádových, znemožnila na čas dílo to. Podáváme tedy zde jen malou část chystané práce co jubilejní vzpomínku.

Řád kazatelský není bohužel tak šťasten, jako jiní řádové našich krajů by mohl dějiny své psáti úplně a dokonale. Řád jezuitský na př. vznikl a působil u nás v době, kdy pro dějiny řeholí byl velký zájem u členů řádu i poměrně u kruhů katolických, — a to důležitě — písemnosti a prameny o jeho dějin podrobeny byly jen jedině pohromě, na sklonku XVIII. století. Řády pak starší, benediktini, cisterciáci, premonstráti, upoutáni na velká opatství, jež záhy již disponovala větším majetkem nemovitým, měly již tím zajištěny prameny k budoucímu shledávání dějin svých ani o prameny ty — v dobách starých spolu listiny právní důležitosti — bděli členové klášterů zrovna tak pečlivě, jako o klenoty svých kostelů. Řád dominikánský však byl v prvních svých 3 stoletích řádem žebravým.¹⁾ a pomíjeno-li — u nás již v XV. století — někdy toho pravidla, že nemá mít stálých důchodů a nemovitých statků, bylo

¹⁾ Řád dominikánský ovšem se dosud čítá k řádům žebravým, ale prvotní ustanovení, že nesmí nabyvatí statků nemovitých zrušil Sixtus IV. bullou „Considerantes“ dne 1. června 1475. O celé této otázce nejlépe informuje P. Mortie-ve svém díle Histoire des maitres généraux de l'ordre des freres Precheurs svaz I—IV. Paříž 1903—09.

přece jen poměrně v archivech jeho méně listin, než u klášterů řádů starších. Toť jeden důvod, proč se zachovalo zejména z dob nejstarších tak málo dokladů. Druhým pak důvodem, a to ještě bohužel vážnějším, byla pohroma husitská, v níž ztratil řád najednou náhlým násilím v Čechách všechny kláštery (až na Budějovický) a ochabl pak počtem členů i významem, tak že byl v XVI. věku již na vymření, a mnohé kláštery na čas pro nedostatek členů i opustiti musil. Tehdy, jak za husitských bouří, tak i v smutném dohasínání v XVI. stol. zahynuly přemnohé, dnes tak námi želené prameny, ať archivy klášterní leckde zcela za své vzaly.

Tehdáž asi zahynuly i písemnosti ústředí provincie, knihy provinciálů a akta provincialních kapitol, jež by nám nejvíce světla poskytla o poměrech celku i jednotlivých klášterů a zejména též o kulturních poměrech, o studiu a osobách učených, jimiž i u nás řád vynikal, jako v jiných zeních. Proto takřka jen zázrakem přežily některé paměti ony doby, a nezašly-li v pohromě josefinské. dočkaly se doby naší. To budiž čtenáři vysvětlením, proč dnes bohužel nelze a nebude nikdy lze sestaviti dějiny českých dominikánů úplné, bez mezer a bez záhad: česká provincie nebude se moci bohužel rovnati s ostatními svými řádovými spolusestrami, kde některé kláštery po 500 i 600 let se zachovaly bez pohromy a tím i jich prameny historické, ačkoliv dějiny české provincie nejsou méně zajímavé, než ostatních.

* * *

Kdy přišli první synové sv. Dominika do našich vlastí? Na otázku tu nelze dáti přesnou odpověď, nevíme přesně ani roku ani přesně směru, odkud k nám první členové řehole naší přišli. Tím méně známe určité jejich jmen (vyjma jedině, bl. Česlava).

Sv. Dominik (* 1170, † 1221), rodem Španěl, působil delší čas v jižní Francii a pak hlavně v Itálii, i přirozeno, že jeho první žáci byli synové těchto tří zemí. A vskutku až do posledních let světcových nečteme nikde o žádném učeníku jeho, jenž by pocházel z krajů slovanských neb německých.

Již čeští dějepisci XVII. stol. upozornili na to, že v době, kdy světec v Římě působil, dlel tam i pražský biskup Ondřej. jsa právě ve sporu s králem Přemyslem I. a předpokládali, že se se sv. Dominikem stýkal.²⁾ Věc ta jest zajisté velice na snadě, ale dokladů o tom nemáme, to však jest jisto, že sv. Dominik sám přímo do Čech nikoho neposlal, zajisté z příčiny uvedené, že neměl nikoho naší řeči povědomého.

Prvními Slováky vůbec, kteří v řád vstoupili, byli členové družiny krakovského biskupa Ivona, jenž asi r. 1219 do Říma přišel. Nejstarší zprávy jmenují kanovníka krakovského Hyacinta z rodu Odrowaczů, kněze Česlava,³⁾ Heřmana Němce, pozdější i Jindřicha Moravského.⁴⁾ Snad bylo

²⁾ Balbini *Bohemia Sancta* Pr. 1682 p. 60; Hammerschmid *Prodromus* gl. Prag. 1723 p. 74 — oba dle Bzovia — též Pubička *Chron. Gesch. Böhm.* V. Prag 1781 p. 113. O Pobytu Ondřejově v Římě viz Palacký *Děj. n. čes.* 6 ed. 1904 díl I. p. 287—291. Do Říma přijel biskup 21. března 1217, vrátil se do Čech 1221, asi 1223 zas odešel do Říma, kde † 30. července 1224.

³⁾ Pozdější, snad Bzoviem počínající, tradice zve ho rodným bratrem sv. Hyacinta. Již Bollandisté (IV. sv. Julii p. 185) všimli si toho, že prameny do stol. 16 ano ještě Severin Lubomlčik v II. pol. století toho, Česlava jen „socius“ druhem sv. Hyacinta nazývají, a „Frater“ před jménem jeho, že označuje jeho stav řeholní. Též nejstarší životopisec sv. Hyacinta, Stanislav lektor Krakovský (* 1365) v rkpu. z XIV. stol. oba rodnými bratry nenazývá, jen pravi o Česlavu a Heřmanu „qui de ejus (t. j. sv. Hyacinta) erant familia“. „Familia se zde vztahuje i na Heřmana, i nutno je bráti v smyslu „družina“ Monum. Polon. hist. sv. IV. Lvov 1884 p. 846.

těž u jiných řádů.¹⁵⁾ Po nějakém čase teprve, když si mladý a české veřejnosti dosud neznámý řád, jenž přišel sám (nevolán panovníkem, jako na př. premonstráti na Strahov Vladislavem II. r. 1140) získal obliby ulidu a přízně vrchnosti církevní a světské a spolu i dobrodinců, dostalo se mu sídla trvalého u mostu, při čemž snad — že právě stejnojmenný kostel sv. Klimenta byl volen — měla jakýsi vliv Trubka poustevnice.

Zprávy hodně pozdní — Hájkem počínající¹⁶⁾ — ovšem ozdobily vše pověstmi bezdůvodnými, že kostel Poříčský jim dal sám král Přemysl I. a že tam vystavěl klášter pro 100 bratří, jenž se rychle zalidnil, a že po 17 letech založen u mostu druhý klášter rovněž tak veliký, kam se bratři v slavném procesi (jehož se i dva biskupové, Pelhřim pražský a Ruprecht Olomúcký účastnili) přestěhovali. Oba kláštery že král velikými nadacemi obdařil (zcela proti znění řehole tehdá přece přesně zachovávané!) Jest věru nepochopitelné, že očividné tyto nesrovnalosti tolik víry mohly nalézt po celé XVII. a XVIII. století a že Balbín, Hamerschmid (i rukopisné kompilace dominikánů tehdejších) mluví dokonce o dvojím velkém svatoklimentském klášteře v Praze, který trval prý až do válek husitských, ač se přece na př. Balbín vydává ve svých *Miscellaneich* výtah z knih erektních mohl přesvědčiti, že kostel sv. Klimenta na Poříčí byl kostelem farním s duchovenstvem světským. Lehkověrnost tato jest tak veliká, že nacházíme i líčení podrobností, za jakých poříčský klášter roku 1420 zahynul.

Ač tedy pozdější letopisci čeští tolik o počátku dominikánů vědí, jest tím více podivno, že se nic ve svých tradicích domácí tak rozhojněných zprávách nezmiňují o účasti Poláků při zakládání kláštera, kterážto tradice se u českých dominikánů až do doby předhájkovské dá stopovati¹⁷⁾ a jež jest dle zpráv polských zcela hodnověrnou. Ač, jak jsme řekli, sv. Hyacint sám u nás kláštera nezaložil, přece o příchod svých bratří k nám má aspoň nepřímou zásluhu, jak hned povíme.

Zachovaly se o účasti Poláků dvě zprávy, Stanislava lektora Krakovského¹⁸⁾ († 1365 zpráva F) a Dluhošova¹⁹⁾ († 1480 G).

¹⁵⁾ Srovnaj podobný postup u františkánů vyličený v článku Hýblově „Počátky Minoritů“ v *Čes. Čas. Hist.* II. 1896. p. 335 a tam cit. K. Müller, *Anfänge des Minoritenordens*, Freiburg 1885 p. 96.

¹⁶⁾ Kronika Hájkova otisk z r. 1819; list CCXXa.: král dal jim 24 kalichy a kříž z 15 hřiven stříbra; list CCXXVIIa.: prvním převorem u mostu stal se Adrian, tam dal Pelhřim biskup postaviti i dvě kaple, Nanebevzetí P. Marie a sv. Bartoloměje a k oběma kaplany ustanovil, Jindřicha z Řičan s platem 18 kop a Jaroslava z Roztok s platem 22 kop roč. (u kláštera, kde bylo prý 100 členů ještě kaplan světský!). Hájek vůbec klade založení na Poříčí na r. 1210 a přesídlení za 17 let na 1227. Balbín (l. c. p. 71.) opravil přesídlení na rok 1239 (1222 + 17).

¹⁷⁾ V české provincii lze ji stopovati do počátků XVI stol. Echarde-Quétif *Scriptores O. P. Lugduni* 1721 sv. II. 60. mluvíce o českém provinciálu Baltasaru Mendezovi (recte Mendel či Mandel, v listinách se připomíná v době 1507 až 1525) pravi, že sepsal česky *Commentarius de provincia Boh.*, a z něho že čerpal Malvenda (*Annalium O. P. centuria prima Neapoli* 1627 — v Praze jsem dosud hledal marně tuto knihu) zprávu, že bl. Česlav v Praze klášter založil. Jungmann spis Mandelův nezná, zachoval-li se kde, byl by vzácným pramenem dějin české provincie.

¹⁸⁾ Mon. Polon. hist. sv. IV. Lvov 1884 n. 854 *De vita et miraculis s. Jacobonis: „A D MCCXXII. s. Jazecho misit fr. Cesslaum in Bohemiam, qui cum eo a b. Dominico receptus ad ordinem fuerat et in Poloniam missus. Qui veniens ad civitatem Pragensem cum fr. Jeronimo conuentum in honorem s. Clementis receperunt, ubi nunc sunt fratres predicatorum. Deinde uenientes in Vraclauiam in honorem s. Adalberti claustrum predicatorum edificauerunt, ibique fr. Cesslaus innumeris prodigiis corrusehans felici fine quieuit.“*

¹⁹⁾ Dlugosii *Opera omnia* t. IX. 1864 Cracoviae — *Liber beneficiorum* III. p. 450 „Fr. Gerardus . . primus provincialis Poloniae . . praeficit a. D. 1225

Stanislav píše v životopise sv. Hyacinta: „r. 1222 sv. Jacek poslal br. Česlava do Čech, jenž přišel do města Prahy s br. Jeronýmem klášter sv. Klimentu zasvěcený obdržel, kde nyní jsou bratří kazatelé. Pak přišedše do Vratislavi vystavěli klášter kazatelský sv. Vojtěcha a tam Česlav přechetnými zázraky se skvěl a šťastně zemřel.“

Dlugoš pak píše: „Br. Gerard prvním provinciálem ustanoven jest 1225, ten do Krakova přišel první provinciální kapitulu slavil, z níž bratry poslal ujet se domů Pražského, Vratislavského, Sandomiřského, Kamínského a Gdánského.“

Ač obadva tyto svědkové chronologie zcela správné nemají (jak z ostatních kapitol dotýčných pojednání jest jasno, přece pokud se věci samé týká, pro stáří své i ostatní hodnověrnost svou zprávy jejich váhu mají značnou.

Shrneme-li nyní vše, co jsme uvedli, byl — dle našeho dohadu — postup asi tento:

Již za svého návratu z Říma získal sv. Hyacint s. přáteli svými příznivce řádu v zemích našich, ale na cestě té mimo Frysak nikde klášter nezaložil. Jich cílem byl v prvé řadě Krakov. Až po ustálení poměrů kláštera Krakovského vydal se Hyacint na cesty a rozesílal i první druhy své. Asi r. 1224 (ne-li již 1223) vyšel Česlav na západ a přišel nejdříve do Vratislavi, kde jej biskup Vavřinec přijal a u kostelíka sv. Martina blízko katedrály malý klášterík založit dovolil. Odtud přešli bratří k sv. Vojtěchu r. 1226.²⁰⁾

Z Vratislavi šel Česlav do Prahy. Nemaje asi dostatek sil — počet v řeholi již utvrzených bratří se již asi několikerym založením v Polsce vyčerpal — obrátil se o pomoc do Německa, any i kláštery polské patřily k provincii německé sv. Dominikem r. 1221 zřízené, dokud nebyla zřízena samostatná provincie polská, což se r. 1228 stalo. Ti přišli 1225 (dle zprávy E, nebo snad již 1224). Možno, že přišli spolu s Česlavem a usadili se mezi svými krajany na Poříčí. Možno však též, že postup byl opačný, že totiž 1224 přišli bratří kolínští a sami první usídlení provedli, Česlav pak že přišel až později, 1225 nebo 1226 ke stěhování do města. To by se dobře hodilo k zprávě F, že Česlav a Jeroným. snad první převor pražský, receperunt, ujali, klášter u sv. Klimenta, ubi nunc sunt, kde dnes jsou bratří kazatelé, t. j. že Česlav byl vlastně vyslán provinciálem Gerardem přijmouti,²¹⁾ či ujeti se definitivního kláštera a proto připadl klášter pražský r. 1228 ku provincii polské a ne německé.

Snad ještě za pobytu Česlavova v Praze usídlil se v klášteře u mostu pražský biskup Pelhřím, jenž se byl právě r. 1225 biskupství vzdal a u bratří kazatelů klidné ústraní si vyvolil. Podporoval je i hmotně ve stavbě kláštera a úpravě kostela, kde si i zvolil pohřeb († 8. ledna 1240.²²⁾

(an provincie dosud nebyla zřízena, byl asi do 1228 jen vikářem provinciála německého nad polskými kláštery) . . hic Cracoviam veniens, primum ibi celebravi capitulum, de quo misit fratres recipere domos Vratislaviensem, Pragensem, Camyenensem, Sandomiriensem, Gedanensem . . .

²⁰⁾ Listina biskupa Vavřince z 1. května 1226, opis v klášteře sv. Jiljí MS č. 4. p. 136.

²¹⁾ slovo „recipere“, jež se v F a G vyskytá, mají i české zprávy A C D a vyskytá se promiscue s „acceptare“ i v nejstarších stanovách řádu ve smyslu přijali definitivně konvent, aby požíval práv konventu na kapitole provinciální.

²²⁾ Script. rer. Boh. II. p. 438 Series episc. Prag: „hic sepultus est ad s. Clementem fr. pred. et idem monasterium dilatavit.“ — Beneš Krahice vypočítá vaje pohřby jednotlivých biskupů pravi (Fontes rer. Boh. IV. 548): Item d. Peregrinus jacet ad s. Clementem viz i Tomek Základy star. mistopisu Pražského Pr. 1866 díl III. p. 250, Ordo commendarum: „in vigilia conversionis s. Pauli fit

Po skončení svých záležitostí v Praze obrátil se bl. Česlav na Moravu, kde buď 1226 nebo 1227 založen klášter sv. Michala. Sám papež Řehoř IX. doporučil nový řád biskupu olomúckému, zdaž podobná bulla byla již dříve i před zakladáním kláštera pražského vydána, nelze nám říci.²³⁾ Snad kardinálové Řehoř de Crescentio a Konrád, kteří jako vyslanci papežští Prahu r. 1222 a 1225 navštívili,²⁴⁾ sami svým vlivem splnili přání, které papež bullou do Olomouce vyslovil, by nový řád vlídně přijat byl. Možná též, že biskup Ondřej, jenž se r. 1221 na delší čas do Čech navrátil, novým řeholníkům u vysokého kléru cestu připravil, ale to jsou pouhé dohady,

Záhy po založení kláštera Olomúckého založen i klášter v Hradci Králové a v Jihlavě a to opět bratry z Porýní²⁵⁾ O klášterech těch nemáme téměř žádných zpráv domácích ve staré době. O hradeckém prameni české v XIII. století, pokud nám známo, úplně mlčí, o Jihlavském je první zpráva domácí r. 1257²⁶⁾ Polské zprávy však praví, že r. 1249 konána v Hradci kapitula provinciální,²⁷⁾ důkaz to, že tehdy již klášter byl dostaven a spolu jakési přednosti požíval, ostatní však založení v Čechách náleží již době následujících panovníků českých a zdá se, že řád si v prvním čtvrtstoletí svém získal na Moravě rychleji obliby, než v Čechách, any aspoň prameny moravské jsou z té doby daleko četnější, než české, patrně byly toho příčinou církevní poměry české vůbec, jež, jak známo, za Přemysla I. byly často dosti rozhárány spory moci světské a církevní. O styku krále Přemysla I. s řádem jsme dosud nic nalézt nemohli.

Instrukci hejtmanu*) želivskému vydaná l. P. 1663.

Poněvadž všeliké dary dobré a každý dar dokonalý s hůry jest stupující od Otce světlosti, pročez co se dotýče cti a chvály všemohoucího Pána Boha našeho, kteráž aby vzrůst svůj měla a každodenně se rozmáhala, bude hejtman jakožto horlivý katolický křesťan obzvláštěji a nejprředněji o to pečovati sám jakož posavad, jinším příkladem dobrým předcházeti, čeládku ve dvořích i po domě k tomu nabízeti, aby v neděli a v svátky do chrámu Božího chodili, v čas nařízený zpověď svatou

prepulsacio, sed sunt vigilie minores Peregrino episcopo, in crastino vero . . fit missa defunctorum magna et pulsatur . . magna campana et preparatur fere-trum . . ante altare b. Virginis in choro, sed commenda non fit, quia non jacet hic, sed alibi et missa magna cantatur hoc die cum organis.“

²⁴⁾ Ddto Laterani XI Kal Mai (21. Dubna) 1227 V Codex diplom. Morav. sv. II. p. 179 č. 174 „Quoniam abundavit iniquitas“. Bully téhož obsahu i znění zaslány ten čas i jinam, viz Bullarium O P. sv. I. a Cod. dipl. Mor. II. p. 180. č. 175. všem hodnostářům, „ad quos littere iste peruenerint.“

²⁵⁾ Palacký Děj. n. čes. I. 291. 293. Notář (pozdni zprávy praví synovec) kardinála Krescence Jakub vstoupil v Krakově, kam se kardinál z Prahy odebral, do řádu kazatelského, snad tedy vůbec již družina kardinálova s polskými dominikány v Římě seznámila. Długoš l. c.

²⁶⁾ Kronika Kolinská (Analecta O. P. cit. p. 460): „A. 1228 tres novi conventus . . in Germania instituti sunt . . Iglaviensis Erfurtensis et Gradicensis.“ Erfurtský klášter založen vskutku 1229. Heimbucher l. c. p. III). O styku kláštera Kolinského s provincií polskou svědčí i to, že čtvrtým provinciálem jejím zvolen byl fr. Gerard Kolinský (perioda 1240—43). Długoš l. c. p. 451.

²⁷⁾ Erben Regesta Boh. sv. II. p. 68. č. 171 r. 1257 s. die uveden Eberhard, převor Jihlavský.

²⁸⁾ Długoš l. c. 451.

*) Srov. Archiv Český sv. 23, 177, 195, 553, 229, 379, 53, 465, 542. —

těž přijímání velebné svátosti oltární vykonávali přidržovati, kteřížby pak jeho v tom poslouchati nechtěli aneb kacířstva nějakého se přidrželi, jich nikoliv netajil, nýbrž i hned pána spraviti, a co by od něho v té příčině nařízeno bylo, to vše s pilností exequírovati.

1. Hejtman ode mně samého jakožto praeláta a pána kláštera tohoto bude dependírovati a po mně panství celé dobře a pilně v věcích všech a obzvláště v těžkých s radou a nařízení mého spravovati bude.

2. Poddaného žádného nechť jest osoba jakákolivěk na cizí panství kolivěk projednávatí aneb jakýmkoliv způsobem propouštětí bez vědomí a správy zřetelné mé, jakožto vrchnosti dědičné nemá.

3. Poddaných z panství zběhlých s pilností obzvláštní se doptávati, doptaných aby ihned anebo co nejdříve vyzdvižení a před pána postavení byli, naříditi povinen bude.

4. Nepravosti a neřády všechny, jestliže by se ještě na panství vynacházely, vykořeniti, a aby se žádný jich budoucně nedopouštěl, časně zabraňovati, přetrhovati, a jestližeby excessus takový byl, žeby pokuty zasloužil, bez všelikého ohledu pánu oznámiti, od něho pokuty vyměření očekávati povinen bude. Pakližeby se co takového, čehož se nenadějí, buď svévolně, poplatně nebo nedbanlivě zatajilo, zamlčelo, a odjinud takové přestoupení ku pánu se doneslo, hejtman částky pokuty té, kteráž by jemu příslušela, zbaven býti má.

5. Inspekci generální nade všemi officíry (t. j. úředníky) a služebníky panskými (jako i nad marštaly a koňmi), aby služby své pilně vykonávali, činiti, — nedbanlivě a lenivě napomenutím (když i potřebí by bylo přísným a ostrým) napravovati a pokud by se polepsiti nechtěli, pánu toho donésti, a v tom další panské ordinanci očekávati, — oni pak officírové respektive jeden každý jako i jiní služebníci jeho ctíti a ve všem slušným hotově poslouchati povinni budou.

6. Officiales, kteří počtem povinnosti své mají, každou sobotú hejtmanu týhodní ceduli svou odvedou, kteréž on s bedlivostí přehlídne, je pokud se pořádně a spravedlivě vynacházejí approbírovati, jestližeby pak v kterých v něčem poblouzeno bylo, nedostatky vystaviti a jak approbírováno tak též zkorrigováno pánu odvésti povinen bude.

7. Approbaci na vydání důchodního, obročního i purkrabího dávati, je bedlivě zapisovati a když potom letní (roční) počet odvazován bude, své s jich srovnávati bude.

8. Repartici kontribuční na místě rychtářův a kancelářův sám dělati na jednoho každého, nevymínijíc, nechť jest on kdo chce, žádného, vedle spravedlnosti s radou druhých officířův a v přítomnosti rychtářův a konšelův ukládati a pánu takovou v pořádnosti a sám konsens panský očekávati, aby vedle ní rychtářové a konšelové konečně pokračovali, kontribuci uloženou od poddaných zvypomínali, pečlivým a bedlivým okem pozorovati bude. Rychtář anebo konšel, který by se toho dopustil, žeby pána vůli svého změnil, a nařízení zjinačil vedle své libosti aneb že by někomu nějaké větší kontribuci uložil, hejtman vida to zatajil, na svědomí svém to těžce ponese pakližeby se vyjevilo, obá (oboje) strana pokuty očekávati bude.

9. Jestliže by se jaká rozepře, různice neb hádka, jakbykoliv ta jmenována býti mohla a v jakékolivěk věci mezi poddanými zdvihla, jich on hejtman do kanceláře citovati, strany vyslyšeti, jich rozsouditi a jedné každé straně dle svého dobrého zdání a spravedlnosti satisfakci udělati: jestližeby pak on v tom dostačiti nemohl nebo strany na jeho výpovědi přestati nechtěly anebo věc ta správy panské potřebovala, ji přednésti,

nařízení dalšího panského očekávati, vedle toho strany spokojiti povinen bude. —

10. Poněvadž již drahý čas z panství a hranice neobjížděly a mezníky se nové sázovaly, to on hejtman k uvarování na sousedství co nejdříve učiní. Kdyby se pak nějaká hádka mezi poddanými klášterskými a cizími povstala, takovou pánu přednésti a s radou pána ji spokojiti hleděti bude.

11. Práce a roboty všeliké potřebné on hejtman včasné nařizovati a zdali jich vykonávají nefolkujíc žádnému bedlivě pozorovati, a aby konány všelijak nabízeti povinen bude.

12. Ouroky přijímati, soudy držeti, dluhy vyupomínati, jak obročním tak důchodnímu nápomocen bejtí, žádné handle na panství mezi poddanými, osení, luk, dobytka prodávati, prohandlovati, pronajímati dokonce žádnému, nechť jest on kdo chce, bez vůle vrchnosti trpěti nebude, jináč číněcího pokuta následovati bude.

13. Zápis na nějaký grunt v kanceláři bez vůle pána státi se nemá, jestližeby se ale nějaký grunt komu zapsati měl, při pánu se ohlásiti a tu s jeho volí pána dle gruntovních knih zápis takový se státi má. Zemřelých inventarium též vyzdvihnouti, tak aby dle gruntovních knih se poznalo, co jure devolutionis pánu jest přináleželo, v kteréž případnosti obzvláštěji též na sirotky pamatovati bude.

14. Kdyby nějakí soldáti buď skrze panství maširovali neb na panství ložtrovali, proti nim on vyjeti s officíry přívětivě traktírovati, tak aby všelijaká škoda zabraňována byla.

15. Když od někoho z sousedův nějaké psaní v příčině panství by přišlo, takové pánu kommunicírovati a z rady panské na takové odpověď dáti bude.

16. Ratifikací aneb in contractibus podepsání bez vůle panské státi se nemá; aniž on hejtman s řemeslníky dílo tržiti bez vůle z vědomosti panské nebude.

17. Nařízení panského beze vsí vejmluvy hotově a poslušně následovati za dosti činiti povinen bude: jestližeby pak rady nějaké lepší v příčině nějaké vynalezl aneb vynalézti mohl, takovou se vsí uctivostí přednésti a vůli pána očekávati má.

18. Kdyžby se treflo, že by některý vzácnější duchovního neb světského stavu pána navštívil, on hejtman dle zdvořilosti své, coby jeho schvalovalo, vodu na ruce liti, jídla pořádně aby dávána byla nařizovati, jakož i dříveji pro uctivost hosta od stolu vstáti povinen bude.

19. Rabuše s ovčákem držeti a pilně s ním vroubiti*) a aby vrchnost nepodvozoval (nepodváděl), bedlivě pozorovati, dobytek panský všelikým způsobem jakožto dobrý a starý hospodář rozmnožovati povinen bude.

20. Hejtman aniž kdo jinší z officírův koně neb dobytek svůj velký neb malý na panství mezi poddanými přechovávati, rolí nenajímati, seti skupovati, neb jakékoliv handle bez vůle pána provozovati nebude, neb proto za mzdy projednán jest ne svého, nýbrž panského dobrého vyhledávati, je rozmahati a na to vždy mysliti, jakby důchod panský mohl zvýšen a zveleben býti, aneb jakby se to neb ono k užítku panskému mohlo přivěsti.

*) Na vrubu (Kerbholz) přibylé ovce neb jehňata znamenati, jeden dí rabuše měl úředník druhý díl ovčák (srv. AČ. 23, 41).

21. Hejtmanu i všem officírům pod pokutou se zapovídá deputáty své do hospod vystavovati, dáti vyšenkovati a tudy důchodu panskému překážku činiti.

22. Hejtman bude též co nejvíceji přičiňovati se v klášteře pro rozličné potřeby a přičiny častěji přítomen hejti, nemá též tu moc míti někoho z officírův na delší nějakou cestu licentirovati.

23. Hejtman co od výhostův*) k vyplácení přichází, s pánem polovici míti a mimo panské vyřknutí víceji od lidí vyhostujících nebrati.

24. Regule a nařízení panské zdaliž poddaní zachovávají, poslušnost svou vykonávají, bedlivě pozorovati, dobrých a volných milovati, jich chrániti, jim napomáhati, nedbanlivých lenivých, tvrdošjných napomínati, napravovati, trestati a summou vše, cožby vzdělání dobrému klášteřu aneb cožby sic časem aneb příhodně potřeba ukazovala, neb vrchnost prohlídaje potřebu toho nařídila, observirovati povinen bude.

25. Cožby pak ne tak specifice v toto hejtmanovo instrukci doloženo nebylo, anby však k lepšímu důchodu panského panství i poddaných se vztahovalo, jakohykoli to jmenováno býti neb přihoditi se mohlo, to vše on hejtman jakožto věrný služebník a svědomí svého dobrý milovník vyříditi a spraviti, povinen bude, a to všecko jakoby jmenovitě v této instrukci vysloveno a položeno bylo, za vyslovené a položené se zde obsahovati bude.

26. Kdyby pak kdo z officírův a služebníkův proti povinnosti své a služby nevěrně činil aneb jináče slovem nebo skutkem ujmu vrchnosti své anebo panství něco nenáležitěho učinil, hejtman z povinnosti své a závazku svého pánu to vyjeviti a přednésti povinen bude.

27. Hejtman, aby se příze panská co nejtenčeji v jisté váze předla, na to pozor míti.

28. Aby se řemeslníci v Senožatném osazovali, o to se starati.

29. Cechy řemeslníkům vyzdvihnouti, jim hospodu vystav.

30. Žádných rybníkův k své vlastní potřebě nemá pronajímati.

31. Dobytkův a zvláště jalových od sedláků k své ruce než k panské neskupovati, skoupené pak do důchodů panských, nebo zase sedlákům do nájmu dávat.

32. Poddaných k své vlastní potřebě k nižádným robotám a dílům nižádným způsobem nemá potahovati.

Aby tehdy on hejtman to vše nadepsané jakožto cti a svědomí dobrého vroucný milovník a jakož bedlivému a dobrému hospodáři přísluší, řádně a spravedlivě vykonávati hleděl, za práci a přičinlivost svou mzdy své ročně míti bude:

peněz hotových 80 kop míš.

Item každé pokuty polovici míti má, však s tou kondicí, když pokuta 3 punkty a s artikulemi purkrabího jemu patřící pokuty se nahodí, tehdy s ním na polovici se rozdělití má,

Item polovici od vrchnosti.

Item když v klášterských potřebách někam jeti musí na osobu jeho a koně každodenně se pasíruje 45 kr.

Item od jedné každé várky jedno vědro piva dobrého za deputát se dává.

Item když panské aneb panství řízení nezbraňuje, bude míti v čas jídla při tabuli tak dlouho, jakž povinnosti jeho přísluší seděti.

*) Propuštěných podaných: srovnej rčení „dal mu vhost“.

Item jednoho koně na panském obroku a marštali chovati se povoluje.

Item ročně pšenice	2 míry
Item žita ročně	6 měr
Item měsíčně hráchu, velkých a malých krup, každého	2 míry
Item měsíčně syra	3 libry
Item týhodně soli	1 žejdlík
Item másla přepouštěného týhodně	1 žejdlík
Item každodenně hovězího masa	1 libru
Item každéj den postní kapra	1

Item dříví pro potřebu k domu jeho dodati i přivéztí dáti.
Item pole, kteréž k domu tomu přináležeti bude museti osívati, avšak svými vlastními koňmi je dáti zdělávati.

Půhon Jakuba, faráře ve Vínorí, na Václava staršího Hrzáně z Harasova a na Potenšteyně.

Podává JOSEF HRONEK.

V Registrech soudu komorního království českého v archivu muzejním F 19 E 4. a J 15 fol. 577 zaznamenán jest půhon Jakuba, faráře ve Vínorí :

Jakub na ten čas farář ve Vínorí pohání Václava staršího Hrzáně z Harasova a na Potenšteyně, viniti jej chce z šesti korcův pšenice, z šesti korcův žita desátku za rok pominulý léta 1564. zadržalého, kterýžto se při času vánočním od starodávna kněžím neb farářům Vínorským povinnosti desátku platí a to z gruntu, kterýž Doupkovský ve vsi Kbele, kteréhožto gruntu on Václav starší Hrzán z Harasova v držení jest a téhož desátku jsouc nejednou napomenut dáti a vyplniti zanedbává až posavád.

Stání v úterý po sv. Martině [13. listopadu].

Stalo se v sobotu po sv. Diviši [13. října] léta 1565.

V té při mezi knězem Jakubem farářem ve Vínorí původem s jedné a Václavem starším Hrzánem z Harasova na Potenšteyně pohnaným z strany druhé, vině on kněz Jakub jej Václava Hrzáně z šesti korcův pšenice a z šesti korcův žita desátku za rok pominulý 1564 zadržalého, kterýžto při čase vánočním od starodávna kněžím neb farářům Vínorským povinnosti se platí z téhož gruntu, kterýž slove Doupkovský ve vsi Kbele. kteréhožto gruntu on Václav Hrzán v držení jest a téhož desátku jsouc nejednou napomenut. dáti a vyplniti zanedbává až posavád, jakž půhon v sobě to zavírá.

Na to od původu ukázána jsou svědomí a vejpis z kněh Konsistoře Pražské, psaní od též Konsistoře jemu Václavovi Hrzánovi o ten desátek v půhoně jmenovaný učiněné, mluvíc při tom, že jest předkem to pokázáno jak on Václav Hrzán to. co jest se od předešlých držitelův toho dvoru Doupkovského od starodávna desátku dávalo, že sám také platíval, též jest provedeno, když jednoho času desátky dva zadržel a z nich napomínán byl, že se jest o to, aby mu jeden odpuštěn byl, že druhý rád spraviti chce, umlouval, připovídajíc při tom, že na potomní čas vždycky bez zadržování platiti bude, podle toho původu Jich Milostí za spravedlivé opatření prosíc.

Proti tomu od Václava Hrzáně jest mluveno: nač jest z počátku k zdvižení toho půhonu z příčiny té, že poselství k napomenutí z toho

desátku předjiti mělo, nastoupil, na to ještě, poněvadž takové napomenutí od původu provedeno není, se táhnúc, kde pak svědomí na to jsou ukázána, že jest on Václav Hrzán o desátek ním knězem Jakubem se umlouval, žádný toho a kterým a kterého roku zadržaným desátkem zaplatiti se uvolil, nedokládá a tak to zadržení desátku leta 1564 podle půhonu se neprovozuje, zůstávajíc to dále při Jich Milostí rozvázení.

K tomu od kněze Jakuba to povědino, že Jich Milostí z svědomí ukázaných najíti ráčí, jak on kněz Jakub přišedší s druhým knězem do domu jeho Václava Hrzáně, jej z toho zadržaného desátku napomínal, mimo což již dále nebylo jiného napomínání potřebí, však nad to jest ukázáno psaní přímluvné Konsistoře Pražské, na kteréž žádné odpovědi nedal a tak kdož se k čemu přizná a dobrovolně uvolí, nečiní-li mu to dosti, muož beze všeho poselství pohnán býti. Jest také provedeno, že on kněz Jakub leta 1564 na tu faru Vnořskou zase přistoupil a téhož roku že jemu i jmenovaný desátek jest zadržán a poněvadž pak on Václav Hrzán ničímž toho, proč by týmž desátkem povinen nebyl, neodvozuje, Jich Milostí jak prve za opatření spravedlivé prosíc.

Tu Jeho Milost Pan Pan Adam z Švamberka s Pány s Vladykami Jeho Milostí Císaře jakožto krále Českého raddami slyšíce půhon, vejpis listu poselacího, svědomí a jich s obou stran přelíčení t. v. p. p. t. o. n. r.:*)

Poněvadž jest on kněz Jakub farář Vnořský to podle půhonu svého vedle práva pokázal, že jest on Václav Hrzán desátek z dvoru Doupkovského, kteréhožto od předešlých držitelův též i od něho Václava 6 strychů pšenice a 6 strychů žita každého roku při vánocích faráři tu do Vnoře dáváno bylo, platiti se uvolil, též jest pokázáno, že jemu knězi Jakubovi takový desátek za rok leta 1564. přišlý přes jeho uvolení jest zadržal a od něho Václava Hrzáně toho, proč by témuž knězi Jakubovi takovým desátkem povinen nebyl, ničímž odvedeno není, z těch příčin dává se v tom jemu knězi Jakubovi původu proti němu Václavovi Hrzánovi pohnanému za právo tak, že jest jemu téhož desátku to jest 6 strychů pšenice a 6 strychů žita za jmenovaný rok 1564^{ho} léta dáti a spraviti povinen a to konečně od dnešního dne ve dvou nedělích pořad zběhlých.

Dal památné.**)

Stalo se v sobotu po sv. Dorotě [7. února] leta 1568.

Relatory:

Pan Jindřich z Waldštejna z pánův,
Kryštof Robmhap z Suché z vládyk.

In margine připsáno:

Dána relací k dskám zemským po tomto nálezu knězi Jakubovi proti Václavovi Hrzánovi pro škody tolikou autratní a nákladní, který 6 kop gr. č. jmenoval.

Stalo se v středu po Přenesení sv. Václava [10. března] léta 1568.

Relator pan hejtman hradu Pražského.

Vydán zatykač po tomto nálezu knězi Jakubovi na Václ. Hrzáně***)

Stalo se v úterý po neděli Invocavit [9. března] 1568.

Kněz Jakub farář Vnořský osobně před úřadem soudu komorního přiznal se, že jest podle tohoto nálezu a přísudku od Václava Hrzáně

*) to jest: toho všeho pilně pováživše takto o tom nalézti ráčili.

**) Farář Jakub odvedl poplatek do komorního soudu.

***) Ježto neodvedl Václav Hrzán desátku v určených dvou nedělích.

6 strychův pšenice a 6 strychův žita zauplna přijal a vyzdvihl, z kteréžto pšenice i žita kněz Jiřík Václava Hrzáně kvituje a propouští nyní i nyčasy budoucí. —

Stalo se v středu po neděli Judica [7. dubna] 1568.

Pavel hrabě Huyn.

kníže arcibiskup pražský.

Dne 28. června 1916 osiřel arcibiskupský stolec pražský způsobem, dosud v dějinách českých se nevyskytnuvším, že totiž 29. arcibiskup, J. Em. nejd. p. Leo kardinál Skrbenský z Hřístě, byl přenesen Jeho Svatostí Benediktem XV. na arcibiskupský stolec v Olomouci na základě postulace tamější metropolitní kapitoly dne 18. února t. r. Když o jmeninách nejd. p. kardinála 28. července došly bully papežské, zvolen byl téhož dne v. v. metropolitní kapitolou kapitolní vikář, apoštolský protonotář a kanovník arcijáhen Dr. Jan Sedlák, který řídil osiřelou arcidiecesi v pohnutých těchto dobách. Již dříve se proslýchalo, že do Prahy přenesen bude Jeho Excellence nejd. p. Pavel Huyn, biskup brněnský. Zprávy tyto potvrzeny byly pozváním 7. září J. Em. nejd. p. kardinála pronuncia, že Jeho Svatost určil Jeho Excellenci za arcibiskupa pražského a že se má dostavit k apoštolské nunciatuře do Vídně k předepsanému úkonu o vykonávání obřadů biskupských dne 14. září. Pak dosti záhy vyhotoveny byly bully dle rozhodnutí Jeho Svatosti ze dne 4. října t. r. a Jeho Veličenstvo, nedávno zvěčnělý císař a král František Josef I. jmenoval Jeho Excellenci 19. října arcibiskupem pražským. Jeho knížecí Milost účastnila se porad biskupských ve Vídni, když mocnářství naše rakousko-uherské stíženo bylo hlubokým smutkem nad úmrtím dlouholetého otcovského panovníka, a nový arcibiskup pražský účastnil se i obřadů pohřebních a dne 1. prosince složil předepsanou přísahu před Jeho Veličenstvem, slavně panujícím císařem a králem Karlem I. Zatím vykonány v Praze přípravy ku přijetí nového arcipastýře. Dne 5. prosince předloženy byly v sezení v. v. metropolitní kapitoly bully J. Svatosti, čímž úřad kapitolního vikáře skončil, avšak J. M. vsdp. Mons. Dr. Jan Sedlák byl opět potvrzen za generálního vikáře. Dne 7. prosince přijela J. knížecí Milost do Prahy, uvítána byvši na nádraží státní dráhy J. Excell. biskupem Václavem Frindem a purkmistrem Drem. Grošem, u sv. Mikuláše uděleno svaté požehnání a na svátek Neposkvrněného Početí u sv. Víta u přítomnosti nejd. suffragánů, kapitol a úřadů i věřících slavnostně nastolen. Ad plurimos felices annos!

Pavel hrabě Huyn narodil se 17. února 1868 v Brně, mládí své trávil částečně v Praze, studoval gymnasium v Kalksburgu u Vídně, filosofii v Innomosti a v kolleji německo-uherské (Germanicum) v Římě, kde r. 1889 povýšen byl na doktora filosofie. Bohosloví studoval v Innomosti, dne 7. června 1892 vysvěcen byl od biskupa brixenského Šimona Aichnera na kněze a 1895 prohlášen doktorem bohosloví v Innomosti. V Římě dále studoval jako kaplan ústavu Campo santo dei Tedeschi u sv. Petra právo kanonické a byl promován na doktora tohoto práva. V kancelářích posv. Shoru koncilu nabyl znalosti praktické v projednávání záležitostí při této valedůležité kongregaci. 1898 přijat byl do mateřské diecese brněnské, stal se zámeckým kaplanem ve Křetině u Boskovic, pak v Prostoměřicích u Znojma, chtěl se prakticky naučiti česky, čemuž již od mládí se učil, dostal se za kaplana do Třebnic u Krumlova a 1901 farářem v Běhařovicích u Krumlova. Dne 17. dubna 1904 jmenován byl Jeho Veličenstvem biskupem brněnským. 14. května potvrzen J. Sv. Piem X., 26. června konsekrován v Olomouci a 29. června v Brně nastolen. Za něho uveden byl do diecese brněnské řád Karmelitů do Kostelního Vydří 1908, kongregace Nejsv. Vykupitele do Brna u sv. Michala 1905, Božského Spasitele v Husovicích 1910, Nejsvětější svátosti v Brně 1912 a misionářů Oblatů do Fryšavy. R. 1909 slavil první diecesní synodu brněnskou a za něho povstala jednota kněžů diecese brněnské. Jeho Excellence byl velice pečliv, aby předpisy církevní se svědomitě plnily, a sám příkladem předcházel, také jeho dobročinnost jest známa.

Rod hrabat Huynů povýšen byl do stavu šlechtického v Lotrinsku 3. září 1556, vynikl svou oddaností víře katolické, císaři římskoněmeckému a

nyni císaři rakousko-uherskému. Zakladatel rodu slul Claude Huyn. Větev Huynův van Geleen a Wachtenduux (též Benninghausen) vymřela; z ní proslavil se zvláště Bohumír hrabě Huyn, vůdce vojska ve válce třicetileté 15. dubna 1634 u Hörteru na Veseře, 1640 odrazil vojsko nepřátelské u Germersheimu. 20. března 1641 zadní voj Banerův a byl by zajal i Banera, 1647 vystoupil ze služby vojenské a zemřel 1657 v Maastrichtu. — Druhý syn Clauda Huyna, František, stal se zakladatelem větve nyní žijící synem svým Mikulášem pánem z Velledur-Madon a později Janem Josefem sv. pánem Huynem, císařským prezidentem v Szigetě a polním podmaršálkem, který povýšen byl 20. června 1697 do stavu hraběcího uherského, když byl dobýl na Turcích 21. prosince 1694 města Gyuly. Jan Josef byl věrný druh prince Karla Lotrinského, po jehož smrti vstoupil do služeb císařských a stal se příkladem oněch hrdinných mužů, kteří zůstávají dynastii neustále věrni; jeho syn Leopold Josef hrabě Huyn měl za choť Marii Felicitu Auerspergovu, vnuk Jindřich Karolinu z Alpmanshofenu. Syn těchto Josef August hr. Huyn † 19. dubna 1876, vrchní stavební ředitel v Přímorí, měl za manželku Jindřišku hrab. Lažanskou z Manetína († 25. listopadu 1862). Prvorozený syn Jan Karel hr. Huyn († 1. září 1839), c. k. tajný rada a komoří, 1870—71 velící generál v Praze, obdržel 1840 indigenát uherský, vyznamenal se ve válce italské 1859, polní zbrojmistr, oddán byl na Gerstburgu u Bozenu 1850 s Natalií hrab. Sarnheimovou († 19. března 1904), c. a k. palácovou dámou i hvězdového kříže; manželství požehnáno bylo 7 dětmi: Ludvík, naroz. ve Veroně, c. a k. komoří a generalmajor ve Vídni, Natalie Marie, dáma c. k. šlechtického ústavu tereziánského na hradě pražském, Rudolf, c. a k. komoří, místodrž. vicepresident a rytmistr, sídlí v Gerstburgu u Bozenu, Karel Jiří, naroz. ve Vídni, c. a k. komoří, tajný rada, generál jízdy, majitel hulánského pluku č. 12 ve Vídni (má 2 syny), Otto, naroz. v Štýrském Hradci, c. a k. komoří, plukovník, velitel drag. pluku č. 15 v Žolkiewě a Kirchbergu u Kremsmünsteru (má 2 dítka) a Pavel Maria Josef Antonín, nynější kníže arcibiskup pražský. — Druhorozený syn Josefa Augusta hrab. Huyna, Hugo Leopold († v Praze 1868) jako skutečný c. a k. komoří Jeho Velič. císaře Ferdinanda; z manželství jeho s Terezií hrab. Kurtzrock-Wellingsbüttelovou, narodila se Marie Jindřiška, dáma c. k. šlechtického ústavu u Sv. Andělů v Praze a Vincenc, JUDr. c. a k. komoří a okresní hejtman v Chomutově. — Znak této větve hraběcí jest složený. Základní znak je dělen na 4 pole: 1—4 v poli modré barvy 6 zlatých kostek nebo čtverců (barvy rodové tedy žlutomodrá), 2—3 v poli barvy zelené tři stříbrné vlnité pásy příčné. Uprostřed tohoto znaku je korunou opatřený znak barvy červené se stříbrným symbolem pevnosti Sziget u Uhrách (užívá se ho od r. 1697), dvě věže zakončené půlměsícem jsou nad bránou s mřížovím na polovic spuštěným. Nad tímto stříbrným znkem uprostřed vypíná se stříbrný turecký minaret s 3 černými okny. Štitonoši jsou dva ven se divající korunovaní zlatí lvi. Znakem arcibiskupství pražského je zlatý pás příčný v černém poli.

Dr. Josef Tumpach, apoštolský protonotář, kanovník strážce při velechrámu sv. Víta, místokancléř c. k. bohoslovecké fakulty, starosta Křesťanské Akademie a Dědictví sv. Prokopa, zesnul v Pánu po dlouhé a těžké nemoci dne 20. listopadu t. r. v 54. roce věku svého oplakáván jsa ode všech, jímž jde o povznesení vzdělání kněžstva a lidu českého. Ztráta jeho nebude dlouho nahrazena zvláště v oborech, ve kterých nad jiné vynikal. Naroděn 20. prosince 1862 v Oseku u Rokycan, studoval v Plzni, na kněze vysvěcen byl 5. července 1887, po krátkém kaplanování ve Stříbře, 1888 poslán byl do Frintanea ve Vídni kde 1892 na universitě povýšen byl na doktora bohosloví. Vrátil se do vlasti 1892, stal se profesorem církevního práva a 1896 i křesťanské sociologie, 1902 zvolen byl za kanovníka v. v. metropolitní kapitoly, 1906 členem c. k. zemské školní rady, 1909 arciknězem svatohorským, ředitelem Dědictví sv. Janského; vynikal nevšední vzdělaností, neobyčejnou pilností, znalostí četných jazyků slovanských, začal býti záhy literárně činným v časopisech českých i polském a slovinském. Byl redaktorem Časopisu katolického duchovenstva. Hlasů katol. spolku tiskového, založil s drem. Ant. Podlahou Vzdělávací knihovnu katolickou, Slavorum litterae theologicae rovněž byly jeho dílem za účasti jiných, a nejnověji Český slovník bohovědný. Z oboru dějepisného jest zvláště uvéstí překlad B. Duhrových, Bájky o ješuitech (s Drem. Podlahou), Bilczewského, Archaeologie křesťanská ve službách dějin církevních a věrouky, téhož Eucharistie ve světle nejstarších památek literárních, ikonografických a epigrafických, Osek, z dějin farního a filiálního kostela a fary, Redukce zasvěcených svátků a zvláště velice pilně a pečlivě upravenou edicí Dějiny a

bibliografie české katolické literatury náboženské od r. 1828 do 1911, nehledíc k nesčetným téměř článkům menšího rozsahu, které až do r. 1912 uvedeny jsou částečně v díle Dra. Ant. Podlahy, *Series praepositorum, decanorum . . . et canonicorum S. Metropolitanae Ecclesiae Pragensis*, str. 368—376. Pokud pisateli této krátké posmrtné vzpomínky známo jest, zanechal zvěčnělý i sbírku pramenů pro dějiny církevního práva v Čechách ve století 18., která zajisté bude vydána. Touto literární činností i svými vynikajícími vlastnostmi postavil si trvalou památku pro celé věky a česká věda bohoslovecká na něho nezapomene nikdy. R. i. p.

Podlaha dr. Ant., *Libri erectionum archidioecesis Pragensis saec. XIV. et XV. Liber VI.* Praha 1915, tiskem k. a. knihtiskárny. Nákl. vl. (Praha IV.-35).

Nadační knihy, založené blah. pam. prvním arcibiskupem pražským Arnoštem r. 1358 a zachované v 13 svazcích v archivu v. v. metropolitní kapitoly, jsou velice cenným pramenem pro církevní i kulturní dějiny české. Proto vítáno bylo vydání prvních pěti knih do r. 1407 podniknuté dr. Klementem Borovým r. 1875 na náklad sboru pražských doktorů bohosloví a touženo do toho, že vydávání jich přestalo r. 1889. Nyní se uvázal vsdp. dr. Antonín Podlaha, kanovník v. v. metropolitní kapitoly, v další vydávání a to nákladem vlastním. Jde o knihu šestou, v níž jsou zápisy od 17. října 1397, ale také starší. Dr. Borový vydával listiny ty zkráceně, vynecháváje věci, které se mu zdály menší důležitosti, naznačuje mezeru dvěma body, dr. Podlaha uveřejňuje zápisy úplně, což má své přednosti, ponecháváje i diplomaticky věrný přepis listin česky nebo německy psaných. Kdežto dr. Borový označoval listiny do zápisu přepsané tiskem menším, dr. Podlaha ponechává tisk stejný pro přepis (transsumpt) jako pro hlavní text, tím se přehled neruší, poněvadž transsumpt tvoří vlastní odstavec. Dilo vydává se v sešitech čtyřikrát do roka po 1-50 K nebo v předplacení pět sešitů za 7 K. Upozorňujeme na tuto velice důležitou sbírku, dodáváme, že hned v prvních dvou sešitech jsou listiny pro fary: Pravnov, Hradec Král. 2, Brod Český 2, Lipnice, Benešov, Budějovice, St. Bolešlav, Ledč, Příbram, Praha (sv. Jiljí, sv. Haštal, sv. Michal Opat., sv. Mikuláš na St. M., sv. Vit). Bystřice, Strážov, Sekyřany, Janov, Rabstein, Tschachwitz, Oldřichovec, Stříbro, Hoříněves, Skalsko, Klatovy, Mury, Kmetiněves, Srbsice, Soběslav, Jesenice, Častolovice, Votice, Křečovice, Drachov, Stráž u Přimdy, Němčice, Kbely, Neveklov, Hlavatec atd. Knihovny větších farních obrocí a zvláště vikariátní, pokud trvají, by neměly býti bez tohoto na nejvyšší bohatého pramene pro dějiny jednotlivých farních osad, podobně také všichni, kterým je možno přispěti k tomu, aby dilo toto rychle mohlo vycházeti a brzo býti dokončeno. r.—

Obsah ročníku XVII.

Cisář a král František Josef I. †

Jeho Veličenství cisář a král Karel I.

Gross Hynek: Účetní rejstřík kolleji Jesuitské v Českém Krumlově . 49—61

Hille Jan: Bohulav Balbin na Sv. Hoře 160

Hronek Josef: Půhon Jakuba, vikáře ve Vinohr 220—222

Jakubička Mansvet: Příchod a počátky řádu domin. v našich vlastech 210—226

Minařík Klement: Provinciállové františkánské provincie v letech 1527—1600 1—10

Navrátil M. dr.: Okres Vlašimský . . . 36—49, 95—105, 155—160, 197—210

Neumann Aug.: Sborník Adamitů (Ariánů) z Chrudimska . 85—99, 155—160

Roubíček Salesius: Práva a artikulové na panství kláštera Želivského . 65—79

— Instrukce hejtmanu želivskému vydaná l. P. 1663 216—220

Štědrý Fr.: Pře o polovici statku odoumrtního neřízeného a nekšaftovaného po Jakubovi Lhotovi z Šebína 10—20, 106—112, 132—145, 177—180

Teplý Fr.: Burian Ceterin Bramhauzský z Rozstějna 20—36, 112

Vacek Fr.: Královský Vyšehrad v 15. a 16. století . . . 113—132, 161—177

Nekrology: Probošt dv. rada, prof. dr. F. X. Kryštůfek 62—64

Dr. Vojtěch Jaromír Nováček 112

Dr. Josef Tumpach 223

Posudky: Podlaha dr. Ant. *Pessina Memorabilia* 1665—1680 160

Pavel hrabě Huyn, kníže arcibiskup pražský 222

Skopec Jindř., Paměti Frant. J. Vasáka 160

Libri erectionum VI. 224

Zprávy: Historic. Kroužek oslava 25 l. trvání (s přílohou) 1—26

„ „ přednášky 1891—1916 27—30

„ „ Rád (stanovy) 31—32

Seminář pro církevní dějiny 160